

S ł u z. XIV / 1

P O L S K A A K A D E M I A N A U K

TADEUSZ LEHR-SPLAWIŃSKI
KAZIMIERZ POLAŃSKI

SŁOWNIK ETYMOLOGICZNY
JĘZYKA DRZEWIAN POŁABSKICH

ZESZYT 1

A — D'üzd

WROCŁAW — WARSZAWA — KRAKÓW
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK

1962

Nr. inw. B.

3738

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
KATEDRA HISTORII JĘZYKA POLSKIEGO

Redaktor Wydawnictwa Jan Kuźniar

Wszelkie prawa zastrzeżone

Printed in Poland

Zakład Narodowy imienia Ossolińskich — Wydawnictwo
Polskiej Akademii Nauk — Wrocław 1962 — Wydanie I.
Nakład 600 + 160 egz. Obj. ark. wyd. 8,65, ark. druk. 10.
Papier masz. gł. kl. III, 70 g. 61 × 86 (16) z fabr. w Kluczach
Oddano do skład. 28. XI. 1961. Podp. do druku 25. VIII. 1962
Druk ukończono we wrześniu 1962. Zam. 663/61. — N-24.
Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego,
Kraków, Czapskich 4
Cena zł 25.—

PRZEDMOWA

Pracę nad *Słownikiem etymologicznym języka Drzewian połabskich* rozpoczął Tadeusz Lehr-Splawiński przed z górą trzydziestu laty z gronem swoich uczniów w Uniwersytecie Poznańskim, potem — po przeniesieniu się do Lwowa — kontynuował ją z członkami Seminarium Słowiańskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza (1925—1928), a następnie w Uniwersytecie Jagiellońskim (1931—1933). Praca ta jednak została przerwana na kilkanaście lat wskutek pełnienia przez T. Lehra-Splawińskiego urzędów akademickich (dziekana, rektora). Jej wznowieniu nie sprzyjał też okres ostatniej wojny. Dopiero w r. 1953 podjął ją T. Lehr-Splawiński na nowo w ścisłej i przeważnej współpracy z Kazimierzem Polańskim, który od tej chwili staje się istotnym współautorem *Słownika*. Pracę rozpoczęto na nowo od starannego skontrolowania materiału zebranego przez uczniów T. Lehra-Splawińskiego przed wojną. Okazało się, że materiał był niewystarczający i nie można było się na nim opierać. Wobec tych niedomagań pracę postanowiono rozpocząć od nowa przez rozkartkowanie całego materiału wyrazowego połabskiego, jaki się mieści w zabytkach.

W zasadzie wszystkie zabytki językowe Drzewian połabskich wydał Paul Rost¹ w swojej książce *Die Sprachreste der Draväno-Polaben im Hannöverschen* (Leipzig 1907). Niestety pominął jedynie tekst *Ojcie nasz* Buchholza, przedrukowany przez J. Koblischkego w „*Slavii*“, t. II, s. 286—289. Tekst ten autorowie *Słownika* wciągnęli również do swojego materiału. W szczególności należy podkreślić, że jeśli idzie o wydanie

¹ Ostatnio ukazało się cenne dla badań nad językiem połabskim fototypiczne wydanie rękopisu Henniga: *Vocabularium Venedicum* von Chr. Hennig von Jessen, Nachdruck besorgt von R. Olesch, Köln Graz 1959.

Rosta, to uwzględnia się z niego w *Słowniku* jedynie materiał leksykalny przekazany w zabytkach, odzwierciedlających żywy język Drzewian połabskich z pierwszej połowy XVIII w. Pomija się natomiast imiennictwo osobowe i wszystkie nazwy miejscowe przekazane częściowo w źródłach historycznych, częściowo zaś utrzymujące się dotychczas w ustach zniemczonych potomków dawnych Drzewian połabskich. Materiał onomastyczny różni się tak dalece, zarówno chronologicznie, jak terytorialnie oraz sposobem przekazania od materiału leksykalnego dochowanego w zabytkach połabskich, że nie można ich traktować jednakowo, w równej mierze uwzględniając formy realnie przekazane w zabytkach i formy mniej lub więcej dowolnie rekonstruowane przez Rosta.

Co się dotyczy nazw miejscowych połabskich, mogących mieć duże znaczenie głównie dla studiów nad słowotwórstwem połabskim, autorowie niniejszego *Słownika* uznali, że należałoby je opracować oddzielnie z uwzględnieniem prac, jakie się w odniesieniu do tego zagadnienia w ostatnich czasach ukazały¹.

Jeśli idzie jeszcze o materiał leksykalny wykorzystany w *Słowniku*, podkreślić trzeba, że znajdzie się w nim zarówno słownictwo pochodzenia rodzimego, jako też wyrazy będące pożyczkami z języka niemieckiego (głównie dialektów dolnoniemieckich).

Ze względu na fragmentaryczność i niekompletność oraz wielce niedoskonały sposób przekazania materiału językowego połabskiego istotnym zadaniem etymologa zajmującego się tym materiałem jest wyjaśnienie słowiańskiego względnie niemieckiego pochodzenia poszczególnych wyrazów tego języka. W wy-

¹ Mamy tu na myśli głównie prace R. Trautmanna: *Die elb- und ostseeslawischen Ortsnamen*, I, Berlin 1948, II, Berlin 1949, III (Register), Berlin 1956; *Die slawischen Ortsnamen Mecklenburgs und Holsteins*, 2 wyd., Berlin 1950; *Zur Lautlehre der ostseeslawischen Ortsnamen*, ZfslPh, t. XX, s. 4—29; por. też ostatnio M. Jeżowa, *Dawne słowiańskie dialekty Meklemburgii w świetle nazw miejscowych i osobowych*. Cz. I. Fonetyka, Wrocław—Warszawa—Kraków 1961.

padku wyrazów pochodzenia rodzimego, słowiańskiego uważamy etymologię za wyjaśnioną, jeśli sprowadziliśmy je do postaci przedpołabskich. Poza prasłowiańszczyznę w takich wypadkach nie wychodzimy. Co się dotyczy wyrazów zapożyczonych, to naszym zadaniem jest zestawienie ich z odpowiednikami źródłowymi niemieckimi.

W *Słowniku* zastosowano powszechnie przyjętą w pracach poświęconych językowi połabskiemu rekonstrukcję dźwięków połabskich i ich transkrypcję według ujęcia T. Lehra-Splawińskiego¹, z uwzględnieniem jednak późniejszych osiągnięć w tym zakresie, zwłaszcza pracy M. Trubieckiego *Polabische Studien* (Wien und Leipzig 1929). Z pracy Trubieckiego wzięto przede wszystkim bardzo ważne dla systemu fonologicznego a także morfologicznego języka połabskiego rozróżnienie dwu samogłosek zredukowanych — niższej *a* i wyższej *ě* również w sylabach otwartych. Według dawnego ujęcia T. Lehra-Splawińskiego², wszystkie samogłoski połabskie odziedziczone z języka prasłowiańskiego — z wyjątkiem samogłosek nosowych — w pozycji krótkiej w zgłosce otwartej przedstawiały się jako samogłoska zredukowana *a*; w zgłosce zamkniętej w tej samej pozycji prasłowiańskie *a*, *ě*, *o*, *u* dały w połabskim również *a*, natomiast prasłowiańskie *u*, *y*, *i*, *o*, *e* rozwinęły się w *ě*. Trubiecki wykazał, że opozycja *a* : *ě*³ zachodzi także w sylabach otwartych, co ma doniosłe skutki dla badań nad morfologią połabską, opozycja ta odgrywała bowiem zasadniczą rolę w systemie fleksyjnym języka połabskiego. W wielu wypadkach stanowiła jedyną różnicę między poszczególnymi formami gramatycznymi (por. *darā* 'dziura' — nom. sg. wobec *darě* 'dziury' — nom.-acc. pl.; *dübrě* 'dobry' — masc., *dübrā* 'dobra, dobre' — fem. i neutr. itp.).

W formach rekonstruowanych nie oznaczono w *Słowniku* miejsca akcentu wyrazowego, które czytelnik może sobie od-

¹ Przedstawioną najpełniej w jego *Gramatyce połabskiej*, Lwów 1929.

² Por. *Gramatyka połabska*, s. 27 i nast.

³ Trubiecki pierwsze transkrybuje przez *ä*, drugie przez *ě*.

tworzyć na podstawie fonetycznej budowy wyrazu. Istnieją mianowicie trzy teorie dotyczące systemu akcentuacyjnego języka połabskiego¹: T. Lehra-Splawińskiego², M. Trubieckiego³ i J. Kuryłowicza⁴.

Według ujęcia T. Lehra-Splawińskiego można by w skrócie tak określić miejsce akcentu wyrazowego w języku połabskim: akcent główny wyrazu spoczywa na pierwszej od końca sylabie o wokalizmie pełnym, tj. zawierającej jedną z samogłosek pełnych lub dyftongów *o, ā, a, e, é, i, ü, ö, q, ô, ai, āi, oi, au*, a nie samogłoskę zredukowaną *a* lub *ě*, które występują w głosekach poakcentowych albo poprzedzających przedakcentową. Oprócz akcentu głównego wewnątrz wyrazu mogą występować mniej lub bardziej fakultatywnie akcenty poboczne, po których w zgłosce następnej występuje zwykle samogłoska zredukowana. Mimo odrębnych założeń teoretycznych ujęcie M. Trubieckiego pokrywa się w praktyce z zasadami akcentuacji ustalonymi dla połabskiego przez T. Lehra-Splawińskiego. J. Kuryłowicz natomiast przyjmuje dla połabszczyzny akcentuację inicjalną (tj. na pierwszej sylabie).

Co do układu *Słownika* trzeba przede wszystkim zauważyć, że każdy wyraz połabski występuje w nim pod osobnym hasłem. Jako hasło przyjmuje się formę zasadniczą danego wyrazu, zrekonstruowaną na podstawie jej zapisów w zabytkach. W częściach mowy odmiennych zgodnie z panującym zwyczajem jako formę zasadniczą autorowie przyjęli u rzeczowników nom. sg., u przymiotników, zaimków i liczebników nom. sg. masc., u czasowników infin. W wypadku, jeśli forma zasadnicza nie jest zaświadczona w zabytkach, jako hasło podaje się formę najbliższą zasadniczej: u rzeczowników przeważnie gen. sg. (często spotykany w zabytkach w związku z użyciem partytywnym), u przymiotników, zaimków i liczebników formy

¹ Dokładniej o tym por. K. Polański, RS, t. XX, s. 90—102.

² Por. T. Lehr-Splawiński, *Gramatyka połabska*, s. 102—111.

³ Por. N. Trubetzkoy, *Polabische Studien*, s. 77—84 i 126—128.

⁴ Por. J. Kuryłowicz, StFPS, t. I, s. 349—374.

nom. sg. fem. lub neutr., u czasowników formę pierwszej lub trzeciej os. sg. praes. Jeśli i te się nie dochowały, hasłem staje się jakakolwiek inna forma zachowana w zabytkach. Odtwarzanie form zasadniczych w wypadkach ich niezachowania w zabytkach uznano z wielu względów za niewskazane. Najważniejszym z nich jest fakt, że każda taka hipotetyczna forma nosiłaby na sobie znamiona dowolności, ponieważ — przynajmniej w obecnym stanie naszej wiedzy o połabszczyźnie — nigdy nie da się z całą stanowczością określić jej dokładnej postaci fonetycznej. Odtwarzanie takich form w *Słowniku* wydaje się niecelowe jeszcze i z tego względu, że będzie on zawierał pełny indeks form zasadniczych przedpołabskich z odesłaniem pod odpowiednie hasło połabskie. Po formie zasadniczej następuje określenie jej charakteru gramatycznego za pomocą przyjętych skrótów (np. adi. nom. sg. m., 3. sg. praes. itp.), wreszcie znaczenie wyrazu w języku polskim. Wyjątkowo zamiast znaczenia w języku polskim przytacza się dosłownie znaczenie podane w zabytku. Następnie po dwukropku przytacza się wszystkie zapisy odnośnej formy z zabytków w pisowni oryginalnej z podaniem kontekstu, jeśli taki istnieje, oraz ze znaczeniem podanym w zabytku w brzmieniu oryginalnym niemieckim czy francuskim. Poniżej przychodzą dalsze formy tego wyrazu zachowane w zabytkach, każda od nowego wiersza, najpierw w transkrypcji, potem w oryginalnej pisowni zabytkowej wraz z określeniem formy gramatycznej i znaczeniem zapisanym w zabytkach. Na tym kończy się część pierwsza, materiałowa każdej pozycji wyrazowej *Słownika*.

Po niej następuje część druga, zawierająca objaśnienia etymologiczno-porównawcze. Część tę rozpoczynają zrekonstruowane przedpołabskie względnie prasłowiańskie odpowiedniki odnośnych form połabskich w transkrypcji ogólnie przyjętej i w kolejności odpowiadającej ich następstwu w części pierwszej. W wypadku jeśli forma przedpołabska nie odpowiada ściśle prasłowiańskiej, lecz różni się od niej pod względem fonetycznym czy morfologicznym, różnicę tę stale się zaznacza (np. *nose zam. *nositz). Dalej przy-

tacza się identyczne lub etymologicznie bardzo bliskie¹ po-
łabskim formy ze wszystkich języków słowiańskich, w których
tylko takie istnieją i są dostępne na podstawie istniejących
słowników poszczególnych języków słowiańskich. Przytacza się
je w kolejności odpowiadającej na ogół ich stosunkowi po-
krewieństwa z połabszczyzną: najpierw formy polskie i ka-
szubsko-słowińskie, potem dolnołużyckie, górnolużyckie, cze-
skie, słowackie, słoweńskie, serbo-chorwackie, staro-cerkiewno-
słowiańskie, bułgarskie, na koniec rosyjskie, ukraińskie i biało-
ruskie. Znaczenia wyrazów przytaczanych z innych języków
słowiańskich podaje się wtedy, jeśli choćby w małym stopniu
różnią się od połabskiego. Przy wyrazach zapożyczonych za-
miast formy przedpołabskiej czy prasłowiańskiej podaje się
odpowiednie formy niemieckie (niemal bez wyjątku dolno-
niemieckie). Występujące u tych wyrazów sufiksy i końcówki
pochodzenia słowiańskiego objaśnia się po przytoczonej formie
niemieckiej. Na końcu zarówno przy rodzimych, jak i obcego
pochodzenia wyrazach, jeśli już były objaśniane w literaturze
naukowej, podaje się odnośne dane bibliograficzne. Wreszcie
pod każdą pozycją wyrazową podawane są w formie przypi-
sów objaśnienia wszystkich kontekstów przytaczanych przy
poszczególnych formach połabskich w pierwszej, materiałowej
części pozycji.

Trzeba wreszcie zaznaczyć, że *Słownik* zawierać będzie
trzy dodatki: indeks wymienionych w nim wyrazów przed-
połabskich względnie prasłowiańskich, indeks wyrazów za-
pożyczonych oraz tzw. indeks a tergo, bardzo pożyteczny dla
badań nad słotwórstwem.

¹ Dla odróżnienia od dokładnych odpowiedników te drugie
poprzedzono skrótem por. (= porównaj).

WYKAZ SKRÓTÓW

Zabytki połabskie
(według wydania Rosta)

An	— Anonim
Bauc	— list do p. de Baucoeur
Buchh	— „Ojciec nasz“ Buchholza
Do	— Domeier
Ec	— Eccard
H	— Hennig; A, B, B ₁ , B ₂ , C — różne redakcje słownika Henniga
Mit	— Mithoff
Müll	— Müller
Pf	— Pfeffinger
PS	— Parum Schultze (J — kopia Juglera, H — kopia Hintza, O — rękopis Zakładu Narodowego im. Ossolińskich)
Vand	— Vocabularium et Phraseologicum Vandalicum

Języki i dialekty

ags.	— anglosaski	łac.	— łaciński
altmar.	— altmarski	meklenb.	— meklenburski
ang.	— angielski	niem.	— niemiecki
bawar.	— bawarski	oldenbur.	— oldenburski
bg.	— bułgarski	pol.	— polski
br.	— białoruski	prus.-niem.	— prusko-nie- miecki
bremeń.	— bremeński	ps.	— prasłowiański
cz.	— czeski	res.	— rusko-cerkiew- no-słowiański
dł.	— dolnołużycki	ros.	— rosyjski
dn.	— dolnoniemiecki	sch.	— serbochorwacki
franc.	— francuski	scs.	— staro-cer- kiewno-sło- wiański
fryz.	— fryzyjski	sla.	— słowacki
germ.	— germański	sle.	— słoweński
gł.	— górnolużycki		
goc.	— gocki		
holend.	— holenderski		
lünebur.	— lüneburski		

sl.	— słowiński	szwab.	— szwabski
słow.	— słowiański	śrdn.	— średnio-dolno- niem.
st.	— staro-	śrlac.	— średniolaciński
stecz.	— staroczeski	śrwn.	— średnio-wysoko- niem.
stpol.	— staropolski		
strus.	— staroruski	ukr.	— ukraiński
stas.	— starosaski	westfal.	— westfalski
stwn.	— staro-wysoko- niemiecki	włos.	— włoski
szlez.-holszt.	— szlezwicko-hol- sztynski	wn.	— wysoko- niemiecki

Skróty pozycji bibliograficznych

- AfslPh — „Archiv für slavische Philologie“, Berlin 1876—1929.
 BB — „Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen“, wyd.
 A. Bezenberger I—XVIII, A. Bezenberger i V. Prell-
 witz XIX—XXX, Göttingen 1877—1906.
 Berneker, SEW — E. Berneker, *Slavisches etymologisches Wörter-
 buch*, T. I, Heidelberg 1908—1913 (A-mor).
 Brückner, SE — A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka pol-
 skiego*, Kraków 1927.
 BSL — „Bulletin de la Société de Linguistique de Paris“, Paris,
 od 1868.
 ČMF — „Časopis pro moderní Filologii“, Praha, od 1911.
 Dal — V. Dalъ, *Tolkovyj slovarъ živago velikorusskago jazyka*, 3. wyd.
 pod red. J. Baudouina de Courtenay, I—IV, Petersburg—
 Moskwa 1903—1909.
 Danneil Altm. Wb. — *Wörterbuch der altmärkisch-plattdeutschen
 Mundart*, Salzwedel 1859.
 Gram. pol. — T. Lehr-Splawiński, *Gramatyka połabska*, Lwów
 1929.
 Holub-Kopečný, Et. sl. — J. Holub, Fr. Kopečný, *Etymologický
 slovník jazyka českého*, Praha 1952.
 IF — „Indogermanische Forschungen“, Strassburg, od 1892.
 Jungmann — J. Jungmann, *Slovník česko-německý*, I—V, Praha
 1835—39.
 Kalina — A. Kalina, *Jana Parum Schultze Słownik języka po-
 łabskiego*, „Rozprawy Wydz. Filol. Akad. Umiej.“, t. XVIII
 (1892), także osobno, Kraków 1892.
 Kiparsky, GLG — V. Kiparsky, *Die gemeinslavischen Lehnwörter
 aus dem Germanischen*, Helsinki 1934 („Annales Academiae
 Scientiarum Fennicae“, XXXII 2).

- Kück, Lüneb. Wb. — E. Kück, *Lüneburger Wörterbuch* (Wort-
 schatz der Lüneburger Heide), Neumünster, t. I, 1942.
 Kuryłowicz, Zw. słow.-germ. — J. Kuryłowicz, *Związki językowe
 słowiańsko-germańskie*, „Przegląd Zachodni“, 1951, 5/6,
 s. 191—206.
 KZ — „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem
 Gebiete der indogermanischen Sprachen“, begründet von
 A. Kuhn, Berlin, od 1852.
 Lasch, Mnd. Gr. — A. Lasch, *Mittelniederdeutsche Grammatik*,
 Halle a. S. 1914.
 Lasch-Borchling, Mnd. Wb. — A. Lasch und C. Borchling,
Mittelniederdeutsches Handwörterbuch, Hamburg 1928 — Neu-
 münster 1956 (do zesz. VII, hēger).
 Lehr, Zapoż. — T. Lehr (-Splawiński), *Zapożyczenia dolnoniemieckie
 w języku połabskim*, MPKJ, t. VII, Kraków 1917, s. 271—318.
 Lehr-Splawiński, Gram. pol. — T. Lehr-Splawiński, *Gramatyka
 połabska*, Lwów 1929.
 LP — „Lingua Posnaniensis“, Poznań, od 1949.
 Machek, ES — V. Machek, *Etymologický slovník jazyka českého
 a slovenského*, Praha 1957.
 Miklosich, EW — F. Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch der
 slavischen Sprachen*, Wien 1886.
 MPKJ — „Materiały i Prace Komisji Językowej Akademii Umie-
 jętności“, I—VIII, Kraków 1904—1918.
 MSL — „Mémoires de la Société de Linguistique de Paris“, Paris,
 od 1868.
 Muka — E. Muka, *Słownik dolnoserbśkeje řečy*, I—II, Petrohrad—
 Praha 1911—1915, 1926—1928.
 Pam. Słow. — „Pamiętnik Słowiański“, Kraków—Warszawa, od 1949.
 PF — „Prace Filologiczne“, I—XVII, Warszawa 1885—1937.
 Pokorny, IEW — J. Pokorny, *Indogermanisches etymologisches
 Wörterbuch*, Bern (wychodzi od 1949).
 Polański, Etym. połab. I — K. Polański, *Etymologie połabskie (Para-
 lele połabsko-polskie I)*, „Zeszyty Nauk. WSP w Katowicach“,
 Sekcja Językoznawcza, Prace Katedry Jęz. Pol., 1960, s. 73—84.
 Polański, Etym. połab. II — K. Polański, *Etymologie połabskie
 (Paralele połabsko-polskie II)*, ibid. (w druku).
 Polański, Polabica I — K. Polański, *Polabica I*, „Zeszyty Nauk.
 Uniw. Jag.“, Filol. nr 2, Kraków 1956, s. 109—137.
 Polański, *Polabica II* — ibid., Filol. nr 4, Kraków 1958, s. 185—201.
 Polański, *Polabica III* — ibid., Filol. nr 6, Kraków 1960, s. 53—64.
 Polański, *Polabica IV* — ibid., Filol. nr 8, Prace Językozn. 4,
 Kraków 1961, s. 209—215.

- Polański, Morfologia zapożyczeń — K. Polański, *Morfologia zapożyczeń niemieckich w języku połabskim*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1962.
- Reczek, Z badań ... — S. Reczek, *Z badań nad stroną znaczeniową zapożyczeń dolnoniemieckich w języku połabskim*, „Zeszyty Nauk. Uniw. Wrocł.", Ser. A, Nr 5, 1957, s. 177—212.
- RES — „Revue des Études slaves”, Paris, od 1921.
- RFV — „Russkij Filologičeskij Věstnik”, I—LXXVI, Warszawa—Moskwa 1879—1916.
- Rost — P. Rost, *Die Sprachreste der Draväno-Polaben im Hannöverschen*, Leipzig 1907.
- RS — „Rocznik Slawistyczny”, Kraków, od 1908.
- RWF — „Rozprawy Wydziału Filologicznego Polskiej Akademii Umiejętności”, t. I—LXVII, Kraków 1874—1946.
- SAU — „Sprawozdania z Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności”, I—LIII, Kraków 1891—1952.
- Schiller-Lübben, Mnd. Wb. — K. Schiller und A. Lübben, *Mittelniederdeutsches Wörterbuch*, Münster in Westf. 1931 (przedruk fototypiczny z 1875 r.), I—VI.
- Schleicher — A. Schleicher, *Laut- und Formenlehre der polabischen Sprache*, St.-Petersburg, 1871.
- Sl — „Slavia”, Praha, od 1922.
- Ślawski, Słownik et. — F. Ślawski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. I (A—J), Kraków 1952—1956, zesz. 1-2 tomu II (do klimkować), Kraków 1958—1961.
- SO — „Slavia Occidentalis”, Poznań, od 1921.
- StFPS — „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, Warszawa, od 1955.
- Trubetzkoy, Polabische Studien — N. Trubetzkoy, *Polabische Studien*, Wien und Leipzig 1929.
- Vasmer, REW — M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, I—III, 1953—1958.
- Walde-Pokorny — A. Walde, *Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, herausgegeben und bearbeitet von J. Pokorny, I—III, Berlin—Leipzig, 1927—1932.
- ZfslPh — „Zeitschrift für slavische Philologie”, Leipzig, od 1925.

Inne skróty

a.	— albo	adv.	— adverbium
acc.	— accusativus	aor.	— aoristus
act.	— activum	coll.	— collectivum
adi.	— adiectivum	comp.	— comparativus

coni.	— coniunctio	os.	— osoba
dat.	— dativus	pass.	— passivum
dual.	— dualis	pl., plur.	— pluralis
f., fem.	— femininum	praef.	— praefiks
fut.	— futurum	praep.	— praepositio
gen.	— genetivus	praes.	— praesens
imperat.	— imperativus	praet.	— praeteritum
impf.	— imperfectum	pron.	— pronomem
inf.	— infinitivus	przyp.	— przypis
instr.	— instrumentalis	pte.	— participium
interi.	— interiectio	s., subst.	— substantivum
inv.	— invariabile	sg.	— singularis
loc.	— locativus	suf.	— sufiks
m., masc.	— masculinum	superl.	— superlativus
n., neutr.	— neutrum	v., verb.	— verbum, verbale
nom.	— nominativus	voc.	— vocativus
n. propr.	— nomen proprium	zam.	— zamiast
num.	— numerale	zw.	— zwykle

WYKORZYSTANE SŁOWNIKI

- Andrejčín L., Georgiev L., Ilčev S., Kostov N., Lekov I., Stojkov S., Todorov C., *Błgarski tǎlkoven rečnik*, Sofia 1955.
- Bartoš F., *Dialektický slovník moravský*, Praha 1906.
- Böning H., *Plattdeutsches Wörterbuch für das Oldenburger Land*, Oldenburg 1941.
- Bremer Wörterbuch, *Versuch eines bremisch-niedersächsischen Wörterbuches*, Bremen 1761.
- Dalъ V., *Tolkovyj slovarъ živago velikoruskago jazyka*, 3. wyd. pod red. J. Baudouina de Courtenay, I—IV, Petersburg—Moskwa 1903—1909.
- Damköhler E., *Nordharzer Wörterbuch*, 1927.
- Danneil J. F., *Wörterbuch der altmärkisch-plattdeutschen Mundart*, Salzwedel 1859.
- Deutsches Wörterbuch*, unternommen von den Brüdern Jakob und Wilhelm Grimm (wychodzi od 1854).
- Doornkaat Koolman, *Wörterbuch der ostfriesischen Sprache*, Norden 1878—1882, t. I—III.
- Duvernois A., *Slovarъ bolgarskogo jazyka*, I—II, Moskwa 1889.
- Fischer H., *Schwäbisches Wörterbuch*, I—VI, Tübingen 1904—1936.
- Frederking Ch., *Plattdeutsches Wörterbuch des Dorfes Hahlen bei Minden in Westfalen*, Bielefeld und Leipzig 1939.

- Frischbier H., *Preussisches Wörterbuch*, I—II, Berlin 1882—1883.
 Gallée J. H., *Vorstudien zu einem altniederdeutschen Wörterbuche*, Leiden 1903.
 Gebauer J., *Slovník staročeský*, I—II (a—n), Praha 1903 nn.
 Геронъ N., *Рѣчникъ на блъгарскыи езикъ*, I—V, Пловдивъ 1894—1908.
 Glonar J., *Slovar slovenskega jezika*, Ljubljana 1936.
 Gollandsko-russkij slovar, pod red. S. A. Mironova, Moskva 1954.
 Hrinčenko B., *Slovarь ukraїнської мови*, I—IV, Kyїв 1958—1959 (przedruk z r. 1907—1909).
 Iveković F., Broz I., *Rječnik hrvatskoga jezika*, I—II, Zagreb 1901.
 Jakubaš F., *Hornjoserbsko-němski słownik*, Budyšin 1954.
 Jungmann J., *Slovník česko-německý*, I—V, Praha 1835—1839.
 Kálal M., *Slovenský slovník z literatury aj nářečí*, v Banskej Bystrici 1924.
 Karadžić V. S., *Srpski rječnik*, 4 wyd., Beograd 1935.
 Karłowicz J., *Słownik gwar polskich*, I—VI, Kraków 1900—11.
 Knapski (Cnapius) G., *Thesaurus polono-latino-graecus...*, Kraków 1621.
 Kotnik J., *Slovensko-ruski slovar*, Ljubljana 1950.
 Kott F. Š., *Česko-německý slovník*, I—VII, Praha 1878—1893.
 Kuzelja Z., Rudnyčkyj J., *Ukraїнсько-німецький словник*, Leipzig 1943.
 Kück E., *Lüneburger Wörterbuch (Wortschatz der Lüneburger Heide)*, I (a—h), Neumünster 1942.
 Labuda A., *Słowniczek kaszubski*, Warszawa 1960.
 Lasch A., Borchling C., *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*, Hamburg 1928 — Neumünster (do 1956 r. wyszedł zesz. VII do wyrazu *hēger*).
 Lexer M., *Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch*, 10 wyd., Leipzig 1910.
 Linde S. B., *Słownik języka polskiego*, 2 wyd., I—VI, Lwów 1854—1860.
 Loos J., *Wörterbuch der slowakischen, ungarischen und deutschen Sprache*, Pest 1871.
 Lorentz F., *Pomoranisches Wörterbuch*, I (a—p), Berlin 1958.
 Lorentz F., *Slovinzisches Wörterbuch*, I—II, St. Petersburg 1908—1912.
 Lübben A., *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*, Norden und Leipzig 1888.
 Mensing O., *Schleswig-Holsteinisches Wörterbuch*, I—V, Neumünster 1927—1935.

- Miklosich F., *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Vindobonae 1862—1865.
 Muka E., *Słownik dolnosербскеје рѣци*, I—II, Petrohrad—Praha 1911—1928.
 Носовиць I. I., *Slovarь belorusskago narěčija*, St. Petersburg 1870.
 Pfuhl, *Lausitzisch-wendisches Wörterbuch*, Bautzen 1886.
 Pleteršnik M., *Slovensko-němski slovar*, I—II, Ljubljana 1894—1895.
 Pobłocki G., *Słownik kaszubski*, Chełmno 1887.
 Příruční slovník jazyka českého, Praha (od 1935).
 Ramułt S., *Słownik języka pomorskiego czyli kaszubskiego*, Kraków 1893.
 Рѣчник на сѣвременнија блъгарски книжовен език, wydany przez Bułgarską Akademię Nauk pod red. S. Romanskiego, I—III, Sofia 1954—1959.
 Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb (od 1880).
 Sadnik L., Aitzetmüller R., *Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten*, Heidelberg 1955.
 Schiller K., Lübben A., *Mittelniederdeutsches Wörterbuch*, Münster in Westf. 1931 (przedruk fototypiczny z r. 1875), t. I—VI.
 Schmeller J. A., *Bayerisches Wörterbuch*, I—IV, Stuttgart und Tübingen 1827, 1828, 1836, 1837.
 Sehrt E. W., *Vollständiges Wörterbuch zum Heliand und zur altsächsischen Genesis*, Göttingen 1925.
 Schwartz M., *Slowakisch-deutsches und deutsch-slowakisches Wörterbuch*, Berlin 1943.
 Slovarь russkogo jazyka v četyrech tomach (wydany przez Instytut Językoznawstwa Akademii Nauk ZSRR), Moskwa 1957—1961.
 Slovník slovenského jazyka, wydawany przez Słowacką Akademię Nauk pod red. Š. Peciaru, I—II (a—o), Bratislava 1959—1960.
 Slovník spisovného jazyka českého, wydawany przez Czechosłowacką Akademię Nauk pod red. B. Havránka, Praha (od 1958).
 Słownik języka polskiego, ułożony pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego i W. Niedźwieckiego, I—VIII, Warszawa 1900—1927.
 Słownik języka polskiego, wydany staraniem i kosztem M. Orgelbranda, Wilno 1861.
 Słownik języka polskiego, wydawany przez Polską Akademię Nauk pod red. W. Doroszewskiego, I—III (a—k), Warszawa 1958—1961.
 Słownik staropolski, wydawany przez Polską Akademię Nauk pod red. K. Nitscha i S. Urbańczyka, Warszawa (od 1953).

- Sreznevskij I. I., *Materialy dla slovarja drevnerusskago jazyka*, I—III, Sankt-Peterburg 1893—1912 (nowe wydanie 1958).
 Šwjela B., *Dolnoserbosko-němski słownik*, Budyšin 1961.
 Tiling E., *Versuch eines bremisch-niedersächsischen Wörterbuches*, I—V, 1767—1771.
Tolkovyj slovar' russkogo jazyka, pod red. D. N. Ušakova, I—IV, Moskva 1935—1940.
 Trávníček F., *Slovník jazyka českého*, 4. vyd., Praha 1952.
 Tvrdý P., *Slovenský frazeologický slovník*, Praha—Prešov 1933.
 Weigand G., *Bulgarisch-deutsches Wörterbuch*, Leipzig 1922.
 Westermann B. und D., *Wörterbuch des Dorfes Baden (Kreis Verden), Bääuger Platt*, Oldenburg 1941.
 Woeste F., *Wörterbuch der westfälischen Mundart*, Norden und Leipzig 1930.
 Wossidlo A., Teuchert H., *Mecklenburgisches Wörterbuch* (do r. 1959 wyszedł zesz. 23. do wyrazu *Herr*).
 Żelechowski E., *Ruthenisch-deutsches Wörterbuch*, I—II, Lwów 1886.

WYKAZ POŁABSKICH GŁOSEK

a	ǣ	χ	n	š
ā	e	ǧ	ń	ś
q	ě	i	o	t
b	ē	j	ō	ʈ
ḃ	ə	k	q̇	u
c	ē	k̄	p	ü
é	f	l	p̄	v
d	g	ʈ	r	ú
d'	ǧ	m	ř	z
ž	h	m̄	s	ž

Dyftongi

ai	au	āi	āu	oi	üi
----	----	----	----	----	----

A

afstöräl — praet. sg. masc. 'oddzielił; oddalił, odwrócił':
 trite daan¹ afstöräl comine Wade simia² 'den dritten Tag
 hat Er... steine, waßer undt Erde abgesteuret' Mit; tu wissi
 nos³ Jesus afstöräl 'daß alles unser Jesus hat abgesteuret'
 Mit; took tung Krie wa ganzen Weltie⁴ afstöräl 'so soll er
 den Krieg absteuern von der gantzen welt' Mit.

Z śrdn. *afstüren* 'ablenken'. Zakończenie połab. -'äl ←
 *-jalz.

Por. Rost, s. 48, przyp. 2; Lehr, Zapoż., s. 274, 278, 305;
 Reczek, Z badań..., s. 195.

¹ *tritē dan* ← **tretjē dñn̄*. ² *kominē, vāde, zimā* ← **ka-*
menjē, voda, zemja. ³ *tū vēsi nos...* ← **to vše naš...* ⁴ *tok*
tō kriχ vā gancen veltē ← **takz tñnz (kriχ z niem.) vž (gancen*
veltē z niem.).

agojē — 3. sg. praes. (lub *agoi* — 2. sg. imperat.) 'chroni'
 ochrania; oszczędza': no jautra¹ aggoy 'Auf morgen sparen'
 H, aggóy B₁.

agol — praet. sg. masc. 'chronił; oszczędzał': Ajól 'Hegen,
 sparen' HB; Ayól 'Hegen' H, Agól B₁.

Z śrdn. *hegen*||*heien* 'ogradzać; pielegnować, strzec, chro-
 nić; oszczędzać'. Być może, że pisownia *Ajól, Ayól* oddaje
 oboczną postać *ajol* z *heien*. Zakończenie połab. -ol ← *-alz.

Por. Rost, s. 155, przyp. 8; Lehr, Zapoż., s. 282, 283,
 298, 307. Rost (słownik s. v. *égat*) i T. Lehr (o. c., s. 282,
 307) zaliczają tu też formę zapisaną u Pf w postaci *Junitza*
négat 'Je feray cela'. Bardziej przekonujące wydaje się
 jednak objaśnienie Lorentza (ZfslPh, t. III, s. 324), który
 zapis Pf czyta *joz nīca nexat* ← **jaz ne-χtjō nexati*.

¹ *no jautra* ← **na jutřē*.

axterskə — adi. nom. sg. f. 'tylna': achtersga Wiss¹ 'Hinter-Achse' H.

Utworzone raczej z śrdn. achter adv. 'z tyłu, w tyle', aniżeli z achter adi. 'tylny' — przy pomocy sufiksu -skə ≤ *-skaja.

Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 83 i słownik s. v.

¹ vis ≤ *osb.

I. aḡ — interi. 'aj': Ay 'Ey! (interjection)' H.

*aḡ: pol. aj, kasz. aj, sli. āi, dl. aj, gł. aj, cz. aj, sła. aj, sło. āj, sch. āj, bg. aŭ, ros. aŭ, ukr. aŭ, br. aŭ.

Rost (sl.) niepotrzebnie uważa za pożyczkę.

II. aḡ||ay — praep. z gen. 'u, przy'.

1. aḡ: hey Kammehn¹ 'bei Kachelofen' PS, hei O; Ey dawig Gräuk² 'bey zwei Birnbaum' PS; Ey kôkwe³ 'Am Pranger' H; ciss ey man ssápat⁴ 'Wollt ihr bey mir schlafen?' H, eyman B₁; ey tibe⁵ 'bey euch' H; wan mo eyssíbe⁶ 'Er hat an sich' H; Eíssek⁷ 'Hieran' H, Eyssek B, Eýssek B₁, Eissek C; ey Snidrya⁸ 'Bey dem Schneider' H; Eysíma⁹ 'Niederwärts, nach der Erden zu' H.

Może tu też należy: Oi zang vile blócha 'Il y a beaucoup des puces icy' Pf; Oizang Wile blochà jang¹⁰ 'Es gibt viele Flöhe hier' Vand.

2. ay: Jōs póla aviadey¹¹ 'Je viens de manger' Pf.

*u: we wszystkich językach słow. mniej więcej w tym samym znaczeniu 'u, przy': pol. u, kasz. wu, sli. vŭ, dl. u, hu, wu, gł. wu, cz. u, sła. u, sło. stare u, sch. u, scs. u, bg. y, ros. y, ukr. y, e, br. y, ŷ.

Por. Polański, LP, VI (1957), s. 162—3.

¹ kəmen ≤ *kamenə. ² dāvūχ grauḡ ≤ *dāvūχ gruḡ. ³ kokvə ≤ *(kāk- z niem.)-ve. ⁴ cis aḡ manē sápat ≤ *χəʔešə u mŷne (zam. mene) sápati. ⁵ tibē ≤ *tebe. ⁶ vān mo aḡ sibē ≤ *onə ma u sebe. ⁷ aḡ sēg ≤ *u sego. ⁸ snidřə ≤ *(snidř- z niem.)-a. ⁹ zimə ≤ *zemē. ¹⁰ aḡ sḡ vilē blāχə jḡ ≤ *u sḡ veləje blāχə (zam. *blāχə) jestə. Por. Radłowski, StFPS, III (1958),

s. 308 i Polański, RS, XXI (1960), s. 184. Rost, s. 44, przyp. 1 inaczej, ale nieprzekonująco. ¹¹ joz bālə ay jədaḡ ≤ *jazə bylə u jēdi.

aḡbezət — inf. 'ujść, uciec': Eybesat 'Entlauffen' H, Eybésat BB₂, Eybésat B₁.

aḡbezē — 3. sg. praes. 'ucieka': Eybése 'Entwischen' H, Eybése B₁; eybése 'Entlauffen' HB₂.

aḡbezəñ — ptc. praet. pass. 'ten, który zbiegł': Eybesóna 'entwischte seyn' H.

*ubēžati, *ubēži(ts), *ubēžanəjə: stpol. ubieżeć 'uciec', kasz. por. biežec 'płynąć', sli. por. bjēžec 'Durchfall haben', dl. hubēžas (≤ *ubēžati i *vybēžati) m. in. 'uciec', gł. wubēžec 'ts.', cz. por. bēžeti 'biegnąć', sła. por. ubehat 'zwyciężyć w biegu', sło. ubēžati 'uciec', sch. por. bjēžati 'ts.', scs. ubēžati 'ts.', bg. por. убѣгам 'uciekam', ros. убежать 'uciec', ukr. por. бігаму 'biegać', br. убягць 'uciekać'.

aḡbēt — inf. 'zabić, ubić': Tay nimas eybit no dôt¹ 'Du solt nicht tödten' H; éibed 'Tödten, Todtschlagen' HB₁.

aḡbañtē — ptc. praet. pass. 'zabity': Eybeite 'Tödten, Todtschlagen' H.

*u-biti, *u-bitəjə: pol. ubić 'zabić; utłuc', kasz. wubic 'ubić, utłuc; zabić', sli. vŭbjic 'festschlagen; durch Schlagen festmachen; erschlagen', sła. ubit 'abprügeln; ztlouci, natlouci; dobiti, ubiti, utlouci', cz. ubiti 'ubić', sło. ubiti 'erschlagen, todtschlagen; zerschlagen, brechen', sch. ŭbiti 'erschlagen; abschlagen, verwundern, verletzen', bg. убия 'zabijam', scs. ubiti 'töten, niederschlagen, mit Mord beflecken', ros. убить 'zabić', ukr. убіу || обіу 'ts.', br. убіць 'ts.'.

¹ tāḡ ni-məs aḡbēt no dot ≤ *ty ne-mašə ubiti na (dot z niem.).

aḡbəroi — 2. i 3. sg. imperat. 'chroni, broń': Büsatz¹ eybaróy 'Gott behüte euch' H, ey baróy B₁, eybaráy C; Bug² heybarro 'Gott bewahr' PS.

**u-baraji*, por. *boroī*. Por. Polański, Etym. polab. I, s. 74—78.

¹ *büzac* ≤ **božьcь*. ² *büg* ≤ **bogъ*.

aibrükot — inf. 'zużyć': Eybrikôt 'Abbrauchen, abnützen' HB.

Derywat od *brükot* (zob.) za pomocą pref. *aī-* ≤ **u-*.

aibüst — inf. 'ubóść, ukłuć': Eybüst 'Abstechen' H, Eibüst B₁;

Eybüst HB, Eybiest B₁ 'Abstechen'.

aibüden(ě) — ptc. praet. pass. 'ubodzony': eybidên 'Ist gestochen' H, eybydên B₁; eybiténa 'Abgestochen' H.

**u-bosti*, **u-bodenъ(jь)*: pol. *ubóść*, kasz. *wubòsc* 'ts.', sli. *vūbosc* 'ts.', gł. por. *bosé* 'bóść', cz. stare i gwar. *ubŭsti* 'ts.', sła. por. *bodať* 'kłuć', sła. *ubòsti* 'ukłuć', sch. *ubòsti* 'ts.', scs. por. *bosti* 'stechen', bg. por. *yбодсам* 'kłuję', ros. *yбocmú* 'ubóść', ukr. gwar. por. *бocmú* 'bóść', br. *yбóцyь* 'ubóść'.

aīdelēt — inf. 'oddzielić': Eydēlt 'Abtheilen' H, Eydeelt B₁.

aīdelenā — ptc. praet. pass. 'oddzielone': eydeléna 'Abgetheilt' H.

**u-dēliti*, **u-dēljenoje*: pol. *ūdzielić*, kasz. *wużèléc* 'udzielić', sli. *vužèlēc* 'ts.', dl. *hužēliš* (≤ **udēliti* i **vydēliti*) m. i. 'udzielić', gł. *wudžēlić* 'ts.', cz. *uděliti* 'ts.', sła. *udelit'* 'ts.', sła. *udeliti* 'ts.', sch. *udijèliti* 'ts.', scs. por. *otzēdēliti* 'entfernen, absondern', bg. por. *деля* 'dziele', ros. *ydelímú* 'udzielić', ukr. *ydimúmu* || *sdimúmu* 'ts.', br. *yдзяліць* 'ts.'.

aīdovēt — inf. 'udusić, zadusić': Eydówit 'Erwürgen' H, Eydowitt B₁.

**u-daviti*: pol. stare i dial. *udawić* 'udusić, udławić', dl. por. *dawis* 'dusić, dławić', gł. *wudajić* 'udusić', cz. *udáviti* 'ts.', sła. *udáviti* 'ts.', sła. *udáviti* 'ts.', sch. *udáviti* 'ts.', scs. *udáviti* 'ts.', bg. por. *yдaвям* 'topię', ros. *ydasímú* 'udusić', ukr. *ydasímú* || *sdasímú* 'ts.', br. por. *зadashyца* 'zadusić się'.

aīdrauzāl — praet. sg. m. 'pomógł': eydrausóal 'Er hat geholfen' H, eidrausóal B₁.

**u-družilъ* od **u-družiti*: por. pol. stare *podrużyć* 'okazać się przyjaznym, usłużyć, posłużyć', dl. *družys* 'być družbą', gł. *družić* 'towarzyszyć', cz. *družiti* 'łączyć, przyłączyć', sła. *družiti* 'towarzyszyć', sła. *podružiti* 'połączyć', sch. *udružiti* 'ts.', scs. *sъdružiti* 'zum Freund machen', *družiti* sę 'comitari, socium esse', bg. por. *дpyжa* 'przyjaźnię się', ros. *yдpyжúть* 'wyrzucić komuś przysługę', ukr. *yдpyжúму* || *сдpyжúму* 'ts.', br. *yдpyжyць* 'ts.'. Por. *dráuzēt*.

aīd'alonā — ptc. praet. pass. 'zrobione': Tgolí¹ eyalóna 'Gethane Arbeit' H, cijalóna (!) B₁.

**u-dēlanoje* od **u-dēlati*: pol. stare *udzielać*, kasz. por. *żalac* 'działać', dl. *hužēlaś* m. i. 'zrobić', gł. *wudžēlać* 'ts.', cz. *udělati* 'ts.', sła. por. *dielo* 'dzieło', sła. *udēlati* 'opracować', sch. *udjelati* 'uczynić', scs. por. *dēlati* 'działać, robić, czynić', bg. por. *дѣлам* 'obciosuję', ros. *ydelamъ* 'obrobić, przygotować', ukr. por. *dílamu* 'działać'.

¹ *d'olü* ≤ **dělo*.

aīklāsten(ě) — ptc. praet. pass. 'ściśnięty': Eiklastehn 'geklemmet' PS.

**u-klěščenъ(jь)* od **uklēstiti*: pol. por. *kleszczyć*, *kleścić* 'kastrować', kasz. por. *klešće* 'kleszcze', sli. por. *klějščā* 'kleszcze kowalskie', dl. por. *klěšće* 'kleszcze', gł. por. *klěšće* 'ts.', cz. por. *klestiti* 'obcinać', sła. por. *klestit'* 'ts.', sła. por. *klěšče* 'kleszcze', sch. *uklijēstiti* 'uchwycić kleszczami', scs. por. *sъklēstiti* 'zusammenpressen, umschliessen', bg. por. *клецу* 'kleszcze', strus. por. *кльцүтү*, *клецүтү* 'cisnąć, uciskać', ukr. por. *скліцүтүца* 'parzyć się (o psach)', br. por. *склѣцүць* 'łączyć jedno z drugim szczelnie, mocno'.

aīkōseně — ptc. praet. pass. 'ukąszony': eykungséne 'Gebissen' H, eikungséna B₁, eykungséna C.

**u-kōšenъ(jь)* od **u-kōsiti*: pol. *ukąsić* 'ugryźć', *ukąszony* 'ugryziony', kasz. *wukąséc* 'ukąsić, ugryźć', sli. *vukąsēc* 'beissen, abbeissen, heftig stechen', dl. por. *kusys*, ptc. *kusony*

'kasać, gryźć', gl. por. *kusać* 'ts.', cz. por. *ukousati* 'ukąsić', śla. por. *kusat* 'kasać', scs. *ukositi* 'mordere', ros. *укыцѣть* 'ukąsić', ukr. *укыцѣти*||*скыцѣти* 'ts.', br. *укычыць* 'ts.'; por. też śle. *kōsiti* 'das Früh- oder Mittagsmahl essen', sch. *kūsati* 'mit vollem Löffel essen', bg. *кѣсам* 'рвать, разрывать'. Por. *kōsēt*.

aḱkradině — subst. verb. 'ukradzenie, kradzież': Eyeratina 'Acier' ¹ Pf; Eykratina 'Stahl' Vand, Eukratina Do.

**u-kradenъje* od **u-krasti* (por. pte. praet. pass. **u-kradenъ*): pol. *ukraść*, kasz. *wukrasc*, sh. *vũkrasc*, dl. por. *kša(d)nus* 'kraść', gl. *wukradnyć* 'ukraść', cz. *ukrásti*, śla. por. *ukrad-núť*, śle. *ukrásti*, sch. *ùkrasti*, scs. *ukrasti*, bg. por. *укрѣдам*, ros. *укрѣтъ*, ukr. *укрѣти*||*скрѣти*, br. *укрѣчы* 'ts.'.

Do tej pory uważane za pte. praet. pass. (Schleicher, s. 12, w. 25; Gram. pol., s. 49, 228, 109; Rost, sl.). Znaczenie rzeczownikowe (por. niżej przyp. 1) oraz *i* przed *n* (-in- = *-en-) przemawia raczej na korzyść subst. verb.

¹ Przez pomieszanie rzeczowników *Stahl* i *Diebstahl*.

aḱkrüjě — 3. sg. praes. 'ucina': Eykrýe 'Abschneiden' HB₁.

**ukroje* (zam. **u-krojitz*, zob. Gram. pol., s. 211) od **u-krojiti*: pol. *ukroić* 'urząć, odkręcać', kasz. *wukroic* 'ts.', sh. *vũkròjic* 'ts.', dl. por. *kšajās* 'krawać', gl. por. *krać*, *krejic* 'ts.', cz. *ukrojiti* 'ukroić', śla. *krojiti* 'kroić, krawać', śle. *ukro-jiti* 'zuschneiden, beschneiden; umgeben, definieren', sch. *kròjiti* 'zuschneiden', scs. por. *ukrojъ* 'Grabtuch', bg. por. *кроя* 'кроить; замышлять, задумывать', ros. *укроить* 'ukroić', ukr. *укроїти*||*скроїти* 'ts.', br. por. *кройчы* 'резать'. Por. *krüjě*.

aḱlaucēt — inf. 'utrafic': Eylautzet 'Treffen' H, Eyláutzet B₁.

aḱlaucāl — praet. sg. m. 'utrafil': Eylautzāl 'Wenns getroffen ist' H.

**u-lučiti*, **u-lučilъ*: stpol. *uluczyć* 'utrafic w co z łuku', śle. por. *lućiti* 'eine Wurf tun, schleudern', sch. *ulúćiti* pri-

liku 'die Gelegenheit ergreifen', *ulúćiti* 'ugledati' i 'ugrabiti', scs. *ulućiti* 'erreichen, erlangen', bg. *улучвам* 'попадать (в цель), улучать (время) itd.', ros. *улучить* 'znaleźć, wybrać, wykorzystać', ukr. *влучити* 'treffen, einschließen, einverleiben', br. *улучыць* 'попадать в цель как бы из лука, находить'.

aḱlümět — inf. 'ułamać': Eylimet 'Abbrechen' H.

aḱlümě — 3. sg. praes. 'ułamie': Eylíme 'Abbrechen' HB₁, Eylíme B₁.

aḱlūmenā — pte. praet. pass. 'ułamane': eylimēna 'Abgebrochen' H; eylimēna, bezw. eylimēna 'abgebrochen' HB₁C.

**u-lomiti*, **u-lome* (zam. **u-lomitz*, zob. Gram. pol., s. 210—213), **u-lomenoje*: stpol. i dial. *ułomić* 'ułamać, odłamać', kasz. por. *wułamic* 'ts.', dl. por. *łomiś* 'brechen', gl. por. *lemić* 'ts.', cz. *ułomiti* 'ułamać', śla. *ułomiť* 'ts.', śle. *ułomiti* 'abbrechen, aufbrechen', sch. *ułomiti* 'ts., brechen', bg. por. *ломѣ* 'łamię', ros. *уломить* 'ułamać, odłamać', ukr. *уломити*||*вломити* 'ts.', br. *уломиць* 'ts.'. Por. *lümět*.

aḱmaudāl-sə — praet. sg. m. 'opóźnił się': eymaudālsa 'Ich habe mich versäumet' H, eymaudālza B₁.

**u-mudilъ-sě* od **u-muditi-sě*: por. stpol. i dial. *mudzić się* 'przykrzyć się, dłużyć się, nudzić się', kasz. *mużec* 'zwlekać, marudzić', sh. *mũžec sę* 'sich aufhalten, zögern, säumen', śle. *muditi se* 'ts.', sch. stare *muditi se* 'remoror, detineor, occupor', scs. *umuditi* 'verweilen, zögern', bg. *мѹден* 'медленный', strus. *оумоудити* 'замедлить, задержаться'.

aḱmərzon(ě) — pte. praet. pass. 'zmarznięty, zmarzły': jang ¹ eymerson 'ist gefroren' PS.

**u-moržanъ(jъ)* od **u-moržati* (iterat. do **u-morziti*): por. pol. *umrażać*, kasz. *mrozec* 'mrozić', dl. *mrozowaś* 'reifen; frösteln', sh. *mrozac* 'überwintern', gl. *mrózować* 'reifen, schauern, schaudern', cz. *mraziti* 'mrozić', śla. *mrazit* 'ts.',

scs. *mraziti* 'frieren machen', ros. *морозить* 'mrozić', ukr. *морозити* 'ts.', br. *морозіць* 'ts.'.

¹ ja ≤ *je(stz).

ai^hmortē — ptc. praet. pass. 'umarly': Jang¹ eymjarte 'er ist gestorben' PS, Eymjaacke O, lymjorte J; Gang¹ eyymiarte 'Er ist todt' H.

*u-m^hrtzjē: pol dial. *umarty*, *umiarty* 'umarly', kasz. *wumjarti* 'chudy, nikły, zbiedzony', sli. *vumjartī* 'abgemagert, verhungert', dl. *humrēty* 'verstorben, tot', gl. *wumrjety* 'ts.', scs. por. *umrētje* 'Tod, Sterben', sle. por. *umrtje*, sch. por. *umrée* 'ts.'. Por. *marē*.

¹ ja ≤ *je(stz).

ai^hpaustāl — praet. sg. m. 'upušcił, uronił': wan¹ ey^hpaustāl 'Er hat fallen lassen' H.

ai^hpaustas — 3. sg. impf. 'upuszczal, upuszczala': Būsaz copcung caroi² aipoistas 'Tropffen Bluth Gott dem H. ... fließen' Mit; Moroika slase³ a[i]poistas 'thränen Maria auß ihren augen fließen' Mit.

ai^hpaustaiχ — 1. sg. aor. 'upušcilem': Jose⁴ ey^hpausteyich 'Ich habe fallen lassen' H, ey^hpausteyich B₂C.

ai^hpaustenē — subst. verb. 'upuszczenie': Eypaustēn 'fallen lassen' H, Eypausten B₁, Eypāusten B₁, Eypāustēn B₂C.

*u-pustilz, *u-puščaše, *u-pustilz, *u-puščēnē od *u-pustiti: pol. *upuścić*, kasz. *wupuscć* 'upuścić', sli. *vupūscēc* 'fallen, fahren lassen, loslassen', dl. por. *pušciš* 'lassen, loslassen', gl. por. *pušcić* 'ts.', cz. *upustiti* 'upuścić', sla. *upustiť* 'ablassen, fallen lassen', sle. por. *pustiti* 'puścić', sch. *upustiti* 'upuścić, wypuścić', scs. *upustiti* 'loslassen', ros. *ynycmúť* 'upuścić', ukr. *ynycmúť* || *enycmúť* 'fallen lassen; (hin)einlassen', br. *ynyciŭ* 'upuścić'.

Co do formy subst. verb. por. Gram. pol., s. 230 (Rost, sl., uważa tę formę za ptc. praet. pass.). Por. *paustē*.

¹ vān ≤ *onz. ² būzac kopkō kārāi ≤ *božьць kapzko kzy. ³ moraike slazē ≤ *marika slzy. ⁴ joz ≤ *jaz.

ai^hpadenē — subst. verb. 'odpadnięcie': Eypadēn 'Abfallen' H; wit Büggo¹ eypadēna 'Von Gott abfallen' H.

*u-padenēje od *u-pasti: pol. *upaść*, por. stpol. subst. verb. *upadzenie*, kasz. *wupasc* 'upaść', sli. por. *vupādāc* 'hinfallen', dl. por. *hupadaš* (≤ *upadati i *vypadati) 'hineinfallen, einfallen, entfallen, herausfallen', gl. *wupadać* 'ts.', cz. por. *upadnouti* 'upaść, popaść', sla. por. *upadnúť* 'ts.', sle. *upāsti* 'upaść', sch. *ūpasti* 'ts.', scs. *upasti* 'ts.', bg. por. *ynádam* 'upadam', ros. *ynácmь* 'upaść', ukr. *ynácmu* || *enácmu* '(hin)einfallen; (ver)fallen', br. *ynacy* 'upaść'.

Rost (sl.) i Lehr-Splawinski (Gram. pol., s. 228) uważali za ptc. praet. pass.

¹ vit būgo ≤ *otz boga.

ai^hplotē — 3. sg. praes. 'placi, oplaca': Eyplôte 'Bezahlen' H.

ai^hplot || ai^hplotai-mē — 2. sg. imperat. 'zaplać': Eyplôt mené¹ 'Bezahle mir' HB₁; eyplôteime 'Bezahle mir' H.

ai^hplotenē || ai^hplotenē — ptc. praet. pass. 'zapłacone': Gang² eyplotēna 'Es ist bezahlt' H, eyplatēna B₁.

*u-plate (zam. *u-platitz, por. Gram. pol., s. 210—213), *u-plati (-mi), *u-platjenoje od *u-platiti: pol. *upłacić* 'spłacić w części', kasz. por. *placć* 'placić', sli. por. *plācēc* 'ts.', dl. por. *plāšis* 'ts.', gl. por. *plācić* 'ts.', cz. *uplatiti* 'podplacić', sla. *uplatiť* 'ts.', sle. *uplatiti*, sch. *uplātiti* 'wyplacić; wpłacić', scs. por. *otzplatiti* 'vergelten', ros. *ynlamúť* 'zapłacić, spłacić', ukr. por. *enlamúť* || *ynlamúť* 'wpłacić', br. por. *ynlayiŭ* 'upлатити'.

Co do t, zam. spodziewanego c w ptc. praet. pass., por. Gram. pol., s. 228.

¹ mane ≤ *mñē. ² ja ≤ *je(stz).

ai^hprast — inf. 'uprząść': Neit¹ eyprangst 'Faden spinnen' H.

*u-prēsti: pol. *uprząść*, kasz. *wuprisc*, sli. *vūprěsc*, dl. *hupšěsc*, gl. *wuprasc*, cz. *upřasti*, sla. *upriast*, sle. por. *uprēsti* se 'sich wund spinnen', sch. *ūpresti*, scs. por. *prēsti* 'prząść',

bg. por. *npedá* 'przędę', ros. *ynpácmь*, ukr. *ynpácmu*, br. por. *npácyi* 'prząść'.

¹ *na_it* ≤ **nit*.

a_irezě — 3. sg. praes. 'ucina': eyrése 'Abschneiden' H, eyrese B₂; Eyrése 'Abschneiden' HB, Eyrése B₁.

a_iřazon(ě) — ptc. praet. pass. 'ucięty, odcięty': Eyrja-sôn 'abgeschnitten' HB₁.

**u-rěže*(t_z), **u-rězan*(zj_z) od **u-rězati*: pol. stare i gwar. *urzezać* 'urznąć', shi. por. *řāzāc*, *řlěžā* 'schneiden, schlachten', *vobřāzāc* 'beschneiden', dl. por. *hurězaš* 'herausschneiden, ausschneiden; kastrieren', gl. por. *wurězać* 'ts.', cz. *urězati*, *urěži* 'urznąć, oderznąć', sla. *urezat* 'ts.', sle. *urězati*, *urěžem* 'abschneiden; zuschneiden; verletzen', sch. *urězati* 'wyrznąć, wyrzyć, wygrawerować', scs. *urězati*, *urěžō* 'abschneiden, abhauen, verstümmeln', bg. por. *pězā* 'rznąć', ros. *ypézamь* 'uciąć, obciąć', ukr. *ypízamu* || *spízamu* 'ts.', br. *ypéza_u* 'ts.'.

a_irūdāl-sə — praet. sg. m. 'urodził się': Wan¹ eyridoālsa 'Er ist jung worden' H, Ey ridoālsa B₁.

a_irūden(ě) — ptc. praet. pass. 'urodzony': Eyridēne 'Geboren seyn' HB₁; Gang² eyridēn 'Er ist gebohren worden' H; Woarda³ eyridēn 'Er wird geboren werden' H; Gadān gid-deine⁴ eyridēna Wóatrik⁵ 'Eingeborner Sohn' H, eyridena B₁.

**u-rodilz* sě, **u-rodēnz*(j_z) od **u-roditi* (sē, sě): pol. *urodzić się*, kasz. *wurożęc sę*, shi. *vurūžēc sę*, dl. *hurožiš se*, gl. stare *wurodzić so*, cz. *uroditi se*, sla. *urodiť sa*, sle. por. *uroditi se* 'fruchtbar werden', sch. por. *uròditi* 'urodzić', scs. por. *roditi* 'rodzić', bg. por. *podā* 'rodzę', ros. *ypodúmsя*, ukr. *ypodúmsя*, br. *ypadzi_uca*.

¹ *vān* ≤ **onā*. ² *jā* ≤ **je*(st_z). ³ *vārdā* (z niem.). ⁴ *jadān* *jīdāinē* ≤ **jedānz* *jēdīnzj_z*. ⁵ *vātrūk* ≤ **otrokz*.

a_isagon(ě) — ptc. praet. pass. 'opilowany, wyszlifowany, wygładzony': Eysaggohn 'beschleppet' PS.

Od śrdn. *sagen* 'sägen' z przyrostkiem -on(ě) ≤ *-an(zj_z) i przedrostkiem a_i- ≤ *u-. Co do znaczenia podanego przez PS por. Rost, s. 69, przyp. 12 („beschleppet bedeutet 'abgeschliffen, geglättet'“).

a_isəct (|| a_isect?) — inf. 'uciąć, usiec; skosić': Eysatz¹ 'Abmeyer' H, Eysätz² B, Eyssatz B₁.

a_isecē — 3. sg. praes. 'ucina': Eyssêze 'Abhauen' HB; Eysêze 'Abhauen' H, Eyssêze B₁C.

a_isec — 2. sg. imperat. 'utnij': Eyssêtz 'Abhauen' HB₁.

a_isekla_i-mē — praet. pl. 'ucięli (mu)': Eyssikléyma 'Abhauen' H B₁; eyssikleima 'Wenn einem anderen was abgehauen oder zu nahe gehauen wird' H; Glawung¹ eyssikleima 'Enthaupten, d. i. Kopf abhauen' H, eyssikléyma B₁.

a_isəcenə — ptc. praet. pass. 'ucięte (-a?)': Eyssazéna 'abgehauen' H B₁; eysatzéna 'Abgehauen' H, eyssatzéna B₁C.

**u-sěkti*, **u-sěče*(t_z), **u-sěci*, **u-sěkli*-(mu), **u-sěčenoje* (-aja?): pol. *usiec* 'uciąć, odciąć, skosić', kasz. por. *sēc*, *sěka*, *sěčē* 'siec', shi. *vūsec* 'abmähen', dl. *husec* 'abmähen; ausmähen', gl. *wusyc* 'ts.', cz. por. *síci*, *seku*, *sečeš* 'siec, kosić, rąbać, ciąć', sla. por. *sieč* 'rąbać, kłuć, siekać', sle. *usěči*, *usěčem* 'abhauen, fällen', sch. *usječi*, *usiječem* 'uciąć, urznąć; wyrzyć; narąbać; pokrajać na kawalki', scs. *usěšti*, *usěko* 'abschneiden, abhauen, enthaupten', bg. *ycéchen* 'усеченный', ros. *ycечь* 'uciąć, ściąć', ukr. stare *ycíkmu* 'uciąć, urznąć', br. *ycячи* 'ts.'.

¹ *glāvō* ≤ **golvō*.

a_istraizon(ě) — ptc. praet. pass. 'ostrzyżony': moss¹ eystreysohn 'hast geschoren' PS, eystreyson H.

**u-strīžan*(zj_z) zam. **u-strīgan*(zj_z) od **u-strigati*: pol. gwar. *ustrzygać* 'ucinać nożycami, obcinać', shi. *vustrāgāc* 'abscheren, abschneiden', dl. por. *wótstšigaš* 'ts.', gl. por. *wottrīhać* 'ts.', cz. *ustrīhati* 'odstrzygać', sla. por. *strihat* 'strzyć', sle. por. *ustrīči se* 'beim Scheren einen unrichtigen Schnitt tun; sich beim Scheren verletzen', sch. por. *ustrīžak*

'skrawki, wyrzynki, ustrzyżki', scs. por. *postrigati* || *postrigati* 'abscheren, abschneiden', bg. por. *сръзка* 'strzygnę', ros. gwar. *счирзати* 'ucinać nożycami', ukr. por. *счирзати* 'strzyc', br. por. *счирзати* 'ts.'

¹ *mos* ≤ **mašb*.

aišopa — 3. sg. praes. 'stwarza': eyczópa 'Geschaffen' H, eyschôpa B₁C.

aišopel — praet. sg. m. 'stworzył': Büsatz weissôtga¹ eýschopal 'Gott hat alles erschaffen' H, eyschopal B₁.

aišaponě — pte. praet. pass. 'stworzony': Eyczapôn 'Erschaffen' H, Eyschapôn BB₁B₂, Eyschapân C; Eyczapóna 'Geschaffen, Geschöpfe' H, Eyschapona B₁, Eyschapóna C.

Derywat od *šopat* za pomocą prefiksu *ai-* ≤ **u-*. Końcówki polab.: *-a* ≤ **-aje(tə)*, *-al* ≤ **-alə*, *-oně* ≤ **-anəjə*.

¹ *büzac vėsotə* ≤ **božeb všakoje*.

ait — inf. 'isc': kum sis sen¹ haid 'Où allez vous' Pf; Júzan haid pissôt² 'Je veux pisser' Pf; Júzan haid cucūd³ 'Je veux aller à la selle' Pf; Jutsan haid spazirjud⁴ 'Je veux me pourmener à cheval' Pf; Jajudseit wa wógaart⁵ 'Voulons nous aller au jardin' Pf; Tsísa Kumbadeid⁶ 'Voulez vous vous baigner' Pf; Jútsan heýtka Büsateiskò⁷ 'Nous irons à la Cene' Pf, heýtka Ec; Sapóteit⁸ 'Dormir' Pf; Ká je dajayd⁹ 'manger' Pf, Káje dajayd Ec; Nonnátsi doost¹⁰ haid 'Il veut pleuvoir' Pf; Ninnátsi sneig¹¹ haid 'Il veut neiger' Pf, sneighaid Ec; Nonna tsi doost¹⁰ heyd 'Es wil regenen' Vand; Ninnat si sneig¹¹ heyt 'Es wil schneyen' Vand, heyd Do; Kunzhen vait¹² 'Übermorgen' Vand; Kumsis sen vaid¹³ 'Wohin' Vand; Ztsan Wa Woga(r)d¹⁴ heyd¹⁵ 'Wollen wir in den Garten gehen' Vand; vayd kay jeday¹⁵ 'essen' Vand; Jutsan heitka bisa deisko⁷ 'Ich wil zum Nachtmal gehen' Vand; Johss zang kaa Weitje¹⁶ heit 'Ich wil nach Stadt gehen' PS; heidt 'gehen' PS; Jotzang¹⁷

eyde 'Ich will gehen' H, eid B₁; ssi doast¹⁸ eyd 'Es will regnen' H, héid B₁; Ssi Snêk¹⁹ eyd 'Es will schneyen' H, eid B₁.

ait dānau — inf. 'wejsc': Eydannâf 'Eingehen' HB, Eit dannâf B₁, Eyddannâf C.

aida — 1. sg. praes. 'idę': Jose²⁰ eydang 'Ich gehe' H, eidang B₁.

aidě — 3. sg. praes. 'idzie': Ninnheit snéec²¹ 'La neige' Pf, ninnheid Ec; Doost²² eyde 'Es regnet' Vand; Ninnheit sneec²¹ 'Der Schnee' Vand; Ku keid ide?²³ 'Wie gehets euch?' Vand; Heyde 'gehen' PS, Heide H; Heidien kammeiss²⁴ 'nach die Kirche gehen' PS; Tung²⁵ heide 'der gehe' PS; heide 'gehen' PS; Schlawack²⁶ heide 'Mensch gehet' PS; heyde 'gehet' PS; heide wan²⁷ 'gehet her' PS; Wadde gista²⁸ eyde 'Zu Gaste gehen' H, eide B₁; Eyde 'Gehen' H, Eýda B₁ (poprawione z Eýde); Kassiotâf²⁹ eyde 'Vor den Augen gehen' H; Eyde ka dana³⁰ 'Versinken, d. i. Zu Grunde gehen' H; Eide wa preesta³¹ 'In der Richt. gehen' HB₁; Eyde doast²² 'Es regnet' H, Eide B₁, Eide C; eyde Snêk³² 'Es schneyet' H, eide B₁.

aidě dānau — 3. sg. praes. 'wychodzi': Eydedannâf 'Eingehen' H; Eyde dannâf 'Eingehen' H.

aidě del — 3. sg. praes. 'odchodzi': Stacia³³ eydedel 'Abweg' H, eyde deel B₁.

aidě vānai || *vānau* — 3. sg. praes. 'wychodzi': Eyde wannay 'Ausgehen' H, Eide B₁; eyde wannâf 'Ausgehen' H, Eida B₁; eyde wannâf 'Herfür gehen' H, eide B₁.

aidě vākārst — 3. sg. praes. 'obchodzi': eyde wakóarst 'Herum gehen' H, eýde B₁.

aidi-sə — 3. sg. praes. 'idzie, powodzi się': kôk³⁴ eydissa 'Wie gehet es' H, eýdissa B₂; Ku Keidjas³⁵ 'Comment Vous va-il' Pf, Kukeidjas Ec.

aid — 2. i 3. sg. imperat. 'idź; niech idzie': Hoiden³⁶ 'Gehe hin' An; Heid sangd³⁷ 'gehe sitzen' PS; heyd zangdie³⁸ 'setze Dich' PS; deffca³⁹ heid 'Dirne gehe' PS; Sehna heid dümo⁴⁰ 'Frau gehe nach Hause' PS.

aidai-sə — 3. sg. imperat. 'niech idzie, niech powodzi się': Eydeissa Dibbré⁴¹ 'Gehabe dich wol' H.

*iti, *iti dānu, *ido, *ide(tā), *ide(tā) dānu, *ide(tā) del (del, z śrdn.) *ide(tā) vānu, *ide(tā) okrstā, *ide(tā)-sē, *idi, *idi-sē: pol. iśe, ide, stpol. ić, kasz. jic, jida, shi. jīc, jida, dl. hyś, du || Źom, gl. hić, du, cz. jiti, jdu, sla. iśt, sle. iti, idem, sch. iēi, idem, scs. iti, ido, bg. ūda, ros. udmū, udŭ, ukr. imū, idŭ, br. icyt.

O formie 1. sg. praes. aidā zam. *aidō por. Lehr-Splawinski, Gram. pol. s. 208.

¹ kom cis en ← *kamo χātjeśb (en z niem.). ² jo cā ait pisot ← *ja χātje iti piss-ati. ³ jo cā ait (por. przyp. 2) kōkot ← *kakati. ⁴ jo cā ait (por. wyżej przyp. 2) spacirot (z niem.). ⁵ ja jo-cā ait vā vāgārd ← *(ja z niem.) ja χātje iti vā ogordā. ⁶ cis sē kōpat ait ← *χātjeśb sē kōpati iti. ⁷ jo cā ait kā būzē dāisko ← *ja χātje iti kō božiji (dāisko nom. sg. zam. dat.). ⁸ sāpot ait ← *sāpati iti. ⁹ kā jedai ait ← *kō jēdi iti. ¹⁰ nenā (zob. s. v.) ci dāzd ait ← ... χātje(tā) dāžžb iti. ¹¹ nenā (zob. s. v.) ci sneg ait ← *...χātje(tā) snēgā iti. ¹² kom c(is) en ait, por. wyżej przyp. 1. ¹³ kom cis en ait, por. wyżej przyp. 1. ¹⁴ cā vā vāgārd ← *χātje vā ogordā. ¹⁵ ait kā jedai ← *iti kō jēdi. ¹⁶ joz cā kā vaiļē ← *jazb χātje kō (vaiļē z niem.). ¹⁷ jo cā ← *ja χātje. ¹⁸ ci dāzd ← *χātje(tā) dāžžb. ¹⁹ ci sneg ← *χātje(tā) snēgā. ²⁰ joz ← *jazb. ²¹ nenā (zob. s. v.) aidē sneg ← ... *ide(tā) snēgā. ²² dāzd ← dāžžb. ²³ kok aidī-tē ← *kakā ide(tā) ti? ²⁴ aidē en kā maiśā ← *ide(tā) (en z niem.) kō mis-ē (mis- z niem.). ²⁵ tō ← *tōnā. ²⁶ clāvāk ← *čelvēkō. ²⁷ vān ← *vānā. ²⁸ vā d'üstā ← *vā gostē. ²⁹ kā sō-tau ← *kō svētū. ³⁰ kā dānē ← *kō dānu. ³¹ vā prōstē ← *vā prosto. ³² sneg ← *snēgā. ³³ stažā ← *stāžā. ³⁴ kok ← *kakā. ³⁵ kok aidī-sā. ³⁶ aid en (en z niem.) ³⁷ sād ← *sēdi. ³⁸ sādē ← *sēdi. ³⁹ defkō ← *dēvōka. ⁴⁰ zenā aid dūmo ← *žēna idi doma. ⁴¹ dūbre ← *dobrē.

aitāciχ (-jēg) — 1. sg. aor. 'spotkałem (go)': Eytātziehik 'Begegnen' H, Eytātziehjik B, Eytātzychgek B₁, Eytātziehjik B₂C; no pūntye¹ eytātziehik 'Auf dem Wege begegnen' H, eitātziehjik C.

*utāčēχō (jēgo) zam. *u-tākoχō od *u-tākati: pol. por. utkać 'zatkać; utworzyć tkanie', spotkać 'natrafić', shi. pūetkāc

'begegnen', dl. por. pōtkas 'ts.', cz. utkati se 'spotkać się; zetknąć się', sle. utkāti se 'beim Weben eingehen', sch. por. ūtkati 'wetkać, przetkać', scs. por. utāknōti 'begegnen', ukr. por. ymkhŭmu 'wetknać', br. por. cnamkāy 'spotkać'.

Lorentz, ZfslPh, III, s. 321; Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 139.

aitenā (aitnā?) — adi. nom. pl. 'ojcowskie': Eytena 'Vaterlich' H; Eitenā Zriwē¹ 'Vaterliche Schuh' HB₁, Eytena C.

Derywat od aitā 'ojciec' z sufiksem *-en- lub *-n-. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 85 i słownik s. v.

¹ crive ← *červē.

aitā — s. nom. sg. m. 'ojciec, tata': Eyda 'Un Pere' Pf: Eyta Müll; Eyda 'Der Vater' Vand; Heittah 'Vatter' PS, heittah J; Eyta 'Vater' H, Eita B, Eýta B₁.

Pożyczka, por. wsch.-fryz. heite 'Vater', stfryz. heitha 'ts.', meklenb. aite 'ts.' Rzeczownik zaliczony do dawnej deklinacji na *-a-. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. oraz §§ 8, 36.

aitnē — 3. sg. praes. 'ucina': Eytīne 'Abpflicken' H, Eytīne B₁. ait(ē)n-del — 2. sg. imperat. 'utnij': Eytindēl 'Abpflicken' H, Eytindēl B.

aitnenā — ptc. praet. pass. 'ucięte': eytinena 'Abgepflickt' H, eytinēna B₁, eytinēna B₂C.

*u-tāne(tā), *u-tāni (del z dn.), *u-tānenōje (zam. *u-tētoje) od *u-tēti: pol. uciąć, utnę 'odciąć; ukroić', kasz. wucic, wutnā 'uciąć', shi. vācic, vutnā 'abhauen', dl. por. śēs, śēs 'mit einem Gegenstand hauen, schlagen', gl. čēc, tnu 'hauen, schneiden', cz. utiti, utnu 'uciąć, odciąć', sla. u'al 'ts.', sle. utēti, utnēm 'ts.', ukr. ymāmu || ymŭy, ymŭy 'ts.', br. yuāy 'ts.'

Rost (s. 87, przyp. 17) niesłusznie zestawia z cz. utīnati. Co do pisowni por. u Henniga Dillān = dlān ← *dolnā, no Asillye = no aslē ← *na (a-sl-||asāl z niem.)-u.

aitüpi-sə — 3. sg. praes. 'topi się': Eytipisa 'Ertrinken' H, Eitipisa B₁.

aitüpāl-sə — praet. sg. m. 'utopił się': Eytipōlsa 'Er-säuft' H.

aitüpen(ě) — ptc. praet. pass. 'utopiony': eytipên 'Er ist ertrunken' H, eitipên B₁.

*utope-sě zam. *utopi(tə)-sě (por. T. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 210), *utopilz-sě, *utopjenz(jb) od *u-topiti se: pol. utopić się 'utonać', kasz. wutopic są 'utopić się', shi. vutūepjic są 'versinken', dl. por. topis se 'sich ertränken, ertrinken, ersaufen', gl. por. tepic so 'sich ertränken; ertrinken', cz. utopiti se 'utopić się', śla. utopił sa 'ts.', śle. utopiti se 'ts.', sch. utōpiti se 'ts.', scs. utopiti 'untertauchen, ertränken', bg. por. monā 'moczę', ros. ymonúmsja 'utopić się', ukr. ymonúmsja 'ts.', br. ymaníyja 'ts.'

aivqzě — 3. sg. praes. 'przywiązuje': eýwangse 'Anbinden' H, Eýwangse BB₁.

aivqzonə — ptc. praet. pass. 'przywiązane': eywyungsona 'Angebunden' H, eywyungsona C, Eýwiungsona B₁.

*u-veže(tə), *u-vezanoje od *u-vezati: pol. uwiązać, uwiąże 'przywiązać', shi. por. zavjāzāc 'verstricken', dl. huwēzaś 'aufbinden, festbinden; knebeln; einengen', gl. wuwjazać, wuwježu 'ts.', cz. uvázati, uvázi 'uwiązać', śla. uviazať 'ts.', śle. uvézati, uvéžem 'binden', sch. uvézati 'obwiązać; oprowięć (książkę)', bg. por. vezā 'haftować', ros. uvyazát' 'uwiązać', ukr. yv'язáti, yv'язý 'ts.', br. uvyazáti 'ts.'

aivlācon(ě) (aivlāconě?) — ptc. praet. pass. 'zbronowany': Eýwlatzon 'geegget' PS, Eývlatzon O.

*u-volčanz(jb) od *u-volčati (iterativum do *u-volčiti): por. pol. zawłóczyć 'zabronować', shi. vlūēčic 'eggen', dl. wlo-cyś 'ts.; hin und her schleppen', huwłocyś 'auseggen', gl. wló-čić 'eggen', cz. uvláčeti, gwar. uvláčiti 'zabronować', śla. vláčit 'schleppen; eggen', śle. vláčiti 'ts.', sch. uvláčiti 'wciągać; nawlekać (nić); wsiąkać', vláčiti 'bronować; gręplo-

wać; ciągnąć', scs. vlačiti 'ziehen, wegschleifen, schleppen', bg. vláča 'волочить, тащить; влачить', ros. волочить 'wlec, ciągnąć', ukr. voločúti 'ts.; bronować', br. валачыць 'волочить'.

Rost (s. 69, przyp. 4 i sl.) niesłusznie wyprowadza z *uvolčen-. Lehr-Splawiński w Gram. pol. daje dwie interpretacje: aivlāconə (s. 85) i aivlācenə (s. 229).

aizəsāl (-jěg) — praet. sg. m. 'przestraszył (go)': eysassalyik 'Er hat ihn erschreckt' H, eysassālgik B₁.

aizəsālai (-jěg) — praet. pl. 'przestraszyli go': äüza-sélai-jěg 'sie erschreckten ihn' (Rost cytuję na podstawie Juglera).

aizəsəně — ptc. praet. pass. 'przestraszony': Eysasseen 'Erschrocken' PS, Eysassern O; eyssaséna 'Erschrocken' H; eysasséna 'Erschrocken' H, eysasséne B₁.

*u-žasilz (jego), *u-žasili (jego), *u-žāsenz(jb) od *u-žasiti: por. stpol. urzasnąć się || užasnąć się 'uleknać się, przestraszyć się', stcz. užāsati 'przestraszać', śla. užasnūt 'przestraszyć się', sch. užāsnuti (se) 'ts.', scs. užasiti 'erschrecken', bg. ужася 'испугать', ros. ужаснұться 'przestraszyć się'.

al — adv. 'już': Jōs dschédral¹ al 'J'ay parlé' Pf; Jos pluñgsal² al 'J'ay dansé' Pf; Jus tschedralal³ 'Ich habe geredet' Vand; Jūs plungsalal⁴ 'Du hast getantzet' Vand; jong al no zartjü⁵ 'er ist schon auf dem Kirchhofe' PS.

Z śrdn. al (||alle) 'ganz, gänzlich; schon und immer'. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. Rost (s. 61, przyp. 22) podaje nieścisłą etymologię.

¹ joz t'ödrəl ← *jazs (ködder-)-alz (ködder- z dn.). ² joz pl'ōsəl ← *jazs plēsāl. ³ joz t'ödrəl al, por. wyżej, przyp. 1. ⁴ joz pl'ōsəl al, por. wyżej, przyp. 2. ⁵ ja al no cart'ēv ← *je(stz)... na c'kzv.

albarga — s. nom. sg. f. 'gospoda, oberża': Albarga 'Herberge' H.

Z *śrdn.* *herberge* f. 'Ort oder Haus zum Übernachten, Wohnung; Beherbergung, gastliche Aufnahme und Bewirtung', por. też *lünebur.* *har-barch* f. 'Herberge', bremeń. *harbarg* 'ts.'; l zam. *r* jest wynikiem dysymilacji na odległość, może też pod wpływem znanego w Niemczech wyrazu włos. *Albergo* 'Gasthaus'; por. z dysymilacją także we franc. *auberge* f. (z *alberga*). — Końcówka połab. *-a* \Leftarrow **-a*. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

altitai — adv. 'zawsze': *altittoy* 'Allezeit' Vand.

Z *dn.* *alletiden* 'zawsze'; zakończenie *-ai* jest końcówką rzeczownikową plur. **-y*. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 125.

amen 'amen' (końcowe słowo niektórych modlitw): *Hamen* Mit; *Amen* Müll.

Za pośrednictwem niem. *Amen* z hebraj. *āmēn* 'zaiste, zaprawdę' zapożyczonego też przez łac. (*āmēn*), grec. (*ἀμήν*), a z tych języków do wielu innych.

amman — s. nom. sg. m. 'zarządca dóbr państwowych': *Hámmann* 'Un Baillif' Pf; *Amman* 'Der ambtmann' Vand; *Hamman* 'Amtmann' H, *Hammann* B₁.

Z *śrdn.* *amptman* m. (*|| ambachtman || ammechtman*) 'ts.' Por. Rost, s. 35, przyp. 2; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

an-dirzē — 3. sg. praes. 'zatrzymuje': *Andirse* 'Anhalten' H.

Derywat od *dirzē* (zob.) za pomocą przedrostka-przysłówka *an* z *śrdn.* *an* (*|| ane*) 'an'. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 121—122.

and'el — s. nom. sg. m. 'haczyk do wędki': *Angill* 'Angelhake' H.

Z *śrdn.* *angel* m. 'Stachel (der Biene; die Korngranne etc.); Fischangel'. Niem. sufiks *-el* skojarzono z rodzimym **-al-*. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

antvardol-sa — praet. sg. m. 'usprawiedliwiał się': *Antwardōlsa* 'Verantworten; Sich verantworten' H.

Z *śrdn.* *antwarden* (*|| antworden*) 'przedstawiać; być odpowiedzialnym; odpowiadać'. Por. Lehr, Zapoż., s. 277; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

Zakończenie *-ol-sa* \Leftarrow **-al-sē*.

an-vāst — inf. 'wziąć, przyjąć': *Anwāst* 'Annehmen' H, *Anwaest* B₁; *Anwāst* 'Annehmen' HB.

an-vāžōtē — ptc. praet. pass. 'wzięty, przyjęty, zaciągnięty (do wojska)': *Anwasjungte* 'Werben, annehmen (Soldaten)' H, *Anwasjūngte* B₂.

Derywat od *vāst* (zob.) za pomocą przedrostka-przysłówka *an* z *śrdn.* *an* (*|| ane*) 'an'. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 122.

an-zarē — 3. sg. praes. 'przygląda się': *Ansare* 'Anschauen' H, *Ansāre* B.

Derywat od *zarēt* (zob.) za pomocą przedrostka-przysłówka *an* z *śrdn.* *an* (*|| ane*) 'an'. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 122.

I. *ar* — coni. 'albo': wahl¹ *ar* Tjübahl² 'Ochs oder Pferd' PS. Por. *śrdn.* *oder* 'albo', *dn.* *or* 'ts.'

¹ *vāl* \Leftarrow **volz*. ² *tübāl* \Leftarrow **kobyła*.

II. *ar||er* adv. 'tu, tutaj': *Püht zehm*¹ *aar* 'kom hir Er' PS; *pud zehm*¹ *har* 'kom ihr Er' PS; *Püd*² *har* 'kom her' PS; *Wit kum jis*³ *ēhr* 'D'ou' Pf; *poūtzim*¹ *her* 'Komm her' An; *Wit kumji sehr*⁴ 'Woher' Vand; *Pertigger*⁵ 'Darum' H, *Pertiggar* B₁.

Por. *lünebur.* *hēr* adv. 'her'. O oboczności *e||a* por. Lehr, Zapoż., s. 282—283.

¹ *püd sem* \Leftarrow **pojēdi sēmo*. ² *püd* \Leftarrow **pojēdi*. ³ *vitkom jis* \Leftarrow **otzkamo jesz*. ⁴ *vitkom jis er* (por. wyżej, przyp. 3). ⁵ *per tūg er* \Leftarrow **perz togo...*

ardëmond — s. nom. sg. m. 'grudzień': Ardëmond 'December' H.

Z śrdn. *harde* adi. 'hart, heftig' + *mând* m. 'miesiąc', por. westfal. *hardemon* m. i. f. 'Januar'. Pierwszy człon złożenia prawdopodobnie ma formę przymiotnikową rodzimą na $-ë \leftarrow *-zj\bar{u}$.

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. *ardë*.

ardol — adv. 'na dół': Tschörung¹ ardöl 'Une vallée' Pf; Tgörungardol² 'Das Thal' Vand.

Z dn. *herdāl* 'hinab'. Leskien, AfslPh, XXII, s. 142.

¹ *d'örö* \leftarrow *gorq*. ² *d'örö* *ardol* (por. wyżej, przyp. 1).

asāl — s. nom. sg. m. 'osioł': Asāl 'Un asne' Pf; Asall 'Esel' H.

no aslë — loc. sg. 'na osle': no Asillye 'Auf dem Esel' H, Ásilge B₁, asillye B₂, Asilge C.

Z śrdn. *esel* || *essel* m. 'osioł'; przyimek *no* \leftarrow $*na$, końcówka $-ë \leftarrow *-u$. Niem. sufiks *-el* skojarzono z rodzimym $*-z\bar{u}$, w loc. sg. więc brak samogłoski przed *l*. Formę loc. sg. niesłusznie dotąd czytano *no asilə* (Rost, s. 164): „wstawne“ *i* między poprzedzającą spółgłoską a następną półotwartą zdarza się w pisowni za-
bytków i poza tym, por. np. *Czillyôtsik* H = *słod sęg*. Por. też s. v. *ajtnë*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 24, 33, 53.

astë — adi. nom. sg. m. 'szybki': Aste 'Schnell' HB₁; aste Witgiñn¹ 'schnell Feuer' HB₁.

Z śrdn. *haste* (|| *heste*) adi. i adv. 'rasch, schnell'; zakończenie $-ë \leftarrow *-zj\bar{u}$. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. i § 90.

Inaczej, ale nieprzekonująco Rost, s. 151, przyp. 10; Lehr, Zapoż., 308.

¹ *vidën* \leftarrow $*ogz\bar{u}\bar{u}$ \leftarrow $*ogn\bar{u}$.

atër — s. nom. sg. m. 'kramarz': Hâtgirr 'Höcker' H.

Z śrdn. *haker* (|| *hoker*) m. 'der Kleinhändler, Krämer'. Por. Rost, s. 123, przyp. 40. Niem. sufiks *-er* skojarzono z rodzimym kontynuantem pierwotnego $*-z\bar{u}$, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

aven — adv. 'właśnie': Awen 'Eben' H; awen tók¹ 'Ebenso' HB₁.

Z śrdn. *even* (|| *evene*) 'eben, gleich; genau, rade, just'. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 124.

¹ *tok* \leftarrow $*tak\bar{u}$.

aze zob. *ozāi*.

Ā

āberhaïd — s. nom. sg. m. 'dzierzawca rządowy': Abercheid 'Un Baillif' Pf, Ābercheid Ec.

Z śrdn. *overheit* 'die herrschaftliche Gewalt, Obrigkeit'. Znaczenie przeniesione z abstractum na osobę, podobnie jak np. połab. *storüst* (\leftarrow $*starost\bar{u}$) 'sołtys'. Może już w dn. dokonała się ta zmiana znaczeniowa?

O brzmieniu *ā* i *b* por. Lehr, Zapoż., s. 277, 301.

Āns — s. nom. sg. m. 'Jan': Oans 'Hanß' H, Óans B₂C; Wan itga¹ Oans 'Er heiβet Hanß' H, Óans B₁.

Z śrdn. *Hans* 'Jan'. Imię to zapożyczono do połab. też w postaci *Ānsə* i *Ānskə* (zob.).

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. Por. też Lehr, Zapoż., s. 293, 308.

¹ *vān itə* \leftarrow $*on\bar{z}$ (*it-* z dn.)-*aje(tə)*.

Ānsə — s. nom. sg. m. 'Jan': Ansa dan¹ 'Johannis Tag' Vand, Ansadan Do.

Z śrdn. *Hans* 'Jan', zapożyczonego do połab. też w postaci *Āns* (zob.). *Ānsə* jest formą nom. sg. dawnej deklinacji

na *-a-, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 8, 36. Do tej pory nieprzekonująco uważano tę formę za gen. sing. (Lehr, Zapoz., s. 275, 308; Gram. pol., s. 160). Złożenie *Ánskə-dan* jest kalką niem. compositum.

¹ *dan* ≤ **dənb*.

Ánskə — s. nom. sg. m. 'Janek, Jasiek': *Anska* 'Johannes' H; Sjun¹ *Anska* 'St. Johannes' H.

Deminutivum (hypocoristicum) od *Ánskə* za pomocą sufiksu *-ka, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 62.

¹ *šjōtē* ≤ **švətəjb*.

B

babə — s. nom. sg. f. 'babka, babcia' (ze strony matki): *Baba* 'Groß-Mutter, von der Mutter' H, *Bába* B₁B₂.

bobə (też *bobo?*) — 'akuszerka': *Boba* 'Bademutter' PS; *boba*, *bobo* 'Weh-Mutter' HB₁.

bobo — 'baba, stara kobieta': *Bobò* 'Une vieille femme' Pf, *Stora*¹ *Bobó* Ec; *Bobò* 'Eine alte Frau' Vand, *Bobo* Do.

Wszystkie trzy postacie pochodzą z pierwotnego **baba*. Brak normalnego rozwoju **a* ⇒ *o* w pozycji niezredukowanej w pierwszej postaci (*babə*) tłumaczy się przynależnością tego wyrazu do języka dzieciennego, którego fonetyka zwykle nieco odbiega od języka ogólnego dorosłych (por. podobny rozwój na przykładzie połab. *mamə* ≤ **mama* 'mama'). W dwóch ostatnich postaciach język dla różnych znaczeń wykorzystał zróżnicowanie prozodyczne (może zależne od gwary?). Podobne wypadki znane są i w innych językach, por. pol. *dziewka* 'dziewczyna na służbie, służąca' || *dziwka* ' prostytutka' (obie formy z **děvka*).

W innych językach słow. wyraz ten znany jest pod następującymi znaczeniami: pol. *baba* 'stara kobieta; żebraczka,

uboga; mężatka; kobieta; wieśniaczka', stare *baba pomocna* 'akuszerka', kasz. *baba* 'baba, kobieta; żona', sli. *bābā* 'alte Frau; Weib (im verächtlichen Sinne)', dł. *baba* 'alte Frau; Weib, das alte Weib', gwar. też 'Bademutter, Hebamme', gł. *baba* 'ts.', cz. *bába* 'baba, stara kobieta; babka', *porodni bába* 'wiejska akuszerka', śla. *baba* 'baba; babka; akuszerka', sle. *bába* 'ts.; lalka', sch. *bāba* 'baba, stara kobieta; babka; akuszerka', ses. *baba* 'Amme', cs. *baba* 'anus; avia; obstetrix', bg. *баба* 'ts.', ros. *баба* 'baba; kobieta; żona', ukr. *баба* 'ts.; akuszerka', br. *баба* 'baba, kobieta'.

Schleicher, s. 69; Radłowski, StFPS, III, s. 288. — Rost (sl.) i Lehr-Splawiński (Gram. pol., np. na s. 30, 31, 106, 119, 133 i i.) nie przyjmują takiego zróżnicowania znaczeniowo-fonetycznego.

¹ *stora* ≤ **staraja*.

bactě||batě(n) (batčě?) — adv. 'mało, trochę': *Bátche* 'Un peu' Pf; *Batchi jań*¹ 'Pas beaucoup' Pf, *Batchejań* Ec; *Tojan*² *batchen* 'Wenig' Vand, *Tuianbatchen* Do; *Batchijan*³ 'Nicht viel' Vand; *Bätge* 'Wenig' H, *Bätje* B, *Bätge* B₁; *Ti gang*⁴ *bätstge* 'Das ist wenig' H, *bätztge* B₁.

Z dn., por. altmar. *bāt'n||bätjen||bätken||bitsken* 'trochę; mało', szlez.-holszt. *bētken||bettjen||betjen||batjen* i i. 'ts.' (= deminutivum od *bēt* 'kęs, kęsek').

Rost, s. 43, przyp. 2; Lehr, Zapoz., s. 292; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 124.

¹ *jā* ≤ **je(stə)*. ² *tü jā* ≤ **to je(stə)*. ³ *batčě jā*, por. wyżej, przyp. 1. ⁴ *tü jā*, por. wyżej, przyp. 2.

badāl — s. nom. sg. m. 'oprawca, kat': *Bädel* 'Scharfrichter' PS; *Badāl* 'Hencker, Scharff-Richter' H; *Badāl* 'Scharff-Richter' HB₁.

Z śrdn. *bodel||boddel* m. 'kat'. Niem. sufiks -el skojarzono z rodzimym *-čl-, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

Rost, s. 121, przyp. 34.

badân — s. nom.-acc. sg. m. 'kadź, dzieża': *Badân* 'Küfen, Bottich' H; *Wa*¹ *badân leita*² 'In den Küfen gießen' H, *bádân* B₁.

Z *śrdn. boden* || *bodden* m. 'offenes Faß, Bottich, Wanne'. Niem. -en skojarzono z rodzimym sufiksem *-zn-, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

Lehr, Zapoz., s. 277.

¹ *vā* ← **vz.* ² *laite* ← **litoje*.

bad'ojě — 3. sg. praes. 'modli się': *Baddoje* 'Betten' PS; *Badyóye* 'Beten' H, *Badijóye* B.

bad'oi — 2. sg. imperat. 'módl się'; *bâdgôy bittgâve*¹ 'Betet Gott an' HB₁.

bad'oitě — 2. pl. imperat. 'módlcie się': *Badyote Būdiâw*¹ 'Betet Gott an' H.

Z *śrdn. beden* (często reflex.) 'beten'. — Zakończenia polab.: -ojě ← **-aje(tz)*, -oi ← **-aji*, -oitě ← **-ajite*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 104, 107; Lehr, Zapoz., s. 282, niesłusznie łączy razem *bad'ojě* i *bedq* (zob.).

¹ *būd'au* ← **bogu*.

baïr zob. *bör*.

baïse (*base, bese?*) zob. *šerte baïse*.

baît — inf. 'bić, mlócić': *beit* 'Dröschen' PS; *Beit* 'Dreschen' H; *beit* 'Schlagen' HB₁.

bějě — 3. sg. praes. 'bije; mlóci': *Büe*¹ *mangs*² 'Ball schlagen' H, *Bye* BC, *býe* B₁; *Bie ssa omarjam*³ 'Schlagen mit dem Hammer' H, *býe* B₁; *Büe sa tgelí*⁴ 'Radern, Radebrechen, d. i. Schlagen mit dem Rade' H, *Býe* B₁; *Bie, Büe* 'Schlagen' H, *Býe* B₁; *Bie wit siwe*⁵ 'Von sich wegschlagen, zurück schlagen, wie mit dem Balle geschiehet' H, *Býe* B₁; *Bie pritzang*⁶ 'Für sich hinschlagen' H; *Bie no Bumbân*⁷ 'Trommeln, d. i. auf der Trommel schlagen' H.

bějato-sə — 3. dual. praes. 'bija się': *Byatósá* 'Balgen, sich Balgen, Wrangen' H; *Biatôssa* 'Sich schlagen' H, *Byatôssa* B₁.

bějə-sə — 3. pl. praes. 'bija się': *Winnay*⁸ *biangsa* 'Sie schlagen sich' H.

běj — 2. sg. imperat. 'bij': *Büe no Rat*⁹ 'schlage (ihm) auf das Maul' H.

baïlai-sə — praet. pl. m. 'bili się': *Winney*⁸ *belléissa* 'Sie haben sich geschlagen' HB₁.

bějəs — 3. sg. impf. 'bił': *Bieas* 'Schlagen' PS, *Bias* H.

baïtě — ptc. praet. pass. 'bity': *Beite* 'Geschlagen' H, *Beyte* B₁.

vardol baïtě — 3. sg. praet. pass. 'był bity': *Wardoel beite* 'Geschlagen werden' H.

**biti*, **bije(tz)*, **bjeta-sě*, **bje(tz)-sě*, **bji*, **bili-sě*, **bjaasě*, **bitzjə*: pol. *bić, biję*, kasz. *bic, bija* 'bić', sli. *bjić, bjija* 'ts.', dl. *biś, biju* 'ts.', gl. *bić, biju* 'ts.', cz. *bíti, biji* 'ts.', sła. *biť* 'ts.', sła. *bíti* 'ts.', sch. *bíti, bijēm* 'ts.', ses. *biti, bje* 'ts.', bg. *бija* 'ts.', ros. *бить, бью* 'ts.', ukr. *біти, б'ю* 'ts.', br. *biy* 'ts.'.

W Gram. pol. T. Lehra-Splawińskiego przez pomyłkę ten sam zapis *belléissa* H raz objaśnia się jako *baïlai-sə* ← **bili-sě* (s. 139) a raz *balāi-sə* ← **bily-sě* (s. 234).

¹ Rost (sł.) bez uzasadnienia uważa tę formę za imperat. ² *māc* ← **męčb.* ³ *sā omərām* ← **sz* (*omər-* z niem.) -*zmь*. ⁴ *sā tölü* ← **sz kolo* (błędnie nom. zam. instr.). ⁵ *vīt sibe* ← **otz sebě*. ⁶ *prid sq* ← **perdz sę*. ⁷ *no bōbān* ← **na bōbznz*. ⁸ *vinaj* ← **oni*. ⁹ *no rāt* ← **na rātz*.

balajə — s. nom. sg. f. 'balia, ceber': *Baláya* 'Balge, Tubben' H; *Baláye* 'Wasch-Faß' H, *Baláje* B.

Z *śrdn. balleie* f. 'Kufe, Wanne kleinerer Art, bes. für Milch'. Końcówka -ə ← **-a*.

Rost, s. 93, przyp. 17; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 22 i słownik s. v.

ban — s. nom. sg. m. 'strych, poddasze (na skład zboża)': Bañ 'Un grenier' Pf; Ban 'Der Boden' Vand; Bân 'Boden, im Hause' H; Bân 'Boden' H.

no ban — acc. sg. 'na strych, na poddasze': no Bân 'Auf dem Boden' H; Seití no bân sseipe¹ 'Korn auf den Boden schütten' H.

no baně — loc. sg. 'na strychu, na poddaszu': No Bâne 'Auf dem Boden' H, No Bane B₁.

Z ńrdn. *bon* (|| *bone*) 'Boden', por. też lünebur. *boen* 'ts.'; *no* ≤ **na*, końcówka loc. sg. -*ě* ≤ *-*u* (por. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 16 i Polański, Morfologia zapożyczeń, § 33; Lehr-Splawinski w Gram. pol., s. 163, przyjmował tu końcówkę *-*ě*). A. Leskien, AfslPh, XXII, s. 142; Lehr, Zapoż., s. 292—293.

¹ *zaitü no ban säipě* ≤ **žito na ... sype(tě)*.

ban'tai — s. nom. sg. f. 'ławka': Bancktey, Boncktyay 'Banck' Bauc; Bancktigáy 'Banck' H, Bancktey, Bancktyay A, Banktijáy B, Banktgáy B₁, Bancktyáy C.

Z ńrdn. *banke* f. 'ławka, zwł. w sądzie'. Pożyczka podciągnięta pod dawną deklinację na *-*ū*-: końcówka nom. sg. -*ai* ≤ *-*y*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 50 i słownik s. v.

bardēr — s. nom. sg. m. 'mieszczanin, obywatel': Barchir 'Un Bourgeois' Pf; Bargir 'Bürger' H.

bargri — nom. pl. 'mieszczanie, obywatele': Barger 'Bürgerschaft' H.

Z ńrdn. *borger* m. 'mieszczanin, obywatel'. Niem. sufiks -*er* utożsamiono z rodzimym *-*ŕ*-; końcówka pl. -*i* ≤ *-*e*, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

Rost, s. 100, przyp. 2; Lehr, Zapoż., s. 295.

bargol — praet. sg. m. 'pożyczał': Bargól 'Borgen' H.

bargona — ptc. praet. pass. 'pożyczone': Bargona 'Geborgt' H.

Z ńrdn. *borgen* 'Bürge sein, sich verbürgen; fristen, auf-schieben', por. też niem. *borgen* 'pożyczać'. Zakończenia: -*ol* ≤ *-*alz*, -*ona* ≤ *-*anoje*.

Rost, s. 98, przyp. 2; Lehr, Zapoż., s. 277; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

barvin — s. nom. sg. m. 'wódka': Baarvin 'Brandwein' Bauc; Bârvín 'Brandtwein' H, Bârvyn B₁.

Z ńrdn. *brannewin* 'ts.'. Forma *barvin* powstała z **barnvin*. W dialektach dn., podobnie jak w anglosas. i fryz., znane jest zjawisko metatezy *r*, por. stsas. *bernen*, *derde*, *vrochte*, ńrdn. *borst* wobec wn. *brennen*, *dritte*, *Furcht*, *Brust*. Polabski zapożyczył też z dn. oboczną postać tego wyrazu **brandevin*, zaświadczoną w gen. sg. *brandevina* (zob.), por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

Rost, s. 98, przyp. 11; Lehr, Zapoż., s. 292.

base zob. *baise*.

bat — s. nom. sg. m. 'przykazanie': Bât 'Gebot' HB₁.

Z ńrdn. *bot* n. 'przykazanie, rozkaz'.

Lehr, Zapoż., s. 277, 292; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

batě(n) (*batě?*) zob. *bactě*.

bayd — s. nom. sg. m. 'szyling': Baud 'Schilling' H, Baude B₁.

baydai — pl. 'szylingi': Bauday 'Schilling, plur.' H, Baudáy B₂C.

Pożyczka, ale dokładny odpowiednik źródłowy w niem. nie jest znany, por. ńrdn. *butken*, fryz. *butje*, stfryz. *butie* 'mała moneta równa 4 hannowerskim fenigom'. Końcówka pl. -*ai* może z *-*i*, a może z *-*y*; wtedy tę formę trzeba by rekonstruować *baydai*.

Rost, s. 149, przyp. 22; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. oraz § 34.

bauk||boik — s. nom. sg. m. 'buk': Bauck 'Büche' Bauc; Bauk 'Büche' H; Boic 'Un fau' Pf.

bautüvë (*bautëvë?*) — nom. pl. 'buki': Baukgëwa 'Büche, plur.' H.

bukz*, **bukove* (bukove?*): pol. *buk*, kasz. *buk*, sl. *būk*, dł. *buk*, gł. *buk*, cz. *buk*, śl. *buk*, sch. *būk*, bg. *бук*, ros. *бук*, ukr. *бук*, br. *бук*.

Zapis *Baugëwa* Rost, sl., uważa za coll. na *-ovje; Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 165, transkrybuje *bautüvë*, a Milewski, SO, VIII, s. 228 rekonstruuje *bautëvë* ≤ **bukove* zam. *bukove*. Niepewne.

bāla — s. nom. sg. m. 'byk, buhaj': Bōla ou Bōala 'Un torreau' Pf; Bola 'Der Bull' Vand; Bola 'Der Bulle' Vand; Boala 'Bull' Bauc; Boāla 'Bull' H, Bōala B₁; Deiwa¹ Bōala 'Hirsch, d. i. Wilder Bull' H.

Z śrdn. *bulle* m. 'byk, buhaj', por. też dn. *bolle* m. 'ts.'. Pożyczka podciągnięta pod dawną deklinację *-a-: końcówka nom. sg. -a ≤ *-a (jak *vavāda*).

Rost, s. 81, przyp. 9; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 8.

¹ *daivë* ≤ **divjē*.

bāz — s. nom. sg. m. 'bez': Bōse 'Un sureau' Pf; baass 'flidder' PS; Bās 'Hollunder-Strauch' H, Boāse B₁, bāse B₁.

**bazz*: pol. *bez*, *bzu*, kasz. *bes*, *bese*, sl. *běis*, *běsū*, dł. *baz*, *baza*, gł. *bóz*, *boza||bozu*, cz. *bez*, *bezu*, śl. por. *baza||beza*, śl. *bèz*, *bezà*, sch. stare *baz*, bg. *баз*, ros. *баз*, ukr. *баз* (br. *баз* z pol.).

bāzena — adi. nom.-acc. pl. f. 'bzowe': Bāssena Grausway¹ 'Hollunder-Beer' H.

**bzenyjē*: dokładnych odpowiedników brak w innych językach słow., por. dł. nazwę miejscową *Bzene*, gen. *Bzenego* (sl. *polo*) 'Benennung einer Gegend zwischen Burg und Straupitz im Spreewald', *Bzenica* 'Name eines Sprearmes

im Spreewald'; w innych językach częstszy tu jest sufiks -ov-: pol. *bzowy*, sl. *besòvī*, gł. *bozowy*, cz. *bezový*, śl. *bazový*, śl. *bezóv* 'ts.'.

¹ *grausvoi* ≤ **grušvy*.

bedq — 1. sg. praes. 'proszę': beddang 'bitten' PS.

bedē — 3. sg. praes. 'prosi; zaprasza': Bede 'Bitten' H, Bēde BB₁; bēde biggō¹ 'Gott bitten' HB₁; Bēde 'Beten' HB₁; Bōde 'Einladen, invitiren' H, Bēde B₁.

bed(ē) — 2. sg. imperat. 'proś': Bede sso mang² 'Bitte für mich' H.

Z śrdn. *beden* 'bieten; gebieten; entbieten, laden'. Końcówki połab.: -a ≤ *-o, -ē ≤ *-e zamiast *-i(tz) (por. Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 210—213). W 2. sg. imperat. litera -e może oznaczać samogłoskę -ē ≤ *-i lub może służyć do oddania dźwięczności wygłosowego *d* i w tym wypadku mielibyśmy brak końcówki, por. rodzime *zinē* ≤ **ženi* obok *drauz* ≤ **družī*.

Rost, s. 75, przyp. 4, Lehr, Zapoż., s. 282 (por. jednak s. v. *bad'ojē*); Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 115—116.

¹ *būgo* ≤ **boga*. ² *zo ma* ≤ **za mē*.

bedragol — praet. sg. m. 'oszukał': Bedragōl 'Betrügen' H.

Z śrdn. *bedrēgen* 'oszukać', por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. Rost (s. 96, przyp. 8) nieściśle.

Końcówka połab. -ol ≤ *-alz.

bedü'də — 3. sg. praes. 'znaczy; oznacza': Bedidya 'Bedeuten' H, Bedidja B, Bedídy B₁; Ti ni¹ bedidya Dibbra² 'Es bedeutet nichts gutes' H.

Z śrdn. *bedüden* 'bedeuten, deuten, auslegen'. Zakończenie połab. -a ≤ *-aje(tz).

Rost, s. 94, przyp. 28; Lehr, Zapoż., 287, 288, 304; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *tü ni* ≤ **to ne*. ² *dübrə* ≤ **dobrē*.

bek — s. nom. sg. m. 'strumyk': Beč 'Un Ruisseau' Pf.
Z dn., por. lünebur. *bäk* m. 'strumyk', śrdn. *beke* m. i f.
'ts.'

Rost, s. 34, przyp. 11; Polański, Morfologia zapożyczeń,
słownik s. v.

belēt — inf. 'bielić; prać': Bêlt 'Waschen (Zeug)' H.
belē — 3. sg. praes. 'bieli; pierze': bele tūgâw¹ 'Zeug
waschen' H, bêle B₁.

beli-sə — 3. sg. praes. reflex. 'bieli się; pierze się': Bêlisa
'Waschen' HB₁.

**bēliti*, **bēle* zam. **bēli(tə)* (por. Lehr-Splawiński, Gram.
pol., s. 210—212), **bēle-sē* zam. **bēli(tə)-sē*: pol. *bielić*, kasz.
bjēlēc 'bielić', sli. *bjēlēc* 'ts.', dl. *bēlis* 'ts.', gł. *bēlić* 'ts.', cz.
bēliti 'ts.', sła. *bieliť* 'ts.', sło. *bēliti* 'ts.', sch. *bijēliti* 'ts.', scs.
bēliti 'ts.', bg. *беля* 'ts.; obieram z łupy, obieram ze skórki
(np. jabłko)', ros. *бели́ть* 'bielić', ukr. *білі́ти* 'ts.', br.
бяліць 'ts.'

O pisowni *Bêlt* z opuszczeniem *e* po *l* por. Polański, Po-
labica, I, s. 123—124.

¹ *tūd'au* (gen. sg. partit.) = *(tūg- z niem.)-u.

ber (*bere?*) — s. nom. sg. m. 'niedźwiedź': Bähre 'Un Ours' Pf,
Báar Ec.

Z śrdn. *bār* (|| *bare*) m. 'niedźwiedź'. Por. Lehr, Zapoż.,
s. 294; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

berě — 3. sg. praes. 'zbiera; bierze': Bóre¹ 'Sammeln' H, Böre
BC, Bôre¹ B₁.

berě vānaŋ — 3. sg. praes. 'wyjmuje': Bere wannâf
'Ausnehmen' H.

**bere(tə)*, **bere(tə) vānu* od **b̥rati*, *berə*: pol. *brać*, *biore*,
kasz. *brac*, *bjeřq* 'brać', sli. *brāc*, *bjēřq* 'ts.', dl. *braś*, *beru* 'ts.',
gł. *brać*, *bjeru* 'ts.', cz. *bráti*, *beru* 'ts.', sła. *brať*, *beriem* 'ts.',
sło. *bráti*, *bérem* 'zbierać', sch. *bräti*, *bërēm* 'ts.', scs. *b̥rati*,
berə 'ts.', bg. *бepá* 'ts.', ros. *бpамь*, *бepý* 'brać', ukr. *бpámu*,
бepý 'ts.', br. *бpаць* 'ts.'

Wyrażenie *berě vānaŋ* jest kalką niem. czasowników tzw.
rozdzielnie złożonych (por. *nimmt aus*).

¹ Błąd zam. *Böre* a to zam. *Bere*.

bese zob. *baise*.

bet — inf. 'bać się': Bêt 'Furcht' H.

büji-sə — 3. sg. praes. 'boi się': Byissa 'Fürchten' H,
Büjissa B, biissa B₁.

**bēti* = **bojēti* (zaimek zwrotny zapewne opuszczony
przez zapisywacza przez omyłkę), **boje sē* zam. **boji(tə) sē*
(por. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 211): pol. *bać się*,
stpol. też *bojać się*, kasz. *bæjēc sę*, sli. *bəjēc sę*, dl. *bójaś se*,
gł. *bojēc so*, cz. *báti se*, sła. *bát sa*, sło. *báti se* || *bojáti se*, sch.
bòjati se, scs. *bojati sę*, bg. *бој се*, ros. *бо́аться*, ukr. *бо́а-
тися*, br. *ба́цця*

Rost (sł.) niesłusznie przyjmuje dla inf. postać nie ścią-
gniętą i rekonstruuje *büōjat* (*büöt*).

betrat — inf. 'ulepszać': Bédtrat 'Bessern, verbessern' H.

betral — praet. sg. m. 'ulepszył': bedrall¹ 'Bessern, ver-
bessern' HB₁.

Z śrdn. *beteren* 'ulepszać'. Zakończenia polab.: -at = *-ati,
-al = *-alz.

Rost, s. 95, przyp. 30; Lehr, Zapoż., s. 282; Polański,
Morfologia zapożyczeń, § 101.

¹ Rost (s. 95, przyp. 30) przypuszcza, że jest to błąd zam.
bedratt. Niewykluczone.

bettag — s. nom. sg. m. 'les rogations (= modły publiczne i pro-
cesje czynione przez trzy dni poprzedzające Wniebowstąpie-
nie dla uzyskania błogosławieństwa nieba)': Betttag 'Les ro-
gations' Pf.

Z niem. *Betttag* (por. śrdn. *bēdedach* 'Betttag, insb. die
3 ersten Tage der Betwoche vor Himmelfahrt, nach dem

Sonntag vocem jucunditatis; Tag an dem die Bauern Hofdienst leisten mußten').

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

betér — s. nom. sg. m. 'kubek, kieliszek': Baitgirr 'Becher' Bauc.

Z śrdn. *beker* m. 'ts.'. Niem. sufiks *-er* utożsamiono z rodzimym **-ər-*, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

Rost, s. 85, przyp. 20.

bezaike — s. nom. sg. m. 'biegacz': Beseika 'Läufer' H.

**bēžika*: nowotwór polab. od **bēžati* (polab. *bezat*, zob.) za pomocą sufiksu *-aike* ← **-ika*, por. podobną formację *skocaike*.

bezat — inf. 'biec; płynąć': Bésat 'Lauffen' H, Besat C; besat¹ 'laufen' PSJ.

likām bezat — inf. 'ścigać się': Likam besat 'In die Wette lauffen' H, bésat B₁, bésat C.

bezē — 3. sg. praes. 'biegnie; płynie': Beese 'laufen' PS; bese 'laufen' PS; Bese 'fließen, fließend seyn' H, Bése B₁; Bese 'Lauffen' H.

bezē dör — 3. sg. praes. 'przepływa': bese Dār 'Durchfließen' H.

bezē püsl'od — 3. sg. praes. 'ściga, biegnie za kimś': Bese pislyôt 'Verfolgen, d. i. einem nachlauffen' H.

bezē vānau — 3. sg. praes. 'wybiega; wypływa': bese wannâf 'Heraus fließen' H.

bezē vākārst — 3. sg. praes. 'opływa': bese wakoarst 'Umfließen' H.

bezē vex — 3. sg. praes. 'odbiega; odpływa': Bese Wech 'Davon fließen' H.

vex-bezonā — ptc. praet. 'ten, co odbiegł': wechbesóna 'Entlauffen' H.

kā bezonē — subst. verb. dat. sg. 'do biegania': Kabésonge 'Zulauffen' H, Kabésonge B, ka bésonge B₂, Kabésonga C; kabésenye (przekreślone kabésonge) 'zulauffen' HB₁.

**bēžati*, **(lik- z niem.)-zmb bēžati*, **bēže* (zam. **bēžitē*), **bēže(tē) dör* (z niem.), *poslédz*, **vznu*, **okrstē*, (*vex* z niem.), **(vex-)bēžanājē*, **kz bēžanāju*: pol. stare i gwar. *bieżec* 'biec', kasz. *bjēżec* 'ts.', sli. *bjēžec* 'Durchfall haben', dl. *bēžas* 'biec; płynąć', gl. *bēžec* 'ts.', cz. *bēžeti* 'ts.', sła. *bežat* 'biec', sle. *bēžati* 'uciekać', sch. *bjēžati* 'ts.', scs. *bēžati* 'biec; uciekać', bg. por. *бѣзам* 'uciekam', ros. *бѣжамъ* 'biec, uciekać', ukr. por. *бѣзаму* 'biegać', br. por. *бѣжы* 'biec'.

Wyrażenia *bezē dör*, *bezē püsl'od* itd. są kalkami z niem. (por. niem. *läuft durch* itp.).

¹ Rost (s. 71, przyp. 12) przypuszcza, że jest to pomyłka zam. *bese*.

bid'ol — praet. sg. m. 'poleciał; wystawił na sprzedaż': bidyôl 'bieten' H, bigôl B₁; Bidyôl 'Anbieten' H, Bidigôl B₁.

Z śrdn. *bēden* 'bieten, an-, darbieten; gebieten; entbieten, laden'; zakończenie *-ol* ← **-alz*.

Rost, s. 89, przyp. 2; Lehr, Zapoż., s. 284, 304; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

bigraft — s. nom. sg. m. 'pogrzeb': Bigrafft 'Begräbnis' H, Bygrafft BB₁; Bygrafft 'Leichbegangniß' H.

Z śrdn. *bīgrāft* f. 'pogrzeb'.

Rost, s. 94, przyp. 37; Lehr, Zapoż., s. 302; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

birst — 2. sg. imperat. 'biegnij (jak szalony), pędź, goń': pirst 'gleich oder eilends' PS.

Jest to forma 2. sg. imperat., żywcem wzięta z dn. (niezasymilowana), por. lünebur. *birsn* 'wie toll rennen, von den Kühen', szlez.-holszt. *birsten* || *birsen* 'voll Unruhe wie toll hin- und herrennen', altmar. *berst'n* 'eilends laufen'.

Rost, s. 75, przyp. 5; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. oraz § 126.

bi-sâpol — praet. sg. m. 'spał z kimś': Bisapôl 'Beyschlaffen, beyliegen' H, bysapôl B₁.

Przedrostek *bi-* z ţrdn. *bi* 'bei', *sâpol* = **sapał*. Por. *sâpot*.

Rost, s. 150, przyp. 1; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 122.

bist — 2. sg. praes. 'jesteś': toy¹ bist Müll.

Niem. *bist* 'jesteś': forma niezasymilowana.

¹ *tâi* = **ty*.

blaižaičə — s. nom. pl. f. 'bliźnięta (dziewczeta)': Bleiseitz 'Zwillinge, wenns Mädchen sind' H, Bleyseitz B₁.

**blizicē*: dokładnych odpowiedników brak, por. pol. gwar. *bliźnicy* 'bliźnięta'. Por. *blaižatə*.

blaižatə — s. nom.-acc. dual. n. 'bliźnięta (chłopcy)': bleisangta 'Zwillinge, wenns Knaben sind' H, Bleýsangta B₁.

**blizetē*: dokładnych odpowiedników brak, por. pol. *bliźnięta*, kasz. *blėźńa*, shi. *blėźńa*, cz. stare *blizně*, sle. *bliznják*, sch. *blizne*, bg. *близне*, scs. *blizněcъ*, es. *blizneta*, ros. *близнята*, ukr. *близнята*, br. *близняты*.

Lehr-Splawinski w Gram. pol. niesłusznie rekonstruuje **blizeta* (s. 39) i **blizeti* (s. 157, 183).

blaižěk — adv. 'blisko': Bleissek 'Nahe (in der Nahe)' H.

**blizokə*: es. *blizokə* 'consanguineus' (jeśli to nie za *blizəkə*, bo forma pochodzi z Ewangeliarza Ostromira); poza tym dokładnych odpowiedników brak, por. pol. *bliski* 'niedaleki', kasz. *blėźci* 'bliski', shi. *blėźci* 'ts.', dl. *blizki* 'ts.', gl. *bliski* 'ts.', cz. *blizký* 'ts.', sła. *blizky* 'ts.', sle. *blizek* 'ts.', sch. *blizak* 'ts.', bg. *близък* 'ts.', ros. *близкий* 'ts.', ukr. *близький* 'ts.', br. *близки* 'ts.'.

Rost (sł.) niesłusznie wyprowadza z **blizəko*. Co do formy por. shi. *vāsek* 'wysoko', *šārək* 'szeroko' itp.

blaižüce (blaižüčē?) — s. nom. pl. m. 'przyjaciele, bliscy (krewni?)': Bleisitze 'Freundschaft' H, Bleyseite B₂.

**blizocē* albo **blizoci* od **blizokə*: dokładnym odpowiednikiem może być tylko es. (w Ewangeliarzu Ostromira) *blizokə* 'consanguineus' (jeśli to nie za *blizəkə*), por. *blaižěk*; znaczeniowo por. także pol. *bliscy* 'krewni', bg. *близку* pl. 'krewni, przyjaciele, bliźni'.

Lehr-Splawinski, SO, VIII, s. 222—223 (Rost, s. 374, niesłusznie inaczej).

blantə — adi. nom.-acc. pl. f. 'świecące, błyszczące': Blantga Sausaleitza¹ 'Johannis-Würmchen' H.

Z ţrdn. *blank* 'glänzend weiss'; końcówka *-ə* = **-yję* (przed takim *-ə* poprzedzające *k* regularnie spalatalizowało się w *t*).

Rost, s. 126, przyp. 3; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. Co do formy por. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 16.

¹ *zaužalaicə* = **žužalicē*.

blād'ütne — adi. nom. sg. m. 'wesoly, beztroski': Blachitne 'Fröhlich' H, Blachitna B₁; Blachgítne 'Getrost' H, Blachgýtne B₁.

**bolgotynjə*: cz. *blahotný* 'szczęśliwy' (Jungmann), res. *blagotynjə* 'ἀγαθοποιός', poza tym por. stcz. *blahota* 'blaho', sle. *blagóta* 'der Edelmut; die Glückseligkeit', sch. *blagòta* 'bonum', es. *blagota* 'ts.', bg. *благотa* 'dobro, szczęście'.

blāχə — s. nom. sg. f. 'pchła': blócha 'Une puce' Pf, blóca Ei; Oizang vile¹ blócha 'Il y a beaucoup des puces icy' Pf; Blacha 'Flöhe' PS; Plácha 'Flöh, Floh' H.

blāχvoi — nom.-acc. pl. 'pchły': Plauchwoy 'Flöh, Floh, plur.' H, Plauchwóy B₂.

**blāχa*, **blāχvy* zam. **blāχy*: pol. *pchła*, gwar. *plecha*, kasz. *bleχa*, shi. *pχlā*, dl. *pcha*, gl. *pcha* || *płocha*, cz. *blecha*,

sła. *bleha*, sle. *bótha*, sch. *bùha*, bg. *бълхă*, ros. *блѡхă*, ukr. *блѡхă*, br. *блѡхă*.

O formie pl. zob. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 175.

¹ *oi*, *sem vilē* ≤ **(oi interi.) sēmo velje*.

blān||blānə — s. nom. sg. f. 'łaka': Blaân 'Wiese' An; Blana 'Wiese' H, Blāna B₁; Blana 'Wieße' Bauc.

no blān — acc. sg. 'na łake': No blan 'auf der Wiesen' PS.

**bolnъ||*bolna*, **na bolnъ*: pol. *bloń* 'blonie', dł. *bloń* 'der üppige, grasreiche Bruch, Weidebusch, Wiesenplatz mit Bäumen', br. *балонъ* 'обширное, открытое ровное место при селении или в поле, поляна, болонье'.

Nieprawie. Może tylko niedokładne zapisy dla *blānē* ≤ **bolnъje*, zob. s. v. *blānē*.

blānē — s. nom. sg. n. 'łaka': Plōne 'Un prés' Pf; Mone¹ 'Die Wiese' Vand, Plone Do.

blānə — nom.-acc. pl. 'łaki': Blanya 'Wieße' Bauc; Blānia 'Wiese, plur.' H, Blanja B₁, Blānya B₂C.

**bolnъje*, **bolnъja*: pol. *blonie* 'obszerna równina, łaka równa, pastwisko', dł. *blońe* (zam. *blońe*) 'die grüne Rasenfläche, die Aue, der Gemeindeanger, die Hutung', ros. stare *болонье* 'zapadła łaka nad rzeką, pastwisko', ukr. *болоння* 'ts.'.

Lorentz, ZfslPh, III, s. 313—314. (Rost, sł., błędnie).
Por. *blān||blānə*.

¹ Błąd zam. Blone.

blānə zob. *blān*.

bledaićə — s. nom. sg. f. (m.?) 'bladość (osoba o bladej twarzy)': bledaitzja 'bleich im Angesicht' PS.

**blēdica*: dokładny odpowiednik formalny tylko w sle. *blēdica* 'die Blässe; die Bleichsucht; das Wiesel' i sch. *bljēdica*

'białaczka (chlorosis)', poza tym por. pol. *blady*, cz. *bledý*, ros. *блѣдный*, scs. *blēdz*.

blek — s. nom. sg. m. 'miasteczko': Bläk 'Flecken, offen Städtchen' H.

Z śrdn. *blek* n. 'plac, miejsce; miasteczko', por. też lünebur. *bleck* n. 'ts.'.

Rost, s. 109, przyp. 9; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

blift — 3. sg. praes. 'pozostaje': blift to Ritje¹ Müll.

Forma niezasymilowana, żywcem wzięta z dn. *blift* = *bleibt*, por. śrdn. *bliven* 'bleiben'.

Rost, s. 51, przyp. 7; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 100.

¹ *to* (≤ **ta*) *riŕe* (z niem.).

blijau — s. gen. sg. (partit.) m. 'ołowiu': Blyâw 'Bley' H, Blyâf BB₁.

Z śrdn. *bli||blig* n. 'ołów', por. też lünebur. *blī* n. 'ts.'; końcówka połab. *-āu* ≤ **-u*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 27. Inaczej, ale nieśluszenie, Rost (sł.); Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 180.

blijoje — 3. sg. praes. 'pozostaje': tija wilja¹ blyoye (2 razy) Müll; Blyóye 'Bleiben' H, Blyóy B₁.

Uproszczone z **blivjoje* (= **bliwoje*), a to od śrdn. *bliven* 'bleiben'. Zakończenie połab. *-oje* ≤ **-aje(tz)*.

Rost, s. 51, przyp. 7; Lehr, Zapoż., s. 285, 304; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 104.

¹ *tijə vilə* ≤ **tvoja volja*.

blinskət — inf. 'huśtać, kołysać, bujać': Blinskət 'Schwengken, wenn mann ein Kind auf dem Arm führet und schwenket' H.

blinskə — 3. sg. praes. 'huśta, kołysze, buja': Blińska 'Schwencken' HB₁.

Chyba pożyczka, ale etymologia nieznana. Zakończenia połab.: -at ≤ *-ati, -ə ≤ *-aje(tə).

Rost, s. 152, przyp. 14; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

blinskənaićə||blinskəvaićə — s. nom. sg. f. 'huśtawka (huśtanie?)': Blinskaweicia 'Das Führen und Schwencken' H, Blinskaneicia BB₂C, Blinskanéitza B₁.

Derywaty od *blinskət* 'huśtać' (zob.) za pomocą sufiksów -ənaićə||-əvaićə ≤ *-anica||*-avica.

Lorentz (ZfslPh, I, s. 59) niesłusznie kwestionuje formę *blinskənaićə*; por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 71.

blovə — adi. nom. sg. m. 'niebieski': Blowe kiôt¹ 'Korn-Blume' H, Blówe BB₂C; Blowa 'Blau' H; Blóa 'Bleu' Pf. Z śrdn. *blawe* (||*blaw*||*blá*) 'blau; dunkel, finster; falsch'.

Zapisy zawierające -a w wygłosie mogą reprezentować nom. sg. f. na -ə ≤ *-aja lub n. -ə ≤ *-oje.

Lehr, Zapoż., s. 275, 301; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 90.

¹ *kot* ≤ *-květə.

bloza — 3. sg. praes. 'dmie, wieje': Blósa 'Blase' H, Blosa B, Blósa B₁.

Z śrdn. *blasen* 'blasen, laut atmen, schnauben'; końcówka -ə ≤ *-aje(tə). Znaczenie rzeczownikowe podał Henig nieściśle, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 22; Rost (sł.) i Lehr (Zapoż., s. 291, 296) nieprzekonująco formę tę uważają za rzeczownik. Na przeszkodzie temu stoją bowiem względy iloczynowe: zapożyczone z niemieckiego dwusylabowe rzeczowniki żeńskie z wokalizmem pełnym w pierwszej sylabie otrzymywały w połabskim końcówkę w postaci niezredukowanej, tj. -o ≤ *-a, natomiast zakończenie czasowników zapożyczonych w 3. os. sg. praes. (kontynuujące

pierwotne *-ajetə) niezależnie od charakteru wokalicznego pierwszej sylaby brzmiało zawsze -ə (z wyjątkiem pozycji przed enklityką).

blōdāl — praet. sg. m. 'błdzi': blungdal 'dwallen' PS¹.

**blōdilz* od **blōditi*: pol. *błdzić* 'błakać się; iść nie tą drogą, którą należy', kasz. *blążec* 'ts.', sli. *bląžec* 'irren; umherirren, in die Irre gehen; phantasieren', dł. *blużis* 'ts.', gł. *bludzić* 'irre machen; irre gehen; irren, fehlen', cz. *blouditi* 'błdzić', śla. *blúdiť* 'ts.', śle. *blōditi* 'umherirren; irren, fehlen; wirres, unsinniges Zeug reden; mischen, pantschen; irre führen', sch. *blúdiť* 'błdzić, błakać się, tułać się', scs. *blōditi* 'irren, huren', bg. *блудя* 'ts.', ros. *блудить* 'żyć rozwiązłe, rozpustnie', ukr. *блудіти* 'ts.; błdzić', br. *блудзіць* 'ts.'.

Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 118; Rost (sł.) błędnie.

¹ Co do znaczenia podanego przez PS por. np. prus.-niem. *dwalen* 'gehen, wandeln; irre gehen'.

blāyst zob. *plāyst*.

blāva — 3. sg. praes. 'pluje; wymiotuje': Blawe 'Erbrechen' PS, Blawa O; Billyáwe 'Speyen' H, Billjáwe B, Bgáwe B₁.

**blāvaje(tə)* zam. **bljuje(tə)* od **blvati*: pol. stare i gwar. *blwać*||*bluć*, *bluje* 'wymiotować', dł. *bluwaś* 'ts.', gł. *bl(w)ać*||*bluwać*, *bluju* 'ts.', stecz. *blvati*, *bluju* 'ts.', śla. por. *bluvať* 'ts.', śle. por. *bljuvati*, *bljuvam* 'ts.', sch. por. *bljuvati* 'wymiotować', bg. *блвам* 'ts.', ros. *блевать* 'ts.', ukr. por. *блювати* 'ts.'.

blōda — 3. sg. praes. 'śni': Blyunda 'Traumen' H, Bljunda B, Blūnda B₁.

**blēdaje(tə)* od **blēdati*: por. pol. gwar. *blańdać*, *błedzić* 'pleść, mówić nie do rzeczy', stecz. *blēsti*, *bladu*, *bledes* 'faseln', śle. *blēsti*, *blēdem* 'ts.', phantasieren', scs. *blēsti*, *blēd* 'irren; schwatzen', strus. *блядовати* 'nugari'.

Jest to oboczna postać do **blōditi*, pol. *błdzić*, cz. *blouditi* itd., zob. s. v. *blōdāl*.

Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 210; Rost (sl.) inaczej, ale błędnie.

bobə, bobo zob. *babə*.

bode — s. nom. sg. m. 'posłaniec': Bode 'Bote' H.

Forma niezasymilowana, żywcem przytoczona z dn., por. śrdn. *bode* m. 'posłaniec'.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 17.

boik zob. *bayk*.

boit — inf. 'być; znajdować się': Johss mohm Tüh Brüdt¹ Bät 'ich sol Dein Braut sein' PS; täu siess lah wibbessehn² bät 'Du wilst nur aufgehencket seyn' PS; potgeibene³ böit 'Klug seyn' H, boit B₁, bóyt B₂, böyt C; Lgeiba⁴ böit 'Lieb sein' H; Böit, Bayt 'Seyn' H, Báyit B₁; Mise⁵ bayt 'Kans seyn?' H; Ssem⁶ bayt 'Hier seyn' H; Katü mäs Ninka (Santik, Treibnik i in. — 7 razy)⁷ bayt 'Wer soll Braut (Bräutigam, Brautführer...) seyn?' H; Nemik Ninka⁸ bayt 'kan die Braut nicht sein' H.

jis — 1. sg. praes. 'jestem': Jose gis store⁹ 'Ich bin alt' H, Josigis B₁; ssēm⁶ Jiss 'Hier bin ich' H, jiss B₁, giss B₂; Jose¹⁰ giss 'Ich bin' H, gis B₁, Josegiss C; jo¹¹ gis seiwe¹² 'ich lebe' HB₁, jogis B₂C; Jōs gis (7 razy) wiltga grīsna Sena¹³ 'Ich bin eine sehr heßliche Frau' H, giss Ec.

jis — 2. sg. praes. 'jesteś': Wit kum jis ēhr¹⁴ 'D'ou' Pf; tōjis¹⁵ Mit; tojis¹⁵ 'du bist' Mit; Wit kumji sehr¹⁴ 'Woher' Vand; Täu Jiss¹⁵ 'Du bist' PS, jihss O; täu jiss¹⁵ 'Du bist' PS; jiss wessdjona¹⁶ 'bist angezogen' PS; Tay gis Weinek¹⁷ 'Du hast schuld' H, Tōyis B₁; Katü¹⁸ gis 'Wer bist Du?' H, giss B₁B₂C; toy giss wa Nebisgáy¹⁹ 'Du bist im Himmel' H, toy chiss Ec.

ja||jə — 3. sg. praes. 'jest, znajduje się'.

1. *ja*: Tujan Ziternístich²⁰ 'Quarante' Pf, Tuían Ec; Kuguíglan²¹ 'Combien' Pf; Batchi²² jañ 'Pas beaucoup' Pf; Daans ian Moroin daanaaz²³ 'Heute ist Marien tag'

Mit; Wan iang Siostie²⁴ 'Daß ist Ein Teutscher' Mit; Janidiglia²⁵ 'Morgen' Vand; Tejan altittoy²⁶ 'Allezeit' Vand; Tojan batchen²⁷ 'Wenig' Vand, Tuian Do; Tojan viele²⁸ 'Viele' Vand; Kukiglian²¹ 'Wie viel' Vand; Tujandüst²⁹ 'Genug' Vand, Tuiandust Do; Tujannütz³⁰ 'Nichts' Vand, Tuiannütz Do; Batchijan²² 'Nicht viel' Vand; Wile blochà³¹ jang 'Es gibt viele Flöhe hier' Vand; tejangut³² 'beßer' Vand, Tegangut Do; Tu gang leubü³³ 'Aus Schertz' Vand; Tad Jang Jaddan stäul³⁴ 'Da ist ein Stuhl' PS; Zem⁶ Jang 'hier ist' PS; Taad Jang hist saar... 'Da ist auch Kuhkäse' PS; jong al no zartjü³⁵ 'er ist schon auf dem Kirchhofe' PS; Monian paun³⁶ 'Vollmond' H.

2. *jə*: Moniapōun³⁶ 'La Pleine lune' Pf; Neu monia nēnna³⁷ 'La Nouvelle lune' Pf; Tojazeúza³⁸ 'Un etranger' Pf; Sojáydia³⁹ 'Une sie' Pf; Moniavol⁴⁰ 'Vollmon' Vand, Monia vol Do; Toja zeuza³⁸ 'Ein Fremdbder' Vand, Toia Do; Tiawērna⁴¹ 'Führwahr, gewißlich' H.

ni ja 'nie jest; nie ma': nie Jang nie Jaddahn Deffca⁴² 'ist nicht eine Dirne' PS; nie jang 'ist nicht' PS; ni jang mangje⁴³ 'ist nicht weich' PS; Niang wachwe⁴⁴ 'Nicht gesund' H.

ja + ptc. praet. pass. (strona bierna): Jang eymjarte⁴⁵ 'er ist gestorben' PS; jang eymerson⁴⁶ 'ist gefroren' PS; cik gang mené wit Büggo woysaréna⁴⁷ 'Dies ist mir von Gott ausersehen' H; Gang eyploténa⁴⁸ 'Es ist bezahlt' H; Püelí nyang Wlatzéna⁴⁹ 'Feld, das nicht geeget ist' H.

Też od czasowników nieprzechodnich (na wyrażenie czasu przeszłego — kalka z niem.): Gang wapódena⁵⁰ 'Ist eingefallen' H; Snêk gang komôn⁵¹ 'Es hat geschneyet' H.

ja kã — 'jest do, pozostaje do': cik gang katgole⁵² 'Was ist zu arbeiten' H.

zaimə ja-mě — 'jest mi zimno, zmarzłem': Seyma jamme 'Nous avons froid' Pf; Seima jamme 'Wir frieren' Vand.

nex ja — 'niech będzie': nek gang tok⁵³ 'es sey alß' HB₁.

jismě||jismoj — 1. pl. praes. 'jesteśmy': mäu⁵⁴ jissme 'wir sind' PS; Mogis may store tarroy lgotí⁵⁵ 'Wir sind drey Jahr alt' H, Mogismáy B₁.

jistā — 3. dual. praes. 'sa': Müh Lohlja un mohtey Jista din wat tung kläud⁵⁶ 'mein Vater und Mutter sind auch in den Gedanken' PS.

ni-bās — 3. sg. impf. 'nie byl': my Būsaz nibas waine⁵⁷ 'Mein Gott nicht wehrt wahr' Mit.

bōdē — 3. sg. praes. (fut.) 'bēdzie': Rīsplasteite miang Peisong, bungde wóassa Teisko⁵⁸ 'Schlagt von einander meinen Hintersten; der sey euer Tisch' H, bungd Ec.

bāl — praet. sg. m. 'byl': tung bahl al⁵⁹ 'dieser ist gewesen' PS; Jose¹⁰ boal 'Ich bin gewesen' H.

bālā — praet. sg. f. 'byla': Jōs pōla aviadey⁶⁰ 'Je viens de manger' Pf; Jōs pōla neijōme⁶¹ 'J'ay bû' Pf.

*byti, *jes(m), *jes, *je(st), *ne-je(st), *je(st) k, *zima je(st)-mi, nex(aji) je(st), *jesmy, *jesta, *nebēaše, *bōde(t), *byl, *byla: pol. być, jestem, jesteś, jest, bēdzie, był, była, kasz. bēc, jem, jes, je, fut. bōdā, praet. jem bēl, shi. bāc (bāc), jēm, fut. bōyda, praet. bēl, bālā, dl. byś, som, sy, jo, impf. bēch, bēše, praet. był, fut. budu, gl. być, sym, sy, je, impf. bēch, bēše, fut. budu, praet. był, była, cz. byti, jsem, jsi, jest, praet. był jsem, fut. budu, bude, sla. byt, sam, si, je, fut. budem, bude, praet. bol som, bola som, sle. biti, sēm, praet. bīt sem, sch. biti, jēsam, būdēm, praet. bīo sam, bīla sam, scs. byti, jesm, jesi, jest, bōdō, bōdetz, pte. praet. act. II byl, byla, bg. por. bōda, cām, cu, e, pte. praet. бул, ros. быть, есть, бyдy, бyдем, praet. был, ukr. бyти, є, бyдy, praet. був, була, br. быць, бyдзе, praet. быў, была.

Wyrażenia typu *ja vāpodenā* są kalkami z niem. (= niem. *ist eingefallen*). — Zapisy Pf pōla Rost (sl.) niesłusznie uważa za formy masc. — O wtórnej nosowości formy 3. sg. praes. *ja* por. Lehr-Splawinski, SO, VI, s. 7—9; Pjinski PF XV 2, s. 485—486.

¹ *joz mom tūja brūt* = *jaz mam tua (brūt z niem.). ² *tāi cis lā vibesenē* = *ty xstješ lē obvēšenj. ³ *pod'aibnē* = *pa-gubnēj. ⁴ *lāibē* = *lubj. ⁵ *mūzē* = *može(t). ⁶ *sem* = *sēmo. ⁷ *kātū mes nenka* = *kato jēmēše nēnka. ⁸ *ne mūg*

nenka = *ne mog(l) nēnka. ⁹ *joz jis storē* = *jaz jesm starj. ¹⁰ *joz* = *jaz. ¹¹ *jo* = *ja. ¹² *zaivē* = *živj. ¹³ *joz jis vilē grūznā zenā* = *jaz jesm veliko grōznāja žena. ¹⁴ *vit kom jis er* = *otz kamo jes (er z niem.). ¹⁵ *tāi jis* = *ty jes. ¹⁶ *jis vāzd'onā* = *jes vāzdēnāja. ¹⁷ *tāi jis vāinēk* = *ty jes vinik. ¹⁸ *kātū* = *kato. ¹⁹ *tāi jis vā nebīaj* = *ty jes vā nebešu. ²⁰ *tū ja citērdīsōt* = *to je(st) četyrdesēt. ²¹ *kok vilē ja* = *kako velje je(st). ²² *batxē* (z niem.). ²³ *dans ja morain danac* = *dānys je(st) marijin dānys. ²⁴ *vān ja sōstē* = *on je(st) sasyskāj. ²⁵ *ja nidelā* = *je(st) nedēla. ²⁶ *tū ja altitāi* = *to je(st) (altitāi z niem.). ²⁷ *tū ja batxēn* = *to je(st) (batxēn z niem.). ²⁸ *tū ja vilē* = *to je(st) velje. ²⁹ *tū ja dūst* = *to je(st) dost. ³⁰ *tū ja nic* = *to je(st) nečso. ³¹ *vilē blāxē* = *velje blāxa (błędnie zam. *blāx). ³² *tū ja gut* = *to je(st) (gut z niem.). ³³ *tū ja lāibū* = *to je(st) lubo. ³⁴ *tād ja jadān stail* = *tāde je(st) jedn stul (stul- z niem.). ³⁵ *ja al no cartēv* = *je(st) (al z niem.) na cākzve (błędnie zam. *cākzve). ³⁶ *mon ja pāun* = (mon z niem.) je(st) pl'n. ³⁷ *nūvē* (neu z niem.?) *mon ja nēnā* = *novj (mon z niem.) je(st) nēnā. ³⁸ *to ja cauzā* = *ta je(st) tjudjaja. ³⁹ *sod'ai tū ja* = (sod'ai z niem.) to je(st). ⁴⁰ *mon ja fol* = (mon i fol z niem.) *je(st). ⁴¹ *tū ja vernā* = *to je(st) vērnōje. ⁴² *ni-ja ni jadān defkē* = *... ne jedn (błędnie zam. *jednāja) dēvka. ⁴³ *matē* = *mēkzāj. ⁴⁴ *vāxvē* = *oxvj. ⁴⁵ *ai'martē* = *umrtāj. ⁴⁶ *ai-mērzon(ē)* = *umoržan(āj). ⁴⁷ *cig ja mane vit būgo voizarenā* = *čego je(st) mēnē otz boga vyzrēnōje. ⁴⁸ *aiplotenā* = *uplatēnōje. ⁴⁹ *pūli ni-ja vlācenā* = *polē ne je(st) volčēnōje. ⁵⁰ *vāpodenā* = *vāpadenōje. ⁵¹ *sneg ja komon(ē)* = *snēg je(st) (kom- z niem.)-anāj. ⁵² *cig ja kā d'olē* = *čego je(st) kē dēlu. ⁵³ *tok* = *tako. ⁵⁴ *moi* = *my. ⁵⁵ *moi jismoj storē tarai lotū* = *my jesmy stariji tri lēto (zam. lēta). ⁵⁶ *mūi lotā un motai jistā din vā tō klāud* = *moj lāla (un z niem.) mati jista (din z niem.) vā tzn klūd. ⁵⁷ *mūi būzēc ni-bās vāinē* = *moj božs ne bēše vin(ēn)āj. ⁵⁸ *rīsplāstaitē mūja paizō bōdē vāsē dāisko* = *orzplāštite moj (pus- z niem.)-o bōde(t) vāsaja (disk- z niem.)-a. ⁵⁹ *tō* = *tzn, al (z niem.). ⁶⁰ *joz bālā au jēdai* = *jaz byla u jēdi. ⁶¹ *joz bālā paizonā* = *jaz byla pijanāja.

bok zob. vic(ē)bok.

bopka — s. nom. sg. f. 'akuszerka': bopka 'Bademutter' PS; Bobka 'Weh-Mutter' H.

**babka* (deminutivum od **baba*, por. *bobo*, *boba*): pol. *babka* 'matka ojca lub matki; stara kobieta', shi. *bāupkā* 'alte Frau, Mütterchen', dl. *babka* 'ts.; Grossmutter; die Bademutter, Hebamme', gl. *babka* 'ts.', cz. *babka* 'babka', sła. *babka* 'ts.', sle. *bābka* 'altes Weibchen; Puppe', ros. *бабка* 'babka', ukr. *бабка* 'ts.; znachorka', br. *бабка* 'babka, babcia'.

bordajna — s. nom. sg. f. 'siekiera, toporek': Burdógna 'Une hachette' Pf; Burdagnia 'Das Beil' Vand; Bordeinia 'Barte, Beil' H, Bor deinga B₁, Bordeinya C.

bordajna — acc. sg. 'siekiere': Bordeynang 'Barde' PS.

**bordyna*, **bordynq*: derywat albo od **borda* 'broda' (por. pol. *broda* u *siekiery* 'część ostrza, sam koniec dolny', gl. *brodaćica* 'Bartaxt', stecz. *bradaticē* 'bradatá, tj. široká sekýra, zbraň válečná, Bartaxt, Streitaxt', sle. *bradaticea* 'Bartaxt, die breite Axt') albo od starej pożyczki z germ. **bordy* (por. sle. *brādvā* 'Bartaxt', sch. *brādvā* 'ts.', scs. *brady* 'ts.', bg. *бpāдвa* 'ts.', ros. *бpāдвa* 'Axt, Beil').

Berneker, SEW, I, s. 73 (opowiada się za pierwszą możliwością).

borża — s. nom. sg. f. 'bruzda': Bohrss 'Fuhrland' ¹ PS; Boordsya 'Fursche, fohre' Bauc; Bōrdsia 'Furche' H, Bōrdsya BC, Bōrdzia B₁.

**borzda* z drugorzędną przestawką *zd* ⇒ *dz* ⇒ *ż* (*ż* palatalne, bo w połab. pierwotne *c*, *z* przed tylnymi samogłoskami były miękkie, por. Lehr-Splawinski, Gram. poł., s. 89—90); pol. *bruzda* (dawniejsze *brózda*) 'żłobek między skibami roli; rowek między zagonami do ściągania wody; zmarszczka, fałda', kasz. *bròzda* 'bruzda', shi. *bāřdā* 'Furche', dl. *brozda* 'ts.', gl. *brózda* 'ts.', cz. *brázda* 'ts.', sła. *brázda* 'ts.', sle. *brázda* 'ts.; zmarszczka', sch. *brázda* 'ts.', scs. *brazda* 'Furche', bg. *бpazдa* 'ts.', ros. *бopozдa* 'ts.', ukr. *бopozнa* 'ts.', br. *бapазнa* 'ts.'.

Schleicher (s. 154, w. 17—20) i Lehr-Splawinski (Gram. poł., s. 65) przypuszczają sufiks *-ja, ale to niekonieczne.

Co do zapisu PS, Schleicher (l. c.) przyjmuje też możliwość czytania go jako czasownika *borža* ⇐ **boržžaje*(ts).

¹ Co do znaczenia podanego przez PS i Bauc, por. prus.-niem. *fūre* 'Furche', hannover. *fore* 'ts'. (Rost, s. 69, przyp. 14).

borna — s. nom. sg. f. 'brona': Pôrne 'Ege' H; Borsaa ¹ 'Egden' PS, Barsaa O.

**borna*: pol. *brona*, kasz. *barna*||*brona*, shi. *bārnā*, dl. *brona*, gl. *bróna*, cz. *brány* pl., por. stecz. *brána*, sła. *brány* pl., sle. *brána*, sch. *brána*, bg. *бpанa*, ros. *бopонa*, ukr. *бopонa*, br. *бapанa*.

¹ Rost (s. 69, przyp. 3) uważa za błąd zam. *Bornaa*.

boroż — 2. sg. imperat. 'strzeż, chroń': Boróy 'Verwahren' H; boróy 'Bewahren, aufheben' HB; Boróyme ¹ 'verwahre mich' H.

**baraji* do **barati*: forma powstała na skutek fałszywej dekompozycji z pierwotnego **obarati* (a to ⇐ **ob-varati*, por. dl. *hobaraś*||*hobarowaś* 'wehren, abwehren, schützen, beschützen', por. też pol. *obwarować*, gl. *obarować*), które Drzewianin w pewnym momencie zaczęli rozumieć jako formację słowotwórczą **o-barati*. Por. Polański, Etym. połab., I, s. 74—78.

Kwestię stanowi fakt, czy słow. *varati*||*varovati* jest pożyczką z germ. czy też pochodzenia rodzimego, por. Polański, l. c.

¹ *boroż-mě* ⇐ **baraji me*.

borš — s. nom. sg. m. 'okoń': Boorsch 'Barsch' Bauc; Bōrsch 'Barsch' H.

Z niem. *Barsch* m. 'okoń', por. też śrdn. *bārs* m. 'ts.', lünebur. *bōrs* 'ts.'.

Lehr, Zapoż., s. 292; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

borz — adv. (comp.) 'prędzej': Bôrs 'Eher (prius)' H, Bôrsch B₁; Kôrtge¹ Bôrs 'Wer eher?' H, Bôrsch B₁.

**brže* — comp. od *brzo*: pol. stare i dial. *barzo*, comp. *barziej*, nowe *bardzo*, *bardziej* 'silnie, silniej', stpol. też 'szybko, szybciej', kasz. *barzo*, *barži* 'bardzo, bardziej', sli. *bārzo*, *bāržē* 'ts.', dl. por. *börze* 'bald, alsbald', gl. *börze* 'ts.', cz. *brzo*, comp. stary *brž*, *brže* 'szybko, szybciej', sło. *brž* 'eher', sch. *brže* 'prędzej', *brzo* 'prędko', bg. *бързо*||*бързо* i *бърже* 'prędko', scs. *brzo* 'rasch, schnell', ros. rz. *бóпро* 'szybko', ukr. *бóпро*, *бóпроці* 'szybko, szybciej'.

Schleicher (s. 87, w. 34) niesłusznie łączył z scs. *prēžde*. Lehr-Splawinski (Gram. pol.) raz rekonstruuje **brže* (s. 198) raz **brzo* (s. 61).

¹ *kočē* ← **kakšjā*.

bosel — s. nom. sg. m. 'kula kręgielna': Bôssel 'Bos-Kugel' H, Bôssel C.

Z dn., por. śrdn. *bôssel* 'Kegel', lünebur. *bouß'l*||*bōß'l* f. i m. 'Kugel, eigentl. Ding zum Werfen oder Stoßen.'

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

boven — adv. 'na górze, w górze': Stien¹ bowen wanná² 'Herfür ragen, herfür stehen, d. i. stehen oben heraus' H.

Z śrdn. *boven* 'oben, über, gegen, wider' (*boven* ← *be-oven*).

Rost, s. 122, przyp. 15; Lehr, Zapoż., s. 277, 297; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *stüjenē* ← **stojēnje*. ² *vānau* ← **vānu*.

böd'el — s. nom. sg. m. 'strzemie': begill 'Steigbügel' Bauc; Begill 'Bügel' H.

Z śrdn. *böggel*||*bögel* m. 'Bügel'. Niem. sufiks *-el* skojarzono z rodzimym **-əl*-. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53; Rost, s. 99, przyp. 27; Lehr, Zapoż., s. 278, 295.

bögojē — 3. sg. praes. 'skreca': Bägóy 'Lencken' H.

Z śrdn. *bögen* 'beugen; biegen', por. szlez.-holszt. *bögen* 'ts.'; końcówka *-ojē* ← **-aje(tz)*.

Rost, s. 133, przyp. 28 (nieściśle); Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

bör (||*baīr*?) — s. nom. sg. m. 'chłop, rolnik': Bör 'Bauer' H.

böri — nom. pl. 'chłopi': Böri 'Bauer, plur.' H, Böry B₁.

baīrai (?) — pl. 'chłopi': Bäurey 'Bauren' PS.

Z śrdn. *būr* 'mieszkaniec; chłop; obywatel; sąsiad'. Końcówki pl.: *-ai* ← **-i*, *-i* ← **-e*. Forma zapisana u PS, jeśli nie jest błędem, reprezentuje pożyczkę starszą z dyftongizacją *ū* w *ai*.

Rost, s. 65, przyp. 29; Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 34—35.

börē — 3. sg. praes. 'szczeka': Pijahss¹ böre 'Hund bellt' PS, pöre O; böhre 'Hundbellen' PS; bëre 'Bellen' HB₁; bëre 'Heulen, wie die Hunde heißt' H; bere² draug gegen drauga³ 'Gegen einander heulen' H.

böra — 3. pl. praes. 'szczekają': berang 'Bellen' HB₁.

**borje(tz)* od **borti*: pol. stare *bróć się* 'walczyć', dl. *wobrojs se* 'bronić się', gl. *wobróć so* 'ts.', scs. *brati*, *borje* lub *brati se* 'walczyć', ros. *бороться* 'ringen', ukr. *боротися* 'walczyć', br. *бapóуа* 'zmagać się w zapasach'.

Możliwe jest również, że polab. pochodzi od denominativum **boriti*, **borje*, por. sła. *borit sa* 'walczyć', sło. *boriti se* 'ts.'.

Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 217, uznaje obie możliwości.

¹ *pās* ← **pāsz*. ² Rost (sł.) niesłusznie uważa za 3. pl. praes. ³ *börē draug gegen drauga* ← **borje(tz) druga* (gegen z niem.) *druga*.

börstā — s. nom. sg. f. 'piers': Borstga, Borstya 'Brust' Bauc; Borstia 'Brust (pectus)' H, Borstja B, Borstga B₁, Borstga, Borstya A.

Z śrdn. *borst* f. 'piers, lono'. Końcówka *-ə* \leftarrow **-a*. Palatalność *ʃ* wywołana wpływem poprzedzającej samogłoski przedniej *ö* powstałej z przegłosu. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v. oraz § 18; Rost, s. 80, przyp. 7; Lehr, Zapoż., s. 277.

böse — adi. nom. sg. m. 'bosy': *bössa* 'barfuß' PS, *Bösa* O; *bösse* 'Baarfüßig' H, *Bösse* B₁.

**boszj*: pol. *bosy*, kasz. *bæsi*, sli. *büsi*, dl. *bosy*, gł. *bosy*, cz. *bosý*, śl. *bosý*, śle. *bôs*, sch. *bôs*, bg. *бос*, ros. *босой*, ukr. *босий*, br. *босы*. Por. *pir-bas*.

böze — adi. inv. 'zły, zła, złe': *Bäse* 'Böse' H; *Bäse tgarl*¹ 'Böser Mann' H; *Bäse Sena*² 'Böse Frau' H; *Base* 'Zorn' H, *Bäse* BB₁C.

böze zobo — 'ropucha': *Böse Sobo* 'Kröte' Bauc; *Bäse sobo* 'Kröte, d. i. Böse Pogge, Böser Frosch' H.

Z śrdn. *böse* 'bös, grimmig, schlecht'. — Morfologicznie niezasymilowane, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 81. — Zapis H Base 'Zorn' Rost (s. 172, przyp. 26) nieśluszenie wiąże z **bēs*, por. A. Brückner, ZfslPh, VI, s. 516.

Lehr, Zapoż., s. 302 (nieśluszenie jednak uważa za zasymilowane pod względem morfologicznym, transkrybując *bözə*).

¹ *tarl* (z niem.). ² *zenə* \leftarrow **žena*.

böbân — s. nom. sg. m. 'bęben': *Bumbôn* 'Une caisse' Pf; *Bumbôn* 'Die Trommel' Vand, *Bumbôn Do*; *Bumbân* 'Trummel' H.

no böbân — acc. sg. 'w bęben': *Bie*¹ *no Bumbân* 'Trommeln, d. i. auf der Trommel schlagen' H, *Bumbân* B₁, *bombân* B.

bqbznz*, **na bqbznz*: pol. *bęben*, dl. *bubon*, gł. *bubon*, cz. *buben*, śl. *bubon*, śle. *bqben*, por. też sch. *būbanj*, ros. *бýбен* *бýбна* (bqbznz*), ukr. *бýбен*, br. *бýбен*.

¹ *bějě* \leftarrow **býje(tə)*.

böcě — 3. sg. praes. 'ryczy': *Bungse* 'Brüllen' H, *Bungze* B₁.

**bqčē* zam. **bqči(tə)* (por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 212): pol. gwar. *bączyć*, *bączyć* 'wydawać głos właściwy bąkowi; buczeć', sli. *bqčiče*, *bqčiča*, *bqčičš* 'summen', por. też śle. *bōkati*, sch. *būkati* 'ryczeć'.

Nosówka wtórna, pierwotnie **buk-* || **buč-*, por. pol. *buczeć* 'huczeć', cz. *bučeti* 'ryczeć, beczeć', por. Sławski, Słownik et., s. 29 i 48.

Formę pierwotną dla połab. można też rekonstruować **bqkati*, **bqče(tə)*; derywatem od **bqkati* byłoby *bqkər* (zob.).

bqkər — s. nom. sg. m. 'bąk (ptak)': *Būnkar* 'Rohrdommel' H.

**bqkarb*: derywat od **bqkati*, por. s. v. *böcě*. Odpowiedników dokładnych brak.

bradě — 3. sg. praes. 'brodzi, przechodzi w bród': *Bráde* 'waden, durchwaden' H.

**brāde(tə)* od **bristi*: stecz. *břisti*, *břdu* (*brdu*, *bředu*) 'waten', por. też pol. *brnąć*, śl. *brdnut* 'waten', śle. *brésti*, *brédem* 'ts.', cs. *brestí*, *brédq* 'ts.', scs. *neprěbrědomz* 'nicht zu durchwaten', ros. *бpecмú*, *бpecдý* 'waten, langsam gehen', ukr. *бpecмú*, *бpecдý* 'waten'.

Rost mylnie wiąże z **broditz*, por. Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 441—442.

brado — s. nom. sg. f. 'pieczeń': *Bradó* 'Ein Braten' H.

Nie jest pewne, czy forma ta nie jest gen. sg. m. w funkcji partytywnej. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

Z śrdn. *brade* (|| *brā* || *brat*) f. 'Braten, eigentl. das zum Braten geeignete Dickfleisch, Schenkel, Wade etc.'

braĩtkə — s. nom. sg. f. 'czapeczka, czepek': *Broitka* 'Mütze' An; *Breitka* 'Haube' Bauc; *Breitka* 'Mütze' Bauc; *Breitka* 'Hülle, Mütze' H.

*nüčānā*¹ *brāitkā* — 'nocny czepek': Nütziona Breitka 'Nacht-Mütze' H.

brāitkō — acc. sg. 'czapeczkę': Breitung 'Mütze' PS.

Może od przymiotnika śrdn. *breit* 'breit, gross' z sufiksem *-ka*. Końcówki polab. *-a* ≤ **-a*, *-ō* ≤ **-o*. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 65. Inną etymologię podaje Rost (s. 54, przyp. 16) — za Kaliną.

¹ **noktānāja*.

brandevīnā — s. gen. sg. m. (partit.) 'wódki': Brandevīgnia 'Eau de Vie' Pf, Brandevignia Ec; Brandewignia 'Brantwein' Vand.

Zob. *barvin*.

brāisē — 3. sg. praes. 'skrobie (rybę)': Breisse '(Fische) schuppen, d. i. rein machen' H.

**bryše(tz)* od **brysati*: sle. *brīsatī*, *brīšem* 'wischen', sch. *brīsatī*, *brīšem* 'wycierać, obcierać, ścierać, szorować', scs. por. *sābrysati*, *sābrysajō* 'abschaben', bg. *бpиyа* 'riffeln'.

Rost (s. 151, przyp. 32) niesłusznie zestawia z cz. *brou-siti* 'wetzen', a za nim Szydłowska-Ceglowa, StFPS, II, s. 417. Radłowski daje etymologię trafną, ale błędnie rekonstruuje **brysi(tz)* ⇒ **bryse(tz)*, por. RS, XXI, s. 191—192.

brāvōi (*brāvai*) — nom. pl. 'brwi': Brawoy 'Augenbrauen' Bauc; Brawoy 'Augbrauen' H, Brawōy AB₁.

**brāvy* zam. **brāvi* (można by też rekonstruować **brāvi*, ale wtedy trzeba by uznać zapisy za błędne zam. *Braway*) od **brāv* względnie **bry*: pol. *brew*, pl. *brwi*, kasz. *brew*, *brevje* 'brew', shi. *brāvje*, *brāvje* 'ts.', gł. por. *brjowka* 'ts.', cz. *brva*, stecz. *brv* 'rzęsa', sla. por. *brva* 'ts.', scs. *brāv* 'brew', ros. *бpосъ*, pl. *бpосу* 'ts.', ukr. *бpосá*, pl. *бpосу* 'ts.'.

brācāikā — s. nom. sg. f. 'drumla, rodzaj ustnego instrumentu muzycznego': Brangseika 'Maul-Trommel' H, Brāngzeyka B₁.

brācāikō — acc. sg. 'drumlę': dirse brangsekung no Rāt¹ 'Maul-Trommel' H, brāngzegkung B₁.

**brēčika*, **brēčikō* — derywat od czasownika *brācē* (zob.). Rost (sl.) niesłusznie rekonstruuje acc. sg. *brācēkō*, por. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 20; Radłowski, StFPS, III, s. 306, błędnie, por. Polański, RS, XXI, s. 186—187 (chodzi o znaczenie).

¹ *dirzē brācāikō no rāt* ≤ **dŕži(tz) brēčikō na rātō*.

brācē — 3. sg. praes. 'brzęczy': Brantze 'Brummen' H, Brāntze B₁.

**brēče* zam. **brēčitz* (por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 212) od **brēčati*: pol. *brzęczeć*, *brzęczę*, *brzęczy*, shi. *brāčēc*, *brāčę* 'klirren', dl. por. *brākaš* 'klirren', stecz. *brēčeti* 'tönen, klirren', sch. *brēčati*, *brēčim* 'knallen, knistern', res. *brēčati*, *brēčō* 'klirren, klappern', ros. *бpячáть*, *бpячý* 'ts.'. Por. *brācāikā*.

bredāl — s. nom. sg. m. 'Das Instrument, damit man den Ball schlägt': Brédal 'Das Instrument, damit man den Ball schlägt' H.

Etymologia niejasna. Rost (s. 93, przyp. 19) zestawia z fryz. *bred* 'Brettchen', ponieważ „das Instrument besteht in einem kleinen Brettchen oder einem kleinen Knüttel“.

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

bredē — adi. nom. sg. m. 'szeroki': w *bredē pōt*¹ 'szosa (dosłownie: szeroka droga)': Bréte punct 'Le Grand Chemin' Pf; Brete punct 'Die Landstraß' Vand; Brede punt 'Land-Straße' H.

Z śrdn. *brēt* 'breit', por. w odmianie np. *dē brede*. Zakończenie *-ē* ≤ **-ōjō*.

Rost, s. 132, przyp. 16; Lehr, Zapoż., s. 284; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 82.

¹ *pōt* ≤ **pōtō*.

brezd'ojě — 3. sg. praes. 'dnieje': bresdjoje 'taget' PS.

**brěžžaje(tz)* od **brěžžati*, por. pol. gwar. *rozbrzyżdża się* 'dnieje' (z dawniejszego **rozbrzyżdża się* a to = **rozbrzędża się* ≤ **orzbrěžžajetż se*), por. też gwar. *brězgać* (*brzyzgać*) 'dnieć, świtać', stpol. *brzeždžyc się* 'brzeszczyć się', *brzazg* 'brzask', scs. *probrězgž* 'Dämmerung, Tagesanbruch', ros. *бpе́зжцум* 'dnieje, świta'.

Polański, Etym. polab., I, s. 8—9; Rost, s. 71, przyp. 20 błędnie.

breza — s. nom. sg. f. 'brzoza': Brésa 'Un Bouleau' Pf; Brese 'Berckenbaum' PS; Breesa 'Birke' Bauc; Bresa 'Birke' H, Brêsa B₁.

brežai — nom.-acc. pl. 'brzozy': Bresóy 'Birke, plur.' H.

**berza*, **berzy*: pol. *brzoza*, kasz. *brzoza*, shi. *březžā*, dł. *brāza*, gł. *brēza*, cz. *břiza*, śla. *breza*, śle. *brēza*, sch. *brēza*, bg. *бpе́зā*, ros. *бepēza*, ukr. *бepēza*, br. *бapóza*.

brig — s. nom. sg. m. 'brzeg': Brik 'Ufer' H, Brík BB₁B₂C.

**bergž*: pol. *brzeg*, kasz. *břeg* 'brzeg, krawędź', shi. *břěg* 'Rand, Ufer', dł. *bróg* 'Ufer; Hügel', gł. *brjóh* 'ts.', cz. *břeh* 'brzeg', śla. *breh* 'ts.; wzgórze', śle. *brēg* 'ts.', sch. *brījeg* 'ts.', scs. *brěgž* 'Ufer, Rand, Hügel, Abhang', bg. *бpяг* 'brzeg', ros. *бepеz* 'ts.', ukr. *бepеz* 'ts.', br. *бepaz* 'ts.'.

O postaci *brig* zam. spodziewanej **breg* por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 66.

brindot (*bringot?*) — inf. 'przynieść': Bring jùth 'Apporter' Pf.

brind'ojě — 3. sg. praes. 'przynosi': Bringóye 'Bringen' H.

brind'oi — 2. sg. imperat. 'przynieś': Bringóy no Meiskung¹ 'Zu Markte bringen' H, Bringoy B₁; bringgoy Süli² 'Bring Salz her' H, bringgóy B₂C; ni³ bringoy nōs⁴ 'nicht führe uns' H, Ny bring goy nōs Ec; bringoye nōs⁴ Müll; bringoya nōs⁴ Müll; brinyoye nōs⁴ Müll.

brind'ol — praet. sg. 'przyniósł': Bringól 'Bringen' H; Lgōs⁵ Bringól 'Ich bringe an' H.

brind'ol för — praet. sg. 'wydobył, sprawił': Bringól wör 'Herfür bringen' H.

brind'alai — praet. pl. 'przynieśli': Bringaláyik⁶ 'Sie bringen ihn' H, Bringaláyik B₁.

brind'alai för — praet. pl. 'wydobyli': Bringalláyik⁶ wör 'Sie bringen ihn hervor' HB₁.

Z śrdn. *bringen* 'bringen'. Nie jest pewne, czy w polab. mamy do czynienia w tym wyrazie z *g*, czy ze spalatalizowanym pod wpływem poprzedzającej samogłoski *d'* (por. Lehr, Zapoż., s. 304—306). — Zakończenia polab.: *-ot* ≤ **-ati*, *-ojě* ≤ **-aje(tz)*, *-oi* ≤ **-aji*, *-ol* ≤ **-alz*, *-alai* ≤ **-ali*. Przedrostek-przysłówek *för* z śrdn. *vor* 'vor, hervor'.

Lehr, Zapoż., s. 285; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *no maiskō* ≤ **na* (*mais-* z niem.)-*kō*. ² *süli* ≤ **sole*. ³ *ni* ≤ **ne*. ⁴ *nōs* ≤ **nasž*. ⁵ *jōz* ≤ **jazž*. ⁶ *bringalai-jěg* ≤ **...-jego*.

bringot zob. *brindot*.

(*no*) *brizainə* — s. loc. sg. f. 'w brzezince' (nazwa części wsi): „... andre nennen diese Stücke nobrisein das ist auf Berkenbusch, da ist vor diesem auf der Heide Berkenbusch gewesen“ PS.

*(*na*) *berzině* od **berzina*: pol. *brzezina* 'las brzozowy; drewno brzozy', kasz. *březéna* 'brzezina, gaj brzozowy', shi. *březžänā* 'Birkenwald', dł. *brāzyna* 'Birkenholz, Birkenbach, Birkicht', gł. *brězyna* 'Birkenbusch, Birkicht', cz. *březina* 'brzezina', śla. *brezina* 'ts.', śle. por. *brēzinje* 'ts.', sch. por. *brēzovina* 'ts.; różga; kij brzozowy', ros. por. nazwę rzeki *Бepезунā*, ukr. *бepезунā* 'drewno brzozowe; różga brzozowa; las brzozowy'.

brok — s. nom. sg. m. 'ugór, odlóg': Brok 'Brach-Acker, wenns nur ein Stücke ist' H.

brokām — instr. sg. 'odlogiem': Püeli lise¹ brokam 'Das Feld liegt brache' H.

bročai — nom.-acc. pl. 'ugory, odłogi': Brokgáy 'Brach-Acker, plur.' H.

Pożyczka z dn., por. śrdn. *brake* f. 'neu gepflügetes Land, novale', lünebur. *brak* f. 'Brache', por. też adi. śrdn. *brāk* 'leżący odłogiem' i zwrot *brāk liegen* 'leżeć odłogiem'. — Końcówki połab. *-ām* \Leftarrow **-am̥*, *-ai* \Leftarrow **-y*.

Rost, s. 107, przyp. 33; Lehr, Zapoż., s. 275, 303; Gram. poł., s. 163, 166; Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 32, 34.

¹ *püli lizē* \Leftarrow **polje leže(tā)*.

brot — s. nom. sg. m. 'brat': Brodt 'Bruder' PS; Brot 'Bruder' H; Gang mia ¹ Brot 'Er ist mein Bruder' H; Motéren ² Brot 'Mutter-Bruder' H, Brod B₁; Lgolen ³ Brot 'Vaters-Bruder' H, Brod BB₁B₂.

bročā — nom. pl. 'bracia': Brotia 'Bruder, plur.' H, Bro-tya B₂C.

**bratā* (|| **bratrā*), **bratija* (pierwotnie coll.): pol. *brat*, pl. *bracia*, kasz. *brat*, pl. *bracó*, shi. *brāt*, pl. *brācā*, dł. *brat*, pl. por. *bratā*, gł. *brat*, pl. por. *bratā*, cz. por. *bratr*, stecz. też *brat*, sła. *brat*, *bratia*, sła. *brat*, sch. *brāt*, pl. *brācā*, bg. *bram*, pl. *brāmā*, scs. *bratā* (|| *bratrā*), ros. *bram*, pl. *brāmā*, ukr. *bram*, br. *bram*.

¹ *jā müi* \Leftarrow **je(stā) mojā*. ² *moterēn* \Leftarrow **materinā* ³ *lōlēn* \Leftarrow *lalinā*.

brotacāk — s. nom. sg. m. 'braciszek': brotatzak 'Brüderchen' HB₁.

**bratāčkz* — deminutivum od *brótāc* \Leftarrow **bratāc* za pomocą sufiksu **-čkz*. Dokładnych odpowiedników w innych językach słow. brak, por. dł. *bratšišk* 'braciszek', pol. *braciszek*.

brotāc — s. nom. sg. m. 'brat, braciszek': Brúdatz 'Un frere' Pf; Brudatz 'Der Bruder' Vand, Brúdatz Do; Brotatz 'Bruder' Bauc; Brótatz 'Bruder, kleiner Bruder, Brüderchen' H.

**bratēc*: pol. gwar. *braciec*, cz. rzadkie *bratec*, sła. *brātec*, sch. *brātac*, bg. *brāmeu*, ros. *brāmeu*.

Deminutivum od *brot* (zob.) \Leftarrow **bratā*.

brödegam — s. nom. sg. m. 'narzeczony; mąż': Bréttegan 'Un epoux' Pf; Brettegan 'Der Bräutigam' Vand; Breddigam 'Bräutigam' H.

Z śrdn. *brüdegam* m. 'narzeczony; mąż'.

Rost, s. 60, przyp. 8; Lehr, Zapoż., s. 278; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

bröda — s. nom. sg. f. 'broda, podbródek; gardło': Bröda 'Le gosier' Pf; Bröda 'Die Kähle' Vand; Brödaa 'Kinne' PS, Bröda J; Breda 'Kinn' Bauc; Breda 'Kinn' H.

**borda*: pol. *broda* 'dolna część twarzy i zarost na niej', kasz. *broda* 'broda', shi. *brēdā* 'Bart; Kinn', dł. *broda* 'ts.', gł. *broda* 'ts.', cz. *brada* 'ts.', sła. *brada* 'ts.', sła. *brāda* 'ts.', sch. *brāda* 'ts.', scs. *brada* 'Bart', bg. *brādā* 'ts.; Kinn', ros. *brōdā* 'ts.', ukr. *brōdā* 'ts.', br. *brādā* 'ts.'.

O rozwoju grupy **tort* w tym wyrazie por. Lehr-Splawinski, Gram. poł., s. 65.

brödavaicā — s. nom. sg. f. 'brodawka, sutka u piersi': Breda weitza 'Wartze an der Brust' Bauc; Bredaweiza 'Wartze' H, Bredaweicia B₂.

**bordavica*: pol. por. *brodawka*, kasz. *brodōvka* || *bar-dōvka* 'brodawka', shi. *bōrdāicā* 'Brustwarze', dł. *brodajca* 'Warze; Feigwarze', cz. *bradavice* 'brodawka; brodawka piersiowa, sutka', sła. por. *bradovica* 'Warze', sła. *bradavica* 'ts.', sch. *brādavica* 'brodawka; sutka', bg. *brādāsuvā* 'brodawka', ros. por. *brōdāska* 'ts.', ukr. por. *brōdaska* 'ts.', br. por. *brādāyka* 'ts.'.

O rozwoju grupy **tort* w tym wyrazie por. Lehr-Splawinski, Gram. poł., s. 65.

brözd'ěl — s. nom. sg. m. 'klin w radle lub w plugu': Bröstgill Keil, am Pfluge oder Haken' H, Bröstgill BB₁B₂C.

B. Szydłowska-Ceglowska zestawia z cz. *nábrazdník* 'klin u pluhu', ros. *заборозенник, заборозник* 'kliny do regulowania szerokości czy głębokości orki' i rekonstruuje **borzgzl̥* (na podstawie informacji ustnej; w Pam. Słow., III, s. 68, rekonstruowała **borzgol̥*).

Niepewne. Ale jeszcze mniej prawdopodobna jest etymologia Rosta (s. 127, przyp. 21).

brüder — s. nom. sg. m. 'zebrak': Brüder 'betler' PS; Priter 'Betler' H, brýter B₁.

Z śrdn. *broder* m. 'brat, zwłaszcza brat zakonny'. Stadium pośrednim między znaczeniem śrdn. a połab. było zapewne 'brat zakonu żebraczego'.

brüderainka — s. nom. sg. f. 'glóg': Prütereincha 'Hambutten von Weißdorn, d. i. Bettel- oder Pracherbeere' H, Brüderreincha B₁.

Pozostaje w związku z *brüder* 'zebrak' i jest kalką dn. *Pracherbeere* (dn. *Pracher* 'zebrak'). — Sufiks *-ainka* ← **-in̥ka*.

Rost, s. 119, przyp. 10; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 73.

brüderska — s. nom. sg. f. 'zebraczka': Priterska 'Betlerin' H, brüderska B₁.

Derywat od *brüder* 'zebrak' za pomocą dn. sufiksu *-ske* (|| *-sche*) zidentyfikowanego z sufiksem pochodzenia rodzimego **-ska*.

Lehr, Zapoż., s. 299; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 57.

brügə||brüka — s. nom. sg. f. 'most': Brügga 'Brücke' HB₁; Brüca 'Un pont' Pf, Brücca Ec; Brücca 'Die Brücke' Vand.

Pożyczka, por. śrdn. *brügge* f. 'most', niem. *Brücke* f. 'ts.' — Końcówka *-ə* ← **-a*.

Lehr, Zapoż., s. 300; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

brük — s. nom. sg. m. 'użycie, użytek': Brük 'Gebrauch' H. Z śrdn. *brūk* m. 'Nutzung, Gebrauch'. Lehr, Zapoż., s. 288.

brüka — zob. *brügə*.

brükklik — adi. 'zwyczajny': Bruklik 'Gebräuchlich' HB₁.

Z śrdn. *brukelik* 'unbeschränkt nutzbar; gebräuchlich, wie es Brauch und Sitte ist'.

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

brükot — inf. 'używać': Brikôt 'Brauchen' H.

brükojē — 3. sg. praes. 'używa': Brükoy 'Gebrauchen' H, Brükoy B₁.

brükonə — ptc. praet. pass. 'użyte': Brikóna 'Gebraucht' H.

Z śrdn. *brüken* 'potrzebować; używać, posługiwać się'. — Zakończenia połab.: *-ot* ← **-ati*, *-ojē* ← **-aje(tə)*, *-onə* ← **-anoje*.

Lehr, Zapoż., s. 288, 297—298; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 101 i słownik s. v.

brükoza — s. nom. sg. f. 'spodnie': Bruchúsa 'La Culotte' Pf; Bruchusa 'Hosen' Vand; Brückhose 'Hosen' PS; Brückose 'Hose' Bauc; Brükosa 'Hosen' H, Brikosa B₁.

Z śrdn. *brókhôse* f. 'langes Beinkleid, Hose mit Strumpf'. — Końcówka połab. *-ə* ← **-a*.

A. Leskien, AfslPh, XXII, s. 141; Lehr, Zapoż., s. 279, 296; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

brüt — s. nom. sg. f. 'narzeczona': Brüt 'Une promise' Pf; Brüt 'Die Braut' Vand; Brüdt 'Braut' PS; Brüt 'Braut' H.

Z śrdn. *brût* f. 'narzeczona; zona'. Forma morfologicznie niezasymilowana.

Rost, s. 60, przyp. 8; Lehr, Zapoż., s. 287; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 3.

buk — s. nom. sg. m. 'piasta (u koła)': Buck 'Nabe' Bauc; bukk 'Nabe' H.

Pozostaje najprawdopodobniej w związku z śrdn. *būk* m. 'Bauch, Rumpf, Körper'.

Rost, s. 138, przyp. 17; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

buntə — adi. nom. sg. f. 'pstra': Bundia reibó¹ 'Une truite' Pf; Buntia reibó 'Forell' H.

Pożyczka, por. szlez.-holszt. *bunt*, *buntig* 'mehrfarbig', lünebur. *buntlich* 'ts.'. Podstawą było zapewne *buntige*, które poprzez redukcję i dało *buntge*, a to przeszło w *bunt-*. Końcówka *-ə* ≤ **-aja*. Zestawienie *buntə rāibo* 'pstrąg' jest kalką niem. *Buntaal*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 20. Inaczej Rost, s. 41, przyp. 10; Lehr, Zapoz., s. 287, 306.

¹ *rāibo* ≤ **ryba*.

büb — s. nom. sg. m. 'bób': Bube 'Bohne' An; Püb 'Bohnen' Bauc; Püb 'Bohne' H (2 razy).

büzə büb — 'wawrzyn, laur': Püsebîp¹ 'Lorbeer' H, Püsebûwe¹ B₁.

bübai||büba — gen. sg. (partit.) 'bobu': Boipey 'Des febfves' Pf; Büpey 'Bohnen' Vand, Büpoi Do; (u Henniga por.: „Bohne: Püb. Doch wird die Silbe ba oder bey gemeiniglich darzu gesetzt und Pübáy ausgesprochen“), Püba, Pübey B₁.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 2; por. też tegoż autora Polabica, II, s. 192—193, gdzie jednak o formie *bübai* inaczej. Inaczej formy *büba* i *bübai* objaśniali Rost (sl.) i Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 165.

**bobə*, **božəjə bobə*, **bobu||*boba*: pol. *bób*, kasz. *bòb* 'bób', sh. *bóyb* 'Saubohne, Puffbohne (Vicia faba)', dl. *bob* 'Bohne, bes. Saubohne bez. Pferdebohne', gł. *bob* 'Bohne (Phaseolus)', cz. *bob* 'bób', sła. *bób* 'ts.', sła. *bòb* 'полевой

боб', sch. *bòb* 'bób', bg. *боб* 'ts.', ros. *боб* 'ts.', ukr. *біб* 'ts.', br. *боб* 'ts.'.

¹ *büzə büb* ≤ **božəjə* ...

bücka — s. nom. sg. m. 'safandula, człowiek ospały': Pützea 'der so schläfrig hergehet' PS.

Rost (s. 70, przyp. 1) zestawia z niem. *butz*, *butze* i dn. *butt*, *bott* 'stumpf'; Brückner (ZfslPh, VII, s. 39) z pol. *potka* 'cunnus'.

Etymologie niepewne. Sufiks prawdopodobnie *-ka* ≤ **-ka*. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

büg — s. nom. sg. m. 'bóg': Treis¹ *büè* 'Dieu Vous benisse; Bon jour' Pf; Treüs¹ *büè* 'Bon soir' Pf; Dreis¹ *büè* 'Guten Tag' Vand; Trois¹ *buk* 'Guten Tag' Vand, Freisbüè² Do; Treisbuc² 'Gott helfe euch' Vand, Freisbüè² Do; Bug heybarro³ 'Gott bewahr' PS; Büg 'Gott' Bauc; Treise¹ Bügg 'Gott helffe euch' Bauc; Terrijanôtze⁴ Büg 'Drey-einige Gott' H, bügg C; Büg 'Gott' H, Bük B₁; Drause⁵ Büg 'Gott helffe euch' H; Drause⁵ *bük* 'Gott helff euch' HB₁.

(vit) *bügo* — gen. sg. '(od) boga': witt biggô 'von Gott' HB₁; cik gang mené wit Büggó woysaréna⁶ 'Dies ist mir von Gott ausersehen' H, Biggó B₂C; wit Büggo eypadéna⁷ 'Von Gott abfallen' H.

büdaŋ — dat. sg. 'bogu': Badyote⁸ Budiâw 'Betet Gott an' H, Bukiâf B₂, büdyâf C, bittgave B₁.

bügo — gen.-acc. sg. 'boga': bēde⁹ biggô 'Gott bitten' HB₁.

(no) *büg* — acc. sg. '(na) boga': Denkóye¹⁰ no Büg 'Denck an Gott' H, Bük B₁.

(sâ) *büdaŋ* — instr. sg. '(z) bogiem': Pöl¹¹ sabüt göme 'Nous avons bu à votre santé' Pf, sabüt góme Ec; Sabügóme 'Grand mercy' Pf; Sabüggöm 'Segne Gott, ist so viel als in Gottes Nahmen' Bauc; Sa Büggâm 'Mit Gott' H, Sabüggöm B₁, Sa Büggôm B₂C.

büzaj — nom. pl. 'bogowie': Büzáy 'Gott, plur.' H.

büd'iv — gen. pl. 'bogów': Toy nemas mēt drautsig bütgīw likoam mane¹² 'Du solt nichthaben andere Götter neben mir' H, bütgīf B₁B₂C; Būgīw 'Gott, plur.' H.

**bogz*, *(otz) *boga*, **bogu*, **boga*, *(na) *bogz*, *(sz) *bogzmb* (zam. **bogomb*, por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 162—163), **bogzi*, **bogovz*: pol. *bóg*, kasz. *bòg*, sh. *bōg*, dl. *bog*, gl. *bóh*, cz. *bůh*, sla. *boh*, sle. *bog*, sch. *bóg*, scs. *bogz*, bg. *бог*, ros. *бог*, ukr. *бiз*, br. *бог*.

O formie dat. sg. *büd'au* por. Vaillant, RES, XII, s. 232—4; Polański, LP, VI, s. 156—166 (inni inaczej, por. np. Rost, sl.). — Formę *Büzáy* (nom. pl.) Rost (sl.) niesłusznie czyta inaczej, por. już Schleicher, s. 185, w. 7, Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 164. — Zapis Henniga: *Büg*, plur. *Bügīw* 'Gott', *Büd'iv* B₁ przedstawia chyba formę *büd'iv* wyrwaną ze zwrotu *tāi ne-mas drauzēx büd'iv*, a nie nom. pl., jak przyjmował Schleicher (s. 114, w. 5) a za nim Rost (sl.) i Lehr-Splawinski (Gram. pol., s. 165): nie zdarza się bowiem w zasadzie opuszczenie w pisowni Henniga wygłosowego -ē po spółgłosce dźwięcznej, por. Polański, Polabica, I, s. 113—123.

¹ *draiz* ≤ **družī*. ² Błąd zam. Treisbück = *draiz büg*. ³ *ai-bəroi* ≤ **ubaraji*. ⁴ *tarüijanocē* ≤ **trojbjednačbjb*. ⁵ *drauzē* ≤ **družī*. ⁶ *cig ja mane vit bügo voizərenə* ≤ **čego je(stz) mənē otz boga vyzərənoje*. ⁷ *ai-pədenē* ≤ **upadenje*. ⁸ *bad'oitē* (z niem.). ⁹ *bedē* (z niem.). ¹⁰ *denkojē* (z niem.). ¹¹ *pāl* ≤ **pilz*. ¹² *tāi ne-mas met drauzēx büd'iv likām mane* ≤ **ty ne-jmaš jməti družixz* (zam. **drugijixz*) *bogovz* (lik- z niem.)-zmb mənē.

bükvaīt — s. nom. sg. m. 'gryka, tatarka': Bükweit 'Buchweizen' Bauc; Bükweit 'Buchweizen' H; Bükweit 'Heidekorn' HB₁.

Z dn., por. lünebur. *bouk-weit* m. 'Buchweizen', szlez.-holszt. *book-weet* (|| -weten, -wiet) m. 'ts.', śrdn. *bók-wēte* m. 'ts.'. Por. też w kasz. *bukvita* 'tatarka'.

Rost, s. 83, przyp. 24; Lehr, Zapoż., s. 279, 285, 311; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

bükvaītne — adi. nom. sg. m. 'gryczany, tatarczany': Beukweitna tijösöhr¹ 'Buchweizen Grütze' PS, bükweitna O; Bükweitene tgesargo² 'Buchweizen-grütze' H, Bükweitena A, Bükweitene B.

Derywat od *bükvaīt* (zob.) 'gryka, tatarka' za pomocą sufiksu *-bnzjb.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 85.

¹ *čösör* (zob. s. v.). ² *čösəro* (zob. s. v. *čösör*).

I. *bükvoi* — s. nom.-acc. pl. 'bukwa, bukiew': Bückwoy 'Buch-Eichell' Bauc.

Pożyczka, por. śrdn. *bók* n. 'owoc buku', *bóke* f. 'buk', stsas. *bók* 'owoc buku', *bók* f. 'buk', lünebur. *bouk* 'owoc buku', *böük* f. 'buk'. Z tego samego źródła, ale chyba niezależnie od polab., zapożyczone też do innych języków słow., por. pol. *bukiew* 'owoc buku', cz. *buker*||*bukva* 'ts.', sla. *bukva* 'ts.' — Końcówka -voi ≤ *-vy.

Lehr, Zapoż., s. 279, 309; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 12 i słownik s. v.

II. *bükvoi* — s. nom.-acc. pl. 'książka': Bückwói 'Un livre' Pf; Wildia¹ Bückwói 'La Bible. Cela veut dire: Le grand livre' Pf; Móla² Bückwói 'Un livre des Chansons. Cela veut dire: Le petit livre; Car les Vandales n'ont que cette difference, pour distinguer leur livres' Pf; Bukwóy 'Buch' H.

Zapis PS Bückwa 'Bücher' może należy czytać *bükva* (Lehr, Zapoż., s. 309) lub — co bardziej prawdopodobne — *bükvoi*, por. u tego zapisywacza *Rato* = *rătoi*, *holjo* = *ołoi*, *Sumba* = *zəboi* (Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 19—20).

Pożyczka, por. śrdn. *bók*||*búk* n. 'książka', stsas. *bók* f. lub n. 'ts.'. Chyba niezależnie od scs. *buky*, -ve 'litera', bg. *бýка* 'ts.' — Końcówka -voi ≤ *-vy.

Lehr, l. c.; Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 12, 51 i słownik s. v.

¹ *viltə* ≤ **velikyjē* ² *mola* ≤ **malyjē*.

bülě — 3. sg. praes. 'boli': Bühle 'wehe thun' PS; Bülle¹ 'Wehe' H.

ni büli-mě — 'nie boli mię': Ni püglic mne nütz² 'Je me porte bien' Pf, püglic Ec; Ni bülím nits² 'Es thut mir ganz nicht Weh' H.

büli-tě — 'boli cie': tyit³ Bülite 'Wo thuts weh?' H, Bülite HB₁.

bülqca — ptc. praes. act. 'bolące („wrzód“): Bülangs 'die Rose'⁴ PS, Bülangs O; Bilangsa 'Geschwür' H.

*bole zam. *boli(ta) (por. T. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 211—212), *ne-bole-me, *bole-te, *boletjeje od *bolěti: pol. boleć, boli, kasz. bælec, bæli, sli. bælęc, dl. boleś, boli, gł. boleć, boli, cz. boleti, boli, sła. boliet, sła. bolěti, sch. bøljeti, bølī, ses. bolěti, bolitā, bg. болу, ros. болеть, болу́м, ukr. болю́ти, болю́ть, br. балéуь.

¹ Rost (sl.) niesłusznie uważa za rzeczownik *bül* ≤ *bolb. ² nie ≤ *nečso. ³ tēd ≤ *kade. ⁴ Por. Rost, s. 73, przyp. 15: „Rose = Bezeichnung für eine bestimmte Krankheit“.

büsa — s. nom. sg. f. 'strzelba, karabin': Büssa, Bussa 'Büchse (Pirsch-Büchse)' H, bisσα B₁; Bussa 'Gewehr' HB₁.

büse — nom.-acc. pl. 'strzelby, karabiny': Bussē 'Gewehr, plur.' HB₁.

Z śrdn. büsse f. 'puszka, skarbonka; strzelba; armata'. — Końcówki polab.: -a ≤ *-a, -e ≤ *-ě.

Rost, s. 99, przyp. 25; Lehr, Zapoż., s. 287, 294, 296; Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 22, 43.

büst — inf. 'bósć, kłuć; gryźć (o muchach)': büst 'Stechen' HB₁.

büdě — 3. sg. praes. 'bodzie, kłuje; gryzie': Bide 'Stechen' H, Byde B₁.

büdqca — ptc. praes. act. f. 'kłująca; gryząca': Püdanza Mauchó¹ 'Stechende Fliege' H, Püdanza B₁, Püdanze C.

*bosti, *bode(ta), *bodqtaja: pol. bósć (bość), kasz. bōsc 'bósć', sli. bōsc, bōda 'stossen', gł. bosć 'ts.', cz. stare bŭsti,

bode 'bósć, kłuć, żgać', sła. por. bodat 'stechen', sła. bōsti 'ts.', sch. bōsti, bōdem 'ts.', ses. bosti, bodq 'ts.', bg. bodā 'ts.', ros. босму́, боды́ 'ts.', ukr. босму́, боды́ 'ts.'.

¹ mayxo ≤ *muxa.

büta — acc. sg. f. 'zdobycz, łup': Bitang 'Beute' H; Wilkung¹ Bitang 'Große Beute' H, Bitang B₁.

Z śrdn. büte f. 'Tausch, Wechsel; Verteilung, Anteil; Beute', por. też lünebur. büt f. 'Beute, Gewinn'. — Końcówka polab. -a ≤ *-a (palatalność t tłumaczy się wpływem poprzedzającej samogłoski, por. Lehr, Zapoż., s. 307).

Rost, s. 96, przyp. 9; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 41 i słownik s. v.

¹ vilkq ≤ *velikqjg.

bütan — s. nom. sg. m. 'bocian': Bütchan 'Une Cicogne' Pf; Buütjen 'Storch' An; Büchan 'Der Storch' Vand; Bütgan 'Storch' Bauc; Bütgam (!) 'Storch' H, Bütjan BB₁B₂, Bütgan C; Bütgan 'Der Storch' H, Bütgan Ec.

büteně — nom. pl. 'bociany': Bütena 'Storch, plur.' H, Bütēna B₁.

*botěnz, *botěni: dokładnym odpowiednikiem jest dl. bó-sen, może i pol. bocian; poza tym występuje w różnych postaciach, por. dl. też bósan, bóson, gł. bacon, pol. gwar. bucien, bocuń i in., sła. bocian (z pol.), ukr. боуіон, боуіан (z pol.), br. бауіан (z pol.). Dalsza etymologia niepewna, por. Sławski, Słownik et., s. 38.

Polański, Polabica, II, s. 197. Inaczej, ale nieprzekonująco rekonstruuje T. Lehr-Splawinski w Gram. pol., s. 42.

büvot — inf. 'budować': Biwôt 'Bauen' H.

büvə — 3. sg. praes. 'buduje': wan¹ biwa 'er bauet' H.

büvonə — ptc. praet. pass. '(z)budowane': Biwóna 'bebauet' H; Biwóna 'Gebäude, Gebäude' H.

(kå) büvoně — subst. verb. 'do budowania': Lgôs² kabiwonia 'Bauholz' H, kabiwónia B, kabiwōnge B₁.

Z śrdn. *buwen* 'budować'. Zakończenia polab.: -ot \Leftarrow *-ati, -ə \Leftarrow *-aje(tə), -onə \Leftarrow *-anoje, -oně \Leftarrow *-anəju. Przyimek *kā* \Leftarrow *kə.

Rost, s. 94, przyp. 12; Lehr, Zapoż., s. 288, 297, 301; Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 101, 104, 111, 113.

¹ *vān* \Leftarrow *onə. ² *l'os* \Leftarrow *lēsə.

büzacək — s. nom. sg. m. 'bóg, bozia': „Und wenn sie eine sonderbare Liebe und Ergebenheit gegen Gott an den Tag geben wollen, sprechen sie gar Būsätzak“ H.

**božčək* — deminutivum od *büzac* \Leftarrow **božč* (zob.) lub od **božčək*; por. pol. *bożeczek* 'bożek (pogański)', śl. *bōžček* 'der Arme'.

büza — s. nom. sg. n. 'obraz, obrazek (święty); figurka; lalka': Būsang 'Bild. Wird eigentlich gebraucht von Bildern der Heiligen. Andere Bilder sind ihnen nicht gros bekandt gewesen' H; molyona¹ Būsang 'Gemahlt Bild' H.

büzəta — nom.-acc. pl. 'obrazy, obrazki; figurki, lalki': Būsejunta 'Bild, plur.' H, Būsegūnta B₁; Būsejunga 'Puppe. Kommt her von Būsatz, Gott, und Sjunta², oder Sjungta, Heilig: maßen die Bilder der Heiligen auch so genennet worden, gleichsam Gottes-Bildchen, oder Heiligen-Bild, und stammen die Puppen sonder Zweifel von dem Gebrauch der Heiden und andern abergläubischen Leuten her, welche im Gebrauch gehabt, sich mit ihren Götzen-Bildern in kleiner Form zutragen, darzu sie ihre Kinder von Jugend auf gewehnet. Wovon man die Ausleger des XXV. Cap. des IV. Buchs Mosis nachsehen kan. Stat deßen haben die Pāpstler die Pergamenten Bilderchens aufgebracht, welche sie unter die Kinder auszutheilen pflegen' H, Būsegunta B₁.

**božę*, **božęta*: pol. gwar. *bożę* 'mały, młody bożek'. Przeniesienie znaczenia w polab. z 'bóg, bożek' na 'obraz, figurka przedstawiająca boga i w ogóle świętego', a potem

w ogóle 'obraz, figurka' nie nasuwa trudności, por. pol. dziecinne *bozia* 'Bóg', 'Matka Boska' i 'obraz święty'. — Nom.-acc. pl. *büzəta* zam. **büzəta* na skutek drugorzędnego wprowadzenia *z* w miejsce *z* przez analogię do normalnej w tym typie rzeczowników wymiany spółgłoski niepalatalnej w sing. na palatalną w plur. i deminutywach, por. sg. *stina*, pl. *stinəta*, *zriba*, pl. *zribəta*, por. F. Lorentz, AfslPh, XXIV, s. 12; T. Lehr-Splawinski, SO, IX, s. 353.

¹ *mo'lonə* \Leftarrow **mal'-anoje* (*mal-* z niem.). ² Objasnienie etymologiczne Henniga błędne.

büzə — adi. nom. sg. m. 'boży; pobożny': bühse Schlawack¹ 'frommer Mensch' H, bühse O; Būse 'Göttlich' H; Būse Moagt gang Wiltge² 'Gottes Macht ist groß' H; Būse Woatrik³ 'Gottes Sohn' H.

büzə būb — 'wawrzyn, laur': Pūsebīp 'Lorbeer' H.

büzə vāl — 'żuk, krówka (Geotrupes)': Būse Woal 'Roß-Käfer' H.

büzə vālūvə — nom. pl. 'żuki': Būse Waliwe 'Roß-Käfer, plur.' H.

büzə — nom. sg. f. 'boża, boska': Būsa Motay⁴ 'Gottes Mutter' H.

büzə daisko 'Stół Pański, komunja': Būsateisko 'La St. Cene' Pf; Jutsan heytka⁵ Būsateiskò 'Nous irons à la Cene' Pf; Būsa deiskò 'Das Nachtmal' Vand; Būsedeisto 'Gottestisch' PS, būsedeissto J; Būsadeiskó 'Das H. Abendmahl, d. i. Gottes Tisch' H, Būsadeiskò B₁.

kā büzə daiste — dat. sg. 'do Stołu Pańskiego, do komunii': Jotzang eyde⁵ *kā Būsadeisdé* 'Ich will zum Tisch des Herrn gehen' H, Būsadeisdé B₁; Kabūse Deistē 'Heilige Nachtmal, i. e. Zu Gottes Tische' HB₁; *Kā būsē deistē* 'Nachtmal, d. i. zu Gottes Tische' H.

büzə — nom.-acc. sg. n. 'boże, boskie': wa⁶ Būse jeomang⁷ 'in Gottes Nahmen' Mit; Būse Sliwí⁸ 'Wort Gottes' H.

**božbjə*, **božbjə bobz*, **božbjə volz*, **božiji volove*, **božbjaja*, **božbjaja* (*disk-a*, *disk-* z niem.), **kə božiji* (*disc-*)⁹, **božeje*:

pol. *boży*, kasz. *bæži* 'boży', sh. *bæži* 'göttlich; verstorben, selig', dl. *bóży* 'göttlich', gl. *boži* 'ts., Gottes', cz. *boží* 'boży', sla. *boží* 'ts.', sle. *bóžji* 'Gottes, göttlich', sch. *böžji* 'boży', scs. *božijb* 'Gottes, Gott gehörig, göttlich', bg. *бóжy* 'ts.', ros. *бóжy* 'ts.', ukr. *бóжy* 'ts.', br. *бóжy* 'ts.'.

¹ *clāvok* ← **čelvēkō*. ² *moxt ja viltē* ← *(*moxt* z niem.) *je(st) velikājb*. ³ *vātrūk* ← **otrokō*. ⁴ *motai* ← **mati*. ⁵ *jo cā ait* ← **ja χstjō iti*. ⁶ *vā* ← **vō*. ⁷ *jaīmā* ← **jāmē*. ⁸ *slivū* ← **slovo*.

büzac — s. nom. sg. m. 'bóg': Büsatz 'Dieu' Pf; Büsaz 'Gott' Mit; wargne¹ Büsaz 'Gott der H.' Mit; my² Büsaz 'Mein Gott' Mit; Büsatz Müll; Büsatz 'Gott' Vand; Bühsatz 'Gott' Bauc; Büsatz 'Gott' H, Büsatz B₁; Büsatz 'Gott' H; Büsatz eybaróy³ 'Gott behüte euch' H; Wārchene¹ Büsatz 'Der Höchste Gott' H.

büžē — dat. sg. 'bogu': wargnūme⁴ Búsje 'Gott dem Herrn' Mit.

büžē — (gen.-)acc. sg. 'boga': techung Búsje wir diat⁵... 'wolten Gott streichen' Mit; Morioia... soikas Búsie⁶ 'Maria... suchte Gott' Mit.

**božec*, **božecu*, **božeca*: pol. *bożec* 'bożek, bóg pogański', stcz. *božec* 'ts.'.

Co do formy dat. sg., por. Rost, s. 48, przyp. 8; Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 19. Formę gen.-acc. sg. Rost w sl. interpretuje inaczej.

¹ *varχnē* ← **vřχnējb*. ² *müj* ← **mojb*. ³ *aiβeroj* ← **ubaraji*. ⁴ *varχnūmē* ← **vřχnomu*. ⁵ *teχō büžē virdat* ← **χstēχō božeca vřgati*. ⁶ *moraja soikas* ← **marija* (suk- z niem.)-aše.

büžōtllü — s. nom. sg. n. 'obrazek (święty)': Büsejūngti 'Ein klein Bildchen. Wird eigentlich gebraucht von Bilder der Heiligen. Andere Bilder sind ihnen nicht gros bekandt gewesen' H, Büsejūngti B₁, Büsejūngti C.

**božetko*: pol. gwar. *bożatko* 'mały, młody bożek', ros. *божáтко* 'chrzestny ojciec'. — Deminutivum od *büžā* (zob.).

B

baucē — 3. sg. praes. 'szczeka': Bigautza 'Bellen' H, Bijautza B, bejauza B₁; Piās¹ bijauza 'Der Hund bellt' H.

baucā — 3. pl. praes. 'szczekają': bilgautzang 'Bellen' B₁ (przekreślone).

Dźwiękonaśladowcze. Lehr-Splawiński w Gram. pol., s. 95, trzecią os. pl. rekonstruuje *blaucā* ← **bljučē(tō)*, co nie jest konieczne, ponieważ w pisowni zabytków połabskich nieraz *j* oddawane jest przez *lg*, por. np. *Lgōs* = *joz* ← **jazō* 'ja'. — Dokładnych odpowiedników połabskiego *baucē* w innych językach słow. brak, por. jednak pol. *miauczeć* (o kotach), *buczeć*, czes. *bučeti* 'buczeć, ryczeć', sch. *búcati* 'huczeć, hałasować' itp.

¹ *pās* ← **pāsō*.

I. *bolē* — adi. nom. sg. m. 'biały': Bióla 'Blanc' Pf; bjohl 'weiße' PS; Byóla perendān¹ 'Grüne Donnerstag' H, Bióla B₁; Bióla netiparr² 'Weißer Sommer-Vogel' H, Byóla B₁, Byóla B₂C; Bióla 'Weiß' H, Byóla B₁, Byóla B₂C.

bolā — nom. sg. f. 'biała': Byola reibo³ 'Weißfisch' Bauc.

**bělzjb*, **bělaja*: pol. *biały*, kasz. *bjēly*, sh. *bjāylī*, dl. *bēly*, gl. *bēly*, cz. *bílý*, sla. *biely*, sle. *bēl*, sch. *bījelī*, scs. *bēlō*, bg. *бял*, ros. *белый*, ukr. *білий*, br. *bēly*.

¹ *perēndan* ← **perunō-dnō*. ² *netūpar* ← **netopyrō*. ³ *rāibo* ← **ryba*.

II. *bolē* — 'trojak (pieniądz wartości trzech groszy)': Byóle 'Dreyer (3 Pf. Stücke), d. i. Witten' H, Byóle B₁.

**bělzjb* (por. s. v. *bolē* I.). Dlaczego tę monetę tak nazwano, dokładnie nie wiadomo. Widocznie bywała koloru białego.

bolak — s. nom. sg. m. 'białko': Byólak 'Eyer-weis' Bauc; Byólak 'Eyerweiß' H, Bjólak B, Byólak B₁C.

*bēlzkz: kasz. *bjētkk*, shi. *bjālk*, dl. *bēlk*, gl. *bēlk*, cz. *bilek*, bg. por. *белѣк*, ros. *белок*, ukr. *білок*, br. *бялок*.

bordü — s. nom. sg. n. 'klepaczka do lnu, przybijaczka, płocha': Biordí 'Flachs-Schwinge' H, Biordi B, Byordý B₁, Byordi B₂, Byordí C.

*bŕdo: pol. *bardo* 'płocha, trzeina połupana drobno, stawiana w przybijaczkę, którą zbijają płótno', shi. *bjārdo* 'die einen Zoll dicken Bootsplanken', dl. *bardo* 'Weberkamm (in der Lade des Webstuhls); Schwingeblatt zum Flachsschwingen', cz. *brdo* 'przybijaczka, płocha', stcz. *brdo* 'Hügel', sla. *brdo* 'бѣрдо; утѣс', sle. *brdo* 'Hügel, Anhöhe; Weberkamm', sch. *bŕdo* 'góra, wzgórze', pl. *bŕda* 'grzebień tkacki, przybijaczka, ramka tkana', bg. *бѣрдо* 'wzgórze, pagórek; przybijaczka, płocha', ros. *бѣрдо* 'ts.', ukr. *бѣрдо* 'ts.', br. *бѣрда* 'ts.'.

C

cabār — s. nom. sg. m. 'ceber': Zabbār 'Zober, Klein Küfen' H, Zabār B, Zablār C, Zabār B₁; Zawār 'Klein Küfen' HB₁.

*čbŕz: pol. *ceber*, stp. też *czebr*, *czeber*, *czber*, cz. *džber*, *džberu* 'ceber', stcz. *čber*, gen. *čebra||čbera* 'labrum, orca', sla. *džber* 'ceber', sle. *čebèr* 'Bottich; Sechtzuber; Speckkübel', sch. *čabar* 'ceber, cebrzyk', bg. *чѣбѣр* 'ts.'.

J. Koblischke, *Slavia*, II, s. 277—278. Rost (sl.), a za nim S. Reczek (s. 183), błędnie uważają za pożyczkę z niem.

caipāl — s. nom. sg. m. 'cebula': Zeipalt 'Zwiebel' H, Zéipalt B₁.

Pożyczka, por. szlez.-holszt. *zippe||ziepel||ziepoll* m. i f. 'cebula'.

Polański, *Morfologia zapożyczeń*, słownik s. v.

caist — adi. nom. sg. m. 'czysty': Seist lgôn¹ 'Rein Flachs' H; Tzeist 'Saubere' H.

caistē — nom. sg. m. 'czysty': Tzeiste 'Keusch' H; Kristus gang tzeiste prise Ggrêchi² 'Christus ist rein von Sünden' H.

*čistz, *čistzj: pol. *czysty*, kasz. *česti*, shi. *čisti*, dl. *cysty*, gl. *čisty*, cz. *čistý*, sla. *čistý*, sle. *čist*, sch. *čisti*, scs. *čistz*, bg. *чучм*, ros. *чучмый*, ukr. *чучмуї*, br. *чѣцмѣ*.

Forma *caist* może polegać też na błędzie pisarza, tj. na opuszczeniu wygłosowej samogłoski, por. Lehr-Splawinski, *Gram. pol.*, s. 196.

¹ *lân* ← **lânz*. ² *Kristus ja caistē priz greχiv* ← *... *je(stz) čistzj perz greχovz*.

caiste — adv. 'czysto': Tzeisté 'Rein' H, Ceisté B₁, Tzeiste BB₂.

*čistē: pol. i stare gwar. *czyście* 'czysto, bez skazy, bez zarzutu; zupełnie, całkiem; doskonałe, wyśmienicie', cz. *čisté* 'czysto', sla. *čiste* 'ts.', dl. *cyśće* 'ts.', gl. *čisće* 'ts.', scs. *čisté* 'ts.'.

caistē — 3. sg. praes. 'czyści': Tzeissle¹ 'Rein machen' H, Tzéisle B₁, Tzeisle B₂; Tzeissle¹ 'Säubern' H, Tzeisle B₂.

*čiste zam. *čisti(tz) (por. Lehr-Splawinski, *Gram. pol.*, s. 210—213) do *čistiti: pol. *czyścić*, kasz. *čescéc*, shi. *čiščic*, *čiščq*, dl. *cysciś*, gl. *čisčić*, cz. *čistiti*, sla. *čistiť*, sle. *čistiti*, sch. *čistiti*, scs. *čistiti*, bg. *чѣцмѣ*, ros. *чѣцмѣ*, ukr. *чѣцмѣ*, br. *чѣцмѣ*.

¹ Błąd zam. Tzeisste.

caistü — adv. 'czysto': Tzeistí 'Rein' H.

*čisto: pol. *czysto*, kasz. *često* 'czysto; zupełnie, całkiem', shi. *čiste* 'rein, sauber; lauter', dl. *cysto*, gl. *čisto*, cz. rzadkie *čisto* 'czysto', sla. *čisto* 'ts.', sle. *čisto* 'ganz, völlig', sch. *čisto* 'czysto; zupełnie', bg. *чѣцмо* 'ts.', ros. *чѣцмо* 'ts.', ukr. *чѣцмо* 'ts.', br. *чѣцма* 'ts.'.

caja (caja) — 1. sg. praes. 'czuję': Jose ni tzaga nits¹ 'Ich fühle nichts' H, nytzaga B₁, nitzaga C.

cajes (cajis?) — 2. sg. praes. 'czujesz': Tzagis 'Empfinden, Fühlen' H, Tzagis BB₁C.

**čuję*, **čuješ* do **čuti*: pol. *czuć*, *czuje* 'doznawać', kasz. *čec*, *čeją* 'czuć; słyszeć', sli. *čūc*, *čūją* 'słyszeć', dl. *cuś*, *cuju* 'czuć', gł. *čuć*, *čuju* 'ts.', cz. *čítí*||*čouti*, *čiji* 'czuć, odczuwać', sła. *čuť* 'ts.; słyszeć', sle. *čūti*, *čūjem* 'słyszeć; czuwać', sch. *čūti*, *čūjem* 'słyszeć', gwar. też 'czuć', scs. *čuti* 'empfinden, wahrnehmen, merken, erkennen', bg. *чѹя* 'słyszę', ros. *чѹмь*, *чѹю* (albo *чѹамь*, *чѹю*) 'czuć', gwar. też 'słyszeć', ukr. *чѹму*, *чѹю* 'słyszeć', br. *чѹь* 'ts.'.

¹ *joz ni caja nic* = **jazs ne čuję nečso*.

carkvaice — s. nom. sg. f. 'kaplica': Tzarkweicia 'Capelle' HB; Tzarkweicia 'Capelle oder kleine Kirche' H, Tzarkweizia B₁.

carkvaice (carkvaice?) — gen. sg. 'kaplicy': wackaarst¹ tserkweitse 'umb die Kirche' Mit.

črkvica*, **črkvice* (črkvici?*): pol. gwar. *cerkwica* 'cerkiew', stcz. *cierkvice*||*erkvice* 'kościółek', sła. por. *cirkvička* 'ts.', sle. *čerkvica* 'ts.', sch. *črkvica* 'ts.', scs. *črkvica* 'ts.'.

¹ *vākārst* = **okrst*.

carmak — s. nom. sg. m. 'zółtko (jajka)': Tscharmak 'Eyerdotter' Bauc; Zarmak 'Dotter im Ey' H; Dzarmak 'Eyer-Dotter' HB₁.

**črmak* (z **črmynak?*): por. pol. *Czermak* (nazwisko), cz. *čermák*, stcz. *črmák* 'rudoogonek (gatunek ptaka, Erithacus rubecula)', sle. *črmják*, *črmnják* 'Eidotter'.

Derywat od **črmynz* 'czerwony' (|| **črvēnz*) albo może wprost od **črm* 'robak'.

carnaice — s. nom. sg. f. 'jeżyna, czernica': Ttzerneitz 'Brombeer' Bauc; Tzarneicia 'Brombeer' H.

carnaice — nom.-acc. pl. 'jeżyny': Tzárneitze 'Gichtbeer' HB₁.

**črnica*, **črnicě*: pol. *czernica* 'jeżyna; czarna jagoda; borówka', stcz. *črnicě* 'Brombeere', sła. *černica* 'ts.', sle. *črnica* m. i. 'Schwarzkirsche; Schwarzbeere, Heidelbeere', sch. *črnica* 'czernica; murzynka; czarnoziem', scs. por. *črnica* 'Nonne; Maulbeerbaum', bg. *чepнѹя* 'morwa', ros. por. *чepнѹя* 'oszczereczyni', *чepнѹка* 'czernica', br. *чapнѹя* 'czernica'. Derywat od **črnz* 'czarny'.

cartai||cartev — s. nom. sg. f. 'kościół; cmentarz': Zerkchej 'Une Eglise' Pf, zerckchej Ec; Zerckchey 'Die Kirche' Vand; Tzartgay 'Kirche' H, Tzardgáy B₁; Tzârtgí 'Kirch-Hoff' H, Tzârtjī B, Tzschartgý B₂; Zartjüw 'Kirche' PS.

(*vā*, *no*) *cartev* — acc. sg. 'do kościoła; na cmentarz': Johss saarang hile noh Tiebe¹ vaa Zartje 'Ich sehe alzeit auf dich in die Kirche' PS; jong al² no zartjü 'er ist schon auf dem Kirchhofe' PS.

črky*||črkzvb*, *(*vz*, *na*) *črkzvb*: pol. *cerkiew* 'kościół ob-
rządku wschodniego', kasz. *cerčev* 'kościół', por. też *cerkvišče* 'cmentarzysko', sli. *čérh*||*čérhēv* 'Kirche; Gottesdienst', dl. *cerkej*, gł. *cyrkej* 'Kirche', cz. *čirkev* 'ts.', sła. *cirkev* 'ts.', sle. *čérkev* 'ts.', sch. por. *črkva* 'ts.', scs. *črky*, *črkzvb* 'ts.', bg. por. *чѣркѡа* 'ts.', ros. *чѣркѡѡ* 'ts.', ukr. por. *чѣркѡа* 'ts.', br. por. *чapкѡá* 'ts.'.

O opuszczeniu -v w zapisach Henniga Tzartgi itd. por. Kuraszkiewicz, SO VIII, s. 66—70. O użyciu formy acc. zam. loc. zob. Heydzianka, SO VI, s. 31. — Rost (sł.) niektóre formy objaśnia inaczej, ale chyba niesłusznie.

¹ *joz zarq ele no tibē* = **jazs zvrq* (ele z niem.) na tebe. ² *ja al* = **je(stz)* (al z niem.).

carv lezacě — 'ślimak': Zurletzautz¹ 'Schnecke' Bauc.

**črv* (*lězotjyb*): pol. *czerv*, gen. *czervia* 'robak; gąsienica', dl. *cerw* 'Wurm, Made', gł. *červ* 'ts.', cz. *červ* 'czerv, robak', sła. *červ* 'ts.', sle. *črv* 'ts.', sch. *črv* 'ts.', scs. *črv* 'ts.',

bg. *чепс* 'ts.', ros. *чепс* 'ts.', ukr. *чепс* 'ts.', br. por. *чарпак* 'ts.'.

Rost, s. 83, przyp. 13.

¹ *carv lezqčē* ← **čřvь lězqtjъjъ*.

carveně — adi. nom. sg. m. 'czerwony': Tschérwein 'Rouge' Pf, Tschelwein Ec; Tzerwena Netiparr¹ 'Butter-Vogel' HB; Tzerwena netiparr¹ 'rother Sommer-Vogel' H, Tzerwene B₁; Tzerwéna 'Roth' H.

carvenə — nom. sg. f. 'czerwona': Tzerwena repo² 'rothe Rübe' HB.

carvenə — nom. sg. n. 'czerwone': Zarwéna gogí³ 'Rothgefärbt Ey, Pasch-Ey. Von einigen wird das Wort zarwéna auch tzarwena ausgesprochen' H, Dzârwená B₁.

**čřvenъjъ, *čřvenaja, *čřvenoje* (może pierwotny imiesłów bierny czasu przeszłego na **-enz* od **čřviti* 'barwić na czerwono', por. sch. *cřviti* 'barwić na czerwono', bg. *чепсѣ* 'ts.', strus. *čřviti* || *červiti* 'ts'): pol. *czerwony*, stpol. *czyrzwiony*, kasz. *čěrvjony*, shi. *čěrvjəñi*, dl. *cerúeny*, gl. *červjeny*, cz. *červený*, sła. *červený*, sle. *črljèn*, sch. *cřven* || *cřljen*, scs. *čřvenъ*, bg. *чепсѣн*, ros. gwar. *чєрвѣный*, ukr. *чєрвѣний*, br. *чєрвѣны*.

¹ *netüpar* ← **netopyrъ*. ² *repo* ← **rěpa*. ³ *jojí* ← **jaje*.

catě — 3. sg. praes. 'liczy': Tzate, Ssate 'Zehlen' H, Tzâte, Szâte B₁, Szate BB₂C.

catenə — ptc. praet. pass. 'liczone': Ssaténa 'Gezehlt' H, Szâténa B₁, Szaténa B₂C.

catině — subst. verb. 'liczenie' (zapewne dat. sg. ze zwrotu *kā catině*): Tshedigne 'Nombrer' Pf, Tshedigne Ec.

**čte(tъ), *čtenoje, *čtenъju* do **čisti*: stpol. *czyśé, czcie* 'czytać', cz. *čísti, čtu* 'ts.', sle. por. *čtēti, čtēm* 'ts.', sch. stare *čísti, čtēm* 'legere, colere', scs. *čísti, čtq* 'zählen, lesen; ehren, verehren', bg. *чема* 'czytam'. Obok tej postaci znana jest też w językach słow. forma i ter. **čitati, *čitaję*, por. pol. *czytać*, sła. *čítať*, dl. *cytaś*, ros. *чумамъ* itd.

caužě — adi. (też s.) nom. sg. m. 'cudzy, obcy; nieprzyjacieli': Tojazeúza¹ 'Un étranger' Pf; Toja Zeuza¹ 'Ein Frembder' Vand; Tseíze 'Un ennemy' Pf, Tzeize Ec; Tseize 'Der Feind' Vand; Ssautse, Sautze 'Frembd' H, Záuse B₁ (poprawione z Sándse).

caužě — nom. pl. 'obcy': Sautze lgaudi² H, Zaudse B₁, Sautse B₂C.

**tjudjъjъ, *tjudjiji*: pol. *cudzy*, kasz. *cezi* 'cudzy, obcy', shi. *cāzī* 'fremd', dl. *cuzy* 'ts.', gl. *cuzy* 'ts.', cz. *cizí* 'ts.', sła. *cudzi* 'ts.', sle. *tūj* 'ts.', sch. *tūd, tūdī* 'ts.', scs. *tužď* 'ts.', bg. *чужд* 'ts.', ros. *чужоу* 'ts.', ukr. *чужіу* 'ts.', br. *чужі* 'ts.'.

¹ *tū jə* ← **to je(stъ)*. ² *lāudi* ← **ljude*.

cāun — s. nom. sg. m. 'czółno, łódka': Zaun 'Kahn, ein kleiner' H, Záun B₁.

**čl'nъ*: stpol. *czóln* 'czółno', gwar. *czóln, czólen* 'ts.', kasz. *čólen* 'ts.', shi. *čə-yn* 'ts.', dl. *čóln* 'ts.', gl. *čólm* 'ts.', cz. *člun* 'ts.', sła. *čln* 'ts.', sle. *čóln* 'ts.; czółenko tkackie', sch. *čūn* 'czółno, łódka', ros. *чєлн* 'ts.', ukr. *чóвен* 'ts.', br. *чóвен* 'ts.'.

cāunə — s. nom. sg. m. 'czółenko (tkackie)': Tzaunak 'Weber-Spul' H, Tzaunack B₁.

**čl'nъkъ*: pol. gwar. *czółnek, czółnek* 'czółenko, iglica tkacka, na którą się nawijają nici na watek', dl. *colnk* 'czółno, łódka; czółenko tkackie', gl. *čólmk* 'ts.', cz. *člunek* 'ts.', sła. *člnok* 'ts.', sle. *čólnek* 'ts.', sch. *čūnak*, gen. *čūnka* 'czółenko; rurka wodociągowa', ros. *чєлнѡк* 'czółno, łódka; czółenko tkackie', br. *чəўнѡк* 'ts.'.

Deminutivum od **čl'nъ*, zob. s. v. *cāun*.

ca, (jo)cə — 1. sg. praes. 'chcę', też jako czasownik posiłkowy tworzy futurum, np. *jo ca aīt* 'pójde' itp.¹: Júzan haid pissōt² 'Je veux pisser' Pf; Júzan haid cucūd³ 'Je veux aller à la selle' Pf; Jutsan haid spazirjud⁴ 'Je veux me pourmener à cheval' Pf; Jútsan heýtka Búsateiskò⁵ 'Nous irons à la Cene' Pf; Jútsan fleutune⁶ 'Nous avons sifflé' Pf;

sant nozarath⁷ 'Ich will Dir was etc.' An; Ztsan Wa Woga(r)d heyd?⁸ 'Wollen wir in den Garten gehen?' Vand; Jadsa sang vayd kay jeday?⁹ 'Wolt ihr eßen' Vand; Jutsan floitot¹⁰ 'Wir haben geflötet' Vand; Jutsan heitka bisa deiskò⁵ 'Ich wil zum Nachtmal gehen' Vand; Johss zang Tibbe zöhg rietzat¹¹ 'Ich will Dier was sagen' PS; Johss zang kaa Weitje heit¹² 'Ich will nach Stadt gehen' PS; Jotzang eyde ka Büsadeisdé¹³ 'Ich will zum Tisch des Herrn gehen' H, Jôtsang B₁, Gôtzang C; Jotzang pîtz Stjeibong¹⁴ 'Ich will Brodt backen' H; Jotzang komot¹⁵ 'Ich will erscheinen' H, Jôtsang B₁; Jotzang nechat¹⁶ 'Ich wills laßen' H; Jotzang pësnáy püöl¹⁷ 'Ich will Lieder singen' H, Josang B₂; Josang ssadat¹⁸ 'Ich wills thun' H, Jozang B₁; — Jajudseit wa wógaart¹⁹ 'Voulons nous aller au jardin' Pf, Ja judseid Ec; Júdsa Ká je dayayd²⁰ 'Voulez Vous manger' Pf.

ni-ca||ni-ca 'nie chce': nitzang meht²¹ 'nicht haben willen' PS; — Jūs nitz soböt²² 'Voulez vous coucher avec moy?' Pf; Jus nitz sobot²² 'Wolt ihr bei mir schlaffen?' Vand; Jose nits nechat²³ 'Ich wills nicht laßen' H, nütz B₁; Jose nits ey tibe ssápat²⁴ 'Ich will nicht bey euch schlaffen' H, Josenitz B₁.

cis (tez cēs ⇒ cs ⇒ c?) — 2. sg. praes. 'chcesz': kum sis sen haïd²⁵ 'Où allez vous?' Pf; Tsísa Kumbadeïd²⁶ 'Voulez vous vous baigner' Pf; Kumsis sen vaid²⁵ 'Wohin' Vand; Täu siess 'Du wilst' PS; täu siess lah wibbessehn bäut²⁷ 'Du wilst nur aufgehencket seyn' PS; ziss täu tüh stoht²⁸ 'willst Du das stehn?' PS; ciss ey man ssápat²⁹ 'Wollt ihr bey mir schlaffen' H, zís B₁, ciss C; — Gúms hen³⁰ 'Ou alles vous' Pf; Kums hen³⁰ 'Wo gehet ihr hin' Vand; Kunzhen vai³¹ 'Übermorgen' Vand³².

ni-cēs (ni-cis?) 'nie chcesz': nitzis kach Lein wiest³³ 'wilst du nicht nach Lüneburg fahren' PS.

ci — 3. sg. praes. 'chce': Nonnátsi doost haïd³⁴ 'Il veut pleuvoir' Pf; Ninnátsi sneig haïd³⁵ 'Il veut neiger' Pf; Nonna tsi doost heyd³⁴ 'Es wil regenen' Vand; Ninnat si sneig

hey³⁵ 'Es wil schneyen' Vand; kattuhe zie zarat³⁶ 'wer da will hofiren' PS; dahssd zie kummoh³⁷ 'regen wil' PS; Wann cýssa smyôt³⁸ 'Er wird lachen' HB₁; ssi doast eyd³⁹ 'Es will regnen' H; Ssi Snêk eyd⁴⁰ 'Es will schneyen' H.

ni-cē — 3. sg. praes. 'nie chce': nitze jest⁴¹ 'will nicht essen' PS; Nítze 'Weigern' H.

cimē — 1. pl. praes. 'chcemy': Zíme ródüst Zeit eít⁴² 'Voulons nous nous marier ensemble' Pf; Zime rodüst Zeitteit⁴² 'Wollen wir Hochzeit machen?' Vand; mäu⁴³ zieme 'wir wollen' PS; jäutra zime draw wiest⁴⁴ 'Morgen wollen wir Holtz fahren' PS; Ssime radüst tgauteit⁴² 'Wollen wir Hochzeit machen' H, Zime B₁.

citē — 2. pl. praes. 'checie': ziette jey⁴⁵ 'wollet ihr' PS.

citē — 3. dual. praes. 'chca': Tidje sehna siete minne schworet⁴⁶ 'Dan die Frauen willen mier kiemen' PS.

tex — 1. sg. impf. 'chciałem, chciałam': Johss tech tiebe rado meht⁴⁷ 'Ich wolte Dich gerne haben' PS.

texō — 3. pl. impf. 'chcieli': seidee⁴⁸ techung 'die juden wolten' Mit.

*χətjə, *(ja)χətjə, *ne-χətjə, *χətjəšb, *ne-χətjəšb, *χətjə(tə), *ne-χətjə(tə), *χətjemy, *χətjete, *χətjete, *χətjəχə, *χətjəχə: pol. *chcieć, chce*, kasz. *χcec, χca*, sh. *cēc, cā* dl. *kśěś, cu||com*, gl. *chcyć, chcu*, cz. *chtíti, chci*, sla. *chciel, chcu||chcem*, sle. *htěti||hotěti, hčēm||hóčem*, sch. *htjēti||hòtjeti, hòcu*, scs. *χotěti||χətěti, χoštə||χəštə*, bg. *rzadkie uya*, ros. *xomémb, xouy*, ukr. *xomímu, xóuy*, br. *xayéyb*.

¹ Por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 235—236. Przykłady podajemy razem, gdyż w wielu wypadkach trudno rozstrzygnąć, czy chodzi o czas przyszły, czy o zwykłe znaczenie 'chcieć'. ² *jo ca ait pisot* = *ja χətjə iti (pis- z niem.)-ati. ³ *jo ca ait kot* = *ja χətjə iti kakati. ⁴ *jo ca ait spacirot* = *ja χətjə iti (spaciř- z niem.)-ati. ⁵ *jo ca ait kã büze daiskó* = *ja χətjə iti kã (büze daisko nom. sg. zam. büžē daiste). ⁶ *jo ca flaitonē* = *ja χətjə (flait- z niem.)-anəje. ⁷ *ca tē nosarēt* = *χətjə ti nasb-rati. ⁸ *ca vā vāgord ait* = χətjə vā ogordz iti. ⁹ *jo(z) ca ait kã jedai* = *ja(z) χətjə iti kã jēdi. ¹⁰ *jo ca flaitot* = *ja χətjə (flait- z niem.)-ati. ¹¹ *joz ca tibe ceg ricat* = *jaz χətjə tebē

čego rečati (zam. *rekti). ¹² joz cā kā vaiṭē ait ← *jaz̥ xətjō k̥z (vaiṭē z niem.) iti. ¹³ jo cā ait kā būzē daistē ← *ja xətjō iti k̥z božiji disc (disk- z niem.)-ē. ¹⁴ jo cā pict sṭaibō ← *ja xətjō pekti skybō. ¹⁵ jo cā komot ← *ja xətjō (kom- z niem.)-ati. ¹⁶ jo cā nexat ← *ja xətjō nexati. ¹⁷ jo cā pesnai pōl ← *ja xətjō pēsni (pēl̥z praet. zam. inf. pōt ← *pēti). ¹⁸ jo cā sādāt ← *ja xətjō sādēti. ¹⁹ ja jo-cā ait vā vāgord ← *(ja z niem.) ja xətjō iti v̥z ogordz. ²⁰ jo-cā kā jedai ait ← *ja xətjō k̥z jēdi iti. ²¹ met ← *j̥mēti. ²² sāpot ← *s̥pati. ²³ joz ni-cā nexat ← *jaz̥ ne xətjō nexati. ²⁴ joz ni-cā ai tibē sāpot ← *jaz̥ nexatjō u tebe s̥pati. ²⁵ kom cis en ait ← *kamo xətjēšb (en z niem.) iti. ²⁶ cis s̥ kōpat ait ← *xətjēšb s̥ kōpati iti. ²⁷ t̥ai cis l̥a vibesen boit ← *ty xətjēšb l̥ē obvēšen̥z byti. ²⁸ cis t̥ai t̥ū stot ← *xətjēšb ty to stati. ²⁹ cis ai manā sāpat ← *xətjēšb u m̥nē s̥pati. ³⁰ kom c en ← *kamo xətjēšb (en z niem.) ³¹ kom c en ait, por. wyżej, przyp. 25. ³² Znaczenie podane w Vand błędnie. ³³ k̥a Glain vist ← *k̥z ... vesti. ³⁴ nenā ci dāzd ait ← *... d̥z̥žb̥ iti. ³⁵ nenā ci sneg ait ← *... snēg̥z̥ iti. ³⁶ k̥at̥ū ci sarat ← *k̥ato xətjē(t̥z) s̥rati. ³⁷ dāzd ci komot ← *d̥z̥žb̥ xətjē(t̥z) (kom- z niem.) -ati. ³⁸ v̥an ci-s̥ s̥mot ← *on̥z xətjē(t̥z) s̥ smējati. ³⁹ dāzd ait ← *d̥z̥žb̥ iti. ⁴⁰ sneg ait ← *snēg̥z̥ iti. ⁴¹ jest ← *j̥ēsti. ⁴² cimē rādūst t̥aitait ← *... radost̥b̥ kutiti. ⁴³ moi ← *my ⁴⁴ jautrā cimē drāvā vist ← *jutrē xətjemy drāva vesti. ⁴⁵ jai (z dn.). ⁴⁶ t̥ūdē zenā citē minē svorēt ← *togy ženē xətjete mēne svariti. ⁴⁷ joz tech tibē rādo met ← *jaz̥ xətēx̥z̥ tebe rada j̥mēti. ⁴⁸ zaidē ← *židē.

celě — adi. nom. sg. m. 'pszczeli': Waulzēla ¹ 'Bienen-Stock' H, Waul zēla B₁.

*b̥čelj̥-j̥b̥: pol. pszczeli, cz. včelí 'pszczeli', sła. včelí 'ts.', sła. čebēlj̥i (zam. b̥čelj̥i) 'ts.'. Por. też sli. p̥ščel̥k̥ov̥i 'pszczeli', dī. p̥coliny||coliny 'ts.', gl. p̥coliny 'ts.', sch. p̥čēlin 'ts.', bg. nčēlen 'ts.', ros. nčel̥n̥y 'ts.', br. nčal̥n̥y 'ts.'.

Inaczej, ale nieprzekonująco, Brückner, ZfslPh, VII, s. 51; Heydzianka, SO, III/IV, s. 234.

¹ vaul ← *ul̥b̥.

celo — s. nom. sg. f. 'pszczoła': Dschéla 'Une mouche à miel' Pf; Zela 'Imme' PS; Sselā 'Biene, Imme' Bauc; Zela 'Biene, Imme' H, Zéla B₁.

celāi — nom.-acc. pl. 'pszczoły': Zeláy 'Biene, Imme, plur.' H; Zeláy riangsa ¹ 'Die Bienen schwermen' H, Sseláy B₁.

*b̥čela: pol. pszczoła, gwar. też p̥czoła, kasz. p̥ščoła, sli. p̥ščōlā, dī. coła, p̥coła, gl. p̥čoła, cz. včela, sła. včela, sła. b(e)čēla||čebēla||čēla, sch. p̥čēla||čēla, scs. b̥čela, bg. nčelā, ros. nčelā, ukr. бджолā, gwar. nčolā, br. nčalā.

¹ rūjq-s̥ ← *rojē(t̥z)-s̥.

celü — s. nom. sg. n. 'policzek; twarz': Zelü 'Les joues' Pf; Zeli 'Die Wangen' Vand, Zelü Do; Sselü, Ssilü 'Backe' Bauc; Sselu 'Angesicht' Bauc; Rün̥te ¹ Sselu 'rund-angesicht' Bauc; Daugat Sselú ² 'lang angesicht' Bauc; Zülí 'Backe' H, Zülí B₁.

cilēsai (też cilisai?) — nom.-acc. dual. 'policzki': Plötüs suitsj wargnūme Būsje nosūje prowa ³ tsilesoi 'Pilatus schlug Gott dem Herrn auff seine Backen' Mit; Zülisay 'Backe, plur.' H, Zülizáy B₁; pauna ⁴ Zülissay 'Volle Backen, aufgeblasene Backen' H, Zylissáy B₁; Pauna ⁴ zülisáy 'Paust-Backen' H, tzilisáy BB₁B₂C.

*čelo, *čelesi: pol. czoło 'najwyższa część twarzy nad oczyma, między skroniami', sli. čūl̥o 'twarz', dī. coło 'Stirn; Front', gl. čolo 'ts.', cz. čelo 'czoło', sła. čelo 'ts.', sła. čelo 'ts.', sch. čelo 'ts.', scs. čelo 'ts.', bg. чело 'ts.', ros. чело 'ts.', ukr. чолó 'ts.', br. чалó 'ts.'.

¹ runt̥o (z niem.). ² d̥aud'ə celü ← *d̥l'goje ... ³ Plötüs svici var̥xnūmē būzēē no sūje prov̥o ← *... svičē v̥j̥χnomu bož̥cu na svojē prav̥yjē. ⁴ p̥auna ← *p̥l̥nyjē.

cepək — s. nom. sg. m. 'kij, kijak': Czebak 'Ein Stecken' H, Czébak B₁.

*čepakz: pol. cepak 'dzierżak cepowy; część cepa, którą się uderza zboże, krótszy kij cepa, bijak; młócarz', cz. por. cepík 'bijak cepa', sła. cepík 'ts'.

cepoi — s. nom.-acc. pl. 'cep': Zépoi 'Un fleau' Pf; Sepoi 'Der Dreschflegel' Vand; Tzepoy 'Flegel' Bauc; Tzepóy 'Flegel, Dresch-Flegel' H.

**cěpy*: pol. *cep*, gwar. też *cepa* f. i *cepy* pl. tantum 'narzędzie do mlócenia', kasz. *cepé* pl. 'cep', sli. *cěpā* 'ts.', dł. *cepy* 'ts.', gł. *cypy* 'ts.', cz. *cep* 'ts.', sła. *cep* 'ts.', sło. *cěp* 'ts.', *cěpi* 'der Drischel (Klöppel sammt Handhabe)', sch. *cějep* 'cep', ros. *čen* 'ts.', ukr. *čyn* 'ts.', br. *čən* 'ts.'.

cera — adv. 'wczoraj': Zere 'gestern' PS; Nintzera¹ 'ehigestern' PS, Nintzere J.

**včera*: pol. *wczoraj*, gwar. *wczora*, kasz. *včeró*, sli. *fčera*, dł. *cora*, gł. *wčera*, cz. *včera*, sła. *včera*, sło. *včěra*, sch. por. *jùčer(a)*, scs. *včera*, bg. *svěpa*, ros. *svěpá*, ukr. *svópa*, br. *yópa*.

¹ *nin cera* (zob. *nin*).

cesat — inf. 'czesać szczotką': Ssěssat, Zěssat 'Bürsten' H, Zěssat B₂. Tu chyba należy też zapis PS: Cessat 'Miltz', ale znaczenie podane przez niego jest wynikiem jakiejś pomyłki¹.

cisě — 3. sg. praes. 'czesze': Ciesse 'Bürsten' HB₁.

**česati*, **čěše(tə)*: pol. *czesać*, *czesze*, kasz. *čosac* 'czesać', sli. *čěšāc* 'hecheln', *čěšāc*, *čěšā* 'kämme, hecheln', dł. *cesas* 'kämme; büsten, striegeln', gł. *česac* 'ts.', cz. *česati*, *čěši* 'czesać; zrywać (owoce)', sła. *česat* 'ts.', sło. *česati*, *čěšem* 'reißen, abreißen, zerreißen; kämme, striegeln', sch. *česati* 'czesać', scs. *česati*, *čěš* 'kämme, abstreifen', bg. *čěua* 'drapie; czesze', ros. *čecámь* 'czesać', ukr. *čecámu* 'kämme; hecheln; büsten', br. *čacáuy* 'czesać; drapać'.

¹ Por. Brückner, ZfslPh, VII, s. 40; Rost, s. 62, przyp. 32.

cev — s. nom. sg. f. 'cewka tkacka': Zěw 'Spule, Darauf das Garn zum Weben gespulet wird' H, Cěf B₁.

**cěv*: stpol. *cew*, *cyw* 'cewa, drewienko podłużne i okrągłe, w podłuż przewiercane, aby się na sznurku łatwo posuwać mogło; cewka', stcz. *ciev||cěv* 'Rohr, Röhre, Spule', sło. *cěv* 'Röhre; Weberspule', sch. *cějev* 'cewka, rura', bg. *čes* 'ts.',

ros. por. *česě* 'oś, wrzeciono, sworzeń'. Poza tym znana jest w językach słow. postać **cěva*, por. pol. *cewa*, dł. *cewa*, *cywa* '(große) Weberspule', gł. *cywa* 'ts.', sła. *cieva* 'trąbka, rura', ukr. *čisa* 'große Walze, Spindel, Spule'.

cě — coni. 'czy, lub': Tók tzitt tók¹ 'Diß oder das' H, zitt B₂; Tzitt² 'Oder' H, Dzitt B₁.

**čī*: pol. *czy*, kasz. *čé* 'czy', cz. *či* 'czy, czyż', sła. *či* 'ts.', sło. gwar. *čī* 'czy', ros. gwar. *ču* 'czy, czyż', ukr. *ču* 'czy'.

¹ *tok cě tok* ← **tako či tako*. ² Wyrwane przez Henniga z kontekstu poprzednio przytoczonego. Rost niepotrzebnie przyjmuje tu możliwość formy *cit(e)* 'chcecie' (Rost, s. 141, przyp. 22).

cikənaićə — s. nom. sg. f. 'kózka' (?): Występuje u Henniga w redakcji B₁ w kontekście: „Piās¹ komm her, nimm Gantreneiz² (Wurst), habe kein Cikkaneiz“.

Kleczkowski, SAU, XLVII (1946), s. 266, łączy z niem. *Zicke* 'kózka, sarna (samica)'. Inaczej Rost (sł. s. v. *sekanéica*) i Muka, MPKJ, I, s. 426. Niepewne. Sufiks połab. *-ənaićə* ← *-*anica*.

¹ *pās* ← **pās*. ² *jōtrēnaićə* ← **jētrenica*.

cilayst — s. nom. sg. f. 'szczeka dolna': Zūlyast 'Unter-Kinn' H, Zūlyast B; Zūlyast 'Unter-Kinn' HB₁.

**čelustь*: pol. *czelust* 'jama, przepaść, otchłań', stare 'szczeka; usta', cz. *čelist* 'szczeka', sła. *čelust* 'ts.', sło. *čeljūst* 'ts.', sch. *čeljūst* 'ts.', scs. *čelustь* 'ts.', bg. *čelюсть* 'ts.', ros. *čelюсть* 'ts.', ukr. *čelюсть* 'ts.'.

cirkoc — s. nom. sg. m. 'świerszcz': Zirkutze 'Heimbke' Bauc; Cirkutze 'Grille (Heemke). Ohne Zweifel von ihrem cirkon so genannt' H, Zirkutze B₁.

Formacja z sufiksem *-*ačь* ⇒ połab. *-oc*. Może pozostaje w związku ze słow. czasownikami dźwiękonaśladowczymi typu pol. *cierkać*, *cirkać* 'ćwierkać, świergotać', dł. *cyrkaś* 'schlürfen; zwitschern; zirpen', gł. *cyrkać* 'zirpen, schwir-

ren', stecz. *crkati* 'zirken, zirpen', sle. *črkati* 'knarren; schirken' itp., albo może od niem. *zirken*, jak to już Hennig przypuszczał.

citēr — num. 'cztery': zittir kreyw¹ 'vier groschen' PS; Zittir 'Vier' Bauc; Citter 'Vier' H, Zittir B₁B₂; Wa Dziddir déla² 'Viertheilen' HB₁.

citēr nidela 'cztery tygodnie, miesiąc': Zitternidéyla 'Un mois' Pf, Zitternidéilla Ec; Zitternideila 'Der Monat' Vand; Zitter nidela 'Monat, d. i. 4 Wochen' H; zitter nidela 'Monat, i. e. 4 Wochen' HB₂.

četyre* (četyr̥s*), *četyre nedělě*: pol. *cztery*, stpol. *czterzy*, kasz. *steré*, shi. *štěřā*, dl. *styri*, *styřo*, gl. *štyri*, *štyrjo*, cz. *čtyři*, *čtyř*, sla. *štyri*, sle. *štirje*, *štiri*, sch. *četiri*, scs. *četyre*, bg. *čémupu*, ros. *чѣмѣ*, ukr. *чомѣпу*, br. *чамѣпы*.

¹ Por. s. v. ² *vā citēr delē* ≤ **vā ... dēli(tā)*.

citērdiśōt — num. 'czterdzieści': Citter disjungt 'Vierzig' H, Citter tisjunet B₁, Citter disjunkt B₂C¹.

**četyr̥deset̥*: cz. *čtyřicet*, sla. *štyridsať*, sch. *četrdesēt*, bg. *čémipudecem*. — Inne języki słow. wykazują tutaj odmienną formację: pol. *czterdzieści*, kasz. *sterzesce*, shi. *štěřžěscā*, dl. *styrižascā*, *styržascā*, gl. *štyrceci*.

¹ Tu prawdopodobnie należy zapis Pf Zitternistich 'Quarante', ale jest zbyt zniekształcony. Rost uważa go za formę liczebnika porządkowego *citerdistē*, ale podstaw po temu nie ma. Por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 206.

citērnadist||citērnocte||citērnocti — num. 'czternaście': Citter natist 'Vierzehn' HB₁; — Citternôtste 'Vierzehn' H; — Züternôtstti 'Quatorze' Pf; Züternôtstü 'Vierzehn' Vand; Zittirnootsti 'Vierzehn' Bauc; Citter nôtsti 'Vierzehn' HB₁.

**četyre-na-deset̥*: pol. *czternaście*, kasz. *šternósce*, shi. *štěrnāuscā*, dl. *styřnasco*, gl. *štyrnaće*, cz. *čtrnáct*, sla. *štrnášť*, sle. *štirinájst*, sch. *četrnaest*, scs. *četyre na deset̥*, bg. *čemu-*

rinādeset||četurināycet, ros. *чѣтырнадцать*, ukr. *чотирнадцять*, br. *чатырнаццаць*.

Lehr-Splawinski, SO, VI, s. 17 i nast.; Polański, Polabica, I, s. 110—113.

citērnordē — adi. 'czworokątny': Ziddirnôrdi 'Viereckicht' H, Ziddernôrdi BB₂, Zittir nôrdy B₁.

Przymiotnik złożony z rodzimego *citēr* (zob. s. v.) 'cztery' i dn. *nôrd* ≤ **n ôrd* 'Winkel, Ecke', por. fryz. *ôrd* i *nôrd*. Zakończenie -*ē* ≤ *-*ajb*.

Rost, s. 164, przyp. 22; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 89.

citvārū — num. 'czworo': Tschütwarū 'Quatre' Pf; Zütwarū 'Vier' Vand; Zitwarj 'Vier' Bauc; Citwarí 'Vier' H, Zittwari B₁, zitwarí B₂.

**četvero*: pol. *czworo*, kasz. *čvjoro*, shi. *čvjùgə*, gl. *štvero*, cz. *čtvero*, sla. *štvero*, scs. *četvoro*, sch. *čëtvero||čëtvero*, ros., ukr. *чѣмсѣро*, br. *чавсѣра*.

Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 206.

citortē — num. 'czwarty; czwarta (ostatnia) kwadra księżyca': Zittgôarte 'Vierdte. So heißt auch ein Viertheil. Letzte Viertheil vom Mond' H, Zittjóarte B, Cittergôarte B₁; zittgôrte 'Viertheil' HB₁.

**četvrt̥ajb*: pol. *czwarty*, kasz. *čvjórti||čvarti*, shi. *čvjárti||čvarti*, dl. *stwórty*, gl. *štwórtty*, cz. *čtvrtý*, sla. *štvtý*, sle. *četr̥ti*, sch. *čëtvti*, scs. *četvrt̥*, bg. *чѣмсѣрму*, ros. *чѣмсѣрмый*, ukr. *чѣмсѣрмый*, br. *чавсѣрмы*.

clāvācenā — adi. 'ludzkie': Slawacēna 'Menschlich' H, Czlawacena B₁.

**čelvēčen(-oje?)*: por. dl. *clōbecny*, gl. *clōwječny*, stecz. *clōvēčny*, sle. *clōvēčen*, sch. *čovjēčnī*, bg. *човѣчен*.

Derywat od *clāvāk* (zob.) ≤ **čelvēkz* za pomocą produktywnego w polab. sufiksu -*en-*.

clávək — s. nom. sg. m. 'człowiek': Schlawack 'Mensch' PS, Slawack O, Schlowack H; wildje bühse¹ Schlawack 'sehr frommer Mensch' PS; Slawa, Slawack 'Ein Mensch' Bauc; Slawak 'Mensch' H, Czlávək B₁.

Prasłow. postać wspólną wszystkim językom słow. zrekonstruować trudno (*čelověkz?, *čelověkz?, *čelvěkz?, por. Meillet, MSL XIV, s. 157), por. pol. *człowiek*, kasz. *čłowjek*, shi. *člłowjek*, dl. *clowiek*, gł. *čłowjek*, cz. *člověk*, śla. *človek*, śle. *člówék*, sch. *čòvjek*||*čòvjek*, scs. *člověkz*, bg. *човек*, ros. *человек*, ukr. *чоловік*, br. *чалавэк*. — Połab. w każdym razie sprowadza się do *čelvěkz.

Brückner, ZfslPh, VI, s. 517, niesłusznie czyta *slawak*.

¹ *viltē būzē* = **veliko božyb*.

cod — s. nom. sg. m. 'dym; sadza; kopeć': Tzôt, Tsôt 'Rueß' H, Tzot B.

coday — gen. sg. partit. 'dymu; sadzy': Tzodâw 'Schmauch' H, Tzodâf B₁.

*čadz, *čadu: pol. *czad* 'swąd z pieca', shi. *čāyđ* 'Rauch, Dunst', cz. *čad* 'swąd, spalenizna, dym', śla. *čad* 'Rauch, Qualm', śle. *čad* 'Rauch, Dunst', sch. *čād* 'sadza', bg. stare i gwar. *чад* 'ts., dym', ros. *чад* 'czad, swąd', ukr. *чад* 'Dunst, Ofen-Dunst, Gas, Qualm', br. *чад* 'czad, swąd'.

O formie gen. sg. partit. por. Vaillant, RES, XII, s. 232—234, i Polański, LP, VI, s. 156—166, oraz Morfologia zapożyczeń, § 2. Inaczej, ale niesłusznie, Rost (śl.); Koblischke, AfslPh, XXVIII, s. 440; Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 180.

codět — inf. 'kurzyć, okurzać, dymić, kadzić': Tzódet 'Schmauchen' H; tzadit 'Räuchern' H, tsódit B₁, tzodit B₂.

codě — 3. sg. praes. 'dymi, kurzy, pali': Tzáde 'Räuchen' H, Tzóda B₁.

codi-sə — 3. sg. praes. reflex. 'dymi się': tzadissa 'Es raucht' H, tzodissa B₂C, zodissa B₁, Tsodissa B₁.

codacě — ptc. praes. act. 'dymiący, palący, palny': tzo-dangs Pulver¹ 'Räucher-Pulver' H, tsodangs B₁.

*čaditi, *čade, *čade-sě (zam. *čaditz, *čaditz sě, por. T. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 210—213), *čadetjyb: pol. *czadzić* 'wydawać czad, kopeć', shi. *čāžēc* 'räuchern, räucherig machen', cz. *čaditi* 'kopeć', śla. *čadiť* 'ts.', śle. *čaditi* 'dunsten', sch. *čāditi* 'kopeć, smolić sadzą', bg. stare i gwar. *чадя* 'ts.', ros. *чадить* 'czadzić, wydawać swąd', ukr. *чадіти* 'dunsten, dampfen, qualmen', br. *чадзіць* 'wydawać swąd, czadzić'.

¹ *pulver* (pożyczka, zob. s. v.).

corně — adi. nom. sg. m. 'czarny': zohrne 'schwarz' PS; Tzörne Sünenik¹ 'Teuffel' Bauc; tzörne 'schwartz' H; Tzörne Simenik¹ 'Teufel, d. i. Schwarzer Erd-geist, oder Erd-Inwohner' H, Tzorne BC; tzörne tgaarl² 'schwarzer Kerl' H; Tzörna tügâw³ 'Schwartz zeug' H.

cornə — nom. sg. f. 'czarna': Tschorna vornò⁴ 'Un corbeau' Pf; Tschiuřna 'Noir' Pf, Tschiuřna Ec; tzörna wornó⁴ 'Schwartz Krähe' H, tzorna C; Tzörna Wóda⁵ 'Schwartz-Wasser' H, Tzorna B₁, Tzörna B₂; Tzörna 'Schwartz' H.

cornə — nom.-acc. sg. n. 'czarne': seidee lumang tsoorne dreine⁶ 'die juden brachen Dornen streuche' Mit.

*čŕnъ, *čŕnaja, *čŕnoje: pol. *czarny*, kasz. *čórny*, shi. *čārni*, dl. *carny*, gł. *čorny*, cz. *černý*, śla. *čierny*, śle. *čŕn*, sch. *čŕnī*, scs. *čŕnъ*, bg. *чѐрен*, ros. *чѐрный*, ukr. *чѐрний*, br. *чѐрны*.

¹ *zimněk* = **zemьnikъ*. ² *čarl* (z niem.). ³ *tüd'ay* (gen. sg. m. partit., z niem.). ⁴ *vorno* = **vorna*. ⁵ *vāda* = **voda*. ⁶ *zaiđe lumə cornə dreně* = **židě lomętz čŕnoje dernyje*.

coso — s. nom. sg. f. 'miska; czasza': Zoossô 'Nap oder Schale' (w mowie starszych, por. kontekst: „Nap oder Schale: Zschoolka, Zscholio¹, die alten haben Zoossô gesagt“) Bauc.

**čaša*: pol. *czasza* 'czara, kielich, puchar, kubek', cz. *čiče* 'ts.', śla. *čiaša||čaša* 'ts.', śle. *čáša* 'ts.', szklanka', sch. *čáša* 'ts.', scs. *čaša* 'Trinkgefäß, Becher', bg. *čáua* 'szklanka, czasza, czara, kielich', ros. *čáua* 'czasza, czara kielich', ukr. *čáua* 'ts.', br. *čáua* 'ts.'.

¹ *šolkə, šol'o* (zob. s. v. v.).

crevü — s. nom. sg. n. 'trzewo': Zrewü 'der Därmen' PS, Zrewü H.

crevə — nom.-acc. pl. 'trzewia': Srewa 'Gedärm' Bauc; Srewa 'Gedärm' H, Srēwa B₁; Srewa 'Ingeweide' H.

**červo*, **červa*: pol. *trzewo* albo pl. *trzewa, trzewia* 'narząd mieszczący się w jamie piersiowej lub brzusznej', śli. *tręve* 'Darm', dł. *crówo* 'ts.', gł. *črjewo* 'ts.', cz. *střevo* 'kiszka, jelito', śla. *črevo* 'ts.', śle. *čřevô* 'Darm; Bauch', sch. *crijèvo* 'kiszka, jelito', scs. *čřevo* 'Leib, Mutterleib, Bauch', plur. *čřeva* 'Eingeweide', bg. *чрево||чрево* 'jelito, kiszka', ros. *чрево* 'łono', br. *чрѣва* 'ts.', ukr. *чрево* 'brzuch'.

criv — s. nom. sg. m. 'but, trzewik': Ssrjw 'Schuh' Bauc; Sriw 'Schuh' H.

crive — nom. pl. 'buty, trzewiki': Zriwéi 'Des souliers' Pf; serife 'Schue' An; Zriwei 'Schue' Vand; Schriwe 'Schuhe' PS, Schrive O; Sriwé 'Schuh, plur.' H, Zriwé B₁; Eitena¹ Zriwé 'Vaterliche Schuh' HB₁, Sriwé C.

**červь(jь)*, **červьje*: dł. *crěj*, gwar. *crěw* 'Schuh', gł. *črij* 'ts.', stcz. *trěvi* (≡ **červьjь*) 'trzewik', scs. *čřevijь* 'Sandale, Schuh', poza tym por. pol. *trzewik*, śla. *črevička* 'pantofelek', śle. *čřevlj* 'Schuh', sch. *crěva||crěvlja* 'bucik, trzewik', ros. *чрепѣк* 'trzewik', ukr. *чрепѣк* 'ts.', br. *чрѣпѣки* 'trzewiczki'.

O formie plur. por. Polański, Polabica I, s. 112—113. Inaczej tę formę rekonstruuje, ale nieprzekonująco, Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 177.

¹ *aitenə* (*aitnə?*, zob. s. v.).

crivněk — s. nom. sg. m. 'szewc': Sriwenik 'Schuster' H, Sriwenik B₁.

**červьnikъ*: dokładnych odpowiedników brak, por. pol. *trzewicznik* 'Cypripedium', cz. *střevičník* 'ts.', śla. *črie- vičnik* 'ts.', ukr. *чрепѣчник* 'szewc', śle. *črevljār* 'ts.', sch. *crěvljār* 'ts.'.

Derywat od *criv* (zob. s. v.) ≡ **červь(jь)*.

cü — pron. 'co': Züt et jeütes¹ 'Que faites vous?' Pf; Züt et jeutes?² 'Was machet ihr' Vand.

cig||ceg — gen. sg. 'czego', też w funkcji nom.-acc. 'co': zöhg rietzat³ 'was sagen' PS, zögg O; züg täu gorniss⁴ 'Was du redest' PS; züg tung kneegt häuchte⁵ 'waß der knecht machet' PS; cik gang katgole⁶ 'Was ist zu arbeiten' H, czik B₁; cik gang mené wit Büggó woysaréna⁷ 'Dies ist mir von Gott ausersehen' H; Cik mōs ssotü⁸ 'Was hast du dafür?' H, Czyk B₁; Prōssey cik plote⁹ 'Feilschen, d. i. fragen, was es gelten soll' H, zik B₁; cik dóys Wār¹⁰ 'Was giebt er für?' H; cik mome ssotü¹¹ 'Was hab ich dafür' HC; cik tgautis¹² 'Was macht ihr?' H, cik B₁; cik mōs wit stridia¹³ 'Was hast du für einen Streit?' H, zik B₁; cik wit Lgaudi¹⁴ 'Was für Volck?' H, cik B₁; cik 'Was' H, zik B, Czŷk B₁, Zík C; cik gang ti?¹⁵ 'Was ist das?' H, Czík B₁.

**čьso*, **čego*: pol. *co, czego*, stpol. *czso*, kasz. *co*, śli. *cùə*, dł. *co, cogo*, gł. *čo, čoho*, cz. *co, čeho*, śla. *čo, čoho*, sch. *štò, čèga||čèsa*, scs. *čto*, gen. *čьso||česo||čьsogo||česogo*, bg. *чо*, ros. *чо, чезó*, ukr. *чо, чозó*, br. *umo, uazó*.

Prasłow. *čьso* było już formą gen., w szeregu języków słow. zaczęło pełnić jednak funkcję nom.-acc. (pol., czes., połab. itd.). W połab. również nowszej formy gen. **čego* ≡ *cig||ceg* zaczęto używać zamiast dawniejszego *cü* ≡ **čьso* w tej funkcji. Pozostaje to chyba w związku z produktywną w tym języku kategorią gen. partit., por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 2.

¹ *cü tē t'aytēs* ≡ **čьso ty kutiśb*. ² Por. wyżej, przyp. 1. ³ *ri- cat* ≡ **rečati* (zam. **rekti*). ⁴ ... *tāj gornēs* ≡ **ty gorniśb*. ⁵ *ceg*

tō knext tautē ← čego tznz (knext z niem.) kuti(tz). ⁶ cig jā kã d'olē ← *čego je(stz) kã d'elu. ⁷ cig jā mane vit bügo voizarenā ← *čego je(stz) mñě otz boga vyzrěnoje. ⁸ cig mos zo tū ← *čego mašz za to. ⁹ prosai cig plotē ← *prašaji čego plati(tz). ¹⁰ cig dojēs för ← *čego dajēs (för z niem.). ¹¹ cig momē zo tū ← *čego mamy za to. ¹² cig tautēs ← *čego kutišt. ¹³ cig mos vit stridā ← *čego mašz otz (strid- z niem.)-a. ¹⁴ cig vit taudi ← *čego otz tude. ¹⁵ cig jā tū ← *čego je(stz) to.

Č

éol — adi. nom. sg. m. 'na zdrowie' (dosł. 'zdrów, cały'): Tsiōl 'A votre santé' Pf, Tsioól Ec; Thiol 'Eure Gesundheit' Vand, Tsiol Do; Zoolte¹ 'Willkommen' Bauc.

*cělz: pol. *cały*, kasz. *cały* 'cały', sli. *cali* 'ganz, heil, unversehrt, vollständig', dł. *cely* 'unversehrt, vollkommen; ganz, gänzlich', gł. *cyły* 'ts.', cz. *celý* 'cały', sła. *celý* 'ts.', sle. *cěl* 'ts.', sch. *cijel* 'ts.', scs. *cělz* 'totus, integer, sanus', bg. *цѣл* 'cały, wszystek', ros. *цѣлый* 'cały', ukr. *цїлий* 'ganz, all, vollständig; heil, unversehrt', br. *цѣлы* 'cały'.

W połab. formy éol jako życzenie szczęścia używano pod wpływem niem. *heil*, które etymologicznie odpowiada słow. *cělz*. Por. Schleicher, s. 19, w. 23.

¹ éol-tē ← *...ti. Specht, KZ, LXIV, s. 17, przypuszcza, że dat. w tym zwrocie pod wpływem niem. *heil dir*.

D

dad'él — s. nom. sg. m. 'tygiel': Dagill 'Tiegell' Bauc.

Z śrdn. *degel* m. 'tygiel'. Samogłoskę niem. sufiksu zidentyfikowano w połab. z kontynuantem *z, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53.

daglitə — adi. gen. sg. f. (?) 'powszedniej': daaglitja Sceibe¹ Buchh; daglitia Sjeibe¹ dünam² Mit.

Z śrdn. *dagelik* 'täglich'. Zakończenie połab. -ə może ← *-yję (w związku z gen. *s'taijbě*, por. niżej przyp. 1). Rost, s. 47, przyp. 9; Lehr, Zapoz., s. 277.

¹ *s'taijbě* ← *skyby (? gen. sg. partit.). ² *düj-nəm* ← *daji namz.

daipestē — adi. nom. sg. m. 'głupi, naiwny': Teypost 'einfältig' PS.

*dupastjz: derywat od *dupa, por. pol. wulgarne *dupak* 'głupiec, dureń, lamaga'.

Rost (na s. 64, przyp. 12) przypuszcza, że podstawą było tu znaczenie 'dziurawy', porównując z niem. wyrażeniem 'hohler Kopf.' To samo się odnosi do wyrazu *daipestē* (zob.).

daipestē — adi. nom. sg. m. 'głupi, naiwny': Teippowe 'Einfältiger' PS.

*dupavzjz: derywat od *dupa. Por. *daipestē*.

daišə zob. *dausə*.

daiško||daiškə — s. nom. sg. f. 'stół': Teisko 'Une table' Pf; Teisko 'Ein Tisch' Vand, Deisko Do; Püd zehm kaa nohs Deissco¹ 'Kom mit bey unsern Tisch' PS, deisco O; Teiskoo 'Tisch' Bauc; Teisko 'Tisch' H, Teiskó B₁, deisko B₂; Teisko 'Tisch' H; — Deiske 'tisch' An; Teiska 'Tisch' H.

büza daiško — 'Stół Pański, komunia święta': Büsateiskò 'La St. Cene' Pf; Jútsan heýtka Büsateiskò² 'Nous irons à la Cene' Pf; Bisa deiskò 'Das Nachtmal' Vand, deisko Do; heitka bisa deiskò³ 'zum Nachtmal gehen' Vand, deisko Do; Büssedeisto 'Gottestisch' PS, büssedeissto J; Büsadeiskò 'Das H. Abendmahl, d. i. Gottes-Tisch' H, Bisadeiskò B₁.

kã daište||kã daištə — dat. sg. 'ku stolowi, do stołu': Jotzang eyde ka Büsadeisdé⁴ 'Ich will zum Tisch des

Herrn gehen' H, ka Bisadeisdê B₁; Kabüse⁵ Deistê 'Heilige Nachtmal, i. e. Zu Gottes Tische' HB₁; Ka büse⁵ deisté 'Nachtmal, d. i. zu Gottes Tische' H, dêisde B₁; Ka Teisda 'Zu Tische' H, Deisda B₁.

no daiškô — acc. sg. 'na stól': Plise plôchtang⁶ no teiskung 'Den Tisch decken, d. i. das Tisch-Laken auf den Tisch legen. Für Teiskung sprechen sie auch wol Teiskong' H, no téiskońg B₁.

no daištô — loc. sg. 'na stole': wan sterisse sa lichtgôm⁷ no Deista 'Er steuert sich mit dem Ellbogen auf dem Tisch' H, Deista B₁.

Z sřdn. disk m. 'stól'. W polab. wyraz ten podciągnięto do dawnej deklinacji na *-a-, por. K. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 55.

Formy: *disk-a, *božaja disk-a, *kz disc-ě, *na disk-o, *na disc-ě.

Por. też Lehr, Zapoż., s. 286, 300, 305, 309; Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 99, 171, 200.

¹ pūd sem kã nosě daiško ≤ *pojēdi sēmo kz našiji (daiško nom. sg. zam. dat. sg.). ² jo cã ait kã büzē daiško ≤ *ja χstjō iti kz (büzē daiško nom. sg. zam. dat. sg.). ³ ait kã büzē daiško, por. wyżej, przyp. 2. ⁴ jo cã ait kã büzē daište ≤ *ja χstjō iti kz božiji disc-ě. ⁵ kã büzē ≤ kz božiji. ⁶ pēlüz ploxtā ≤ *položi plaxtō. ⁷ vān stōri-sā sā lūχlām ≤ *onō (stōr- z niem.)-e-sē sā lokstām.

daiwě — adi. nom. sg. m. 'dziki': Déiwa 'Sauvage' Pf, Déiwa Ec; Deywe 'Wilde' PS, Deywa O; Deiwa Nereesatz¹ 'Wilder Eber' Bauc; Deiwa tgelumb² 'Wilde Taube' Bauc; Deiwa dgelumb² 'Turtul-Taube, d. i. wilde Taube' H; Deiwa Bóala³ 'Hirsch, i. e. ein wilder Bull' Bauc; Deiwa Bóala³ 'Hirsch, d. i. Wilder Bull' H; Deiwa Ramka⁴ 'Rehbock' Bauc; Deiwa ramka⁴ 'Rehbock' H; Deiwa 'Unbändig, Wild' H, Deywa B₁; Deiwa, Déiwe 'Wild' H, Deywa, Déiwe B₁; Deiwa Slgôt⁵ 'Wild Thier' H, Deiwe B₁.

daiwô — nom. sg. f. 'dzika': Deiwa Zungs⁶ 'Wilde Ganß' Bauc; Deiwa Korwô⁷ 'Un cerf, c'est à dire une vache sau-

vage' Pf; Deiwa korwô⁷ 'Der Hirsch' Vand; Deiwa Karwô⁷ 'Thier' Bauc; deiwa Korwô⁷ 'Wilde Kuh' H; Deiwa Schwe-nya⁸ 'Bache' Bauc; Mola Deiwa Tyeska⁹ 'Rehkalb' Bauc; Deiwa Tyeesa¹⁰ 'Rehe (id est, eine wilde Ziege)' Bauc; Deiwa Tijesa¹⁰ 'Gemse, d. i. Wilde Ziege' H; Deiwa Tyésa¹⁰ 'Rehe, d. i. Wilde Ziege' H.

daiwô — nom. sg. n. 'dzikie': Deiwa Porsang¹¹ 'fröschling' Bauc; Deiwa schweinang¹² 'Un sanglier' Pf; Deiwa Schwe-nang¹² 'Wild Schwein' Vand; Deiwa Sweinang¹² 'Wild-Schwein' H; Deiwa tilang¹³ 'Hirschkalb' Bauc; Deiwa Tilang¹³ 'Hirschkalb' HA.

*divzjē, *divaja, *divoje: pol. stare i gwar. dziwy 'dziki', kasz. żéwy 'ts.', sli. žāvī 'ts.', dl. žiwy 'ts.', gl. džiwi 'ts.', cz. divý 'ts.', sła. divý 'ts.', sle. divji 'ts.', seh. div 'olbrzym, wielkolud', bg. đus 'dziki'.

¹ neresac ≤ *nersac || *nersac. ² d'ölq̄b ≤ *golq̄b. ³ bālā (z niem.). ⁴ ramkā (z niem.). ⁵ sl'od ≤ *slēdz. ⁶ gōs ≤ *gōs. ⁷ korvo ≤ *korva. ⁸ svaiñā ≤ *svinja. ⁹ tōskā ≤ *kozka. ¹⁰ tōzā ≤ *koza. ¹¹ pōsq̄ ≤ *porse. ¹² svaiñā ≤ *svine. ¹³ tilq̄ ≤ *tele.

daiwôk — s. nom. sg. m. 'jelen': Deywack 'Wild Vieh' PS; Teywack 'Hirsche' PS.

*divakz: por. sle. divjak 'dzikus, barbarzyńca', bg. đusák 'ts.', dl. žiwjak 'das wilde Schwein, der wilde Eber; der wilde Mensch, der Wilde', sła. diviak 'dzik, dzika świnia', por. też pol. gwar. dziwok 'sokół albo jastrząb, który dopiero od paru tygodni gniazdo opuścił, nieśmiały', sli. žāvók 'Sonderling'.

Derywat od daiwě ≤ *divzjē.

dal||del||dol — praef.-adv. 'ab, herab, nieder'.

del-bezē — 3. sg. praes. 'zbiega': Dēlbése 'herunter fliesen' H, Deel bese B₁.

derē-del — 3. sg. praes. 'obdziera, ściaga': dōredēl 'Abstreiffen' H; Deredēl 'abziehen' HB; Deredāl 'Nieder-

reissen' H, Dêre dâl B₁; Deredâl 'Niederreissen' H, Dêre dâl B₁, Dere dâl B, Déredâl C; Tyiskung¹ Derédâl 'Haut abziehen' H.

dal-deronə — ptc. praet. pass.: Dalderóna 'Niedergerissen' H, Dâl deróna B₁.

diržē-del — 3. sg. praes. 'enthält': Dirse dâl 'Enthalten' H.

del-dojē — 3. sg. praes. 'oddaje': Dele Doye 'Übergeben' H, Deledóye C.

del-zinē — 3. sg. praes. 'odpędza': Dêlsine 'Abtreiben' H, Dêl ssyne B₁.

del-gnol — praet. sg. 'odpędził': Dêlgnôl 'Abtreiben' H, Dêl gnôl B₁.

lezē-del — 3. sg. praes. 'złazi': Lesedêl 'Niedersteigen' H, Lêse dâl B₁.

lümē-del — 3. sg. praes. 'odłamuje': Lüme deel 'Abbrechen' HB₁.

del-merē — 3. sg. praes. 'odmierza': dêlmere 'Abmessen' H.

mojē-del — 3. sg. praes. 'zmywa': Moyedêl 'Abwaschen' H, Máye dâl H, Máye dâl C, móye dâl B₂.

del-nüsē — 3. sg. praes. 'odnosi': Dêlnüsse 'Abtragen' H, Dêlnüsse B₁.

secē-dal — 3. sg. praes. 'odrębuje': Ssezedâl 'Niederhauen' H, Ssêtzedâl B.

aidē-del — 3. sg. praes. 'odchodzi': Stacia² eydedêl 'Abweg' H.

stōpēt-del — inf. 'odchodzić': Stûmtedêl 'Abtritt nehmen' H, Stumtdeel B; 'Stump dôl 'Fortschreiten' H, Stump dôl BC.

strelē-del — 3. sg. praes. 'zestrzeliwuje': Streledêl 'Herab schießen' H, Strele deel B₁.

tarē-del — 3. sg. praes. 'ściera': Taredêl 'Abwischen' H, Tare dâl B₁, Táredêl B₂.

sātar-del — 2. sg. imperat. 'zetrzyj': Sattâr dâl 'Abwischen' H, Sattârdêl B₁, Saddâr deel B₁.

vaišojē-dal — 3. sg. praes. 'zvisa': Weissoy dâl 'Herab hangen' H, Weissóy Doal B₁, Weissóydal B₂C.

del-vāst — inf. 'zdjąć': dêlwāst 'Abnehmen' H.

del-vāmē — 3. sg. praes. 'zdejmuje': dêlwame 'Abnehmen' H, dêl wame B₁, dêlwame BB₂C.

virgnē-dal — 3. sg. praes. 'zrzuca': Würggendâl 'Niederwerffen' H, Würggen dâl B₁.

del-komojē — 3. sg. praes. 'odchodzi, oddala się': dêl-kommóya 'Abkommen, von einem Dinge' HB, Dêl Kommóya B₂C.

del-komonə — ptc. praet. pass. 'abgekommen': Dêl Kom-móna 'Abgekommen' HB₂C; del kommóna 'Abkommen, von einem Dinge' H.

del-lodot — inf. 'zładować': dellodôt 'Abladen' H, deel-lodôt B₁.

šūmā-del — 3. sg. praes. 'odpienia, zbiera pianę': Czimiadêl 'Abschäumen' H, Schümiadêl 'Abschäumen' H, Czümiadêl B, Schümia dâl B₁.

vikol-del — praet. sg. 'zboczył': Wikoldêl 'Abweichen' H.

del-vožē — 3. sg. praes. 'odważa': Dêlwaze 'Abwägen' HB.

Z śrdn. *dāl* 'nieder'. Na wzór niem. czasowników tzw. rozdzielnie złożonych i w polab. *del||dal||dol* mogło występować albo przed czasownikiem, albo po nim. — Etymologię odnośnych czasowników zob. s. v. v.

Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 121—122.

¹ *čüskq* ← **kožbkq*. ² *stažə* ← **stbza*.

dala — s. acc. sg. f. 'długość': Daláng 'In die Länge' H.

**dālq* do **dāl'a* lub **dāl'b*: por. stpol. *dla* 'długość', stcz. *dle* 'ts.', sch. *dūlj* f. 'ts.'. Por. też derywaty od tego: czes. *délka* 'długość', ros. *длина* 'ts.'.

Por. Rost, s. 448 („Errata“ do s. 132, bo na tej stronie błędnie wiąże z **dāl'a*).

dalna — 'osnowa': Dálna 'Aufzug. Ist ein Weber-Terminus: Die Tuchmacher nennens eine werffte' H, Dálne B.

**dbl̥n*-(*oje*?): por. cz. *délný* 'idący wzdłuż'. — Derywat od **dbl̥a*, zob. s. v. *dala*.

dan — s. nom.-acc. sg. m. 'dzień': Dan 'Un jour' Pf; töhr¹ daan 'am andern taige' Mit; trite² daan 'den dritten Tag' Mit; Daang 'tag' An; Tan 'Der Tag' Vand, Dan Do; Ansa³ dan 'Johannis Tag' Vand; Dan 'Das (sic!) Tach' Vand; no trite⁴ dân 'Am dritten Tage' H; Dânzeissa⁵ Dân 'Heut zu Tage' H; Wloada⁶ dân 'Jüngste Tag' H; Taussen⁷ dân 'Aller Seelen-Tag' H; Dân 'Tag' H; Dânceissa⁵ dân 'Heutiges Tages, oder Heute' H.

vã dan — acc. sg. 'w dzień': Daans ian Moroin daanaaz Waddan noos Jezus porüdeine⁸ 'Heutte ist Marien tag, da unser Herr Jesus gebohren' Mit.

dübrẽ dan 'dzień dobry': Dubere dân 'Guthen Tag' An; Dibber Daan 'Guten Tag' Bauc; Dibbre dân 'Guten Tag' H.

daño — gen. sg. 'dnia': Pisslyôt tritik dangó⁹ 'Nach 3 Tagen' H, dangów B₁.

danev||*danüv* — gen. pl. 'dni': Prütga Sîstanew¹⁰ 'Ueber 6 Tage' HB₁; — Süsdanü¹¹ 'Dans six jours' Pf.

db̥n̥*, **v̥z db̥n̥*, **dobr̥j̥b̥ db̥n̥*, **db̥ña* (zamiast **db̥ne*), **db̥nev̥*||db̥nov̥* (zamiast **db̥n̥*): pol. *dzień*, kasz. *żeń*, shi. *žēin*, dl. *žen*, gl. *džen*, cz. *den*, sła. *deñ*, sle. *dân*, sch. *dân*, scs. *db̥n̥*, bg. *ден*, ros. *день*, ukr. *день*, br. *дзень*.

O formie gen. pl. por. Polański, StFPS, IV (w druku). Inaczej, ale niesłusznie, Rost (sl.) i Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 168.

¹ *törẽ* ≤ **v̥ztor̥j̥b̥*. ² *tritẽ* ≤ **tr̥et̥j̥b̥*. ³ *Ansa* (z niem.). ⁴ *no tritẽ* ≤ **na tr̥et̥j̥b̥*. ⁵ *danseisẽ* ≤ **db̥n̥s̥j̥b̥j̥b̥*. ⁶ *mlādẽ* ≤ **mold̥j̥b̥*. ⁷ *dausnẽ* ≤ **duš̥n̥j̥b̥*. ⁸ *dans ja morajẽn* *dan̥ec*, *vã dan nos Jezus p̥r̥üdenẽ* ≤ **db̥n̥s̥b̥ je(st̥) marijin̥z db̥n̥s̥b̥*, *v̥z db̥n̥ naš̥ ... porod̥jen̥j̥b̥*. ⁹ *p̥üsl̥od trit̥g̥ daño* ≤ **posl̥ed̥z tr̥et̥j̥ego db̥ña*. ¹⁰ *p̥ri̥t̥ẽ sist danev* ≤ **per̥ky šest̥ db̥nev̥*. ¹¹ *sist danüv* ≤ **šest̥ db̥nov̥*.

dancko — s. gen. sg. m. (partit.) 'dzięki, wielkie dzięki, dziękuje': Dánsko 'Grand mercy' Pf, Dansko Ec; Dansko 'Großen

Danck' Vand; Dánsko 'Grosen Danck' Bauc; Dansko 'Danck; welches so viel gilt, als: großen Danck; denn wenn sie einem auf seinen Gruß dancken wollen, sprechen sie schlechtweg: Dansko' H; Dansko 'großen Danck' HB₁.

Z niem. *Dank* m. 'dzięka; dzięki', zapożyczonego też do innych języków zach.-słow., por. stpol. *dzięk*, cz. *dík*, gl. *džak*. — Co do formy połab. przedstawia ona gen. sg. partit. (stąd ilościowe znaczenie: 'wielkie dzięki', dosłownie 'dużo podziękowania') od deminutivum **dan̥č̥k̥z*, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 25 i słownik s. v. Inaczej, ale nieprzekonująco, Rost, s. 101, przyp. 4.

dan-d'olü — s. nom. sg. n. 'dniówka, praca dzienna': Dân tgołi 'Tag-Werck' H, tjołi B, Dgołi B₁.

**db̥n̥-d̥l̥o*: kalka niem. *Tag-Werk*. Zob. s. v. *dan*, *d'olü*.

danesn̥ — adi. f. (gen. sg.?) 'dziennej, codziennej': Danneisna Stgeibe¹ 'Täglich Brodt' H, Dannéysna Sdgeýbe B₁.

**db̥n̥š̥n̥*-(*yj̥ẽ*?): derywat od **db̥n̥* (por. s. v. *dan*), por. ros. *дн̣е̣ш̣ни̣й* 'dzisiejszy'.

¹ *st̥aj̥b̥ẽ* ≤ **skyby* (gen. sg. partit.?).

dan̥ec — s. nom. sg. m. 'dzień': Daans ian Moroin¹ daanaaz 'Heutte ist Marien tag' Mit.

**db̥n̥s̥b̥*: sle. *d̥an̥ec* 'dzionek'.

Deminutivum od *dan* ≤ **db̥n̥*.

¹ *dans ja morajẽn* ≤ **db̥n̥s̥b̥ je(st̥) marijin̥z*.

dans — adv. 'dzisiaj': dūnam¹ daans ('daj nam dzisiaj') Mit; Daans 'Heutte' Mit; dân̥s Müll; Dahnss 'heute' PS; dân̥s 'Heute' H, Dans C; doy nam² dân̥s 'gib uns heute' H, dans Ec.

**db̥n̥-s̥b̥*: pol. *dziś*, kasz. *żis*, shi. *žis*, dl. *žins*, gl. *džens*, cz. *dnes*, sła. *dnes*, sle. *dn̥s̥*||*d̥an̥es*, sch. *d̥anas*, scs. *db̥n̥s̥b̥*, bg. *днес*, ukr. stare *днесь* (cerkiewizm?).

¹ *dūi-n̥am* ≤ **daji nam̥z*. ² *dōi-n̥am* ≤ **daji nam̥z*.

danseisē — adi. nom. sg. m. 'dzisiejszy': Dānzeissa Dān¹ 'Heut zu Tage' H, Dānzeysa B₁, Danzeissa B₂, Dan zeissa C; Dānceissa dān¹ 'Heutiges Tages, oder Heute' H, Danzeyssa B₁.

**dānsējsj*: derywat od **dāns* (zob. s. v. *dans*), por. podobne formacje w innych językach: pol. *dzisiejszy*, kasz. *żēsēši*, sli. *žīsēši*, dł. *žinsajšy*.

¹ *dan* ← **dāns*.

darə — s. nom. sg. f. 'dziura; jama': daarra 'Ein Loch' PS, Daara O; Dara 'Gefängniß, Wenns in der Erden ist, d. i. Loch' H, Dāra B₁; Dara 'Loch' H, Dāra B₁; Wiltge dara wa sime¹ 'ein groß Loch in der Erden' H.

darə — acc. sg. 'dziurę; jamę': Wattung² Dahrung 'in das Loch' PS; Wa Darung Wassodēne³ 'Ins Gefängniß setzen' H, Dārung B₁.

darē — nom.-acc. pl. 'dziury; jamy': Wa nüsse⁴ Dare 'Naßelöcher' Bauc; Wa nüsse⁴ dāre 'Nase-Löcher, d. i. in der Nase die Löcher' H, dāre B₁.

dīra* (dīra*?): sch. *dīra*||*dīra*, gwar. też *dīra*, scs. *dīra*, ros. *дыра*, ukr. *ду́ра*. W tym samym znaczeniu występują w językach słow. też inne formacje: pol. *dziura*, stpol. też *dura*, *dziora*, cz. *dīra*, stare *diera* (**dēra*), kasz. *zura*, *zera*, *dura*, sli. *žūra*, dł. *žēra*, gł. *džēra*, sła. *diera*, sło. *dēra*. — Nie wątpliwy jest związek z **dīrati*, **derti*, **derə*, **dīrə*. Zmienność samogłoski rdzennej dotychczas zadowalająco nie objaśniona, por. Sławski, Słownik et., I, s. 208—209. Połab. może kontynuować **dīra* i **dīra*, niekoniecznie tylko **dīra*, jak przyjmuje Sławski, l. c.

¹ *viltē* (← **velikōj*; błąd zamiast *vilkə*) *darə vā zimē* ← *... *vō zemi*. ² *vā tō* ← **vō tō*. ³ *vā darə vāsodēnē* ← **vō dīrə vāsadjēnōj*. ⁴ *vā nūse* ← **vō nosē*.

dargnōt — inf. 'dziergnać, dziergać, wyczesywać (len)': Dārgenunt 'Gehechelt' HB₁.

dargnē — 3. sg. praes. 'dzierga': Dargne 'Hecheln' H, Dārgē B₁.

darzenē — ptc. praet. pass. 'dziergany': Darsēne 'Gehechelt' H, Darsene C; Darsene lgōn¹ 'Gehechelt Flachs' H, Darsena B₁.

**dīgnōti*, **dīgne(tz)*, **dīženj*: pol. *dziergnać*, *dziergać*||*dzierzgać* 'przeciągać len po grzebieniu; haftować', kasz. *żergnoc* 'trzeć, ocierać, ugniatać', sli. *žergnōuc* 'reiben, Knoten machen', dł. *žergnuš*, *žergas* 'abstreifen, Flachs rüffeln', gł. *džernyc* 'ts.', cz. *drhnouti*, *drhati* 'dziergać, szorować', sła. *drhnút*, *drhat* 'ts.', sło. *dīgati* 'reiben, wetzen', bg. *дръзна* 'trzeć; drapać', ros. *дѣрнуть*, *дѣргать* 'szarpać, targać, rwać', ukr. *де́ргати* 'raufen, hecheln', br. *дзѣргать*, *дзѣргать* 'ts.'.

Rost (sł.) mylnie wiąże z pol. *targnać*, por. np. Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 62.

¹ *lān* ← **lāns*.

daršār — s. nom. sg. m. 'młóckarz': Darschūr 'Drescher' Bauc; Darschūr 'Drescher' H.

Z śrdn. *derscher*||*dorscher* m. 'młóckarz'. Samogłoskę sufiksu zidentyfikowano w zapożyczeniu z kontynuantem **z*, por. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dāysə||*dāisə* — s. nom. sg. f. 'dusza; oddech, dech, tchnienie': Deúsa ou Deúscha 'L'Ame' Pf, Deúscha ou Deússcha Ec; Deisa 'Die Seele' Vand; Dāusa 'die Seele' PS; Dāusa 'Hodem' PS; Taussa 'Seele' Bauc; Taussa 'Athem' HB; Taussa 'Odem' H; Taussa 'Seel' H, Daussa B₁, Taussa B₂, Daussa B₂.

dāysə — acc. sg. 'duszę; oddech': Olia¹ taussang 'Athem holen' H; Olea¹ taussang 'Odem holen' H.

**duša*, **dušə*: pol. *dusza*, kasz. *deša* 'dusza', sli. *dāšā* 'ts.', dł. *duša* 'ts.', gł. *duša* 'ts.', cz. *duše* 'ts.', sła. *duša* 'ts.', sło. *dúša* 'ts.', sch. *dúša* 'ts.', scs. *duša* 'Seele, Geist, Leben', bg. *душа* 'dusza', ros. *душа* 'ts.', ukr. *душа* 'ts.', br. *душа* 'ts.'.

¹ *olə* (z niem.).

dāysnē — adi. nom. sg. m. 'zaduszny': Taussen dān¹ 'Aller Seelen-Tag' H.

**dušɛnɔjɛ*: pol. por. *za-duszny dzień* 'święto zmarłych', arch. *duszny niepokój*, shi. por. *dūɛbrədāšnī* 'gutherzig, gutmütig', dl. *dušny* 'die Seele betreffend', gl. *dušny* 'mit Geist', d. h. tauglich, brav, redlich, gut; schön', cz. por. *za-dušnī* 'zaduszny', sla. *zádušný* 'ts.', sle. *dúšen* 'odnoszący się do duszy; zaduszny', sch. *dūšnī dān* 'Zaduszki, dzień zaduszny', scs. *dušɛnɔ* 'des Geistes, der Seele; geistig, seelich'.

Polański, Polabica I, s. 121; Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 197, nieprzekonująco czyta *daɣsɛn* ← **dušɛnɔ*.

¹ *dan* ← **dɛnɔ*.

dāiχə — 3. sg. praes. 'chucha (ciepło)': Däuche 'warm aus dem Munde blasen' PS.

**dyχajɛ(tɔ)* do **dyχati*: pol. *dychać* 'oddychać, dyszeć', kasz. *déχac* 'dychać', shi. *dāχāc* 'atmen', dl. *dychas* 'ts.', hauchen', gl. *dychać* 'ts.', cz. *dýchatī* 'ts., blasen', sla. *dýchat* 'ts.', sle. *díhati* 'atmen, hauchen', sch. *díhati* 'ts.', scs. *dyχati* 'wehen, atmen', bg. por. *dúuam* 'oddycham, dyszę', ros. gwar. *дыхámь* 'oddychać, dyszeć', ukr. *dúxamu* 'atmen'.

dāim — s. nom. sg. m. 'dym': Dóim 'La fumée' Pf; Doim 'Der Rauch' Vand; Deim 'Rauch' Bauc; Dáym 'Rauch' H, Daym B₁B₂ (Dóim, Déym B₁ przekreślone); Déym 'Rauchen' HB₁.

**dymɔ*: pol. *dym*, kasz. *dim* 'dym', shi. *dīm* 'ts.', dl. *dym* 'Rauch, Dunst; Dampf', gl. *dym* 'ts.', cz. *dým* 'dym', sla. *dym* 'ts.', sle. *dīm* 'ts.', sch. *dīm* 'ts.', scs. *dymɔ* 'Rauch, Dunst; Dampf', bg. *дум* 'dym', ros. *дым* 'ts.', ukr. *дум* 'ts.', br. *дым* 'ts.'.

dāimə — 3. sg. praes. 'dmucha, wieje': Däume 'kalt aus dem Munde blasen' PS, Däune O; joter¹ *däume* 'wind wehet' PS.

**dymajɛ(tɔ)* do **dymati*: pol. *dymać* 'dać, dmuchać, zwłaszcza miechem', shi. por. *nađāmāc* 'aufblasen, aufblähen', dl. *dymas* 'blasen, anblasen, Hauch ausströmen lassen', gl. *dymać* 'Hauch ausströmen', cz. *dýmati* 'dymać, dać, dmu-

chać', sch. *dímati* 'ts.', ukr. *dúnamu*, *dúmaio* 'ts.'. — Iterativum do **dɛmɔ*, **dɔti* (zob. *dāmě*).

Polański, Etym. polab., II (w druku). Inaczej Rost (sl.) i Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 211.

¹ *jotěr* ← **větrɔ*.

dāmě — 3. sg. praes. 'dmie, dmucha': Dóame 'Blasen' HB₁B₂C, Doáme B.

**dɛme(tɔ)* do **dɔti*: pol. *dać, dmie*, kasz. *dic, dma* 'dać', shi. *dīc, dmjā, dmjēš* 'blasen', dl. *duś, duju* 'ts., hauchen, wehen', gl. *duć* 'ts.', cz. *douti, duje* 'dać, dmuchać', por. też *dmouti, dmu* 'nadymać', sla. por. *dmút sa* 'wzdymać się', *dút* 'dać, dmuchać', sle. *dúti, dújem* 'ts.', sch. *dūti, dmēm* 'ts.; rozdymać', scs. *dɔti, dɛmɔ* 'blasen, fauchen', ros. *дымь, дмы* 'dać, nadymać, dmuchać', ukr. *дыму, дыю* 'ts.', br. *дыме* 'ts.'.

dānai — zob. *dānaɣ*.

dānaɣ||dānai — adv.-praef. 'do wewnątrz, do środka, w-'.

aīt dānaɣ, aīdē dānaɣ — 'wejść, wchodzi': Eydedannâf 'Eingehen' H, Eydannâf B, Eit dannâf B₁, Eyddannâf C; Eyde dannâf 'Eingehen' H.

dānai klodě — 'wkłada': dannäü klodt 'einlegen' PS, Dannau O; dannäü klodt 'Einlegen' PS, Dannäü O.

o'loj dānai — 'wnieś': Deffca holjo Talleer Dannäu¹ 'Dirne hol teller Erhein' PS.

paɣst dānaɣ — 'wpuść': Paust Dannâf 'Hinein lassen' H, Dannâf B₁.

dānaɣ pākñě — 'wpada': Dannâf póakene 'Hinein fallen' H.

vām dānaɣ, vāzqlaj dānaɣ — 'zabierz, zabrali': Wamdannâf 'Einnehmen' H, Wāmdannâf B₁; Wasanglây dannâf 'Haben eingenommen' H.

vātākñět dānaɣ — 'wetknać': Watóakent dannâf 'Hinein stecken' H; wattoakent Dannâf 'Hinein stecken' HB₁.

dānai vist, dānau vizē — 'wwieźć, wwozi': Danneu wiest 'Einfahren' PS; Dannâf wisse 'Hinein führen' H, Dannâf B₁; Dannâf wissena wardôt² 'Hinein geführet werden' H.

zinē dānau, zin dānau — 'wpędza, wpędź': Sine dannâf 'Hinein treiben' H; Sin Dannâf 'hinein treiben' HB₁.

**dānu* [*iti dānu, *ide(tā) dānu, *dānu klade(tā), (ol'oi z niem., zob. s. v. ol'oi), *pusti dānu, *dānu pōkne(tā), *vzjēmi dānu, *vzēli dānu, *vzēkniti (zam. vzēknōti) dānu, *dānu vexti, *dānu veze(tā), *žene(tā) dānu, *ženi dānu]: dat. sg. od **dāno* (zob. s. v. dānū), por. w podobnej funkcji sła. *dnu* adv. 'do wewnątrz; wewnątrz', ukr. *дні-ка* 'innen, nach innen, hinein'. W polab. pod niem. wpływem *dānau* || *dānai* pełni funkcję przysłówka-przedrostka czasownikowego, podobnie jak niem. *ein-*, *hinein-*. — Wygłos *-āu* || *-ai* odbija fonetyczne różnice gwarowe.

Vaillant, RES, XII, s. 232—234; Polański, LP, VI, s. 156—166; Morfologia zapożyczeń, § 122. Inaczej, ale nieprzekonująco, zapisy z wygłosowym *-af*, *-āf* interpretowali Schleicher (np. s. 112, w. 28); Koblichke, AfslPh, XXVIII, s. 440—441; Rost (sl.); Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 162.

¹ *defkē ol'oi taler dānai* ≤ **dēvzka* ... (taler z niem.). ² ... *vi-zenē vārdot* ≤ **vezenoje* (*vārdot* z niem.).

dāne — adv. 'wewnątrz': Danné 'Innerhalb' H.

**dānē*: loc. sg. do **dāno* (zob. dānū), por. ukr. stare *дні* 'inwendig, innen, im Inneren'.

dānū — s. nom. sg. n. 'dno': tgōrda¹ Danní 'Harter Grund' H, Danný B₁; Sloba² Danní 'Loser Grund' H, Danný B₁; Danní 'Grund' H, Danný B₁; Kominéna³ danní 'Steingrund' H, danný B₁, danní B₂.

kā dānē — dat. sg. 'do dna, na dno': Ka Dóna 'Zu Grunde' H, Dona C; Eyde⁴ ka dana 'Versincken, d. i. Zu Grunde gehen' H, dona B, dóna B₁.

no dānē — loc. sg. 'na dnie': No Dóna 'Auf dem Grunde' H, Dona C.

**dāno*, **kz dānu*, **na dānē*: pol. *dno*, kasz. *dno* 'dno', sli. *dnūg* 'der Boden eines Gefäßes', dl. *dno* 'ts.; Boden von Gewässern', gl. *dno* 'ts.', cz. *dno* 'dno, spód', sła. *dno* 'ts.', sle. *dnò* 'ts.', sch. *dnò* 'ts.', bg. *дно* 'ts.; glēbia', ros. *дно* 'dno', ukr. *дно* 'ts.', br. *дно* 'ts.'.

Por. *dānau* || *dānai*, *dāne*.

¹ *tordē* ≤ **tvjdoje*. ² *slobē* ≤ **slaboje*. ³ *kominēnē* ≤ **kamenenoje*. ⁴ *aidē* ≤ **ide(tā)*.

dāud'ē || *dud'ē* — adi. nom. sg. m. 'długi': Daudya 'Lang' H, Daudja B, Daudga B₁B₂C; Dudge 'lange' PS.

dāugē — nom. sg. f. 'długa': Dauga 'Lang' H.

dāud'ē — nom. sg. n. 'długie': Dugat Sselú¹ 'lang angesicht' Bauc.

**dłgōjē*, **dłgaja*, **dłgoje*: pol. *dlugi*, kasz. *dleži*, sli. *dlāfi*, dl. stare *dlugi*, gl. *dołhi*, cz. *dlouhý*, sła. *dlhý*, sle. *dōlg*, sch. *dūg*, scs. *dlgō*, bg. *дълъз*, ros. *долз*, ukr. *долий*, br. *dōyzi*.

O dialektycznej oboczności fonetycznej *āu* || *u* ≤ **l* zob. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 63—64. O zapisie Bauc *Dugat Sselú* por. Polański, Polabica, I, s. 129—130. Inaczej ten zapis czytali Rost (sl. i s. 81, przyp. 3) i Lehr-Splawinski, op. cit., s. 195.

Por. *dāud'ōrēt*, *dāud'ū*.

¹ *dāud'ē celū* ≤ **dłgoje čelo*.

dāud'ōrēt — 'długodziób (długodzioby)': Jōs gis wiltge dauge Roat¹ 'Ich habe einen sehr langen Schnabel' H.

Za złożenie (**dłgorzē*) uważają Rost (sl.), Heydzianka, SO, III/IV, s. 232—240, Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 158. Nie jest to pewne, bo może tu chodzić o wyrażenie *dāud'ē rāt* ≤ **dłgōjē rātē*. Na pełny wokalizm *rāt* (a nie *-rēt*) wskazywałyby pisownia przez *oa* (Roat).

Etymologię i zestawienia *dāud'ē* oraz *rāt* zob. s. v. v.

¹ *jōz jis vill'ē dāud'ē rāt* (albo ... *dāud'ōrēt*) ≤ **jaz jesmē veliko dōgōjē rātē* (albo: ... *velikōjē dōgorzē*).

dāy'd'ü — adv. 'dlugo': Daudegí 'Lange (Adverb.)' H, Dauidigí B, Daudegí B₁; Daudigí pisslyôt¹ 'Lange nachher' H, Daudegí BB₁C; Daugi meimí² 'lange vorbey' H, Daugý B₁, Daugí B₂.

**dl'go*: pol. *dlugo*, kasz. *dlugæ*, shi. *dlûge*, dl. *stare dlugo*, gl. *dołho*, cz. *dlouho*, sła. *dlho*, sle. *dolgo*, sch. *dùgo*, scs. *dlzgo*, bg. *дълго*, ros. *долго*, ukr. *довго*, br. *doŷga*.

¹ *püsłod* ≤ **posłédz*. ² *maimü* ≤ **mimo*.

dāyug — s. nom. sg. m. 'dlug': Dauk 'Schuld (debitum)' H.

**dl'g*: pol. *dlug*, kasz. *dlug* 'dlug', shi. *dlûg* 'ts.', dl. *dlug* 'ts.', gl. *dołh* 'ts.', cz. *dluh* 'ts.', sła. *dlh* 'ts.', sle. *dōlg* 'ts.', sch. *dûg* 'ts.', scs. *dlzgo* 'ts.', bg. *долг* 'ts.', ros. *долг* 'ts.', obowiązek', br. *doŷz* 'dlug'.

dāvo — num. 'dwa': Tawó 'Paar' H, Tawô B₁.

dāvoi — m. 'dwaj': Tawói 'Deux' Pf; Dawoy 'Zwey' Bauc; Tawoi 'Zwei' Vand; Dawóy 'Zwey' H, Dawoy B₁.

dāve — f. 'dwie': dawé 'zwey' PS.

dāvüx — gen. 'dwóch': Ey dawig Gräuck¹ 'bey zwei Birnbaum' PS.

dvemə||dvemo — dat.-instr. 'dwie': Dwema 'Zweene' H; Wôrno rîdzi woapak ka neimo ka dwemo² 'Die Krähe sprach hinwieder zu ihnen den Beyden' H.

**dwa*, **dvaji*, **dvě*, **dvovoxz*, **dvěma*: pol. *dwa*, *dwaj*, *dwie*, kasz. *dwa*, *dvaji*, *dvje*, shi. *dvā*, *dvjê*, dl. *dwa*, *dwě*, gl. *dwaj*, *dwě*, cz. *dva*, *dvě*, sła. *dva*, *dve*, *dvaja*, sle. *dvā*, *dvê*, sch. *dvā*, *dvjê*, *dvā*, scs. *dwa*, *dvě*, bg. *два*, *две*, ros. *два*, *две*, ukr. *два*, *два*, br. *два*, *дзве*.

Rost, s. 173, przyp. 18; Lehr-Splawinski, SO, VI, s. 16—17. Inaczej o *dāvoi* Schleicher, s. 193, w. 20—21.

¹ *ai dāvüx grauk* ≤ **u dvovoxz grukz*. ² *vorno rici vāpak kâ naïmo kâ dvemo* ≤ **vorna reče opakz kâ nima kâ dvěma*.

dāzd — s. nom. sg. m. 'deszcz': Dóst 'La Pluye' Pf; Pudáisa¹ doost 'Il pleut' Pf, dost Ec; Nonnátsi doost haïd² 'Il veut

pleuvoir' Pf; Dasde 'Regen' Vand; Doost 'Regen' Vand; Doost eyde³ 'Es regnet' Vand; Nonna tsi doost heyd² 'Es wil regenen' Vand; dahssd zie kummoh⁴ 'regen wil' PS, dassd O; dahssd 'regen' PS; Wiltge⁵ Dôast 'Platz-Regen' H, Doast B; Dâst, Dôast 'Regen' H, Doast B, Dôast B₁B₂; Eyde³ doast oder Doast eyde³ 'Es regnet' H, dâst B₁B₂, Dôast BC; Doast ssade⁶ 'Es hat geregnet' H, Dôast B₁B₂; ssi doast eyd⁷ 'Es will regnen' H, Ssidoâest héid B₁, ssidôast eyd B₂.

**džžb*: pol. *deszcz*, kasz. *děšč*, shi. *dějšč*, dl. *dejšč*, *dešč*, gl. *dešč*, cz. *děšt*, sła. *dážd*, sle. *děž*, sch. *dážd*, scs. *džžd*, bg. *дожд*, ros. *дождь*, ukr. *дош*, br. *дождж*.

¹ *podesə* ≤ **paděaše*. ² *nena ci dāzd aīt* ≤ **nyně xstje(tz)* *džžb iti*. ³ *aïdē* ≤ **ide(tz)*. ⁴ ... *ci komot* ≤ *... *xstje(tz)* (*komot z niem.*). ⁵ *viltě* ≤ **veliksjb*. ⁶ *sādē* ≤ **szyde*. ⁷ *ci dāzd aīt* ≤ **xstje(tz) džžb iti*.

defka — s. nom. sg. f. 'dziewczyna, dziewczka; córka': Déefka 'Une fille' Pf; Junga¹ Dēefka 'Une jeune fille' Pf, Déefka Ec; Dobora² Dēefka 'Une jolie fille' Pf, déefka Ec; Dufera³ Defka 'Wacker Mädgen' An; junga¹ difka 'Ein artig Mädgen' Vand; Deefka 'Die Tochter' Vand, Diska Do; Deffca 'Tochter' PS; nie Jang nie Jaddahn³ Deffca 'ist nicht eine Tochter' PS; Dibra² Deffca 'gutte Medgen' PS; Deewka 'Mädgen' Bauc; Gleipe⁴ dēwka 'Jung Mädchen' H, dēfka B₁B₂; mola⁵ Dēfka 'Kleine Tochter' HB₁; Dēwka 'Mädchen' H; Grōsna⁶ Dēwka 'Schön Mädchen' H; Mola⁵ Dēwka 'Klein Tochterchen' H; Grisna⁷ Dewka 'Heßlich Mädchen' H.

defka — nom.-voc. sg. 'dziewczynno': Deffca holjo Talleer Dannäu⁸ 'Dirne hol teller Erhein' PS, Tefca O; deffca heid⁹ 'Dirne gehe' PS.

**děvka*: pol. *dziewka*, stare i gwar. *dziwka* 'dziewczyna, zwł. z gminu, służąca niezamężna', stpol. 'dziewica, panna', 'córka', kasz. *żevka* 'dziewka', shi. *žěfkā* 'Magd', dl. *žovka* 'Mädchen, Mägdlein, Jungfer; Tochter, Haustochter; Magd, Dienstmagd', gl. *džovka* 'ts.', cz. *dvka* 'dziewczyna, panna',

sla. *dievka* 'ts.; służąca', sle. *dēvka* 'Mädchen', ros. wulg. *děska* 'dziewka, dziewczucha', ukr. *diśka* 'dziewczyna, panna', br. *dzéyka* 'dziewka, dziewczucha'.

Deminutivum od **dēva* (zob. *dévə*).

¹ *jungə* (z niem.). ² *dübrə* ≤ **dobraja*. ³ *ni ja ni jadān* (zam. *janə*) ≤ **ne je(stə) ne jedənə* (zam. **jedyna*). ⁴ *glaipe* ≤ **glupaja*. ⁵ *mola* ≤ **malaja*. ⁶ *krosnə* ≤ **krasnaja*. ⁷ *grūznə* ≤ **groznaja*. ⁸ ... *ol'oi taler dānai* ≤ **...* (*ol'oi* i *taler* z niem.) *dənu*. ⁹ ... *aīd* ≤ **idi*.

degnə — adi. nom. sg. n. 'dobre, odpowiednie; warte': Peiwò nitz¹ *degnə* 'La bierre ne vaut rien' Pf; Skone dagna Wedry² 'Es ist schönes Wetter' Vand; Peiwò nitz¹ daigna 'Das Linnen (sic!) tauget nicht' Vand; zie peiwo nieh³ dagne 'Dies Bier taucht nicht' PS.

Pożyczka, por. lünebur. *däg'ns* 'sehr', bremeń. *degen*, oldenbur. *dēger* 'tüchtig, gehörig', śrdn. *gedegen* 'ausgewachsen, bildl. tüchtig'. Zakończenie połab. *-ə* ≤ **-oje*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 90 i 97. Inaczej, ale niesłusznie, Rost, s. 44, przyp. 5 i sł. s. v. *dāgna(ə)*; Lehr, Zapoż., s. 310.

¹ *paivo nic* ≤ **piva ne-čso*. ² *skonə* (zob. s. v.) ... *vedrü* ≤ **vedro*. ³ *tü paivo ni* ≤ **to piva ne*.

dego — s. nom. sg. f. 'szpada': Dägò 'Une épée' Pf; Daegù 'Der Degen' Vand, Dagü Do.

Z śrdn. *dagge* m. 'krótka szpada, sztylet'. Zakończenie *-o* ≤ **-a*.

Polański, Morfologia zapożyczeń, § 22.

dek — s. nom. sg. m. 'dach': Dek 'Dach' H.

no decə — loc. sg. 'na dachu': *no dētza* 'Auf dem Dache' H, *detza* B₁C.

Z śrdn. *dak||dāk* n. i m. 'dach'. — Loc. sg. *-ə* ≤ **-ě*, *no* ≤ **na*.

Rost, s. 101, przyp. 2; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 33 oraz słownik s. v.

del zob. *dal*.

delě — 3. sg. praes. 'dzieli': Wa Dziddir¹ *déla* 'Viertheilen' HB₁. **dēle* zam. **dělitz* (por. Lehr-Splawiński, Gram. poł., s. 211) do **děliti*: pol. *dzielić*, kasz. *zèlec* 'dzielić', sh. *zèlēc* 'ts.', dl. *žēliš* 'teilen, scheiden, trennen', gl. *džēlic* 'teilen, dividiren', cz. *děliti* 'dzielić', sla. *delit* 'ts.', sle. *deliti* 'teilen; verteilen, spenden', sch. *dijèliti* 'ts.', scs. *děliti* 'teilen', bg. *deljá* 'ts.', ros. *delímь* 'dzielić, rozdzielać', ukr. *dilúmu* 'ts.', br. *дзяліць* 'ts.'.

¹ *vā citēr* ≤ **vz četyre*.

demütižě — adi. nom. sg. m. 'pokorny, uległy': Demüthiche 'Demüthig' H, Demüthge B.

Pożyczka, por. śrdn. *dēmōdich* 'demütig, untertänig', lünebur. *dēmoüdich* 'ts.', niem. *demütig*. — Zakończenie *-ě* ≤ **-zjə*.

Lehr, Zapoż., s. 279; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

denkot — inf. 'myśleć': Denkôt 'Dencken' H; Denkôt 'Gedenken' H.

denkojě — 3. sg. praes. 'myśli': Denkóye no Büg¹ 'Denck an Gott' H.

Z śrdn. *denken* 'myśleć'. Zakończenia połab.: *-ot* ≤ **-ati*, *-ojě* ≤ **-aje(tə)*.

Lehr, Zapoż., s. 280, 297, 305; Polański, Morfologia zapożyczeń, §§ 101, 104.

¹ ... *no büg* ≤ **na bogz*.

derě — 3. sg. praes. 'drze, zdziera; rwie; drapie': Dēre 'Kratzen' HB₁; Dēre 'Reißen' H, Dēre B₁; Dōre 'Schinden' H.

derě del (|| *dal*) — 'zdziera, obdziera': dōreděl 'Abstreifen' H, Dōre dēl B₁; Dereděl 'Abziehen' HB; Tyiskung¹ Dereděl 'Haut abziehen' H, Dōreděl B₁; Deredāl 'Niederreißen' H,

Dêre dâl B₁; Deredâl 'Niederreißen' H, Dêre dêl B₁, Dere dâl B, Dêredâl B₂C.

derě vānai — 'wryrywa; wypada (?)': Dere wannáy 'Heraus reißen, einen Ausfall thun' H, Dêre B₁, Dére B₂; Derewannáy 'Ausfallen' H, Dêrewannáy B₁.

deri-sə — 'wryrywa się, wypada': Derissa wis wisa² 'Aus einem Hause heraus fallen, heraus reißen' H, Terissa B₁; Derissa wis wisa² 'Herausreißen' H, Terissa B₁.

dal deronə — ptc. praet. pass. 'wyrwane': Dalderóna 'Niedergerißen' H, Dâl derónə B₁.

**dere(tə)*, *dere(tə) vānu*, (*del||dal* z dn.), **dere(tə)-sě*, **deranoje* (zam. **dəranoje* przez analogię do praes., por. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 227) do **derti||dərati*: pol. *drzeć*, *drę*, kasz. *dřec*, *dřą* 'drzeć, odzierać, rozdzierać', slj. *dřec*, *dřą* 'reissen, in Stücke zerreißen', dl. *drěś*, *dru* 'abreissen, schlitzen, schleissen, zerren; abstreifen', gl. *drěć||drječ*, *dru* 'ts.', cz. *dráti*, *deru* 'drzeć, szarpać', slj. *drať* 'ts.', slj. *drěti*, *dérem* 'reissen; schinden, Haut abziehen', sch. *drijěti*, *děrem* 'drzeć, rozdzierać; szarpać', scs. *dərati*, *derq* 'schinden, reissen, schlagen', bg. *depá* 'drzeć, rozdzierać, szarpać, drapać; zdzierać; siec, bić', ros. *dpamь*, *depý* 'drzeć, rwać, szarpać, bić', br. *dpauь* 'ts.', ukr. *dpámu*, *depý* 'drzeć, łupić, szarpać, rwać'.

¹ *tűskə* ≤ **kožəkə*. ² ... *véz vizə* ≤ **jəzə vežě*.

detaĩnə — adi. nom. sg. f. 'dziecinna, dziecięca': Tétana gag-gareiza¹ 'Kinder-Spiel' H, Téteyna B₁, teteina B₂C.

**dětinaja*: por. pol. *dziecinny*, kasz. *žecinny* 'dziecięcy', slj. *žecānī* 'kindisch', dl. gwar. *žěśny* (≤ **žěśiny*) 'dziecięcy', cz. *dětinny* 'dziecinny', slj. *detinný* 'ts.', slj. *dětinji* 'kindlich', sch. *djětinjī* 'dziecinny, dziecięcy'.

¹ *jagrajěs* ≤ **jəgrica*.

deta||deta — s. nom.-acc. sg. n. 'dziecię, dziecko; spadkobierca': Dédan 'Un heritier' Pf; Déta 'Klein Kind' An; Dedan

'Der Erbe' Vand; Detaa 'Kind' PS, De taa O; Deta 'Kind' PS; plüss deta wa säupcung¹ 'lege Kindt in Wiegen' PS; deta qweyle² 'Kind qwarret' PS; deta plohtze³ 'Kind weinet' PS, De ta O; deta vühtze⁴ 'Kind schreyet' PS; Tetang 'Kind' Bauc; Tetang 'Kind' H, Détang B₁; Nodia⁵ tetang 'Nackend Kind' H; Tetang weikene ggôrnet⁶ 'Das Kind fängt an zu reden' H, Detang B₁; Tetang wa Seipka plist⁷ 'Kind in die Wiege legen' H, Detañg B₁.

detai — nom.-acc. pl. 'dzieci': Tetáy 'Kind, plur' H.

**děte*, **děti*: pol. *dziecie* 'dziecko', kasz. *žecq* 'ts.', slj. *žecq* 'ts.', dl. *žise* 'ts.', gl. *džěco* 'ts.', cz. *dítě* 'ts.', slj. *diēta* 'ts.', slj. *děte* 'kleines Kind, Säugling', sch. *dijěte* 'dziecie, dziecko', scs. *děti* 'dzieci', bg. *demé* 'dziecie, dziecko', ros. *dumá* 'ts.', ukr. *dumá* 'ts.', pl. *dimu*, br. *dziujá* 'ts.'.

Schleicher (s. 91, w. 24) niesłusznie zapis Pf interpreto-
wał inaczej, por. Rost, s. 37, przyp. 3.

¹ *pělüz deta vā žāipkə* ≤ *položi děte vž zybəkə*. ² *kvailě* ≤ **kvili(tə)*. ³ *plocě* ≤ **placě(tə)*. ⁴ *vecě* ≤ **větje(tə)*. ⁵ *nodə* ≤ **nagoje*. ⁶ ... *voikně gornět* ≤ **vykne(tə) gorniti*. ⁷ ... *vā žāipkə* (zam. *žāipkə*) *pělüžet*, por. wyż., przyp. 1.

devə — s. nom. sg. f. 'dziewczyna; służąca': Déeva, Déefa 'Une servante' Pf, Deéfa Ec; Dewa 'Die Magd' Vand; Dewa 'Magd' PS; Deewa 'Dienst-magdt' Bauc; Dewa 'Magd' H, Déwa B₁.

devə — acc. sg. 'dziewczyne': Defong 'Magd' An.
**děva*, **děvə*: pol. *dziewa* 'dziewczę hoże, uroczę, niewinne', cz. arch. *děva* 'dziewica, dziewa', slj. *deva* 'dziewczyna', slj. *děva* 'Jungfrau', sch. *djěva* 'dziewica', scs. *děva* 'Jungfrau, Mädchen', bg. arch. *děsa* 'dziewczyna, panna', ros. *děsa* 'dziewica, panna', ukr. *dísa* 'ts.'.

dif — s. nom. sg. m. 'złodziej': Díf 'Dieb' An; Dife 'Der Dieb' Vand; Diew 'Dieb' PS; Díf 'Dieb' H, Tíw (Dýf) B₁; Díf kródne¹ 'Der Dieb stiehlt' H, Dyw B₁.

Z śrdn. *dief* (||*děf||deif*) m. 'złodziej'.

Lehr, Zapoż., s. 284, 291 i i.; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *krodne* ≤ **kradne*(tə).

dixt — adv. 'gęsto': *dicht* tgauteit¹ 'Dicht machen' H.
Z śrdn. *dicht*(e) adi. i adv. 'dicht; stark; heftig, sehr'.
Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *tgauteit* ≤ **kutiti*.

dixtoja — 3. pl. praes. 'zgęszczają (piszą wiersze?)': *Dichttiogang* 'Dichten' H, *dichtgôgang* B₁, *Dichtyogang* C.

Pożyczka, por. śrdn. i niem. *dichten* I. 'zgęszczać, uszczelniać', II. 'pisać wiersze'. — Zakończenie połab. *-oja* ≤ **-ajo*(tə).

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dik — s. nom. sg. m. 'staw': *Dik* 'Deich' H, *Dyk* B₁.

raibē dik — 'staw na ryby': *Roibediē* 'Un etang' Pf; *Reibedik* 'Teich (Fisch-Teich)' H, *Réibedic* B, *Reibedik* B₂C.

Z śrdn. *dik* m. 'staw, grobla'; *raibē* ≤ **rybbyjy*.

Rost, s. 36, przyp. 14; Lehr, Zapoż., s. 285, 291; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dikə — adi. nom. sg. n. 'grube'.

dikə mase 'szynka': *Dike mangseē* 'La cuisse' Pf, *Dicke* Ec; *Dike mansē* 'Der Schenkel' Vand.

Z niem., por. lünebur. *dick* 'gruby', niem. literac. *dick* 'ts'. Zakończenie połab. *-ə* ≤ **-oje*. — Całe wyrażenie *dikə mase* jest kalką niem. *Dickbein* (*mase* ≤ *məsje*).

Rost, s. 38, przyp. 15; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 90.

din — adv. 'także, też': *Jista din wat tung kläud*¹ 'sind auch in den Gedanken' PS; *Dinn* 'Auch' H.

Pożyczka, por. śrdn. *den* (||*denne*) adv. 'dann; aber; denn', lünebur. *denn* 'dann, denn'.

Rost, s. 67, przyp. 18, s. 90, przyp. 21; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *jista din vā tō kläud* ≤ **jesta ... vā tənō klūd*.

dingəs — 2. sg. praes. 'wynajmujesz (służącego)': *Dyngas* 'Dingen' HB₁.

dingol — praet. sg. 'wynajmował': *Dingol* 'Dingen' H, *Dingol* B₁.

dingonē — ptc. praet. pass. 'wynajęty': *Dingona* 'Gedinget' H, *Dingona* B₁.

Z śrdn. *dingen* 'układać się, rokować; godzić się'. Zakończenia połab.: *-əs* ≤ **-ašb*, *-ol* ≤ **-alō*, *-onē* ≤ **-anō-jb*.

Lehr, Zapoż., s. 285, 292; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

(kā) *diñonē* — subst. verb., dat. sg. 'do służenia': *Dibrū junc*¹ *Kadigniūgne* 'Je suis votre serviteur' Pf.

Pożyczka, por. śrdn. *dēnen* 'dienen', niem. *dienen*. Zakończenie połab. *-onē* ≤ **-anbyju*; *kā* ≤ **kz*.

Lehr, Zapoż., s. 284, 304; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 113.

¹ *dübrū ja* ≤ **dobro je*(stə).

dirzēt — inf. 'trzymać, powstrzymywać': *dirse tgegen*¹ 'Zuhalten, darreichen, entgegen halten', *dirse tgegen* B₁.

dirzē — 3. sg. praes. 'trzyma; zatrzymuje; utrzymuje; ślubuje': *dirse* 'Anhalten' H, *dirse* B₁; *dirse no tgołi*² 'Auf Arbeit halten' H, *dirse* B₁; *Dirse nikung gegen*³ 'Bein entgegen halten' H; *Dirse* 'Geloben' H; *kok wóyssik*⁴ *dirse* 'Wie geloben sie das, d. i. wie halten sie das?' H; *Dirse* 'Halten' H; *Dirse ssa Wibbema Runkóma*⁵ 'Halten mit beyden Händen' H, *Dirse* B₁; *dirse brangsekung no Rât*⁶ 'Die Maul-Trommel an den Mund halten' H.

dirzē del — 'powstrzymuje': *Dirse dēl* 'Enthalten' H.

dirzai-sə — 2. sg. imperat. 'trzymaj się': *Dirseisa wol!*⁷ 'Gehabt euch wohl' H, *Dirseysa* B₁.

dirzol-sə — praet. sg. 'powstrzymywał się': Dirsōlsa wit Peiwó⁸ 'Sich enthalten vom Biere' H; Dirsōlsa wittik⁹ 'sich enthalten, heißt von etwas, es sey, was es wolle' HB₁.

**dr̥žiti*, **dr̥že* zam. **dr̥žit̃* (por. T. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 210—213), **dr̥ži-sě*, **dr̥žalz-sě*: pol. *dzierzyć*, gwar. *dzierzyć* 'trzymać', dl. *žaržas*, -ym 'halten, fassen, enthalten', gl. *džeržec* 'ts.', cz. *držeti*, *držím* 'dzierzyć, trzymać', śl. *držať* 'ts.', śl. *držáti* 'halten, fest halten', sch. *držati*, *držim* 'trzymać, mieć, posiadać, utrzymywać, sądzić', scs. *držati* 'halten, innehaben, herrschen', bg. *дръжѣ* 'trzymać', ros. *держать* 'ts.', ukr. *держати* 'trzymać', *держатися* 'trzymać się'.

Rozwój **r̥* w *ir* zamiast *ar* niejasny, por. Schleicher, § 10, s. 33; Mikkola, Betonung und Quantität in den westslav. Sprachen, Helsingfors 1899, s. 77; Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 63, przyp. 1. — O zapisie H *dirse tgegen* zob. Rost, s. 172, przyp. 35; Polański, Polabica, I, s. 133—134.

¹ *diržet gegen* (gegen z niem.). ² *no d'olü* = **na dělo*. ³ *nügō* gegen = **nogō* (gegen z niem.). ⁴ *kok voisēk* = **kako vysoko*. ⁵ ... *sā vibemā rōkomā* = *... *sā obēma rōkama*. ⁶ ... *brā-caikō no rāt* = *... *brēcikō na rāt*. ⁷ ... *vol* (z niem.). ⁸ ... *vit pāivo* = *... *otz piva*. ⁹ ... *vit tūg* = *... *otz togo*.

disqdisq̄t zob. *disqt*.

disqt — num. 'dziesięć': Diesangt 'Zehn' Bauc; Disangt 'Zehn' H; Disangt 'Zehn' H, Dīsangt B₁.

disq(t)disq̄t — 'sto': Tisangtisjunkt 'Hundert' Bauc; Disangdisjunkt 'Hundert' H, Disang tisjunkt B₁, Disangdisiunkt B₂, Disangdisjunkt C.

disqt pātstidē — 'tysiąc': Disant panstüge 'Mille' Pf; Tisangt Pangstige 'Tausend, ie. zehnmahl 5. Steige' Bauc; Disangt Pangstige 'Tausend, d. i. zehnmahl 5. Steige' H, Tisangt Pangstige B₁.

**desę̄t̃*, **desę̄t̃-desę̄t̃* (na wzór **pę̄t̃-desę̄t̃*, **šę̄t̃-desę̄t̃*... **devę̄t̃-desę̄t̃*) (co do *pātstidē* zob. s. v.): pol. *dziesięć*,

kas. *zesę̄c*, śl. *zēsinc*, dl. *žaseš*, gl. *džesać*, cz. *deset*, śl. *desať*, śl. *desę̄t*, sch. *dēsēt*, scs. *desę̄t̃*, bg. *děcem*, ros. *десять*, ukr. *десять*, br. *дзэсяць*.

disqtnocti — num. 'dwadzieścia': Disangtnótzt̃i 'Vingt' Pf; Disangtnotstü 'Zwanzig' Vand; Disangnootst̃i 'Zwanzig' Bauc; Disangnótst̃i 'Zwanzig' H, Disangnotst̃i B₁.

disqtnocti janü a. *janü disqtnocti* — 'dwadzieścia jeden': Disangtnotzt̃ü janeu 'Ein und zwanzig' Vand; Janeu disangtnótzt̃i 'Vingt et un' Pf; Ganney Dissangnootst̃i 'Ein und zwanzig' Bauc; Ganney Disangnótst̃i 'Ein und Zwanzig' H.

**desę̄t̃-na-desę̄t̃*, **desę̄t̃-na-desę̄t̃* *jedno*: twór analogiczny według *janünocti*, *dvenocti*... *divqtnocti* (zob. s. v. v.). Por. *disqt*.

disq̄tər̃ü — num. 'dziesięcioro': Disangtarü 'Dix' Pf; Disangtarü 'Zehn' Vand; Disangteri 'Zehn' HB₁.

**desę̄tero*: pol. *dziesięcioro*, kas. *zesę̄coro*, śl. *zēsincoro*, dl. por. *žasešory* adi., gl. por. *džesaćeraki* adi., cz. *desatero*, śl. por. *desę̄tēr*, sch. *dēsetero*||*dēsetero*, scs. por. *desę̄terō*, bg. por. *decemópen*, ros. *десятеро*, br. *дзесіуера*. O znaczeniu por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 206.

dissolve — imperat. 'uwolnij, rozgrzesz': die sölva nōs de ggrēck¹ Müll; die Solva Müll.

Przejęte bez zmiany z łac., por. łac. *dissolvere*, imperat. *dissolve*. Rost (śl.) niesłusznie przyjmuje tu adaptację morfologiczną do systemu koniugacyjnego rodzimego. Mistyfikację tekstów Müllera wykazał Koblichke, AfslPh, XXVIII, s. 441 i nast.

¹ *dissolve nos* (= **nasz*) *de* (= łac. *de*) *grex* (= **grę̄x*).

disq̄tē — num. 'dziesiąty': Disjūngt 'Der Zehnde' H, Dīsūngt B₁, Disjūngt B₂, Dīsūngt C.

*desetjy: pol. *dziesiąty*, kasz. *zesoty*, shi. *zesōyti*, dl. *zasety*,
gł. *dżesaty*, cz. *desátý*, sła. *desiaty*, sle. *deséti*, sch. *dèsēti*,
scs. *deset̃*, bg. *decému*, ros. *деся́тый*, ukr. *деся́тий*, br. *дзеся́ты*.

divadisōt zob. divatdisōt.

divat — num. 'dziewięć': Diwangt 'Neun' Bauc; Diwangt
'Neune' H; Diwangt 'Neun' H.

*devety: pol. *dziewięć*, kasz. *zevjac*, shi. *zìevjinc*, dl. *zebeś*,
gł. *dżewjeć*, cz. *devět*, sła. *devät*, sle. *devēt*, sch. *dëvēt*, scs. *de-*
vet̃, bg. *désem*, ros. *де́вять*, ukr. *дів'ять*, br. *дзевяць*.

diva(t)disōt — num. 'dziewięćdziesiąt': Diwangtisjunkt 'Neun-
zig' Bauc; Diwangdisjunkt 'Neunzig' H, Diwang tisjunkt B₁,
Diwangdisiunkt B₂, Diwangdisjunkt C.

*devety-deset̃: pol. *dziewięćdziesiąt*, kasz. *zevjaczesat*, dl. *ze-*
beśśaset, gł. *dżewjećdżesat*, cz. *devadesát*, sła. *devät'desiat̃*,
sle. *devētdeset*, sch. *devedèsēt*, scs. por. *devetideset̃*, bg. *desem-*
decém, ukr. *дів'ямдеся́м*.

divatarü — num. 'dziewięćcioro': Diwangtarü 'Neuf' Pf; Di-
wangtarü 'Neune' Vand; Diwangteri 'Neun' HB₁.

*devetero: pol. *dziewięćcioro*, kasz. *zevjicoro*, shi. *zìevjincor̃*,
dl. por. *zebeśory*, gł. *dżewjećero*, cz. *devatero*, sle. por. *devet̃er̃*,
sch. *dëvetero*, ros. *де́вятеро*, ukr. *дів'ятеро*, br. *дзевяцера*.

O stronie znaczeniowej w polab. por. Lehr-Splawinski,
Gram. pol., s. 206.

divatnadist||divatnocti — num. 'dziewiętnaście': Tiwang-
nadjst 'Neunzehn' Bauc; Tiwangnadist 'Neunzehn' H,
diwangnadist B₂; — Diwangtnótzt 'Dix neuf' Pf; Tewang-
nótzt 'Quatre vingt et dix' ¹ Pf; Diwangtnotstü 'Neunzehn'
Vand; Diwang nótst 'Neunzehn' HB₁.

*devety-na-desete: pol. *dziewiętnaście*, kasz. *zevjacnósce*,
shi. *zìevjincnāyscā*, dl. *zebeśnasco*, gł. *dżewjatnaće*, cz. *de-*
vatenáct, sła. *devätnást̃*, sle. *devetnájst*, sch. *devètnaest*, scs.

devety-na-desete, bg. *деветна́десет*||*деветнайсет*, ros. *девят-*
на́дцать, ukr. *дев'ятна́дцять*, br. *дзевятна́ццаць*.

¹ Znaczenie podane tu przez Pf błędne.

divōtē — num. 'dziewiąty': Diwyūnte 'Der Neundte' H, Diw-
junte B, Dewjūnte B, Dibiūnte B₁, Dewyūnte B₂.

*devetyjy: pol. *dziewiąty*, kasz. *zevjoty*, shi. *zevjōyti*, dl. *ze-*
wety, gł. *dżewjaty*, cz. *devátý*, sła. *deviaty*, sle. *devéti*, sch. *dè-*
vēti, scs. *devet̃*, bg. *desému*, ros. *девя́тый*, ukr. *дів'я́тий*,
br. *дзевя́ты*.

dlān — s. nom. sg. f. 'dłoń': Dillān 'Flach' H, Dlān B₁; Dillan
Runka ¹ 'Flache Hand' H.

*dolñ, w tym samym znaczeniu wszędzie: pol. *dłoń*,
kasz. *dłoń*, shi. *dlōyn*, dl. *dłoń*, gł. *dlón*, cz. *dlaň*, sła. *dlaň*,
sle. *dlān*, sch. *dlān*, scs. *dlañ*, bg. *длан*, ros. *ладо́нь*, gwar.
доло́нь, ukr. por. *долоня*, br. *дало́нь*.

¹ *rōkə* ≤ **rōka*. Zestawienie *dlān-rōkə* jest tu zapewne do-
rażną kalką niem. *Flache Hand*.

do — adv. 'tu, tam': Dauschia dō 'Le dernier quartier' Pf.
Rost (s. 35, przyp. 18) chce to czytać jako *tū jayz ja*
do ≤ **to juže je(st̃)*... *do* z niem. *da*. Niepewne.

dod||dot — s. nom. sg. m. 'śmierć': Tóde 'La Mort' Pf; Dot
'Todt' H, Dôt BB₂C.

no dot acc. sg. 'na śmierć': eybit ¹ *no dôt* 'tödten' H.
Z śrdn. *dôt* m. i f. 'śmierć', por. też lünebur. *doud* m. 'ts.',
szlez.-holszt. *dood* m. 'ts.' Praep. *no* ≤ **na*.
Lehr, Zapoż., s. 278, 279; Polański, Polabica, I,
s. 132—133; Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *aiβēt* ≤ **ubiti*.

dodē — adi. nom. sg. m. 'zmarły': Dode 'Todter' H.
Z śrdn. *dode* 'tot; Toder'; zakończenie polab. *-ē* ≤ **-zjē*,
ale możliwe również, że zapis H jest formą bez zmiany
wziętą z dn.

Lehr, Zapoż., s. 278, 279; Polański, Polabica, I, s. 132—133; Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dogə — 3. sg. praes. 'jest warte, jest wartościowe': Peywò ne¹ dóga 'De la petite bierre' Ec; Peiwò nitz² dóga 'La bierre ne vaut rien' Pf; Tu ne³ dóga 'Tu ne vaut rien' ⁴ Pf; Ne dogə nütz⁵ 'Il est malade' Pf; Ne⁶ dóga 'Il est paresseux' Pf; ti peiwó ni⁷ dogə 'Das Bier taugt nicht' H, dóga B₂C; Dogə 'Taugen' H; Ni dogə nits⁵ 'Er taugt nichts' H, dogə B₂C.

Z śrdn. *dogen* 'kräftig sein, taugen, nützen'. Zakończenie polab. -ə ≤ *-aje(tə).

Rost, s. 44, przyp. 5; Lehr, Zapoż., s. 278, 292; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 104 i słownik s. v.

¹ paivo ne ≤ *piva ne. ² paivo nic ≤ *piva nečso. ³ tü ne ≤ *tō ne. ⁴ Thumaczenie Pf nieściśle. ⁵ ne dogə nic ≤ *ne ... nečso. ⁶ ne ≤ *ne. ⁷ tü paivo ni ≤ *to piva ne.

doχ — coni. 'przecież': wittödume doch ta müje Greichje¹ 'vergeb mir doch meine Sünde' Mit; dok 'doch' Buchh.

Z śrdn. *doch* 'przecież', por. też niem. *doch* 'ts.'.

¹ vitädüi-mě doχ tā müje greχě ≤ *otādaji mi ... tyjě mojě grěχy.

dol zob. *dal*.

dolej — zob. *dolěk*.

dolěk — adv. 'daleko': To gang dolik meimí¹ 'Das ist lange vorbey' H, dólik B₁B₂C; tók² dólik 'So weit' HB₁; Dólik 'Weit' H, Dolik B; tok² Dolik 'So weit' H, Dólik B₁B₂; Kok³ dolik? 'Wie weit?' HB₁; Kók³ dólyk 'Wie Weit' HB₁.

dolej — comp. 'dalej': Dolěch 'Weiter' H.

nadolaj — superl. 'najdalej': Nadolach 'Am weitesten' H, Nádolach B₁, no dolach B₂.

*daleko (*dalekə?), *dalěje, *najdalěje: pol. *daleko*, gwar. też *dalek*, *dalej*, *najdalej*, kasz. *dalěk*, shi. *dālěko*||*dālěk*,

dalě, dł. *daloko*, *dalej*, gł. *daloko*, *dale*, cz. *daleko*, *dále*, śla. *d'aleko*, *d'alej*, śle. *daleko*||*dáleč*, *dalje*, sch. *dalëko*, *dälje*, scs. por. *daleče*, *dal'e*, bg. *далеко*, ros. *далекó*, *далее*, ukr. *далеко*, *дали*, br. *dalëka*.

Polab., kasz. i shi. formy bez wygłosowego *-o może się sprowadzają do pierwotnego *dalekə (por. Lorentz, Słowinische Grammatik, Petersburg 1903, s. 271; Lehr-Splawinski, Gram. pol. s. 197), ale można tu też przyjąć zanik wygłosowego -o, podobnie jak w przysłówkach typu polab. *tok*, pol. *tak* ≤ *tako itp. — O zaniku j w *naj-* (superl.) por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 96—97. — O pisowni -ch w wygłosie por. ibid. oraz Polański, RS, XX, s. 112—113.

¹ tü ja dolěk majmü ≤ *to je(stə) dalekə mimo. ² tok ≤ *tako. ³ kok ≤ *kako.

(vəz) *doli* — s. gen. sg. f. '(z) oddali, z daleka': Wisdoli 'Ferne; von ferne' H, Wis doli HB₁.

*(jəzə) *dale* do *dalə a. *dal'a: pol. *dal*, gwar. *dala* 'dalekość, odległość', dł. *dala* f. 'ts.', cz. *dál*||*dále* f. 'ts.', zdáli adv. 'daleko', sch. por. *dälj* f. 'dal, odległość', scs. *dal'a* 'ts.', ros. *даль* 'ts.', br. *даль* 'ts.'.

Domme — n. propr. (?) 'Domme (nazwa dopływu rzeki Jeetze?)': Domme 'Domme' HB₁.

Prawdopodobnie chodzi o nazwę niedużej rzeki wpadającej do Jeetze. Rzeka ta nosi wprawdzie nazwę *Dumme*, ale w niem. znane jest zjawisko przejścia u ⇒ o przed nosowymi.

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

don zob. *te-don*.

doro — s. nom. sg. m. 'głupiec': Doró 'Narr' H, Dorów B₁; Doró 'Thor' H, Dorô B₁.

Z śrdn. *dor* adi. 'głupi'. Punktem wyjściowym było z pewnością wyrażenie *dē dore* 'der Narr': formy niem. na -e były zaliczane w polab. do dawnej deklinacji na *-a-,
9*

stać końcówka nom. sg. $-o \leftarrow *-a$. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 8 i słownik s. v.

I. *dot* — inf. 'dać': Madedôt¹ 'Mitgeben' H, Madetôt B₁.

dojës — 2. sg. praes. 'dajesz': cik dóys Wār²? 'Was giebt er für?' H; cik dóys wār² 'Was giebt er vor?' H.

dojě — 3. sg. praes. 'daje': Doy wit siwe³ 'Von sich geben' H.

del(e) dojě 'oddaje': Dele Doye 'Übergeben, überliefern' H, Deledóye C, dêle dōy B₁.

dojě för 'gibt vor': Doy wār 'Vorgeben' H; ssik⁴ doy wār 'Was giebt er vor?' H.

dojě vākārst 'otacza': Doy wakoarst 'Umgeben' H, Doywakārst B₁.

dojě vānau 'wydaje': Doy Wannāf 'Heraus geben' H.

vānai (vān) dojě 'wydaje': Wanadoy 'Heraus geben' H, Wannaydoy B₁, wanndoy B₂.

doi||dūi — 2. sg. imperat. 'daj': dūnam daans⁵ Mit; doy mené⁶ 'gib mir' H; doy nam dāns⁷ 'gib uns heute' H; dógeim⁸ 'Hinreichen, Hingeben' H, dógeym B₁; Dogeim⁸ 'Geben' H, Dógeym B₁; Wóapak dógeim⁹ 'Wieder geben' H, dójeim B, dógeym B₁.

Tu chyba też należą zniekształcone zapisy: Tjem¹⁰ 'Gebt mir' An; kemi¹⁰ 'Gib mir' An; dogeyra¹¹ Müll.

dož — 2. sg. imperat. 'daj': dodse minne¹² 'gib mir' PS.

dol — praet. sg. 'dał': Dólma¹³ 'Begaben' H.

**dati*, **daješb*, **daje(tz)*, (*del* i *för* z niem., zob. s. v. v.), **daje(tz) okrstb*, **daje(tz) vžnu*, **vžnu (vžnz) daje(tz)*, **daji*, **dadjb*, **dalz*: pol. *dać*, kasz. *dac*, sh. *dāc*, dl. *daś*, gł. *dać*, cz. *dáti*, śla. *dať*, sle. *dáti*, sch. *däti*, scs. *dati*, bg. por. *dam*, ros. *damь*, ukr. *dámu*, br. *dáub*.

W zapisie PS *dodse* końcowe *-e* oznacza z pewnością tylko dźwięczność wygłosowego *ž* (*dož*), a nie, jak przypuszcza Lehr-Splawinski w Gram. pol., s. 220, samogłoskę $-ə \leftarrow *-i$. Por. Trubetzkoy, Polabische Studien, s. 97; Polański, Polabica, I, s. 116—118.

O gwarowej postaci *dūi* zob. Polański, Polabica, I, s. 124—126; por. też Kuraszkiewicz, SO, VIII, s. 58 i nast.

¹ *made dot* (*made* z dn., zob. s. v.). ² *cig dojës för* \leftarrow **čego daješb* (*för* z dn.). ³ *... vit sibě* \leftarrow **... otz sebe*. ⁴ *cig* \leftarrow **čego*. ⁵ *dūi-nəm dāns* \leftarrow **daji namz dānsz*. ⁶ *... mane* \leftarrow **... məně*. ⁷ *doi-nəm dāns* \leftarrow **daji namz dānsz*. ⁸ *doi jaim* \leftarrow **daji jimz*, por. Polański, Polabica I, s. 127. ⁹ *vāpāk doi jaim* \leftarrow **opakz daji jimz*. ¹⁰ *dūi mě* \leftarrow **daji mi*. ¹¹ *može doi jaim*. ¹² *mine* \leftarrow **meně*. ¹³ *dol mě* \leftarrow **dalz mu*.

II. dot zob. dod.

dově — 3. sg. praes. 'drückt (ciśnie, dławí?)': minne¹ dove 'Mich drückt' PS, dove O; wan dove minne² 'Er drückt mich' PS, dove O; Dowe 'Drucken' H, Dôwe B₁.

**dave* zam. **davitz* (por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 211) do **daviti*: stpol. *dawić* 'dławić', kasz. por. *dławic* 'ts.', dl. *dajis||dawiś* 'würgen', gł. *dajic* 'ts.', cz. *dáviti* 'dławić, dusić; wymiotować', śla. *dávit* 'wymiotować', sle. *dáviti* 'würgen', sch. *dáviti* 'dławić, dusić; topić', scs. *daviti* 'würgen, erwürgen', bg. *dáve* 'dławić, dusić; topić', ros. *dasíuť* 'przyciskać, naciskać, uciskać; dusić; dławić', ukr. *dasíumu* 'ts.'.

¹ *mině* \leftarrow **mene*. ² *vān dově mině* \leftarrow **onz ... mene*.

dověk (?) — s. nom. sg. m. 'jastrząb': Dofil (!) 'Habicht' Bauc. **davikz*: derywat od **daviti* (por. s. v. *dově*). Rost (s. 82, przyp. 15) wskazuje na dn. oznaczenie 'wörgengel' dla „Wachtelfalk”. Niepewne.

dovə — adv. 'ostatnio, tylko co': dowaa 'vor klein wenig oder derweilen' PS.

**davě*: dl. *daube*, *daubeto*, *dajeto* 'vorhin, zuvor, neulich, längst; eben, soeben', stcz. *dávě* 'ráno, früh', sle. *dáve* 'letzt-hin, neulich', *dávi* 'heute früh', scs. *davě* 'einstmals', strus.

davě 'вчера', ros. *dáveča*, gwar. *dáse* 'unlängst, vor kurzem', ukr. *dási*, *dásiida*, *dásiiku* 'früh, heute in der Früh; ehemals, einst'.

döbäl — s. nom. sg. m. 'diabeł': Deball 'Teuffell' Bauc; Tebal 'Teufel' H, Débal B₁, Tébal B₂.

Pożyczka, por. śrdn. *duvel* m. 'diabeł', lünebur. *döüb'l*|| *doüb'l*||*düb'l* m. 'ts.'. — Samogłoskę sufiksu utożsamiono z kontynuantem rodzimego **z*; por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 53 i słownik s. v.

döl — s. nom. sg. m. 'dolina': Döl 'Thal' H.

vā düle — loc. sg. 'w dolinie': Wa Dülé 'Im Thale' H, Dülê B₁, Düle C.

**dolz*, **vz dolē*: pol. *dół*, kasz. *dòł* 'dół', sli. *dōyl* 'Grube, Loch', dł. *doł* 'Tal; Niederung; Grube', gł. *doł* 'ts.', cz. *důl* 'dół, jama; dolina; kopalnia, szyb', sła. *dol* 'ts.', sło. *dōl* 'Tal, Niederung', sch. *dōl*, gen. *dōla* 'dolina', bg. *doł* 'dolinka, parów, wąwóz, jar', ros. stare *doł* 'dół, dolina', ukr. *dia*, gen. *dōly* 'ts.', br. *doł* 'ts.'.

dölde — s. nom. sg. '(duży) garnek': Deelde 'Toff, der groß ist' Bauc; Dælde 'Topff, ist er groß' H, Delde C.

Pożyczka pod względem formalnym niezasymilowana, por. śrdn. *dulte*||*tulte* f. 'irdenes Gefäß, Krug'.

I. *dör* — s. nom. sg. m. 'dwór': Dör 'Meyerey' H.

**dvorz*: pol. *dwór*, kasz. *dwòr* 'dwór', sli. *dvōr* 'dwór; folwark', dł. *dwór* 'dwór', gł. *dwór* 'ts.', cz. *dvůr* 'ts.; podwórze', sła. *dvor* 'ts.', sło. *dvōr* 'dwór', sch. *dvōr*, gen. *dvóra* 'ts.; podwórze', scs. *dvorz* 'ts.', bg. *dsop* 'ts.', ros. *dsop* 'podwórze, dziedziniec; dwór (królewski)', ukr. *dsip*, *dsopá* 'dwór; zagroda', br. *dsop* 'podwórze, dziedziniec; dwór (królewski)'.

II. *dör* — praef.-adv. 'durch' ('przez-, prze-').

bezē-dör — 3. sg. praes. 'przebiega': bese Där 'Durchfließen' H.

dör-büst — inf. 'przebóść': Därbüst 'Durchstechen' H.

dör-lējē — 3. sg. praes. 'przelewa': Därlie 'Durchgießen' H.

dör-laitə — ptc. praet. pass. 'przelane': Därleita 'Durchgegossen' H, Därléyta B₁.

trasē-dör — 3. sg. praes. 'przetrzasa': Trangsa där Me-sak¹ 'Beuteln, Korn Bäuteln' H.

dör-raizə — 3. sg. praes. 'przejeżdża': Därreisa 'Durchreisen' H.

dör-raizol — praet. sg. 'przejechał': Därreisōl 'Durchge-reiset' H, Dar reysōl B₁.

Z śrdn. *dor* 'durch'. Na wzór niem. czasowników tzw. rozdzielnie złożonych i w połab. *dör* mogło występować albo przed, albo po czasowniku. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 122. Etymologię czasowników zob. s. v. v.

¹ *mesək* ← **měšəkz*.

dörnichen — 'izba, pokój': dörnizen 'Stube' An.

Pożyczka niezasymilowana, bez zmian przytoczona z niem., por. śrdn. *dornitze*, śrwn. *durnitze*, lünebur. *dōnz* itd. Niepewne jest natomiast, czy niem. wyraz jest pożyczką ze słow., czy też jest pochodzenia germ.

Kleczkowski, SAU, XLVII, s. 262—6. — Inaczej Muka, MPKJ, I, s. 420; Polański, Polabica, I, s. 128—129.

dörstojē — 3. sg. praes. 'ma pragnienie, chce pić': dörstjoje 'Durst' PS.

Z śrdn. *dörsten* 'mieć pragnienie'. Zakończenie połab. -*ojē* ← *-*aje(tz)*.

Lehr, Zapoz., s. 278, 305, 309; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dōronkə — s. nom. sg. f. 'dzierzawczyni': Dōryōnka 'Meyerin' H, Doryōnka C.

**dvōranzka*: pol. rzadkie *dworzanka* 'dworka, dama dworska; gospodyni folwarczna', gł. *dworjanka* 'Hofdame', cz.

dvořanka 'dworzanka; dworka', sle. *dvorjanka* 'Hofdame', sch. *dvòranka* 'posługaczka; dama dworu, dworka', bg. *дворјанка* 'szlachcianka', ros. *дворянка* 'ts.', ukr. *дворјанка* 'ts.', br. *дварјанка* 'ts.'.

döst||düst — adv. 'dośé, dosyć': Tujandüst¹ 'Assez' Pf; Tuijandüst 'Genug' Vand, Tuiandüst Do; Wisso kak² *dêst* 'Alles gnug' H, deest B₁; Döst 'Gnug' H, Dôs B₁; Gang³ *döst* 'Es ist gnug' H; Wisse Döst noliséna⁴ 'Gewiß genung' H, Dôs B₁; Ty gang⁵ *Dêst* 'Es ist gnug' HB₁; *Dêst* 'Gnug' HB₁; Döst 'Satsam' H, Döst B₁; Wisso kak² *dêst* 'Wolstand, da alles gnug ist' H.

**dosti*, a to z **do syti* (obok **do syta*): pol. *dość, dosyć*, kasz. *dosc* 'dośé', shi. *dùšec* 'ts.', dl. *dosé* 'ts.', gl. *dosé* 'ts.', cz. *dosti, dost* 'ts.', sla. *dosť* 'ts.', sle. *dósti* 'ts.', sch. *dòsta*, stare i gwar. *dòsti* 'ts.', scs. por. *syty* f. 'Sättigung', bg. por. *dócma* 'dośé', ros. *dócyть* 'ts.', ukr. *dócyть* 'ts.', br. *dócyть* 'ts.'.

¹ *tü jə düst* ≤ **to je(stz) dosti*. ² *vèsokəg* ≤ **vššaka-jego*. ³ *jə* ≤ **je(stz)*. ⁴ *vise döst nolüzenə* ≤ *(*vise* z niem.) *dosti naloženoje*. ⁵ *tü jə* ≤ **to je(stz)*.

dōb — s. nom. sg. m. 'dąb; drzewo': Dumb 'Un Chene' Pf, Dumb Ec; Tumb 'Un arbre' Pf, Tumb Ec; Dump 'Eichbaum' An; Dumb 'Baum' PS; Dümbe 'Eiche' Bauc; Dumb 'Baum' H; Dümbe 'Eiche' H.

joptě dōb — 'jabłoń': Jopjeedumb 'Apfelbaum' PS.

dōboi||dōbē — nom.-acc. pl. 'dęby; drzewa': Dumbóy 'Eiche, plur.' H; Dumbe 'Eichen' PS.

dōbz* (jablzko dōbz*, zob. s. v. *joptě*), **dōby*: pol. *dąb*, kasz. *dąb* 'dąb', shi. *dōyb* 'ts.', dl. *dub* 'ts.', gl. *dub* 'ts.', cz. *dub* 'ts.', sla. *dub* 'ts.', sle. *dōb* 'ts.', sch. *dūb* 'ts.', scs. *dōbz* 'ts.; drzewo', bg. *дъб* 'dąb', ros. *дуб* 'dąb, dębina', ukr. *дуб* 'ts.', br. *дуб* 'ts.'.

dōbaićə — s. nom. sg. f. 'sad; dąbrowa': Dümbeitza 'Baumgarten' H, Dumbeitza B₁; Dumbeitz 'ein Eichhorst (ein

kleiner Hügel bei Dolgow unweit Wustrow mit Eichenbestand)' HB₁.

**dōbica*: stpol. *dębica* 'dąbrowa, gaj dębowy; dębczak', por. też pol. nazwę miejscową *Dębica*, shi. por. *dąbjičē* 'junger Eichenbestand, Eichenschonung', dl. *dubica* 'die junge kleine Eiche; das Eichenwäldchen, Eichengebüsch', gl. *dubica* 'garbnik dębowy (Eichne Gerberlohe)'.

dōbək — s. nom. sg. m. 'drzewko': Dumbak 'Bäumlein' H, Dumbak C.

**dōbəkz*: pol. *dąbek* 'mały dąb', kasz. *dąbk* 'dąbek', shi. *dōypk* 'ts.', dl. *dubk* 'ts.', cz. *doubek* 'ts.', sch. *dúbak*, gen. *dúpka* 'ts.; stojak', ros. *дыбók* 'dębczak', ukr. *дыбók* 'dąbek'. Deminutivum od *dōb* ≤ **dōbz*.

dōbrónkə — s. nom. sg. f. 'galas, dębiana': Dumbrianka 'Eich-Apple' H.

**dōbrjanzka*: dokładnych odpowiedników z tym znaczeniem brak, por. pol. *dębiana* 'galas', gwar. też 'żołędź', dl. *dubjanika* 'Gallapfel; Eichel, Frucht der Wintereiche', gl. *dubrjenka* 'Eichapfel, Gallapfel', cz. *duběnka* 'ts.', sla. *du-bienka* 'ts.', sle. *dobljica* 'ts.', ros. *дыбінник* 'ts.', ukr. *дыбінка* 'ts.'.

dōpnaićə — s. nom. sg. f. 'chrzcielnica (chrzest?)': Tumbnéizia 'Le Battême' Pf, Tumbnéizia Ec; Tumbnéizia 'Die Tauffe' Vand; Dumpneitzia 'Heilige Tauffe' HB₁; Dumpneicia 'Tauffe' H, Dumpneizia B₁; Sjünt¹ Dumnéizia 'H. Tauffe' HB₁.

Derywat od *dōpo* (zob.) 'chrzest', zapewne poprzez adi. (nie zaświadczone) **dōpně* ≤ *(*dōp-*)*en-zjə*. Sufiks *-aićə* ≤ *-ica. Por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 71.

Co do znaczenia, por. Radłowski, StFPS, III, s. 293, i Polański, RS, XXI, s. 183.

¹ *šōtə* ≤ **svētaja*.

dōpo||dōpə — s. nom. sg. f. 'chrzest; chrzciny': dūmpó 'Kind-taufe, Kindel-Bier' H, dumpó B₂; Dumpaa 'Taufe' PS.

dōpə — acc. sg. 'chrzest; chrzciny': Tumpung 'Taufe' PS; Dumpung 'Kind-taufe' PS.

Z śrdn. *dope* f. 'chrzest', por. *dopen* 'chrzcić'. Nastąpiła tu jakaś kontaminacja z śrdn. czasownikiem *dumpeln* 'zanurzać', por. podobne skojarzenia znaczeniowe w śrdn.: *touf* m. 'zanurzenie, głębia; chrzest; woda chrzcielna', ale *toufe*, *touf* f. tylko 'chrzest, chrzcielnica, woda chrzcielna', chociaż *toufen||töfen* 'zanurzać' i 'chrzcić'. — Zakończenia polab. -o||-ə ≤ *-a, -ə ≤ *-ə.

Rost, s. 67, przyp. 10; Lehr, Zapoż., s. 287, 292, 297; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

Zapożyczone też do luz., por. dl. *dupa* 'chrzest', gł. *dupa* 'ts.'.

dōpəlai — 3. pl. praet. 'ochrzcił': töhr daan dump jalajec¹ 'am andern taige ist Er getauft' Mit.

Z śrdn. *dopen* 'chrzcić', skontaminowanego z *dumpeln* 'zanurzać', por. s. v. *dōpo||dōpə*. — Zakończenie -əlai ≤ *-ali.

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *törē dan dōpəlai-jēg* ≤ **vstorŕjē dnē ... -jēgo*.

draig zob. *draug*.

draizēt zob. *drauzēt*.

dralě — adi. 'prędko, szybko': dralle 'geschwind, geschwind' H; dralle tgaarl¹ 'schneller Kerl' H.

Z śrdn. *dral* 'rund und fest gedreht oder sich drehend, wirbelnd'. Zakończenie -ě ≤ *-əjē.

Rost, s. 115, przyp. 12; Lehr, Zapoż., s. 275; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *čarl* (z niem.).

drametə — s. nom. sg. f. 'fujarka': Drameta 'Schalmey' H. Pożyczka, por. niem. *Drommete* f. 'Trompete', śrdn. *drommete*, *drummete* 'ts.'. — Końcówka -ə ≤ *-a.

Rost, s. 148, przyp. 23; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

draudē — adv. 'niekiedy': Draude 'Bißweilen' H; Draude gang, draude nigang¹ 'Bißweilen ist es; Bißweilen nicht' H.

**drugdy*: stpol. i pol. gwar. *drugdy* 'czasem, niekiedy', gł. *druhdy* 'ts.', cz. *druhdy* 'ts.', śle. por. *drūgda* 'sonst, anderemale', *drūgdi* 'anderswo', sch. por. *drūgda* 'alias; interdum; olim'.

Lorentz, ZfslPh, III, s. 315. — Rost (s. 27, przyp. 9) niesłusznie uważa za pożyczkę.

¹ *draudē ja, draudē ni-ja* ≤ **drugdy je(stə), drugdy ne je(stə)*.

draug (||**draig*) — adi. nom. sg. m. 'inny, drugi, jeden'.

draug draugau 'jeden drugiemu': draug draugâf draust¹ 'Einer dem andern helfen' H, Drauk Draugâf B₁; Drauk Draugâf 'Einer dem andern' HB₁.

draug gegen draugə 'jeden przeciw drugiemu, jeden na drugiego': bere² draug gegen draugga 'Gegen einander heulen' H, draugg B₁.

draugəg — gen. sg. m. 'drugiego': Gadân slyôt³ drauggak 'Einer nach dem andern' H.

draugau — dat. sg. m. 'drugiemu, innemu': Drauggâf⁴ 'Einander (invicem)' H, Draugâf B₁; Gegen⁵ Drauggâf 'Gegen einander' H.

draugə — nom. sg. m. 'inna, druga, ubiegła': draugga niddélia⁶ 'Die ander Woche' H; draugga⁷ 'Der Ander' H, draúgga B₁.

draudə — nom.-acc. sg. n. 'inne, drugie, ubiegłe': Wad-reutla jüdū⁸ 'Il y a un an' Pf; Wad-reutla jüdū⁸ 'Vor einem Jahr' Vand; wa drauga lgotí⁸ 'Im anderen Jahre' H, draugâ B₁.

drauzē — nom. pl. m. 'drudzy, inni': Drautse 'Etliche' H, Draudse B₁.

draudə — acc. pl. m. (w funkeji nom. pl.) 'drudzy, inni': Mohm johss wlassa, tidje mohm tock kack drauje läudey⁹ 'Habe ich Hare, so habe ich so wie andere Leute' PS.

draudēx — gen. pl. 'drugich, innych': Gegen⁵ Drauggik 'Gegen einander' HB₁.

drauzēx gen. pl. m. 'drugich, innych': Toy nemas mēt drautsig bütgiw likoam mane¹⁰ 'Du solt nicht haben andere Götter neben mir' H, drautsich B₁B₂C.

**drugz*, **drugz drugu*, **drugz* (gegen z niem.) *druga*, **drugajego*, **drugu*, **drugaja*, **drugoje*, **družiji*, **drugyjē*, **drugyjixz*, **druž-ijixz* zam. **drugyjixz* pod wpływem nom. pl. m. *drauzē* (por. Schleicher, s. 258; Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 202): pol. *drug* 'wtóry; inny', stpol. *drug* 'człowiek życzliwy, przyjaciel', kasz. *dreżi* 'drugi', sli. *drāfi* 'drugi', *drāx* 'Namensbruder', dl. *drug* 'inny; drugi', stare *drug* 'przyjaciel; towarzysz', gl. *druhi* 'inny; drugi', stare *druh* 'przyjaciel, towarzysz', cz. *druhý* 'drugi', *druh* 'druh, towarzysz, kolega', sła. *druhý* 'drugi, inny', *druh* 'przyjaciel', sle. *drūg* 'inny; drugi', *drūg* 'towarzysz, kolega', sch. *drūg* 'towarzysz, kolega; małżonek', *drūgi* 'drugi, inny, wtóry; odmienny', scs. *drugz* 'przyjaciel; inny, drugi', bg. *ðpyz* 'drugi, inny', ros. *ðpyz* 'przyjaciel, druh', *ðpyzōū* 'inny, drugi', ukr. *ðpyz* 'przyjaciel', *ðpyzuū* 'drugi, inny', br. *ðpyz* 'przyjaciel', *ðpyzi* 'drugi'.

Pierwotnie **drugz* był rzeczownikiem; przymiotnik o znaczeniu 'inny, drugi' rozwinął się najpierw w zwrotach powszechnych w słow. *drugz druga*, *drugz drugu* 'jeden drugiego', 'jeden drugiemu', por. Meillet, RS, II, s. 64; Sławski, Słownik et., I, s. 169. — O formie dat. sg. *draugau* por. Vaillant, RES, XII, s. 232—234 i Polański, LP, VI, s. 156—166; inaczej o niej Schleicher, s. 113, w. 4. — O oboczności fonetycznej *au||ai* por. s. v. *drauzēt*.

¹ *drauzēt* ≤ **družiti*. ² *börē* ≤ **borje(tz)*. ³ *jadān s'od* ≤ **jedzōz s'lēdz*. ⁴ Wyrwane zapewne ze zwrotu *draug draugau*. ⁵ *gegen* (z niem.). ⁶ *nidelə* ≤ **nedēlja*. ⁷ *draugz*: wyr-

wane zapewne z wyrażenia *draugz nidelə*. ⁸ *vā draudə lotū* ≤ **vz drugoje lēto*. ⁹ *mom joz vlāsai, tūdē mom tok kək draudə laudai* ≤ **jəmam jazz volsy, togý jəmam tako kako drugyjē ljūdi*. ¹⁰ *tāi ne-məs met drauzēx būd'ūv likām mane* ≤ **ty ne-jəmaš jəmēti drugyjixz bogovz* (lik- z niem.)-zmē mēnē.

*drauzēt||*draizēt* — inf. 'pomagać': draug draugâf¹ draust 'Einer dem andern helfen' H; Draust 'Helffen' H.

drauz(ē) (|| *draiz*) *büg* — imperat. 3. sg. 'niech Bóg pomaga (pozdrowienie polab.)': Treis büc 'Dieu Vous benisse; Bon jour' Pf; Treüs büc 'Bon soir' Pf, Treis Ec; Dreis bück 'Guten Tag' Vand; Trois buk 'Guten Tag' Vand, Freisbück¹ Do; Treise büc 'Gott helfe euch' Vand, Freisbück¹ Do; Treise Büg 'Gott helfe euch' Bauc; Drause Büg, oder Dreise Büg 'Gott helfe euch' H; Drause buk 'Gott helfe euch' HB₁.

**družiti*, **druž* (*bogz*): stpol. *družýc* 'družbować', pol. gwar. por. *družýc się* 'przyjaźnić się', dl. *družýs* 'družbować', gl. *družic* 'gesellen; Gesellschaft leisten', cz. por. *družiti se* 'przyłączać się, przystawać do kogoś', sła. *družiti* 'łączyć', sle. *drúžiti* 'gesellen, vereinigen, verbinden', sch. por. *drúžiti se* 'obcować, przestawać, zadawać się z kimś', bg. *ðpyzicá* 'przyjaźnić się, zaprzyjaźniać się', ros. *ðpyzicúmb* 'przyjaźnić się, zaprzyjaźniać się', ukr. *ðpyzicúmu* 'ts.; żenić'.

Punktem wyjściowym dla znaczenia polab. było zapewne 'przyjaźnić się' ⇒ 'sprzyjać', a to ⇒ 'pomagać'.

O oboczności fonetycznej *au||ai* ≤ **u* por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 49—50; Polański, LP, VI, s. 161—163.

¹ Błąd zam. *Treisbück* = *draiz büg*.

drāvenə — adi. 'drewniane': Drawéna 'Hölzern' H, Drawena C; drawena 'holtzern' HC.

**drāven-(oje?)*: sle. *drvēn* 'hölzern', sch. *drven||drven* 'drzewny, drewniany', por. też z innym sufiksem pol. gwar. *drewiany* 'drewniany', stecz. *drvěný* 'ts.', ros. *дровяной* 'к дровам относящийся', br. *ðrivyńy* 'ts.', ukr. *ðrov'janij* 'drzewny'.

drāvā — s. nom.-acc. pl. 'drwa': Trówa 'Du bois' Pf; Drafa 'Holtz' An; Trowa 'Holtz' Vand; drawe resam¹ 'Holz sägen' PS; drawe zetzam² 'Holz hauen' PS, Drave O; Drawa 'Holtz' Bauc; Drawa, Drowa 'Holz' H, Drāwa B₁, Drāwa B₂, drówa B₂; Stepia³ drawa 'Holz spalten' H, drāwa B₁; Greip⁴ Drawa 'Holz-Hauften' H, Drāwa B₁, Greipdrawa C.

drāv — gen. pl. partit. 'drew': Draw 'Holtz' PS; draw wiest⁵ 'Holtz fahren' PS.

**drāva*, **drāvā*: pol. *drwa* 'drzewo rąbane, szczególnie na opał', kasz. *dréwa* 'drwa', cz. *drvo* 'szczapa', sl. *drvo* 'Holzscheit, Prügel', pl. *drva* 'Brennholz', sch. *drva* 'drwa (na opał)', scs. *drāva* 'Holz', ros. *дрова* 'drwa, drewno', ukr. *дрова* 'ts.', br. por. *drówa* 'ts.'.

Forma gen. pl. nie jest pewna: PS mógł wygłosowej samogłoski -ə w pisowni nie oznaczyć, co się u niego nieraz zdarza.

¹ *rezam* ← **rēzam* zam. **rēžq*. ² *secq* ← **sēčq*. ³ *stepā* ← **ščēpaje*(tā). ⁴ *graiip* (pożyczka, zob. s. v.). ⁵ *vist* ← **veztī*.

drāvnū — s. nom. sg. n. 'drewno, polano': Draweneū 'Une buche' Pf; Drawnī, Drawney 'Stücke Holz' H, Drawenī, Drawenōy B₁, Drawnāy C; Drawenū 'Klotz' H, Drawnū BC.

**drāvnō*: pol. *drewno* 'kawał drzewa, polano; warstwa drzewa między korą a rdzeniem', sl. *drēvnō* 'Holz', dl. *drōwno* || *drēwno* 'Baum; Holzstamm, Stück Holz; Balken', gl. *drjewno* 'bestimmtes Stück Holz, Zimmerstück', stcz. por. *drevnū* 'Holz-', ros. por. *дровну* 'sanie wiejskie'.

Rost niesłusznie zapisy na -eū, -ey itp. uważał za formy gen. sg. na *-u, ponieważ neutra w gen. sg. nie mają takiej końcówki, a w zabytkach połab. pisownia -eu, -uy itp. oznacza nieraz ū ← *o, por. Polański, Polabica, I, s. 126—127.

drāžē — 3. sg. praes. 'drży, trzęsie się': Trase 'Beben. Wenn ein Mensch bey anstoßendem Fieber bebet' H.

**drāžē* zam. **drāžiti* (por. Lehr-Splawinski, Gram. poł., s. 210—213) do **drāžati*: pol. *drzeć*, *drży* 'trząść się, dygotać',

kasz. *dréžec*, *dréžq* 'drzeć', sl. *drāžec*, *drāžā* 'ts.', dl. *držas* || *džas*, *d(r)žu* || *d(r)žym* 'zittern, beben', gl. *ržec* 'ts.', stcz. *držeti* || *drēžeti* 'ts.', sl. por. *držati* 'ts.', ros. *дрожать* 'drzeć, trząść się', ukr. *дрожати* 'ts.', br. *дрожать* 'ts.'.

dremēs — 2. sg. praes. 'śniesz, marzysz we śnie': Tréemesch 'Qu'avez Vous songé' Pf.

**dremjēs* do **dremati*: pol. *drzemać* 'być w półśnie, spać lekko', kasz. *drēmāc* 'ts.', sl. *drēmāc* 'schlummern', dl. *drēmaš* 'schlummern, träumen', gl. *drēmāc* 'schlummern', cz. *drīmati* 'drzemać', sl. *driemat* 'ts.', sl. *drēmati* 'kleine Augen machen; daran sein anzuschlafen, schlummern', sch. *drijemati* 'drzemać', scs. por. *drēmanije* 'das Schlummern', bg. *дрема* 'drzemie', ros. *дремать* 'drzemać', ukr. *дримати* 'ts.', br. *драмать* 'ts.'.

dren — s. nom. sg. m. 'cierń (ciernie?)': Noh tühe wungss mühse hist drehn rühst¹ 'Auf Deinem bart kann noch Dorn wachsen' PS; Drēn 'Dorn' H, dreēn B₁.

drenē — coll. 'ciernie': seidee lumang tsoorne dreine² 'die juden brachen Dornen streuche' Mit.

**dernz*, **dernije*: pol. gwar. *drzon*, *drzón* 'ciernie', kasz. *držon* || *drēžon* 'ts.', sl. *držon* 'Dorn, Dornstrauch; der einzelne Dorn', gl. *drēn* 'deren (Cornus Mas.)', cz. *drīn* 'ts.', sl. *driēn* 'ts.', (-ñ wtórne zam. -n) 'ts.', sl. *drēn* 'ts.', sch. *drījen* 'ts.', bg. *дрян* 'ts.', ros. *дрян*, gwar. też *dēpen* 'ts.', ukr. *дрян* 'ts.'.

Nie jest pewne, czy połab. *dren* oznaczał 'cierń (pojedynczy)' czy też coll. 'ciernie', czy wreszcie jedno i drugie, por. znaczenie wyrazu sl.

¹ *no tūi vōs müžē jist dren rüst* ← **na tvoje vōs može(tā) ješče dernz orstī*. ² *zaiide lumq corna drenē* ← **židē lomē(tā) drīnoje dernije*.

drenüvot(ě) — adi. nom. sg. m. 'cierniowy, ciernisty': Dreniwôt 'Dornicht' H, Dreniwôt BB₂C, Dreniwôt B₁.

drenüvotō — acc. sg. f. 'cierniowa, ciernista': Plötüs Wasang drenü Wottong rösgung¹ 'Pilatus nahm eine Dornen ruthe' Mit.

**dernovatō(jb)*, **dernovatōjō*: shi. *dröynovātī* 'dornicht', por. też cz. *drīnovité* 'rodzina roślin Cornaceae'.

Derywat od *dren* ← **dernō* (zob. s. v. *dren*) z suf. -ov-at-.

¹ *Plötüs vāzq drenüvotō rōzgō* ← ...**vāzq dernovatōjō orzqō*.

Drevës — n. propr. 'Andrzej': Drewes 'Andreas' H, Dréwis B₁.

Z śrdn. *Dréwes* 'Andrzej'. Rost, s. 88, przyp. 36; Lehr, Zapoż., s. 284, 307.

dristē — adi. nom. sg. m. 'odważny, mężny': Trüste 'Muthig' H, Trüste B₁.

Z śrdn. *drīst* 'dzielny, mężny, odważny'. Zakończenie połab. -ē ← *-ōjb.

Rost, s. 138, przyp. 13; Lehr, Zapoż., s. 286, 291, 300; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

drivenō — adi. 'drewniane': Driwena 'Hölzern' HB₁; driwena 'holtzern' HC.

**derven-(oje?)*: sle. *drēven* 'hölzern; holzicht', sch. stare i gwar. *drēven*||*driven* 'ligneus, arboreus', por. też z innymi sufiksami pol. *drzewny*, *drzewiany*, kasz. *drēvjany* 'drzewiany', shi. *drēvjant* 'hölzern', dł. *drōvjany* 'ts.', gł. *drjewjany* 'ts.', cz. *drěvĕný* 'drzewny, drewniany', śla. *dreveny* 'ts.', scs. *drěvĕnō* 'hölzern, auf das Holz bezüglich', *drěvĕnō* 'hölzern, des Holzes', ros. *древянный* 'drewniany, drzewny', ukr. *древний* 'drzewny', *древ'яний* 'drewniany'.

drizal — s. nom. sg. m. 'pas do przepasywania czy podciągania odzieży': Drisal 'Schürzband' H.

Lorentz, ZfslPh, III, s. 315, wyprowadza z **deržalb*, co uważa za oboczną postać apofoniczną rdzenia **držati* (**držati*, zob. s. v. *diržēt*). Z innym wokalizmem por. cz. *držel* 'Haltkette'. — Inaczej Rost, s. 52, przyp. 15. Niepewne.

dröd'ě (*drögē?*) — adi. nom. sg. m. 'suchy': Dröge viúder¹ 'Le Vent du Midi' Pf.

Z śrdn. *dröge* (||*druge*) 'suchy'. Zakończenie połab. -ē ← *-ōjb.

Lehr, Zapoż., s. 278; Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

¹ *úotēr* ← **vētrō*.

drüvō — s. nom. sg. f. 'winogrono': Driwā 'Traube' H, Drywa B₁.

Z śrdn. *drúve* f. 'Traube'. Końcówka połab. -ō ← *-a. Rost, s. 161, przyp. 31; Lehr, Zapoż., s. 288; Polański, Morfologia zapożyczeń, § 22.

dudajō (*dudejō?*) — s. nom. sg. f. 'Dudey': Dudeya 'Dudey (ein Spielwerck der Schäfer)' H.

Z dn. *dūdey* 'Dudelsackpfeife' (wyraz nowszy, pojawiający się dopiero w XVI—XVII w.). Szydłowska-Ceglowa (listownie).

dud'ě zob. *dāud'ě*.

duldiž'ě — adi. nom. sg. m. 'cierpliwy': Duldiche 'Geduldig' H, Duldiche C.

Z śrdn. *duldich* 'cierpliwy'. Zakończenie połab. -ē ← *-ōjb. Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dumpnaičō zob. *dōpnaičō*.

dumpo||*dumpō* zob. *dōpo*||*dōpō*.

dumpōlai zob. *dōpōlai*.

duznaicē — nom. pl. 'dłużnicy, winowajcy': noos dü Soneitz¹ Buchh.

**dľžnici* do **dľžnikō*: pol. *dlużnik*, kasz. *dleżnik* 'dłużnik', shi. *dlāžnik* 'ts.', dł. *dlużnik* 'ts.', gł. *dołžnik* 'ts.',

cz. *dlužnik* 'ts.', śl. *dlžnik* 'ts.', śl. *dołžnik* 'ts.', sch. *dùžnik* 'ts.', scs. *dlžnik* 'ts.', bg. *должник* 'ts.', ros. *должник* 'ts.', ukr. *довжник* 'ts.', br. *dažnik* 'ts.'

Koblischke, Sl, II, s. 289.

¹ *nosě duznaicě* = **naši* ...

dü — praep. 'do': Di, Dü 'Biß' H, Dy B₁.

**do*: pol. *do*, kasz. *do* 'do', sh. *du||de* 'ts.', dl. *do* 'ts.', gl. *do* 'ts.', cz. *do* 'ts.', śl. *do* 'ts.', śl. *dò* 'bis zu; an; gegen', sch. *do* 'do; oprócz, z wyjątkiem', scs. *do* 'do', bg. *do* 'do; obok', ros. *do* 'do; przed', ukr. *do* 'ts.', br. *da* 'ts.'

dübler — s. nom. sg. m. 'rodzaj pieniądza (monety)': Dibbler 'Ditgen. Von dibble, doppelt, weil ein Ditchen 2. 3. macht' H.

Co do znaczenia podanego przez H por. prus.-niem. *Dittchen, Dittke(n)* 'Silbergroschen, jetzt das Zahnpfennigstück', pol. gwar. *dytek*, pl. *dytki* 'moneta zawierająca 6 groszy'. — Co do etymologii samego *dübler*, to rację ma chyba Hennig, który go wywodzi od adi. *düblē* 'podwójny' (zob. s. v.).

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

düblē||dübbelt — adi. 'podwójny': dibble 'doppelt' H; Dibbelt 'Doppelt' H, Dibble BB₁.

Z śrdn. *dubbel||dobbelt||dubbelt* 'doppelt, zwiefach', por. też lünebur. *dubb'lt* 'ts.', w złożeniach *dubb'l*. Zakończenie połab. -ē w *düblē* = *-zjō.

Polański, Morfologia zapożyczeń, słownik s. v.

dübre — adv. 'dobrze': Eydeissa¹ Dibbrē 'Gehabe dich wol' H, Dibbrē B₁B₁, Dibbre C; Ssapōl jay² dibbrē 'Habt ihr wol geschlafen' H, Dibbrē B₁, dibbre C; Dibre 'Wohl' HB₁.

**dobrē*: pol. *dobrze*, kasz. *dobře*, sh. *düebřä*, dl. stare *dobře*, cz. *dobře*, śl. *dobre*, scs. *dobrě*, bg. *добре*, ukr. *добре*. Derywat od **dobrz* (zob. s. v. *dübrē*).

¹ *aidai-sə* = **idi sē*. ² *sāpol jai* = **səpalz* (*jai* z dn.).

dübrē — adi. nom. sg. m. 'dobry; szczęśliwy; piękny, ładny': Dübretchäl¹ 'Heureux' Pf; Dipber Kiōt² 'Viole, schöne Bluhme' Bauc; Dibbre Lick³ 'Glückselig, d. i. gut Glück' H; Dibber 'Gut' H, Dībber B₁; dibber 'Köstlich' H; Wiltge⁴ dibbra 'Sehr köstlich' H; Dibbre Rōd⁵ 'Guter Rath' H; Dibber Kyōt² 'Viole, d. i. schöne Blume' H; Dibber tgār⁶ 'Wacker Kerl' H; Dibber 'Wacker' H.

dübrē dan 'dzień dobry': Dubere dân 'Guthen Tag' An; Dibber Daan 'Guten Tag' Bauc; Dibbre dân 'Guten Tag' H, Dibber A, Dībber B₁.

dübrē vicer 'dobry wieczór': Dibbre Wjtzeer 'Guten Abendt' Bauc; Dibber witzör 'Guten Abend' H, Dibbre AC.

dübrā — nom. sg. f. 'dobra; szczęśliwa; piękna, ładna': Dobora Dēefka⁷ 'Une jolie fille' Pf, Dóbora Ec; Dübra-sēna⁸ 'Heureuse' Pf; Dufera Defka⁷ 'Wacker Mädgen' An; Diebbra sehna⁹ 'gutte Frau' PS; Dibbra Deffca⁷ 'gutte Medgen' PS, dibbra O; Dibbra Sena⁹ 'Gute Frau' H; Dibbre glawa¹⁰ 'Ein guter Kopff, ein gutes ingenium' H, Dībber B₁; Dobbra Dēwka⁷ 'Schön Mädchen' HA.

dübrā nüc 'dobranoc': Dibbre Nüz 'Gute Nacht' Bauc; Dibbre Nütz 'Gute Nacht' HA.

dübrō — acc. sg. f. 'dobrą': wan mo¹¹ dibbrung glawung¹² 'Er hat einen guten Kopff' H.

dübrā — nom. sg. n. 'dobre': Dépra Wédru¹³ 'Le soleil' Pf; Dōbra peywō ou dübra peywō¹⁴ 'La bierre est bonne' Ec; Dōpra Pōglū¹⁵ 'Une Province' Pf, Dōbra Ec; Dübra paiwō¹⁴ 'La bierre est bonne' Pf, Dübra Ec; dōbra wédru¹³ 'Il fait beau' Pf, Dōbra Ec; dibbra pützeiwōna¹⁶ 'gut ruhen' H, Dibbra B₁; tü peiwō gang dibbra¹⁷ 'Das Bier ist gut' H; Dibbre tgolī¹⁸ 'Handwerck, quasi, gute Arbeit' H; Dibbra weina¹⁹ 'Guter Wein' H.

dübrā jautrü 'dobre rano (pozdrowienie połab.)': Dibber jautrij 'Guten Morgen' Bauc; dibbra jautri 'Guten Morgen' H, dibbre ABB₁.

nadēbresā — superl. 'najlepsze': Nadebrēssa 'Beste, Allerbeste' H, Nadebreessa B₁.

*dobrzjē, *dobrzjē dñt, *dobrzjē večerz, *dobraja, *dobraja noktē, *dobroje, *dobroje jutro, *najdobrējšeje: pol. *dobry* 'bonus', kasz. *dobri* 'ts.', shi. *dəbrī* 'ts.', dl. *dobry* 'ts.', gl. *dobry* 'ts.', cz. *dobrý* 'ts.', sla. *dobrý* 'ts.', sle. *dóber* 'ts.', sch. *dōbar*, *dōbrī* 'ts.', scs. *dobrz* 'gut, tüchtig, schön', bg. *dobro* 'dobry', ros. *добрый*, 'ts.', ukr. *добрий* 'ts.', br. *dobry* 'ts.'.

O zapisach z opuszczonym -ē w wygłosie dla nom. sg. m. zob. Polański, Polabica, I, s. 119—121.

¹ *dübrē* *čarl* (*čarl* z niem.). ² *kot* ← **kvētz*. ³ *lūk* (z niem.). ⁴ *villē* ← **veliko* (adv.). ⁵ *rod* (z niem.). ⁶ *čarl* (por. wyż. przyp. 1). ⁷ *defkē* ← **děvka*. ⁸ *dübrē zena* ← *... *žena*. ⁹ *zena* (por. wyż. przyp. 8). ¹⁰ *glāvō* ← **golva*. ¹¹ *vān mo* ← **onz ma*. ¹² *glāvō* ← **golvo*. ¹³ *vedrū* ← **vedro*. ¹⁴ *paivo* ← **piva* (gen. partit.) ¹⁵ *pūli* ← **polje*. ¹⁶ *pūcaj-vonē* ← **počivanyje*. ¹⁷ *tū paivo ja dübrē* ← **to piva je(stz) dobroje*. ¹⁸ *d'olū* ← **dělo*. ¹⁹ *vainō* ← **vina* (gen. partit.).

dübrü — adv. (?) 'dobrze (?)': *Dibrü junc Kadigniúgne* ¹ 'Je suis votre serviteur' Pf.

**dobro*: pol. *dobro* 'pożytek, korzyść', kasz. *dobro* 'posiadłość ziemiska, dobra', shi. *dəbrē* 'ts.', dl. stare *dobro* 'das Erbe', gl. *dobro* adv. 'dobrze', cz. *dobro* 'dobro', sla. *dobro* 'ts.', sle. *dóbrō* 'das Gut', sch. *dōbro* adv. 'dobrze', scs. *dobro* adv. 'ts.', bg. *dobro* 'dobro', ukr. *добро* 'ts.', 'pożytek; majątek', br. *dobro* 'dobro'.

¹ *dübrü ja kã diñoñē* ← *... *je(stz) kã* (*diñ-* z niem.)-*anyju*.

düjë — 3. sg. praes. 'doi': *düe* 'Melcken' H, *düe* B₁.

düjacē — pte. praes. act. 'dojacy; dojeniowy, służący do dojenia': *Düangse Wumberak* ¹ 'Melek-Eimer' H.

**doje* zam. **dojitz* (por. Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 212), **dojetjē* do **dojiti*: pol. *doić*, *doi*, kasz. *dojic*, *doja* 'doić', shi. *dəjic*, *dəja* 'ts.; doić się, dawać mleko', dl. *dojs*, *dojm* 'ts.', gl. *dejić* 'doić', cz. *dojiti* 'doić', sla. *dojitl* 'ts.; doić się', sle. *dojiti* 'karmić piersią; dawać mleko, doić się',

sch. *dōjiti*, *dōjim* 'ts.; ssać; doić', scs. *dojiti* 'karmić piersią', bg. *doj* 'doje; karmić piersią', ros. *дой* 'doić', ukr. *дої* 'ts.', br. *doj* 'ts.'.

¹ *vōbōrak* ← **vōborakz*.

düjocē — num. 'dwojaki': *Dyōtse* 'Zweyerley' H, *Djōtse* B.

**dzvojačjē*, albo może raczej **dzvojaci* pl. od **dzvojakz*, por. pol. *dwojaki*, kasz. *dwajaci* 'dwojaki', shi. *dvojāhī* 'zweifach', dl. *dwójaki* 'zweierlei, zweifach, doppelt', *dwójacny* 'zweischüurig, zweiseitig, zweifältig; zweideutig', gl. *dwojaki* 'zweierlei, zweifach', *dwojačny* 'doppelt', cz. *dvojaký* 'dwojaki; nieszczery, dwulicowy', sla. *dvojaký* 'ts.', sle. *dvojá-čen* 'zwitterhaft, doppelartig', sch. *dvōjāk* 'dwojaki', bg. *двојак* 'ts.', ros. *двојак* 'ts.', ukr. *двојак* 'ts.', br. *dojaki* 'ts.'.

Rost, s. 173, przyp. 11; Lehr-Splawinski, Gram. pol., s. 206. Inaczej, błędnie, Schleicher, s. 196, w. 18.

dūm — s. nom.-acc. sg. m. 'dom (posiadłość?)': *wassidīm* ¹ 'In seinem Eigenthum' H, *wassidým* B₁; *Sidīm* ² 'Eigenthum (peculium)' HB; *Wassidým* ³ 'Erbe, Eigentum' HB₁.

**domz*: pol. *dom*, kasz. *dōm* 'dom; sień', shi. *dōym* 'Haus; Hausflur', dl. *dom* 'Haus; Heimat', gl. *dom* 'ts.', cz. *dům* 'ts.', sla. *dom* 'ts.', sle. *dōm* 'Heim, Heimstätte', sch. *dōm* 'ród, rodzina; mieszkanie; dom', scs. *domz* 'Haus', bg. *dom* 'dom; rodzina', ros. *дом* 'dom', ukr. *дом* 'ts.', br. *dom* 'ts.'.

Lehr-Splawinski, SO, VIII, s. 222; inaczej zapisy H interpretują Rost (s. 103, przyp. 18 i sl.) oraz Brückner, ZfslPh, VII, s. 42.

¹ *vā sūj dūm* ← **vz svojē domz*. ² *sūj dūm* ← **svojē domz*.

Dūmas — n. propr. 'Tomasz': *Dūmass* 'Tomß Tag' PS; *Dimas* 'Thomas' H, *Dýmas* B₁.

Z śrdn. *Domas* 'Tomasz'. Por. też w gl. *Domaš*. Lehr, Zapoż., s. 294, 302.

dümo — adv. 'do domu': Sehna heid¹ *dümo* 'Frau gehe nach Hause' PS.

**doma*: pol. gwar. *doma* 'w domu', kasz. *doma* 'ts.', shi. *düemä* 'ts.', dl. *doma* 'ts.', gl. *doma* 'ts.', cz. *doma* 'ts.', sła. *doma* 'ts.', sle. *domā* 'ts.', sch. *dōma* 'ts.'; do domu', scs. *doma* 'w domu', bg. *domā* 'ts.', ros. *dōma* 'ts.', ukr. *dōma* 'ts.', br. *dōma* 'ts.'.

Pierwotnie **doma* (loc. sg. od **domz*) znaczyło tylko 'w domu'. Podobną zmianę znaczeniową jak połab. wykazuje też sch., gdzie *dōma* obok 'w domu' znaczy też 'do domu'. Por. *düm*.

¹ *zena aid* ≤ **žena*, *idi*.

düpaite — ptc. praet. pass. 'pijany, upity': Dypéyte 'Durchbringer, Verschwender' HB₁; Dipeite, Dipeite ligger¹ 'Versoffen; wird gesagt von einem, der das Seinige so durchgebracht, daß er fast kein Kleid mehr am Leibe hat, und darum ganz zerrißen gehet' H.

**dopitzj*: dokładnych odpowiedników w tym znaczeniu brak, por. pol. *upity* 'pijany', shi. *vupjiti* 'ts.'. — Ptc. praet. pass. od **dopiti*, por. pol. *dopić*, kasz. *dopić* 'dopić', dl. *dopis se* 'sich vollends, satt trinken', gl. *dopić so* 'ts.', cz. *dopiti* 'dopić', sła. *dopit* 'ts.', sch. gwar. *dōpiti* 'skończyć picie, wypić', ros. *domúm* 'dopić', br. *daníu* 'ts.'.

¹ *lüder* (z niem.).

düst zob. *döst*.

dütüncët — inf. 'dokończyć': Dütgînzet 'Vollenden' H, Dietjîntzet B, Dýtgînzett B₁, Dietgînzet B₂C.

**dokončiti*: pol. *dokończyć*, kasz. *dokončec* 'dokończyć', shi. *dokè-inčic* 'beendigen', dl. *dokončys* 'ts.', gl. *dokónčic* 'ts.', cz. *dokončiti* 'dokończyć, wykończyć', sła. *dokončit* 'ts.', sle. por. *dokončati* 'beendigen', sch. por. *dokónčati* 'skończyć, dokończyć; postanowić', scs. por. *dokončati*

'beenden', ros. *докончить* 'dokończyć', ukr. *докінчити* 'ts.', br. *дакончыць* 'ts.'.

Derywat od nie zaświadczonego **tüncët* ≤ **končiti*, a to od **končь*, por. s. v. *tünac*.

düzaidat — inf. 'oczekiwać': Tiseidat 'Warten, Harren' H, Tyseydat B₁, Tyseidat B₂, Tyseidet C.

**dožidati*: ros. *дождать* 'oczekiwać', ukr. *дожидати* 'ts.', por. też scs. *dožidati*, *dožido* || *dožido* 'ausharren, warten', shi. *dūēždac* 'warten', stcz. *doždati* 'dočkati'.

dvaignōt — inf. 'dźwignąć, podnieść': Tweiggenunt 'Heben, aufheben' H, Tweiggenunt BB₁B₂.

dvaignē — 3. sg. praes. 'dźwignie': Tweiggen 'Aufheben' HB₁.

dvaizē — 3. sg. praes. 'dźwiga': Dweyse 'bähret' PS.

**dvignōti*, **dvigne(tz)*, **dviže(tz)*: pol. *dźwignąć* 'podnieść', kasz. *dvignac* 'dźwignąć', shi. *dvjžnōuc* 'emporheben', dl. por. *zwignuś* (≤ **vzdvignōti*) 'aufheben, heben', gl. por. *zběhnyć* (zam. **vzdvignōti*) 'ts.', cz. *zdvihnouti* (≤ **vzdvignōti*) 'dźwignąć, podnieść', sła. por. *zdvihnūt* 'ts.', sle. *dvigniti* 'heben', sch. *dīgnuti* 'dźwignąć, podnieść', scs. *dvignōti* 'bewegen, heben, erregen', bg. *dúzam* || *odúzam* 'podnoszę', ros. *двигнуть* 'poruszyć, posunąć', ukr. *двигнути* 'ts.'.

dvar — s. nom. sg. f. 'drzwi': Dwar 'Thür' An.

dvarai — nom.-acc. pl. 'drzwi': Dwarrey 'Thür' PS; Twaráy 'Flügel, am Thore' H, Dwaráy B₁, Twaray C; Wisena¹ twaray 'Haus-Thüre' H, twaray BB₂C; Waráy 'Thüre' H, Dwaráy BB₂C, Dowráy B₁.

**dvьrь*, **dvьri*: pol. *drzwi*, gwar. też *dźwierze*, kasz. *dvjeře* 'drzwi', shi. *dvjěřä* 'ts.', dl. stare *drwi* 'ts.', gl. *durje* 'ts.', cz. *dveře* 'ts.', sła. *dvere* 'ts.', sle. *dúri* || *dvéri* 'ts.', sch. por. *dvéri* 'wrota, podwoje', scs. *dvьrь* 'drzwi', ros. *дверь* f. sg. i *дверу* pl. 'ts.', ukr. *двері* 'ts.', br. *dzvėpy* 'ts.'.

¹ *vizna* ≤ **vežnyjě*.

dvarnaice — s. nom. sg. f. 'izba, pokój': Dwarneizia 'Une poile' Pf, Dwarneizia Ec; Dwarneiz 'Stube' An; Dwarneizia 'Die Stube' Vand, Dwarneithia Do; Twarneicia 'Stube' H, Twärneicia BC, Twärneitzia B₁, Twärneicia B₂.

vā dvarnaice — loc. sg. 'w izbie': wan jinnah dwarneitz¹ 'In euer Stube' PS, Dvarneitz O.

**dvarnica*, **vz dvarnici*: derywat od niezaświadczonego **dvarně* ← **dvarnъ* (a to od *dvar* ← **dvarь*, zob. s. v.), por. cz. *dveřní* 'drzwiowy', sła. *dverný* 'ts.'. Pod względem słowotwórczym dokładnie połab. wyrazowi odpowiadają (ale z odmiennym znaczeniem): sła. *durnica* || *dvērnica* 'Türflügel', scs. *dvarnica* 'Türhüterin, Pforterin'.

Schleicher, s. 131, w. 21; Lehr-Splawinski, Gram. poł., s. 58; Polański, Polabica, I, s. 128—129. Inaczej, ale nieśluszenie, Rost (sł.); Brückner, ZfslPh, VI, s. 520.

¹ *vā nina dvarnaice* ← **vz* ... (co do *nina* zob. s. v. *jai*).

dvenadist || *dvenacti* || *dvenocte* || *dvenacte* — num. 'dwanaście': Dwenatist 'Zwölff' H, Dwena dist B₁, Dwenadist B₂; Twenatstü 'Zwölffe' Vand, Tawenotstü Do; Dwenotste 'Zwölff' H, Dwe notste B₁; Twenatsté 'Douze' Pf, Twenazté Ec.

**dzvě-na-desęte*: ros. *двенадцать*, por. też **dzva-na-desęte*: pol. *dwanaście*, kasz. *dwanósce*, sli. *dvanāyscā*, dł. *dwanaséo*, gł. *dwanace*, cz. *dvanáct*, sła. *dvanást*, sła. *dvanájst*, sch. *dvanāest*, scs. *dzva-na-desęte*, bg. *дванádecem* || *дванáycem*, ukr. *дванáдцять*, br. *дванáцццъ*.

Polański, Polabica, I, s. 110—111; nieco inaczej Lehr-Splawinski, SO, VI, s. 17—19; Gram. poł., s. 203 i nast.

D

d'aimně — s. nom. sg. n. 'gumno, obejście gospodarskie, zabudowania gospodarskie': Geim 'Hoff' An; jäum 'Hoff' PS; Tgeimene 'Güter' H, Tjéimene B, Dgéymene B₁; Tgeimene

'Hoff' H, Tjéimene B, Dgeimne B₁, Tgéimene B₂, Tyéimene B₂, Tgeimene, Tyeimene C.

**gumno*: pol. *gumno* 'podwórze gospodarskie, zabudowania; klepisko; stodoła', dł. *gumno* 'Garten, bes. Obstgarten, Graspark hinter der Scheune', gwar. też 'Tenne', gł. *huno* 'der freie Platz zwischen der Scheune und den übrigen Gebäuden; Scheuntenne', cz. *humno* 'gumno; gumnisko', sła. *humno* 'ts.; ogród za stodołą', sła. *gumno* 'festgestampfter Boden: Tenne, Dreschtenne', sch. *gumno* 'ts.', scs. *gumno* 'Speicher, Tenne', bg. *гумно* 'ts.', ros. *гумно* 'ts.', br. *гумно* 'ts.'.

d'aspeně — adi. nom. sg. m. 'Sattel': Tyasbene Tyün¹ 'Sattel-Pferd' H, Tjâsbene B, Tgâsbene B₁, Tyâsbene B₂C.

Pożyczka, por. śrdn. *ge-spenne* 'Spannung, etc.', niem. *spannen* 'zaprzęgać'. Niem. *ge*, *ke* w pożyczkach do połab. występują w postaci *d'a*, *t'a*. — Zakończenie *-ě* ← **-zjъ*.

Polański, RS, XX, s. 106. Inaczej, nieprzekonująco Rost, s. 147, przyp. 35; Brückner, ZfslPh, VII, s. 51.

¹ *t'ün* ← **konъ*.

d'olə || *d'oləjě* — 3. sg. praes. 'działa, pracuje': Jole oder jolajie 'arbeiten' PS, iolajie J, jolajien H; ni¹ tgola 'Arbeits nicht' H², Ny tgola B₁, ni dgola B₂, nidgola C.

**dělaję(tъ)*, z kontrakcją **děla*, do **dělati*: pol. *działać*, kasz. *zālac* 'działać', dł. *zēlaś* 'arbeiten, wirken, bilden; weben', gł. *džēlać* 'tun, machen; bearbeiten, wirken, bilden', cz. *dělati* 'działać, robić, pracować', sła. *dělati* 'arbeiten', sch. *djēlati* 'działać, robić, pracować', scs. *dělati* 'ts.', bg. *дѣлам* 'ciosać, obciosywać', ros. *дѣламъ* 'robić, sprawiać, działać'.

¹ *ni* ← **ne*. ² Znaczenie podane przez H nieścisłe.

d'olätüvně — adi. nom. sg. m. 'pracowity': Tgolatēwene, Tgolatīne 'Arbeitsam' H, Djolatēwene, Djolatīne B, Tgolatēwne B₁, Tgolatēbene B₁ (przekreśl.), Dgolatēwne B₂C, Tgolatīne C.

**dělatoŋzjъ*: dokładnych odpowiedników brak, por. sła. *dēlāten* 'arbeitend', sch. *djēlatan* 'czynny, aktywny; roboczy'.

Derywat od **dělatz* (nie zaświadczonego w połab.).

Kuraszkiewicz, SO, VIII, s. 66—70; Polański, StFPS, IV (w druku). Rost (śl.) niesłusznie zapisy typu *Tgolatine* interpretuje inaczej: w pisowni zabytków zamykające sylabę *v* było często opuszczane, por. Kuraszkiewicz, l. c.

d'olójě zob. *d'olə*.

d'olü — s. nom. sg. n. 'dzieło, robota, wysilek; pakuly': Tgolí 'Arbeit' H, Djolí B, Dgolý B₁, Dgolí C; Tgoli eyalóna¹ 'Gethane Arbeit' H, Tgolí B₁; Dibbre² tgolí 'Handwerck; quasi, gute Arbeit' H, tjolí B, Tgólí B₁; Tgolí chole Mèstró³ 'Das Werk lobet den Meister' H, Dgolí B₁; Tgolí 'Mühe' H, Tjolí B, Dgolý B₁; Tyolí 'Werck' H, Tjolí B, Tgolý B₁, Tyolí B₂; Myí⁴ tyolí 'Meine Arbeit' H, Dgolí B₁; Dän⁵ tgolí 'Tag-Werck' H, tjolí B, Dgolý B₁; — Tgolí 'Hede, Werg' H, Tjolí B, Djolí (Dgoly) B₁.

d'olo — gen. sg. (partit.) 'pakuł': Dscholée 'Etupe' Pf; Tgoló 'Heede' Bauc; Tgoló 'Hede, Werg' H, Tjoló B, Djoló B₁.

kā d'olē — dat. sg. 'do dzieła, do roboty': Katgóle 'Arbeiten' H, Kadjóle B, Katgóle B₁; cik gang⁶ katgole 'Was ist zu arbeiten' H, katgóle B₁, katgóle C; nenna⁷ ka tgól 'Sich zur Arbeit wenden' H, ka Dgól B₁.

no d'olü — acc. sg. 'na robotę': dirse⁸ no tgolí 'Auf Arbeit halten' H, Dgolý B₁, Dgolí C.

pü d'olē — loc. sg. 'po robocie': Pitt Tgola dibbra pützeiwóna⁹ 'Nach der Arbeit ist gut ruhen' H, Pe dgóla B₁, Pydgola B₂C.

**dělo*, **děla*, **kz dělu*, **na dělo*, **po dělu*: pol. *dzieło* 'czyn', *działo* 'armata', kasz. *żało* 'przędza, len przyrządzony do przędzenia', shi. *žālo* 'Flachs', dl. *žělo* 'Werk, Arbeit, Geschäft; Flachsarbeit, Flachs', gł. *džělo* 'ts.', cz. *dílo* 'dzieło, utwór, robota', *dělo* 'dzieło', śla. *dielo* 'dzieło, robota', sle. *dělo* 'Arbeit; Handlung, Tat, Werk', sch. *djělo* 'dzieło, czyn, uczynek; praca, robota; utwór literacki', scs. *dělo* 'Werk,

Tat, Angelegenheit', bg. *dělo* 'ts.', ros. *дело* 'dzieło, robota; rzecz, sprawa', ukr. *діло* 'ts.'.

Znaczenie 'pakuły' prawdopodobnie pod wpływem dn., gdzie *wark* 'Werk' i 'Werg', por. Rost, s. 121, przyp. 9. Podobny rozwój znaczeniowy jak w połab. ma miejsce tylko w kasz., shi., dl. i gł.

¹ *aid'alona* ≤ **udělanoje*. ² *dübrə* ≤ **dobroje*. ³ *χolē me-stro* ≤ **χvali(tə)* (*mestro* z niem.). ⁴ *müji* ≤ **moje*. ⁵ *dan* ≤ **dən* (por. s. v.). ⁶ *cig ja* ≤ **čego je(stə)*. ⁷ *nənə* (zob. s. v.). ⁸ *dirzē* ≤ **džži(tə)*. ⁹ *pü d'olē dübrə pücaivonē* ≤ *... *dobroje počivanije*.

d'otkə — s. nom. sg. f. 'dziecko': Tschútga 'Un Enfant' Pf; Tschutga 'Das Kind' Vand; Tgôtka 'Kleines Kind' H, Tjôtka B, Tjotka B₁.

**dětska*: pol. pl. tantum *dziatki* 'dzieci', dl. *žětki* 'ts.', cz. por. *dítka* 'dziecko', stecz. por. *dietko* 'ts.', plur. *dietky* f., śla. por. pl. *dietky* 'dziatki', sle. *dětka* 'lalka', sch. stare por. *djetki* 'filii', ros. *дэмка* 'dziecinka', br. *dzémka* 'ts.'.

d'ölē — adi. nom. sg. m. 'goły': Tgêle 'Kahl' HB₁.

d'ölə — nom. sg. f. 'goła': Tyela glawa¹ 'Kahl-Kopff' H, Tjela B, Tgela B₁.

**golzjə*, **golaja*: pol. *goły* 'nagi', kasz. *gœly* 'ts.; ubogi', shi. *gùlī* 'goły, nagi', dl. *góly* 'kahl, leer; bloss, nackt, blank', gł. *holý* 'ts.', cz. *holý* 'goły', śla. *holý* 'ts.', sle. *gòl* 'ts.; niezarośnięty, nieporośnięty', sch. *gölī* 'goły, nagi', scs. *golz* 'nackt, bloss', bg. *гол* 'goły, nagi', ros. *голый* 'ts.', ukr. *голий* 'ts.', br. *góly* 'ts.'.

¹ *glāvə* ≤ **golva*.

d'öləb — s. nom. sg. m. 'goląb': Tschelumb 'Un pigeon' Pf; Mélo¹ Tschelumb 'Des pigeonneaux' Pf; Jelumb 'Taube' Vand; Tyelumb 'Taube' Bauc; Deiwa² tgelumb 'Wilde Taube' Bauc; Tgelumb 'Taube' H, Tjelum B, Dyelum B₁;

Deiwa² dgelumb 'Turtul-Taube, d. i. wilde Taube' H, Tgelumb B₁, Tjelumb B.

d'ölöbaj — nom. pl. 'gołębie': Tgelumbay 'Taube, plur.' H, Tgelumbáy B₂C.

*golöb₆, *golöbi: pol. gołąb, kasz. gælöb, dl. gołub, gl. holb, cz. holub, sla. holub, sle. golöb, sch. gölūb, scs. golöb₆, bg. голуб, ros. голуб, ukr. голуб, br. голуб.

¹ Bład zam. Mole = molē ← *malöj₆. ² dai₆vě ← *divöj₆.

d'ölöbak — s. nom. sg. m. 'gołąbek': Tgelumbak 'Junge Taube' Bauc; Tgelumbak 'Junge Taube' H, Dyelumbak B₁.

d'ölöb₆tě — nom.-acc. pl. 'gołąbki': Tgelumbge 'Junge Taube, plur.' H.

*golöb₆k₆, *golöb₆ky: pol. gołąbek, kasz. gælöbk, cz. holoubek, sla. holúbok, sle. golöbek, sch. golúbak.

Deminutivum od d'ölöb ← *golöb₆ (zob. s. v.).

d'örconěk — s. nom. sg. m. 'Erd-Männichen': Görtzonik 'Erd-Männichen, bey den hiesigen Leuten, sowol Teutschen als Wenden, Untererdischen genannt. Scheinet, dass es herkomme von dem Worte Tgöra, ein Berg, als sollte es heißen Tgörzonik, ein Berg-Männichen, ein Berg-Einwohner. Von denselben fabuliert man es hier, dass sie es den Leuten das Backzeug abgeliehen haben: wenn sie verlanget, haben sie es unsichtbarer Weise angedeutet; alsdenn hat man das Geräthe hinaus für die Thüre zu rechte gesetzt. Des Abends haben sie es wiederbracht, an das Fenster geklopft und damit angedeutet, dass das Geliehene wieder da wäre; und haben allemal zur Danckbarkeit ein Brodt dabey gelegt. Sie weisen auch noch die Berge, darin sie, ihrer Einbildung sollen gewohnt haben. Dass es warhafftig solche Erd-Männichen gebe, sind noch Viele allenthalben der Meinung' H, Görtzónik BB₂C, Görtzonik B₁.

d'örconi — nom. pl. 'Erd-Männichen, pl.': Görzonü 'Erd-Männichen, plur.' H, Görtzanü B₁.

*goržčanik₆, *goržčane: dokładnych odpowiedników brak, por. pol. gwar. gorzanin 'góral', gorzaty 'górzysty', gl. hórčan 'Gebirger' itp.

Derywat od d'örkə za pomocą suf. *-janik₆.

d'öra — s. nom. sg. f. 'góra': Tchiöra 'Une montagne' Pf; Tgoia (!) 'Der Berg' Vand; Tgöra 'Berg' H, Tjöra B, Tgöra B; Tgöra 'ein Berg' H; Gadela¹ tgöra 'Dannenberg' B.

kominenə d'öra 'skała': Kómine Tchiöra 'Un rocher' Pf; Kominéna Tgöra 'Fels, d. i. steinern Berg' H, Tjöra B.

d'örö — acc. sg. 'góre': Tchörung ardöl² 'Une vallée' Pf; Tgörungardol³ 'Das Thal' Vand, Tgorungardol Do.

d'örāi — nom.-acc. pl. 'góry': Tgöroy 'Berg, plur.' H, Tgöröy B₁, työröy B₂, tgöröy C.

*gora, *kamenenaja gora, *gorö, *gory: pol. góra, kasz. góra 'góra; strych', shi. gōura 'góra', dl. góra 'ts.', gl. hora 'ts.', cz. hora 'ts.', sla. hora 'ts.', sle. góra 'hoher Berg; Bergwald', sch. góra 'góra, wzgórze; las', scs. gora 'Berg, Gebirge, Höhe', bg. zopá 'las', stare tež 'góra', ros. zopá 'góra', ukr. zopá 'ts.', br. zapá 'ts.'.

¹ jadla (zob. s. v.). ² ardol (pożyczka, zob. s. v.). ³ d'örö ardol, por. wyż., przyp. 2.

d'öri-sə — 3. sg. praes. 'pali się': Tschürissa witehiñ¹ 'Brûler' Pf, Tschürissa Ec; Witschin¹ tshürissa 'Die Flamme' Vand.

*gore-sě (zam. goritz-sě, por. Lehr-Splawiński, Gram. pol., s. 211) do *gorēti (sě): pol. gorzeć 'pali się', kasz. por. gærac 'gorzeć, palić się', shi. por. gūerāc || gūerēc, gūerā || gūerā 'brennen, in Flammen stehen', dl. góreš se 'brennen, glühen', gl. por. horić 'ts.', cz. hořeti, hořím 'ts.', sla. horiel 'ts.', sle. gorēti, gorím 'ts.', sch. gōrjetī, gōrīm 'gorzeć; świecić się', scs. gorēti, gořo, goriši 'brennen', ros. zopémь 'gorzeć, palić się', br. zapáuy 'ts.', ukr. zopímu 'ts.; świecić'.

¹ vid'en ← *ognь.

d'örkə — s. nom. sg. f. 'górką, wzgórze, wzniesienie': Tgörka 'Ein klein Bergichen. Wird fürnemlich von den Maulwurffs-Hügel gebraucht, und dann von jeder aufgeworffenen Erde, so die Gestalt eines kleinen Berges hat' H.

**gorzka*: pol. *górką*, kasz. *górka* 'górką, pagórek', sli. *górka* 'ts.', dl. *górką* 'ts.', gl. *hórka* 'ts.', cz. *hůrka* 'ts.', sła. *hórka* 'ts.', ros. *zópka* 'ts.', ukr. *zípka* 'ts.', br. *zópka* 'ts.'.

Deminutivum od *d'örə* = **gora* (zob. s. v.).

d'örskə — nom. sg. 'Bergen (nazwa miejscowa)': Tyorska 'Bergen' Bauc; Tgörska 'Bergen' H, Työrska B₂C.

**gorzka*: pol. *górski*, gl. *hórski* 'górski', cz. *horský* 'ts.', sła. *horský* 'ts.', sło. *górski* 'ts.', sch. *gòrskī* 'ts.; halny', bg. *zópku* 'leśny', ros. *zópkuj* 'górski', ukr. *zírskij* 'ts.', br. *zópki* 'ts.'. Por. też cz. nazwę miejscową *Horsko*.

Może kalka z niem. *Bergen*, por. Rost, s. 174, przyp. 21, a może nazwa rodzima.

d'örtə — adi. 'gorzkie': Tgörtja 'Bitter' H, Tjörtja B, Dyörtga B₁, Tgörtga 'Herbe, Bitter' H, Tjörtga B, Työrtga C.

**gorz(o)k*: pol. *gorzki*, kasz. *gærći* 'gorzki', sli. *geřhi* 'ts.', dl. *górkī* 'ts.', gl. *hórki* 'ts.', cz. *hořký* 'ts.', sła. *horký* 'ts.', sło. *górek* 'gorący', gwar. też 'gorzki', sch. *gòrkī* 'gorzki, przykry', scs. *górčkə* 'scharf, bitter', bg. *zópək* 'gorzki; nieszczęśliwy, przykry', ros. *zópkuj* 'gorzki', ukr. *zírkuj* 'ts.', br. *zópki* 'ts.'.

d'ōsnə — s. nom.-acc. pl. n. (sg. f.?) 'dziąsło': Jungsna 'die Gangel da die Zähne instehen' PS; Gungsna 'Zanfleich' Bauc.

**dēsna*: por. pol. *dziąsło*, gwar. *dziąsno*, stpol. *dziąsna*, kasz. *zōsła* f. 'dziąsło', dl. *žēsno*, zwykle w pl. *žēsna* 'dziąsło; podniebienie', gl. *džasno* 'podniebienie', *džasna* pl. 'dziąsło', stcz. *dásno* 'ts.', sła. *d'asno* 'ts.', sło. stare i gwar. *desne* 'ts.', sch. *dēsni* pl. f., stare i gwar. *dēsna* f. 'dziąsło', ros. *десна* f., *дѣсны* pl. 'dziąsło, dziąsła', ukr. *дсна* pl. 'ts.', br. *дзсна* f., *дзсны* pl. 'ts.'.

Nie da się rozstrzygnąć, czy polab. *d'ōsnə* = **dēsna* było f. sg. czy n. nom.-acc. pl. — Lehr.Splawiński w Gram. pol., s. 87 i 148 nieściśle.

d'üjě — 3. sg. praes. 'leczy': Tüjige 'Heilen' H, Tüjige B. *d'üji-sə* reflex. 'leczy się, goi się': tügüissa 'Was im Heilen ist' H, Dgüissa B₁.

**goje*, **goje-sě* (zam. **gojitz*, por. T. Lehr.Splawiński, Gram. pol., s. 210—212) do **gojiti*: pol. *goić* 'leczyć zewnętrznie, zablizniać', kasz. *gæjic* 'goić', sli. *gùejic* 'heilen, kurieren', dl. *gójś* 'heilen; medizynieren', gl. *hójić* 'heilen, curiren', cz. *hojiti* 'goić', sła. *hojit* 'ts., leczyć', sło. *gojiti* 'hegen und pflegen, aufziehen', sch. *gòjiti* 'tuczyć', bg. *goj* 'ts.', ros. stare *gout* 'говеть, жить, здравствовать; дать жить, заставить жить', ukr. *góiti* 'goić', *góitisia* 'goić się'.

d'üjěk — s. nom. sg. m. 'lekarz; cyrulik': Tügigik 'Heilmacher, Wundarzt' H, Dgiyik B₁, Tügigik B₂C.

**gojikz*: pol. gwar. *goik* 'roślina gojąca rany', por. też sli. *gùejicel* 'Heilkündiger, Heilkünstler', gl. *hójićel* 'Heiler', sła. *hojitel* 'uzdrowiciel', stcz. imię własne *Hojik*.

Derywat od **gojiti*, por. s. v. *d'üjě*.

d'ülə — s. nom. sg. f. 'Heide': Gilga, Gülya, Tigülya 'Heyde' H, Gilja B, Gílja C, Tijílja B.

no d'ülə — acc. sg.: No Jüllang 'auf der großen Heide' PS.

**gol'a*, **na gol'ə*: dl. *góla* 'Heide, Waldung, Forst; Nadelwald', gl. *hola* 'Heide, Wald', stpol. *gola* 'miejsce gole, nie zarośnięte'.

Derywat od *golə*, por. s. v. *d'ölě*.

d'ünə — s. gen. sg. (partit.) n. 'gówna': tjuna 'Dreck' An; Jünna 'das Dreck' PS; Tyjna 'Koht' Bauc; Tgina 'Menschen-Koth' H, Tyína A, Tjína B, Tgina B₁.

**govyna* do **govyno*: pol. *gówno*, kasz. *gòvno* 'gówno', sli. *gòvno* 'Kot, Schmutz, Exkrement', dl. *howno* 'ts.'.

gł. *howno* 'gówno', cz. *hovno* 'ts.', sła. *hovno* 'ts.', sło. *góvno* 'Darmkot', sch. *góvno* 'gówno', ros. *zoshó* 'Mist, Dreck, Kot', ukr. *zishó* 'ts.'.

O występowaniu gen. partit. w połab. por. Polański, Morfologia zapożyczeń, § 2. Lehr-Splawiński w Gram. poł., s. 42, objaśnia formę połab. jako nom. sg. na *-o, co nie przekonuje ze względu na pisownię zabytków.

d'üst — s. nom. sg. m. 'gość': *jüst* 'gast' PS; *Gist* 'Gast' H.

d'üste — nom.-acc. pl. 'goście': *Gisté* 'Gast, plur.' HB₁; Tgaute¹ *Gisté* 'Gasterey machen' H.

vā d'üste — acc. pl. 'w goście': Wadde *gista eyde*² 'Zu Gaste gehen' H, Wadde *giste eide* B₁.

gostь*, **gostьje* (gostě?*), **vz gostě* (**vz gostьje?*): pol. *gość*, kasz. *gæsc*, sli. *gūsc*, dł. *gósc*, gł. *hósc*, cz. *host*, sła. *host*, sło. *gōst*, sch. *gōst*, scs. *gostь*, bg. *zocm*, ros. *zocmь*, ukr. *zicmь*, br. *zocypь*.

Co do pl., to nie jest pewne, czy chodzi o pierwotną końcówkę *-*uje*, czy *-*ě* (drogą analogii do tzw. deklinacji -*jo-*), por. Polański, Polabica, I, s. 111—113; RS, XX, s. 97—98.

¹ *tautě* ← **kuti(tz)*. ² *vā d'üste aīdē* ← ... **ide(tz)*.

d'üstnaje — s. nom. sg. f. 'kawał ziemi przeznaczony na to, aby za dochód uzyskany z niego mógł sołtys ugościć wójta przybywającego do wsi': *Jüsteneitz* 'ein Gastlandt: in alten Zeiten wenn die Vogte in den Dorf gekommen, so hat sie der Schulze bewirten müssen' PS. Por. też wiadomości z Neues Vaterländisches Archiv 1822; s. 235 i u Juglera (zob. Rost, s. 179, w. 11—13, s. 180, w. 22).

**gost'nica*: sli. *gūst'nica* 'Gastzimmer', gł. *hóstnica* 'ts.', sło. gwar. *gost'nica* 'ts.'; por. też nieco inaczej zbudowane bg. *zocmúnnyja* 'restauracja, gospoda', ros. *zocmúnnyja* 'hotel', br. *zacylniyya* 'ts.'.

d'üzd — s. nom. sg. m. 'gwóźdź; kołek': *Düst* 'Un clou' Pf; *Düst* 'Der Nagel' Vand; *Jüssd* 'Nagel' PS; *Tyist* 'Lintze,

SPIS TREŚCI ZESZYTU I

	Str.
Przedmowa	V
Wykaz skrótów	XI
Wykorzystane słowniki	XV
Wykaz połabskich głosek	XVIII
Słownik	I